

**WSTĘPNA OCENA PIERWSZYCH
EFEKTÓW EUROPEJSKIEJ
POLITYKI SPÓJNOŚCI W POLSCE
2004-2005**

Inytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Warszawa, czerwiec 2006 r.

Opracował zespół pracowników Departamentu

Koordinacji Polityki Strukturalnej

w składzie:

*Stanisław Bienias; Tadeusz Chrościcki; Monika Dołowiec;
Maciej Fijałkowski; Błażej Gorgol; Aleksandra Kędzierska;
Konstancja Piątkowska; Eliza Połaska; Anna Skwara;
Monika Szymańska; Tomasz Złakowski*

pod kierunkiem:

Piotra Żubera

autor 7 rozdziału:

Jacek Szlachta

Przedmowa

Szanowni Państwo,

Minęły ponad dwa lata od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Wstępny bilans tego okresu wypada korzystnie, aczkolwiek nie brakuje obszarów, w których oczekujemy dalszej poprawy dzięki integracji z UE. Obok uzyskania nowych możliwości wynikających z objęcia Polski mechanizmami prawnymi i gospodarczymi Wspólnoty, takimi jak Jednolity Rynek Europejski, czy częściowe otwarcie rynków pracy, Polacy stali się także bezpośrednimi beneficjentami budżetu UE: aktywnie uczestniczymy w europejskich programach dotyczących współpracy w dziedzinie badań i rozwoju, edukacji, nasi rolnicy i przetwórcy korzystają ze środków Wspólnej Polityki Rolnej, a większość z nas zetknęła się już lub zetknie się w najbliższym czasie z projektami realizowanymi w ramach europejskiej polityki spójności.

Niniejszy raport jest próbą zastanowienia się nad pierwszymi efektami europejskiej polityki spójności w Polsce. Polityka ta - ukierunkowana na wspomaganie szans rozwojowych w najbiedniejszych i przeżywających trudności rozwojowe obszarach UE - oferuje bardzo duże możliwości modernizacji i zmniejszania dystansu rozwojowego dla tych, którzy potrafią wykorzystać wszystkie środki stosując przy tym odpowiednią strategię społeczno-gospodarczą dla zapewnienia ich długotrwałego oddziaływania.

Do dyspozycji w ramach obecnej perspektywy finansowej na lata 2004-2006 (z możliwością wykorzystania do końca 2008 roku) mamy łącznie ponad 12,8 mld euro z budżetu Wspólnoty, uzupełnione środkami krajowymi publicznymi i prywatnymi. W ramach kolejnej perspektywy finansowej 2007-2013 Polska otrzyma ok. 60 mld euro i tym samym stanie się największym beneficjentem polityki spójności w UE. Łącznie z zaangażowanymi środkami krajowymi średnioroczny poziom nakładów na politykę spójności sięgnie ponad 5% polskiego PKB.

Przy tak dużych potencjalnych środkach finansowych przeznaczonych na politykę spójności powstaje pytanie czy realizowana strategia, programy i projekty przekładają się optymalnie na wzrost gospodarczy, czy tworzą trwałe miejsca pracy, czy sprzyjają zmianom strukturalnym i modernizacji kraju? Wreszcie - czy zapewniają większą spójność społeczną,

gospodarczą i terytorialną w relacjach Polska – UE i wewnątrz kraju?

Zauważalne, pozytywne efekty polityki spójności w takich krajach jak Grecja, Hiszpania, Portugalia czy Irlandia były widoczne po wielu latach – taka jest istota polityki spójności koncentrującej się na wspomaganie powolnych zmian strukturalnych. Polska ma za sobą dopiero dwa lata wykorzystywania środków przeznaczonych na politykę spójności, w czasie których wydaliśmy (do maja 2006 r.) ok. 2 mld euro na inwestycje przeznaczone do współfinansowania ze środków funduszy strukturalnych oraz dodatkowo ponad 1,2 mld euro z Funduszu Spójności. Łącznie realizujemy z udziałem funduszy unijnych ok. 60 tysięcy projektów, a pierwsze zakończone już przedsięwzięcia przybrały postać wybudowanych lub odnowionych dróg i szkół, unowocześnionych gospodarstw i firm oraz nowych miejsc pracy i przeszkolonych pracowników.

To za mało, aby na tej podstawie wyciągać ostateczne, w pełni udokumentowane wnioski na temat efektów przyjętej strategii - możemy jedynie sygnalizować pewne trendy. Niemniej jednak sądzę, że niektóre z poczynionych obserwacji są bardzo interesujące - np. odnoszące się do wpływu przestrzennego instrumentów strukturalnych. Obserwacje te staną się przedmiotem pogłębionych badań i ewaluacji.

Chciałabym wyrazić nadzieję, że niniejszy materiał będzie dla Państwa okazją do przemyśleń na temat kształtowania strategii polityki spójności na lata 2007-2013. Jest to ważne zarówno na poziomie krajowym, regionalnym, jak i lokalnym – wtedy, gdy mówimy o celach poszczególnych programów, jak i realizacji poszczególnych projektów. Jeśli zechcą Państwo podzielić się swoimi obserwacjami - na co bardzo liczę - cel raportu zostanie osiągnięty.

Grażyna Gęsicka

SPIS TREŚCI

1. CEL I ZAKRES RAPORTU	6
2. PODSUMOWANIE.....	7
3. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA POLSKI W LATACH 2004-2005	10
4. WYKORZYSTANIE W POLSCE ŚRODKÓW PRZEZNACZONYCH NA REALIZACJĘ EUROPEJSKIEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI W LATACH 2004-2005	13
5. ODDZIAŁYWANIE FUNDUSZY UNIJNYCH NA GOSPODARKĘ POLSKI.....	16
5.1. SZACUNKOWY WPŁYW INWESTYCJI WSPÓLFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY UNIJNYCH NA GOSPODARKĘ POLSKI – WYNIKI ZASTOSOWANIA MODELU HERMIN	16
5.2 PROCES KONWERCENCJI - ZRÓŻNICOWANIA PRZESTRZENNE W STOSUNKU DO UNII EUROPEJSKIEJ	18
6. KIERUNKI I TENDENCJE W WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW STRUKTURALNYCH W RAMACH OKRESU PROGRAMOWANIA 2004 – 2006	26
6.1. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWA	28
6.2. PROJEKTY W ZAKRESIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO ORAZ SEKTORA B&R	43
6.3. INWESTYCJE INFRASTRUKTURALNE	48
6.3.1. <i>Projekty z zakresu infrastruktury transportowej (drogowej).....</i>	<i>49</i>
6.3.2. <i>Infrastruktura ochrony środowiska .....</i>	<i>55</i>
6.3.3. <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną.....</i>	<i>64</i>
6.4. ANALIZA INWESTYCJI Z EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO W ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH	71
6.5. WYMIAR TERYTORIALNY INTERWENCJI FUNDUSZY UNIJNYCH.....	83
6.5.1. <i>Jednostki samorządu terytorialnego – największy beneficjent funduszy unijnych .....</i>	<i>86</i>
6.5.2. <i>Wykorzystanie środków unijnych przez miasta i obszary wiejskie - analiza wybranych elementów.....</i>	<i>97</i>
7. WNIOSKI DO NOWEGO OKRESU PROGRAMOWANIA 2007-2013 WYNIKAJĄCE Z DOŚWIADCZEŃ WDRAŻANIA EUROPEJSKIEJ POLITYKI SPÓJNOŚCI W LATACH 2004-2006.....	108
8. ZAŁĄCZNIKI	111
ZAŁĄCZNIK 1 ROZKŁAD REGIONALNY ILOŚCI I WARTOŚCI REALIZOWANYCH PROJEKTÓW	111
ZAŁĄCZNIK 3 KLASYFIKACJA KATEGORII INTERWENCJI	117
ZAŁĄCZNIK 4 INFORMACJE ODNOŚNIE PROJEKTÓW SZKOLENIOWYCH.....	120
ZAŁĄCZNIK 5 UWAGI METODOLOGICZNE	121
ZAŁĄCZNIK 6 LISTA 50 NAJWIĘKSZYCH POD WZGLĘDEM DOFINANSOWANIA Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH PROJEKTÓW	122

1. Cel i zakres raportu

Po dwóch latach obecności Polski w UE możliwa jest już pierwsza ocena efektów wdrażania programów i projektów współfinansowanych w ramach europejskiej polityki spójności. Obecnie, w maju 2006 roku, proces wyboru projektów w ramach funduszy strukturalnych przyznanych Polsce na lata 2004-2006 dobiega końca, a wartość umów o dofinansowanie zawartych z beneficjentami wynosi ponad 80% dostępnych na ten okres środków. Zaawansowanie realizacji programów i projektów odzwierciedlone jest także w rosnących z miesiąca na miesiąc kwotach środków wypłacanych beneficjentom i przede wszystkim – w wysokości wydatków poniesionych przez beneficjentów na realizację projektów.

Celem niniejszego raportu jest przedstawienie głównych tendencji w zakresie wdrażania funduszy unijnych oraz zbadanie ich cząstkowego, jak dotychczas, wpływu na wspomaganie wzrostu gospodarczego, wzrostu zatrudnienia i wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej Polski. Pogłębione analizy zaprezentowane w raporcie zasadniczo odnoszą się do sytuacji na koniec roku 2005 r. Intencją Ministerstwa Rozwoju Regionalnego jest prezentowanie trendów i efektów polityki spójności w oparciu o aktualizowane dane w cyklu rocznym - niniejszy raport, jako pierwszy tego typu jest więc przedsięwzięciem pilotażowym.

Struktura raportu składa się z kilku rozdziałów. W pierwszym z nich przedstawiono opis sytuacji społeczno-gospodarczej w Polsce w latach 2004-2005 r., stanowiący punkt wyjścia do dalszych analiz i formułowania wniosków. W kolejnych rozdziałach zostały przedstawione dane na temat wykorzystania środków strukturalnych w latach 2004 i 2005 oraz efektów makroekonomicznych realizowanych programów. Kolejny rozdział raportu zawiera pogłębione analizy tematyczne dotyczące wybranych zagadnień, a po nim naszkicowane zostały wnioski wynikające z całości przedstawionego materiału.

Raport wykorzystuje dane pochodzące z bieżącego: rocznego, kwartalnego i miesięcznego systemu monitoringu realizacji programów i projektów współfinansowanych w ramach polityki spójności UE prowadzonego przez wszystkie jednostki zarządzające i koordynowane przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (IZ PWW), jak i również analizy i ewaluacje przygotowane przez poszczególne instytucje zarządzające. Podstawę do przedstawienia pogłębionych analiz problemowo-przestrzennych, stanowiły dane nt. projektów dostarczone przez poszczególne instytucje zarządzające (według stanu na koniec 2005 roku), które zostały umieszczone w bazie danych opracowanej i aktualizowanej w systemie półrocznym przez IZ PWW. Zakres danych w bazie obejmuje podstawowe informacje odnośnie projektów współfinansowanych ze środków unijnych, zawarte we wnioskach aplikacyjnych oraz sprawozdaniach z realizacji projektów. Zebranie tak dużej ilości szczegółowych danych źródłowych wymagało znacznego nakładu czasu i pracy. Informacje w zestawieniach przygotowanych przez instytucje zarządzające, wdrażające oraz pośredniczące, dotyczą projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie¹ w ramach sześciu programów operacyjnych (bez PO *Pomoc techniczna*), Inicjatyw Wspólnotowych *Equal* oraz *Interreg III A*, a także Funduszu Spójności.

Z uwagi na brak możliwości dokonania pogłębionych analiz (np. przestrzennych) zdecydowano o całkowitym pominięciu pomocy technicznej – zarówno jako oddzielnego programu operacyjnego PO *Pomoc techniczna*, jak i komponentu pomocy technicznej znajdującej się oddzielnie w każdym z programów operacyjnych. Efekty wykorzystywania środków pomocy technicznej będą przedmiotem odrębnego opracowania.

W przypadku niektórych programów zauważono pewne, niewielkie różnice pomiędzy danymi wynikającymi z systemu monitoringu a danymi uzyskanymi z bazy danych. Wyjaśnienie przyczyn tych różnic zawarto w załączniku 5. Zauważone różnice nie mają wpływu na całościowy obraz sytuacji przedstawiony w raporcie.

---

¹ W niniejszym raporcie przyjęto zasadę, iż przez „projekty w trakcie realizacji” należy rozumieć projekty objęte umowami o dofinansowanie.

2. Podsumowanie

Szerszym punktem odniesienia dla efektów wdrażania funduszy unijnych, jakie zostały opisane w analizach cząstkowych niniejszego raportu, powinno być zagadnienie realizacji celów polityki spójności.

Wpływ realizacji programów i projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności na proces konwergencji Polski i jej regionów.

Poziom krajowy

Proces konwergencji społecznej i gospodarczej Polski w stosunku do krajów Unii Europejskiej postępuje stabilnie aczkolwiek w latach poprzedzających wstąpienie Polski do UE wyraźnie osłabł. Polska wśród krajów członkowskich – byłych krajów socjalistycznych - była w latach 1997-2005 obok Czech krajem najwolniej zmniejszającym dystans rozwojowy mierzony poziomem PKB na mieszkańca, wyrażonym w jednostkach siły nabywczej walut w stosunku do średniej UE – 25. Pomimo korzystnego trendu - spadku bezrobocia w ostatnich miesiącach - Polska pozostaje krajem o najwyższym jego poziomie w całej UE. Charakterystyczne jest, że proces konwergencji przyspieszył po wstąpieniu Polski do UE – w ciągu 7 lat pomiędzy rokiem 1997 a 2003 PKB na mieszkańca wzrósł zaledwie o 2,8% w stosunku do średniej UE-25, czyli prawie tyle samo, ile w ciągu dwóch lat 2004 i 2005. Głównymi czynnikami wzrostu było otwarcie rynków UE oraz zwiększenie aktywności i produktywności przedsiębiorstw, co wywołało m.in. wzrost (od drugiej połowy 2005) nakładów inwestycyjnych oraz wzrost eksportu i pozytywne zmiany jego struktury. Jak wskazują przeprowadzone symulacje za pomocą modelu HERMIN, udział programów i projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (łącznie ponad 8 mld złotych z tego tytułu zasiliło gospodarkę w latach 2004-2005) w tym procesie był jeszcze stosunkowo niewielki, ale będzie on stopniowo rósł. Właściwe wykorzystanie środków UE obecnej oraz kolejnej perspektywy finansowej (na lata 2007-2013) może odpowiadać za maks. 1,5% średniorocznego wzrostu PKB Polski (ze szczytem pozytywnego wpływu spodziewanym w latach 2010-2011), tym samym być jednym z podstawowych elementów wspomagających konwergencję mierzoną w odniesieniu do siły nabywczej mieszkańców i poziomu bezrobocia. Dane zawarte w raporcie pozwalają mieć nadzieję, że prognozy te mogą się spełnić – ogólną strukturę realizowanych projektów oraz ich rozmieszczenie przestrzenne należy ocenić pozytywnie w odniesieniu do głównego celu Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006, jakim jest podnoszenie konkurencyjności Polski. Niepokoi jednak wolniejszy niż zakładano start programów i projektów dla przedsiębiorstw², w tym także dużych projektów informatycznych realizowanych przez instytucje centralne oraz brak przyspieszenia adekwatnego do skali wyzwania, w realizacji dużych projektów infrastrukturalnych mających podstawowe znaczenie dla wspomagania rozwoju dużych aglomeracji miejskich, a tym samym całej gospodarki Polskiej. Zwiększenie udziału wymienionych powyżej grup projektów w ogóle wszystkich realizowanych projektów jest kluczowe dla wspomagania zmian strukturalnych, procesu konwergencji na poziomie krajowym oraz pełnego współuczestniczenia Polski w realizacji strategii lizbońskiej. Duży i aktywny udział samorządów terytorialnych w realizacji programów i projektów współfinansowanych z funduszy UE należy uznać za pozytywne zjawisko – pojawia się szansa na efektywniejsze i skuteczniejsze wykorzystywanie środków publicznych na działania rozwojowe. Czy szansa ta zostanie w pełni wykorzystana, zadecyduje dojrzałość samorządów do realizacji strategii i projektów proefektywnościowych o największej sile oddziaływania, a także w tym kontekście umiejętność dialogu i jeśli trzeba oporu wobec interesów różnorodnych grup nacisku.

---

² Wsparcie większej niż zakładano liczby projektów dużych przedsiębiorstw kosztem małych i średnich może okazać się korzystne z punktu widzenia konkurencyjności całej gospodarki. O wszystkim zadecyduje przeznaczenie i efekt mnożnikowy wykorzystania tych środków. Sprawa ta wymaga dalszych badań ewaluacyjnych.

Poziom wojewódzki

W układzie regionalnym obserwujemy bardzo szybkie zmniejszanie się dystansu rozwojowego do średniej UE-25 w województwie mazowieckim (w latach 1998-2003 o 9,9 pkt procentowych przy średniej wartości dla kraju - 2,8%), które osiągnęło na koniec 2003 roku poziom 72,3% PKB na mieszkańca mierzonych siłą nabywcza walut w stosunku do średniej UE-25. W pozostałych województwach proces konwergencji zachodzi znacznie wolniej (drugie województwo w rankingu - łódzkie zdołało zbliżyć się do średniej UE-25 o 4,4 pkt procentowe) a w trzech z nich zaobserwowano nawet zwiększenie dystansu rozwojowego do średniej UE-25 (opolskie, podkarpackie, lubelskie). Charakterystyczne jest, że rolnicze województwa wschodnie – podlaskie, lubelskie, podkarpackie, które notują najniższy poziom rozwoju w kraju (i tym samym w UE), rozwijają się (podobnie jak województwo zachodniopomorskie oraz lubuskie i opolskie) najwolniej – wyjątkiem jest tutaj województwo świętokrzyskie nadrabiające dystans szybciej niż średnia krajowa. Można zauważyć, że dotychczasowe próby przeciwdziałania marginalizacji tych województw w ramach polityki regionalnej nie przynoszą spodziewanych efektów – prawdopodobnie ze względu na ograniczoną ich skalę, strukturę wydatków oraz przede wszystkim brak głębokich przekształceń ich struktury gospodarczej, w tym struktury zatrudnienia, a co się tym wiąże niską atrakcyjnością inwestycyjną (poziom inwestycji zagranicznych w tych województwach jest najniższy w kraju). Dodatkowym czynnikiem ograniczającym możliwości rozwojowe tych województw jest stosunkowo mała liczba silnych ośrodków miejskich słabo skomunikowanych z resztą kraju i UE (tylko Rzeszów ma lotnisko) oraz bariera w postaci granicy zewnętrznej UE. Zwiększenie środków przeznaczonych na politykę regionalną państwa po wstąpieniu Polski do UE (głównie w ramach programu ZPORR oraz kontraktów wojewódzkich), obok zwiększonych możliwości rozwojowych, uwypukla także zagrożenia wynikające z niewłaściwego (nieefektywnego) wykorzystania środków publicznych. Dane zawarte w raporcie sugerują, że w województwach najbiedniejszych istnieje tendencja do wspierania w większym stopniu, niż ma to miejsce w innych regionach, wsparcia małych inwestycji, w tym inwestycji z zakresu infrastruktury społecznej. Bez komplementarnych inwestycji w zakresie wspomaganie przekształceń na rynku pracy, wzrostu poziomu edukacji, przekształceń na obszarach wiejskich oraz budowy powiązań infrastrukturalnych z krajowymi i europejskimi ośrodkami wzrostu, taka struktura wydatków nie zwiększa szans na wzrost poziomu inwestycji w pozarolnicze i pozapubliczne sfery działalności, nie sprzyja przyspieszeniu procesu zmian strukturalnych a tym samym nie wspomaga procesu konwergencji w relacjach europejskich i wewnątrz krajowych. Biorąc pod uwagę znaczne zwiększenie w latach 2007-2013 ilości środków przeznaczonych do wydatkowania na poziomie regionalnym w zdecentralizowanym systemie zarządzania (16 odrębnych regionalnych programów operacyjnych) dane zawarte w raporcie oraz analiza trendów rozwojowych wskazuje na konieczność wzmocnienia dialogu administracji rządowej, samorządów terytorialnych i partnerów społeczno-gospodarczych na temat strategii rozwojowych i konsekwencji podejmowanych decyzji.

Wpływ absorpcji środków strukturalnych na wzmocnienie realizacji zadań państwa.

Wykorzystanie środków strukturalnych UE wiąże się z koniecznością respektowania wspólnotowych zasad przyznawania wsparcia, do których należą m. in. przejrzystość, partnerstwo, obiektywizm kryteriów, a także kontrola prawidłowości wydatkowania środków publicznych i ocena efektywności tych wydatków. Pomimo, że oparcie pomocy strukturalnej na ściśle określonych regułach budzi niejednokrotnie zastrzeżenia co do nadmiernego sformalizowania tego procesu, należy podkreślić, iż takie podejście ogranicza jednocześnie uznaniowość w dysponowaniu

krajowymi i wspólnotowymi środkami publicznymi oraz wykorzystywanie ich niezgodnie z przeznaczeniem.

Konieczność respektowania tych zasad przez podmioty uczestniczące w wykorzystaniu środków strukturalnych powoduje nie tylko pozytywne zmiany w podejściu do dysponowania zasobami publicznymi i do współpracy różnych środowisk - niezbędnej dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, w instytucjach bezpośrednio obsługujących programy współfinansowane ze środków strukturalnych, ale skutkuje także stopniowym przenikaniem zasad rządzących wykorzystaniem środków strukturalnych do innych obszarów administracji.

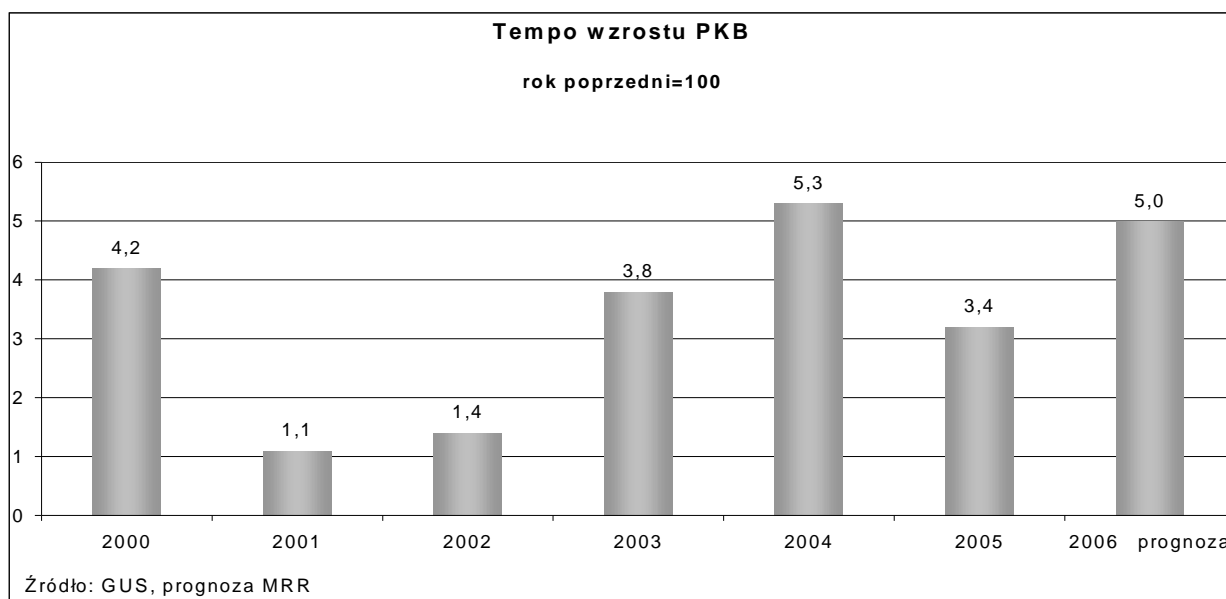
Zasady przejrzystości i efektywności przy wykorzystaniu pomocy strukturalnej UE są szczególnie widoczne na płaszczyźnie finansów publicznych. Te pozytywne efekty dotyczą nie tylko planowanych do wprowadzenia z początkiem 2007 r. kolejnych zmian w polskim prawie finansów publicznych, ale także zmian w budżecie państwa, polegających na zwiększeniu nakładów na wydatki prorozwojowe, na wzroście udziału tych wydatków w całości wydatków budżetowych, a także na zmianie ich struktury, m. in. w kierunku koncentracji na działaniach zwiększających poziom innowacyjności technologicznej polskiej gospodarki oraz mających na celu rozwój kadr.

W odniesieniu do zasady partnerstwa oraz współdziałania poszczególnych uczestników procesu absorpcji środków strukturalnych należy wspomnieć o korzystnym wpływie wsparcia ze środków unijnych na szczeblu samorządowym. Przystąpienie Polski do UE umożliwiło administracji samorządowej pozyskiwanie znacznych środków pochodzących z funduszy strukturalnych, jednak efekty wykorzystania tych środków zależą od skuteczności władz samorządowych. Społeczność lokalna, poprzez udział w wyborach do tych władz, ma pośrednio wpływ na to, czy zostanie wybudowana droga lokalna lub doprowadzona instalacja wodno-kanalizacyjna do pobliskiej wsi. Dzięki przystąpieniu Polski do UE zaistniała zatem szansa na wzmocnienie samorządności, rozbudzenie poczucia wspólnotowości w społeczności lokalnej oraz umocnienie demokratycznej władzy na poziomie regionalnym i lokalnym.

3. Sytuacja makroekonomiczna Polski w latach 2004-2005

Lata 2004 - 2005 były dla naszej gospodarki jednymi z najbardziej pomyślnych w okresie transformacji. Wyraźnie umocniły się jej fundamenty makroekonomiczne. Rosła aktywność i produktywność przedsiębiorstw. Systematycznie malała presja inflacyjna, zmniejszał się deficyt towarowy i płatniczy w obrotach handlowych z zagranicą, a na rynku pracy utrwały się pozytywne zmiany. W drugim półroczu 2005 r. nastąpiło długo oczekiwane ożywienie działalności inwestycyjnej. W 2004 r. PKB zwiększył się o 5,3%, a w 2005 r. o 3,4%. W 2006 r. tempo wzrostu gospodarczego może osiągnąć 5%.

Wykres 1. Dynamika PKB w Polsce w latach 2000-2006

Czynnikiem dynamizującym gospodarkę pozostawał eksport, którego dynamika wyraźnie przewyższała dynamikę importu. Bardzo pomyślnym symptomem w handlu zagranicznym są korzystne przemiany w strukturze towarowej obrotów, do czego przyczyniły się głównie inwestycje zagraniczne. Dotyczy to m.in. wzrostu udziału eksportu towarów o wyższym stopniu przetworzenia. Drugie półrocze 2005 r. i pierwszy kwartał 2006 r. przyniosły wyraźny wzrost spożycia indywidualnego i nakładów brutto na środki trwałe.

Po trzech latach spadku nakładów brutto na środki trwałe (w latach 2001-2003 łącznie o 15,5%), w 2004 r. odnotowano ich wzrost o 6,4%, a w 2005 r. o 6,5%. Pozwoliło to na zahamowanie, trwającego od 2000 r., spadku stopy inwestowania (liczonej jako relacja nakładów brutto na środki trwałe do PKB), która osiągnęła 18,2%, wobec 18,1% w 2004 r.

Zwiększona dynamika inwestowania wynika z optymistycznej oceny przez przedsiębiorstwa kształtowania się popytu na rynku krajowym i możliwości dynamizacji eksportu. Działalności tej sprzyja także dobra sytuacja finansowa większości firm, malejące oprocentowanie kredytów i większa ich dostępność oraz napływ środków pomocowych z UE.

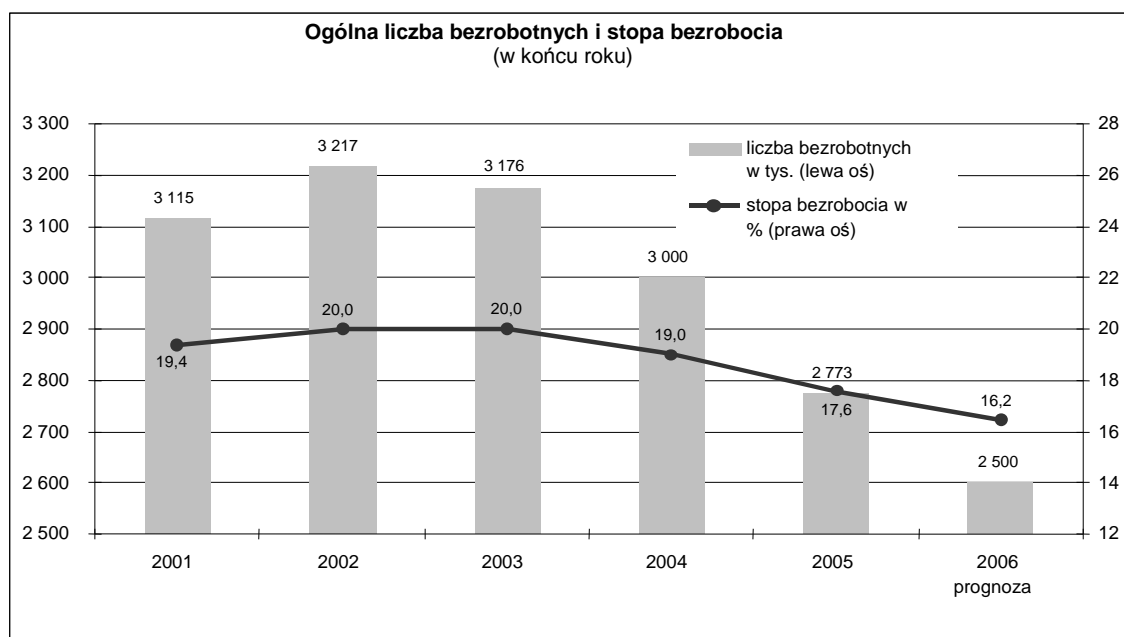
Presja inflacyjna, stosunkowo silna w 2004 r. i na początku 2005 r., będąca skutkiem szoku akcesyjnego oraz szybko drożejących paliw, w następnych miesiącach wyraźnie zmalała. Inflacja roczna (grudzień 2005 r. do grudnia 2004 r.) wyniosła 0,7%, wobec 4,4% w grudniu 2004 r. i na zbliżonym poziomie utrzymywała się w pierwszym półroczu 2006 r.

Poprawa koniunktury oraz działania restrukturyzacyjne, wdrażane przez przedsiębiorstwa, w połączeniu z uprzednio podjętymi decyzjami obniżającymi obciążenia podatkowe, a także łagodzącymi politykę pieniężną (wielokrotne obniżki stóp procentowych w 2005 r. i na początku 2006 r.) korzystnie wpływają na funkcjonowanie podmiotów gospodarczych. Ich wyniki finansowe są znacznie korzystniejsze niż w latach 2001-2003. W pierwszym kwartale 2006 r. wskaźnik poziomu kosztów wyniósł 95,2%, wskaźnik rentowności brutto – 4,8%, a rentowności obrotu netto – 3,6%. Istotnie poprawiły się wskaźniki płynności oraz obciążenia firm obsługą zadłużenia. Generalnie, prawie wszystkie wskaźniki efektywnościowe przedsiębiorstw eksportujących są lepsze niż nastawionych na produkcję krajową.

Po pięciu latach bardzo trudnej sytuacji na rynku pracy (liczba pracujących w gospodarce narodowej w latach 1999-2003 zmniejszyła się o prawie 1,4 mln osób, a liczba bezrobotnych wzrosła o ponad 1,3 mln), w końcu 2004 r. wystąpiły pierwsze oznaki jej poprawy, które utrwały się w latach 2005-2006. W wyniku poprawy koniunktury stopniowo rosła liczba nowych miejsc pracy i zatrudnienie; systematycznie spadało bezrobocie. W 2005 r. zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było o 1,9% większe niż przed rokiem, a w 2006 r. może się zwiększyć o 2,5%.

Wobec takiego ukształtowania się popytu na pracę, przy nadal wysokiej jej podaży (szacuje się, że ludność w wieku produkcyjnym zwiększyła się w ubiegłym roku o 163 tys. osób, tj. w skali nie notowanej w innych krajach europejskich) bezrobocie pozostawało wysokie, chociaż jego poziom i stopa, w porównaniu z ostatnimi latami, zmalały.

Wykres 2. Bezrobocie rejestrowane

Źródło: GUS

W końcu 2005 r. urzędy pracy rejestrowały prawie 2,8 mln bezrobotnych, tj. o 227 tys. mniej niż przed rokiem, a stopa bezrobocia obniżyła się do 17,6%, z 19% w końcu 2004 r. i 20% w latach 2002-2003.³ Pomimo spadkowej tendencji zarówno poziomu, jak i stopy bezrobocia, nie maleją dysproporcje terytorialne w zatrudnieniu.

³ Prognozuje się, że w 2006 r. stopa bezrobocia osiągnie 16,2%.

Od sześciu lat systematycznie rośnie odsetek bezrobotnych pozbawionych prawa do zasiłku. W końcu 2005 r. było ich 2,4 mln, a udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł 86,5%.

Najtrudniejszym problemem rynku pracy pozostaje wysokie bezrobocie wśród ludzi młodych (w wieku do 24 lat). Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił w końcu 2005 r. 22,6%, a stopa bezrobocia – 34,6% (wg BAEL w IV kwartale 2005 r.). Najliczniejszą i najbardziej dotkniętą długotrwałym bezrobociem grupę stanowią osoby z najniższymi kwalifikacjami. W końcu 2005 r. 65% bezrobotnych miało wykształcenie zasadnicze zawodowe i niższe. Niepokojący jest jednak duży, a przy tym zwiększający się odsetek osób z wykształceniem wyższym. Stanowiły one w końcu 2005 r. 5,5% (w 2004 r. 5%) wszystkich bezrobotnych, a stopa bezrobocia tej populacji w IV kwartale 2005 r. (wg BAEL) wyniosła 7,3%, wobec 6,9% przed rokiem. Oznacza to rosnące niedopasowanie ich wykształcenia do potrzeb rynku pracy.

Wskaźnik zatrudnienia⁴, charakteryzujący poziom absorpcji zasobów pracy przez gospodarkę wyniósł w IV kwartale 2005 r. 53,7%, wobec 52,4% przed rokiem i był najniższym wśród krajów UE.

---

⁴ Liczony jako udział osób zatrudnionych w relacji do ogólnej liczby ludności w wieku 15-64 lata.

4. Wykorzystanie w Polsce środków przeznaczonych na realizację europejskiej polityki spójności w latach 2004-2005

W ramach pomocy strukturalnej Polska otrzymała z budżetu Wspólnoty na lata 2004-2006 możliwość wykorzystania ok. 8,3 mld euro z czterech funduszy strukturalnych⁵, z których są współfinansowane Podstawy Wsparcia Wspólnoty 2004-2006 realizowane poprzez 7 programów operacyjnych, 0,3 mld euro w ramach 2 Inicjatyw Wspólnotowych (EQUAL, INTERREG) oraz 4,2 mld euro z Funduszu Spójności wspierającego największe projekty w dziedzinie środowiska oraz inwestycje transportowe. W przeliczeniu na złote wartość dostępnej alokacji funduszy strukturalnych do wykorzystania do końca 2008 roku wynosi ok. 33,1 mld, zł z tego zgodnie z zasadą N+2⁶ dla uniknięcia utraty środków należy wydać do końca 2006 roku co najmniej 2,5 mld zł, do końca 2007 roku co najmniej 13,5 mld, do końca 2008 – ok. 33,1 mld zł.

Od początku realizacji programów zainteresowanie środkami unijnymi wśród beneficjentów było bardzo wysokie, o czym świadczy fakt, iż do końca 2005 r. tylko w ramach programów współfinansowanych przez fundusze strukturalne **złożono poprawne pod względem formalnym wnioski o dofinansowanie na kwotę 54,4 mld zł** (w części dofinansowania wspólnotowego), stanowiącą ponad 160% alokacji dla Polski na lata 2004-2006. W ramach większości programów wartość wnioskowanego wsparcia przekroczyła z końcem 2005 r. kwotę środków przyznanych na program, bądź była zbliżona do tego poziomu. Programami najbardziej popularnymi wśród beneficjentów były *Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego* oraz *SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*, gdzie do końca 2005 r. złożono wnioski o wartości ponad dwukrotnie wyższej niż kwota dostępnych środków.

Łącznie na koniec roku 2005 w realizacji było ok. 42 tys. projektów przewidzianych do współfinansowania przez fundusze strukturalne, na które w wyniku procesu oceny i wyboru **zawarto umowy wartości blisko 20 mld zł**, co zapewnia wykorzystanie 60% wartości przyznanych Polsce funduszy strukturalnych. Podobny poziom wartości zawartych umów był rejestrowany we wszystkich programach (wahał się od 50% dla *SPO Restrukturyzacja* do 70% dla *PO Pomoc techniczna*), za wyjątkiem *SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb*, co było naturalną konsekwencją niewysokiej podaży wniosków o dofinansowanie w tym programie, oraz dwóch Inicjatyw Wspólnotowych, EQUAL i INTERREG III A. W odniesieniu do programów Inicjatyw Wspólnotowych, niższa od średniej wartość zawartych umów wynikała z trzyetapowej realizacji programu w przypadku IW EQUAL, a w przypadku IW INTERREG - z późniejszego rozpoczęcia realizacji, niż miało to miejsce w pozostałych programach. Umowy o najwyższej wartości w stosunku do kwoty przyznanych dla programu środków zawarto w ramach ZPORR i Programu Operacyjnego *Pomoc techniczna* (odpowiednio 67% i 70% alokacji na lata 2004-2006 dla programu).

Łączna wartość środków wydatkowanych przez beneficjentów z tytułu realizacji projektów objętych umowami⁷ wyniosła na koniec roku 2005 około 7,6 mld zł. Jednak tylko część z beneficjentów uzyskała w tym terminie zwrot części poniesionych nakładów. Na koniec grudnia 2005 r. **łączna kwota płatności z kont programowych wyniosła blisko 2,5 mld zł**, czyli 7,42% alokacji dla Polski na lata 2004-2006. Na kwotę tę złożyły się przede wszystkim płatności na rzecz beneficjentów ZPORR (blisko 975 mln zł, czyli 8,4% całości środków dla tego programu) i *SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* (ponad

⁵ Fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa.

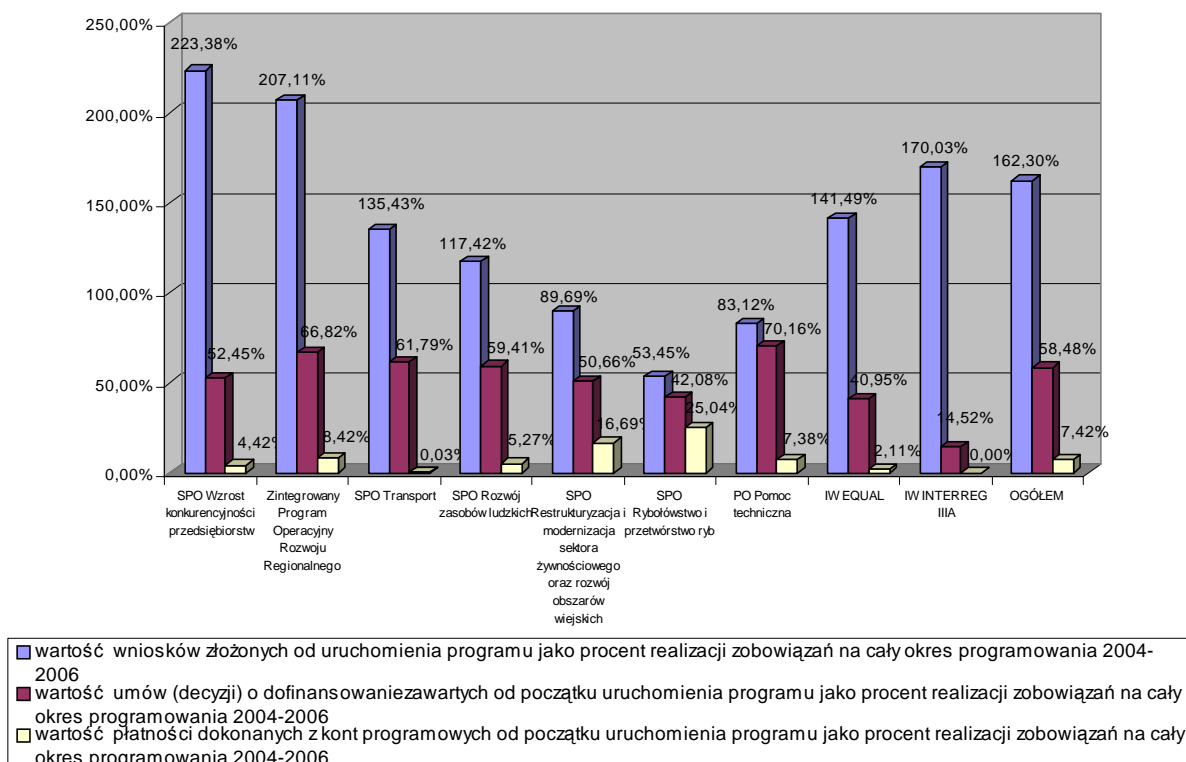
⁶ Zasada n+2 jest jedną z podstawowych reguł zarządzania finansowego funduszami Unii Europejskiej. Stanowi ona, że jeśli zobowiązanie Komisji ujęte w budżecie wspólnotowym w danym roku (roku n) nie zostanie „wyczerpane” wnioskami o płatność przekazywanymi Komisji przez Instytucję Płatniczą do końca roku n+2, różnica między kwotą zobowiązania a kwotą wniosków o płatność zostanie automatycznie anulowana.

⁷ Koszty kwalifikowalne

776 mln zł, co stanowi 16,69% całości alokacji dla tego programu). Programami najbardziej zaawansowanymi pod względem finansowym na koniec 2005 r. były dwa programy zarządzane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, tj. SPO *Rybołówstwo...* i SPO *Restrukturyzacja...* - płatności ze środków wspólnotowych w stosunku do wartości alokacji dla tych programów na lata 2004-2006 stanowiły odpowiednio 25,0% oraz 16,7%, co wynikało głównie z wysokich wypłat w działaniach przewidujących bezpośrednie przekazywanie premii beneficjentom tych programów.

Na podstawie wydatków wykazanych przez instytucje zarządzające programami strona polska do końca 2005 r. zwróciła się do Komisji Europejskiej o refundację wydatków na kwotę blisko 347 mln euro, natomiast Komisja przekazała Polsce tytułem refundacji ponad 260 mln euro.

Wykres 3. Stan realizacji poszczególnych programów na koniec 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji miesięcznych przesyłanych przez instytucje zarządzające programami oraz IW Equal i IW Interreg

W latach 2000–2005 Komisja Europejska przyznała pomoc z Funduszu Spójności dla 124 projektów, z czego 69 to projekty przyjęte do realizacji w latach 2000-2003 jeszcze w ramach programu ISPA, a 55 w latach 2004-2005. W układzie sektorowym 34 dotyczyły sektora transportu, 88 sektora ochrony środowiska oraz 2 pomocy technicznej. Łączny koszt kwalifikowany tych przedsięwzięć wynosi ok. 7,7 mld euro (dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA wartość ta wynosi 3,8 mld euro), natomiast udział dofinansowania z funduszu ISPA/Funduszu Spójności wynosi ok. 5,6 mld euro (w tym dla projektów zatwierdzonych w ramach ISPA wartość ta wynosi 2,6 mld euro).

Łączna **kwota środków zakontraktowanych** (po podpisaniu umów z wykonawcami) na koniec grudnia 2005r. **wyniosła 2,5 mld euro**, z tego 446 mln euro zakontraktowano w roku 2005. Stopień zakontraktowania ogółu projektów ISPA/Funduszu Spójności, wyrażający stosunek całkowitej wartości zawartych kontraktów do całkowitego kosztu kwalifikowanego, wyniósł ok. 33% (dla projektów zatwierdzonych w latach 2000-2003 wartość ta wynosi blisko 55%).

Wartość wydatków dokonanych przez beneficjentów wyniosła na koniec 2005 roku ponad 1216 mln euro (z czego w 2004 roku 346 mln euro, a w 2005 - 650 mln euro), co stanowi ponad

15% kosztów kwalifikowanych (dla projektów zatwierdzonych w latach 2000-2003 wartość ta wynosi ponad 21%).

Wartość środków otrzymanych z KE z tytułu zaliczek i refundacji wydatków poniesionych przez beneficjentów do grudnia 2005 r. wyniosła ponad 827 mln euro. Do końca grudnia 2005 r. zanotowano, w stosunku do stanu na koniec 2004 r., wzrost wartości płatności o ok. 230 mln euro (ponad 38%). Stosunek całkowitej wartości płatności do całkowitej kwoty dofinansowania wyniósł blisko 15%.

5. Oddziaływanie funduszy unijnych na gospodarkę Polski

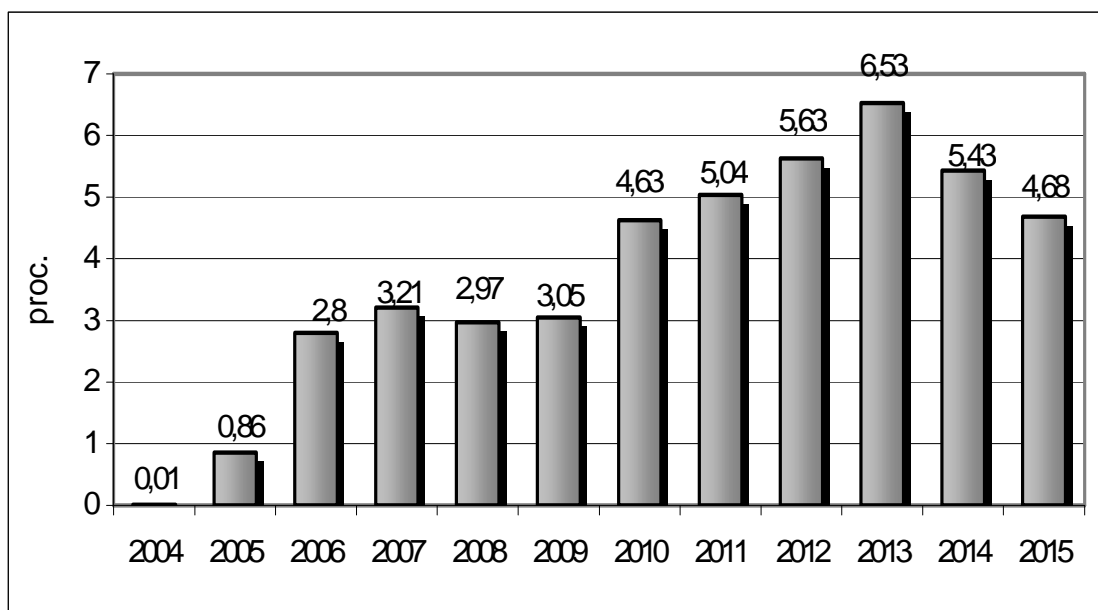
5.1. Szacunkowy wpływ inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na gospodarkę Polski – wyniki zastosowania modelu HERMIN

Opierając się na wynikach zastosowania modelu makroekonomicznego HERMIN⁸ oszacowany został wpływ inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na podstawowe kategorie makroekonomiczne - wzrost gospodarki narodowej oraz zmianę sytuacji na rynku pracy. Do obliczeń zastosowano dane odnoszące się do wartości wszystkich wydatków poniesionych przez beneficjentów⁹ z tytułu realizacji projektów przewidzianych do refundacji w ramach programów operacyjnych, Inicjatyw Wspólnoty i Funduszu Spójności w latach 2004-2005.

Na koniec 2005 roku wartość takich wydatków sięgała łącznie 8,2 mld zł z czego tylko 2,5 mld zł¹⁰ zostało zrefundowane realizującym projekty z zasobów funduszy strukturalnych i Inicjatyw Wspólnoty (z wyłączeniem Funduszu Spójności). Wydatki te stanowiły niespełna 1% PKB Polski w cenach bieżących z roku 2005, co odpowiadało przeszło 6% wszystkich nakładów inwestycyjnych w naszym kraju i około 21% nakładów inwestycyjnych sektora publicznego (dane GUS za rok 2004).

Prognozowany wpływ realizacji inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na poziom PKB zilustrowany jest na wykresie.

Wykres 4. Szacunkowy wpływ inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na poziom PKB (%)

⁸ Model HERMIN jest modelem ekonometrycznym, który służy do prognozowania wpływu makroekonomicznego realizacji inwestycji strukturalnych na gospodarkę krajową lub regionalną. Model ten jest stosowany przez wiele państw UE oraz wykorzystywany w pracach Komisji Europejskiej. Więcej wiadomości na temat modelu HERMIN odnaleźć można na stronach: www.fundusze-strukturalne.gov.pl zakładka /ewaluacja/ oraz www.warr.pl.

⁹ Dane dostarczone przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego za lata 2004 i 2005 opierają się na faktycznie poniesionych wydatkach - na podstawie sprawozdań finansowych z systemu monitoringu wg dostępnych informacji z lutego 2006r. W ramach Funduszu Spójności nie uwzględniono projektów, które rozpoczęły się przed rokiem 2004 w ramach programu przedakcesyjnego ISPA oraz wydatków dokonanych w grudniu 2005 r. Natomiast wartości dotyczące lat 2006-2015 opierają się na prognozach wydatków dokonanych na poziomie beneficjentów końcowych..

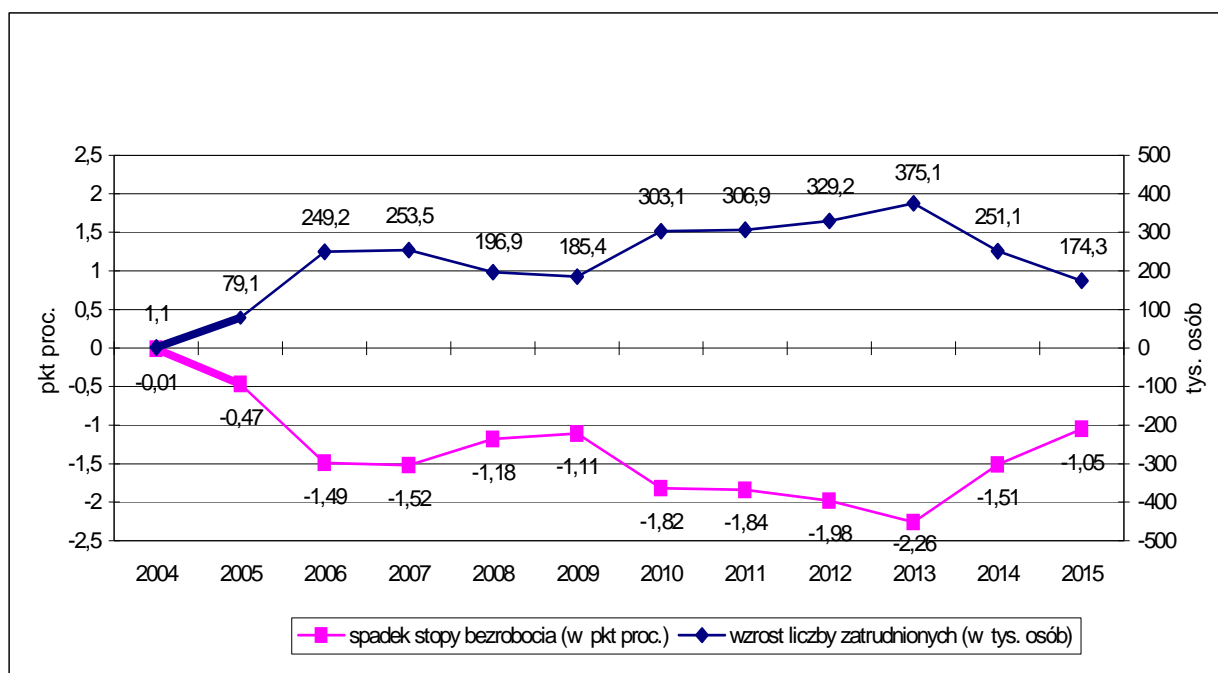
¹⁰ Należy również doliczyć do tej sumy część refundowaną beneficjentom z tytułu współfinansowania krajowego.

Źródło: Opracowanie na podstawie *Evaluating the combined impacts of NDP 2004-2006 and NSRF 2007-2013*¹¹

Przedstawione wartości pokazują prognozowany procentowy wzrost poziomu PKB w stosunku do scenariusza bazowego (czyli przy założeniu, że Polska nie realizowałaby żadnych inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych). Dane za lata 2004 i 2005 informują nas o tym, że w wyniku oddziaływania inwestycji strukturalnych szacowany wzrost poziomu PKB wyniósł odpowiednio 0,01%, i 0,86%.

Prognozowany wpływ realizacji inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na rynek pracy zilustrowany jest na poniższym wykresie.

Wykres 5. Szacunkowy wpływ inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych na rynek pracy (stopę bezrobocia w pkt proc. i liczbę zatrudnionych w tys. osób)

Źródło: Opracowanie na podstawie *Evaluating the combined impacts of NDP 2004-2006 and NSRF 2007-2013*

Przedstawione wartości pokazują szacowany procentowy spadek stopy bezrobocia oraz wzrost liczby zatrudnionych w wyniku realizacji inwestycji współfinansowanych z funduszy unijnych¹².

Wyniki prognozy wskazują, że dzięki funduszom w 2004 r. stopa bezrobocia zmniejszyła się o 0,01 pkt proc., a w 2005 r. mogła spaść o prawie 0,5 pkt proc. (wg GUS wyniosła na koniec 2005 r. 17,6%). Szacuje się, że liczba trwale zatrudnionych w 2004 r. w wyniku wykorzystania funduszy UE wzrosła o ponad tysiąc osób, natomiast w 2005 r. tylko dzięki realizacji inwestycji strukturalnych zatrudnienie mogło znaleźć około 79 tys. osób.

Z powyższych danych wynika, że ze względu na stosunkowo nieduże wydatki w początkowym okresie implementacji funduszy UE (lata 2004-2005), ich wpływ na podstawowe kategorie makroekonomiczne jest również ograniczony. Uwzględniając jednak znaczne przyspieszenie w wydatkowaniu środków strukturalnych (opierając się na prognozach planowanych

¹¹ Analizę *Evaluating the combined impacts of NDP 2004-2006 and NSRF 2007-2013* przygotował zespół Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego i Politechniki Wrocławskiej; dr John Bradley, prof. Janusz Zaleski, Paweł Tomaszewski oraz Marek Zembaty.

¹² Prognozowanych wartości w poszczególnych latach nie należy ze sobą sumować – na wykresach pokazana została różnica między dwoma poziomami (z funduszami i bez funduszy).

wydatków inwestycyjnych) przewiduje się, że wpływ inwestycji współfinansowanych z funduszy europejskich będzie stopniowo rósł.

Szacuje się, że w roku 2006 poziom PKB może być większy o około 2,8%, prognozowana stopa bezrobocia będzie natomiast niższa o blisko 1,5 pkt proc. w porównaniu z sytuacją, w której Polska nie mogłaby czerpać korzyści z unijnej polityki spójności.

Analizując zaprezentowane dane można zauważyć relatywnie silniejszy wpływ funduszy unijnych na wzrost gospodarczy niż na rynek pracy – stopę zatrudnienia i stopę bezrobocia. Prowadzone badania wskazują, że fundusze strukturalne szczególnie silnie wpływają¹³ przede wszystkim na zwiększenie wydajności czynników produkcji (zarówno poprzez podniesienie kwalifikacji siły roboczej, jak i poprzez lepszą dostępność do infrastruktury technicznej, transportowej). Zwiększenie globalnej wydajności gospodarki powoduje ograniczenie zapotrzebowania na siłę roboczą (przy wolumenie produkcji na tym samym poziomie). W dłuższym okresie poprawia jednak międzynarodową konkurencyjność gospodarki, przyciąga kapitał zagraniczny, powoduje zwiększenie produkcji i w konsekwencji oddziałuje pozytywnie na zatrudnienie. Należy pamiętać, że podniesienie produktywności gospodarki jest szczególnie istotne w obliczu dystansu, jaki dzieli nas w tym względzie od państw Europy Zachodniej.

5.2 Proces konwergencji - zróżnicowania przestrzenne w stosunku do Unii Europejskiej

Stopień rozwoju gospodarczego

Na tle Unii Europejskiej tempo rozwoju gospodarczego naszego kraju w 2005 r. było stosunkowo wysokie. W 2005 r. wzrost PKB UE-25 wyniósł 1,6%, a więc był 2-krotnie mniejszy niż w tym samym roku w Polsce (3,2%). Pozwoliło to zmniejszyć nieco dystans dzielący nas od krajów unijnych. Ocenia się, że PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniósł w ubiegłym roku w Polsce 11,7 tys. euro (biorąc pod uwagę siłę nabywczą walut), wobec około 23,4 tys. w UE-25. W rezultacie o ile w 1995 r. relacja tak liczonego PKB naszego kraju do średniej unijnej wynosiła zaledwie 40%, a w 2000 r. – 47%, to w 2005 r. zwiększyła się do blisko 50%.

Tabela 1. Proces konwergencji polskiej gospodarki w stosunku do UE-25.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Wzrost PKB UE=25 w %	2.7	2.9	3.0	3.9	1.9	1.2	1.2	2.4	1.6
Wzrost PKB Polska w %	7.1	5.0	4.5	4.2	1.1	1.4	3.8	5.3	3.2
PKB per capita Polski (PPP) UE 25=100	44	45	46	47	46	46	47	49	50

Źródło: Eurostat, zestawienie MRR.

Jak zostało to pokazane w tabeli, realna konwergencja między gospodarką polską a UE-25 ma wyraźnie zarysowany trend pozytywny, jednak szybkość nadrabiania zaległości rozwojowych jest stosunkowo wolna. Jeżeli weźmiemy pod uwagę przyjęte wraz z Polską w roku 2004 inne państwa członkowskie okazuje się, że Polska bardzo wolno nadrabia zaległości rozwojowe (patrz Tabela 2). W latach 1997-2005 udało się nam zmniejszyć dystans rozwojowy między naszym krajem a państwami EU-25 o zaledwie 6 pkt proc. Wolniej od nas dystans rozwojowy nadrabiają jedynie

¹³ Zagłębiając się w tematykę oddziaływania makroekonomicznego funduszy unijnych, należy zauważyć, że będzie ono wywołane poprzez połączenie dwóch kategorii czynników: po stronie podaży i popytu. Krótkoterminowe efekty popytowe pojawiają się jako rezultat wzrostów w wydatkach i dochodach w ramach instrumentów polityki gospodarczej. Efekty popytowe mają jednak przejściowe znaczenie i nie są najważniejszym powodem istnienia europejskiej polityki spójności, a jedynie pozytywnym efektem ubocznym. Interwencje strukturalne powinny mieć przede wszystkim wpływ na długoterminowy potencjał gospodarki po stronie podaży: poprawę infrastruktury fizycznej, zwiększenie kapitału ludzkiego oraz poprzez efekt dźwigni - zmobilizowanie dodatkowego inwestycyjnego kapitału prywatnego.

Czechy (5 pkt proc.), dla których poziom wyjściowy PKB był jednak znacznie wyższy niż w naszym kraju. Pozostałe państwa notowały znacznie szybszy rozwój gospodarczy. Rekordzistami są tu państwa nadbałtyckie, gdzie realna konwergencja zachodziła najszybciej, w Estonii 19 pkt proc., na Litwie 16 pkt proc. i Łotwie 15 pkt proc. Trudno porównywać dynamikę wzrostu PKB w Polsce z małymi państwami bałtyckimi, ale nawet w znacznie większych Węgrzech i Słowacji realna konwergencja była wyraźnie szybsza niż w Polsce, odpowiednio 11 pkt proc. i 9 pkt proc.

Tabela 2. PKB per capita (wg PPP) UE-25=100%

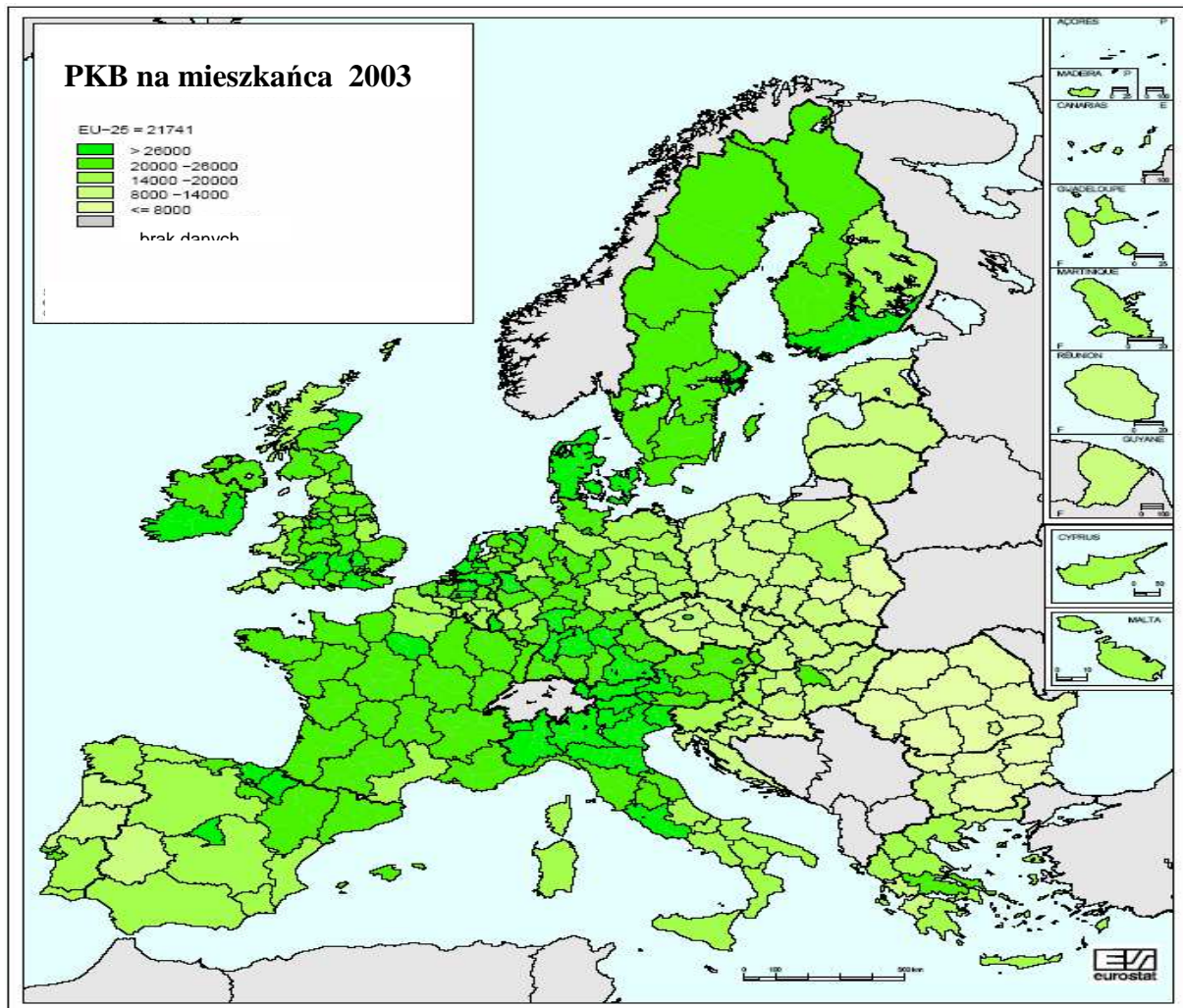
Kraj	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Zmiana 1997-2005
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11=10-2
Czechy	68	65	65	64	65	66	68	70	73	5
Estonia	38	39	39	41	42	45	48	51	57	19
Litwa	36	38	37	38	40	42	45	48	52	16
Łotwa	32	33	34	35	37	39	41	43	47	15
Polska	44	45	46	47	46	46	47	49	50	6
Słowacja	46	47	47	47	48	51	52	53	55	9
Słowenia	71	72	74	73	74	75	76	79	80	9
Węgry	50	51	52	53	56	58	59	60	61	11

Źródło: Eurostat. Zestawienie MRR.

Mimo stopniowego nadrabiania zaległości na poziomie krajowym dystans dzielący nas od pozostałych państw UE-25 jest wciąż ogromny, a różnice w dysproporcjach rozwojowych są jeszcze bardziej widoczne na poziomie regionalnym¹⁴. Zostało to zobrazowane na poniższej mapie (patrz Mapa 1).

¹⁴ Najnowsze dostępne dane Eurostatu charakteryzujące PKB na poziomie regionalnym dostępne są za rok 2003.

Mapa 1. Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca w 2003 r. w jednostkach statystycznych NUTS II wg PPP* w Euro.

Źródło: Eurostat

Porównanie danych dla roku 1997 i 2003 na poziomie wojewódzkim wskazuje, że tempo procesu konwergencji w Polsce jest bardzo zróżnicowane przestrzennie. Najszybciej proces ten (mierzony poziomem PKB na mieszkańca wyrażonym w PPP) przebiega w województwie mazowieckim, które zdołało zbliżyć się do średniej UE w tych latach o blisko 10 punktów procentowych osiągając w roku 2003 poziom 72,8%. Wynik ten jest zrozumiały jeśli weźmiemy pod uwagę atrakcyjność inwestycyjną aglomeracji warszawskiej. Jednocześnie należy zauważyć, że mazowieckie będące w latach 1995-2001 najszybciej rozwijającym się regionem obecnej Unii Europejskiej o średniorocznym tempie wzrostu ponad 10% oddało na początku dwudziestego pierwszego wieku palmę pierwszeństwa m.in. na rzecz krajów bałtyckich.

Tabela 3. Poziom PKB w polskich województwach w odniesieniu EU-25 w latach 1997-2003.

Województwo	PKB na mieszkańca 1997 (PPP) EU25=100%	PKB na mieszkańca 2003 (PPP) EU25=100%	Zmiana 1997-2003
1	2	3	4=3-2
POLSKA	44,2	47,0	2,8
Dolnośląskie	46,0	48,2	2,2
Kujawsko-Pomorskie	39,8	42,1	2,3
Lubelskie	33,6	33,2	-0,4
Lubuskie	40,5	40,6	0,1
Łódzkie	39,0	43,4	4,4
Małopolskie	39,0	40,4	1,4
Mazowieckie	62,9	72,8	9,9
Opolskie	40,1	37,3	-2,8
Podkarpackie	33,4	33,2	-0,2
Podlaskie	35,4	35,7	0,3
Pomorskie	43,5	46,3	2,8
Śląskie	49,9	51,2	1,3
Świętokrzyskie	33,3	36,7	3,4
Warmińsko-Mazurskie	35,2	37,0	1,8
Wielkopolskie	46,3	49,3	3,0
Zachodniopomorskie	44,3	44,6	0,3

Źródło: Eurostat. Zestawienie MRR.

W pozostałych województwach proces konwergencji przebiega znacznie wolniej, w tym z trzech z nich – opolskim, podkarpackim i lubelskim ma wartość ujemną – dystans rozwojowy względem średniej UE nie maleje ale powiększa się! Sześć najslabiej gospodarczo rozwiniętych województw Polski (33-37% średniej UE): lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie i opolskie było - u progu przystąpienia Polski do UE - najslabiej rozwiniętymi regionami spośród wszystkich 254 regionów NUTS-2 Unii Europejskiej.

W odniesieniu do sytuacji wewnątrz kraju możemy zauważyć, że zróżnicowania rozwojowe w latach 1997-2003 nie miały tendencji do wyrównywania się. Wzrastał dystans pomiędzy województwem mazowieckim a pozostałymi województwami (co świadczy o dominującej roli województwa mazowieckiego dla procesów rozwojowych w Polsce). Wszystkie najbiedniejsze województwa (oprócz świętokrzyskiego) nie zanotowały bądź zanotowały bardzo skromny wzrost poziomu PKB na mieszkańca.

Pogłębianie różnic jest jeszcze bardziej zauważalne na poziomie podregionów NUTS-3 z obszaru Polski Wschodniej. W okresie 1998-2003 – wg danych GUS - cztery wschodnie podregiony (ostrołęcko-siedlecki, białskopodlaski, chełmsko-zamojski i krośnieńsko-przemyski) zanotowały

bezwzględny spadek PKB, przy równoczesnym wzroście PKB w skali kraju w ciągu tych lat o 15,1%¹⁵.

W tym samym okresie wszystkie duże miasta (Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań, Trójmiasto, Łódź, a nawet konurbacja górnośląska) notowały wysokie tempa wzrostu, z reguły szybsze, niż otaczające je obszary (wyjątkami były tu metropolitalne regiony Wrocławia i Trójmiasta). Najwyższy poziom PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2003r. był w podregionie miasto Warszawa i wynosił blisko 300% średniej dla kraju, a najniższy w podregionie chełmsko-zamojskim i wynosił zaledwie 60% średniej dla kraju¹⁶.

Tak więc, mimo systematycznego nadrabiania zaległości rozwojowych na linii Polska – UE-25, ze względu na fakt, że proces ten był bardzo zróżnicowany przestrzennie, wzrastają zróżnicowania wewnątrz krajowe pomiędzy poszczególnymi regionami i podregionami. U progu wejścia Polski do UE wyraźnie pogłębiły się dysproporcje w rozwoju pomiędzy obszarami zurbanizowanymi a obszarami o przeważająco rolniczym charakterze. Winić należy za to przestarzałą i niedostosowaną strukturę społeczno-gospodarczą tych regionów, które mimo pozytywnych trendów gospodarki na poziomie krajowym, nie są w stanie sprostać istniejącym wyzwaniom. Bez koniecznych zmian strukturalnych, dla których wywołania należy wykorzystać środki UE, realna konwergencja, której beneficjentami będą obywatele wszystkich polskich regionów, nie będzie możliwa.

Rynek pracy

Rynek pracy należy od wielu lat do najłabszych ogniw polskiej gospodarki. Skala nierównowagi na tym rynku należy do największych w Europie; jednocześnie bardzo niski był też stopień wykorzystania zasobów pracy, wskaźnik zatrudnienia oraz współczynnik aktywności zawodowej ludności. Zjawisko to – oprócz oczywistych problemów społecznych, politycznych i psychologicznych – oznacza także wysoki koszt alternatywny realizowanej w Polsce ścieżki wzrostu gospodarczego, w postaci utraconych szans rozwojowych wynikających z niepełnego wykorzystania zasobów pracy, a zatem – niższe tempo wzrostu produktu potencjalnego. Przez większą część okresu objętego niniejszą analizą skala nierównowagi między podażą i popytem na polskim rynku pracy szybko się powiększała: liczba bezrobotnych, osiągając najwyższy (poza szczególnym przypadkiem niektórych, dotkniętych skutkami wojny, krajów byłej Jugosławii) poziom nie tylko w UE ale także w całej w Europie. Stopa bezrobocia była przy tym systematycznie wyższa w przypadku kobiet niż mężczyzn. Pierwsze symptomy poprawy pojawiły się dopiero w 2004 r. W wyniku poprawy koniunktury stopniowo rosła liczba nowych miejsc pracy i zatrudnienie; systematycznie spadało bezrobocie.

Tabela 4. Podstawowe wskaźniki z zakresu rynku pracy UE i Polski

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-64 lata (%)UE=25	60.6	61.2	61.9	62.4	62.8	62.8	62.9	63.3	63.8
Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-64 lata (%) Polska	58.9	59.0	57.6	55.0	53.4	51.5	51.2	51.7	52.8
Zharmonizowana stopa bezrobocia ¹⁷ (%) UE=25		9.4	9.1	8.6	8.4	8.8	9.0	9.1	8.7

¹⁵ Źródło GUS: http://www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/rachunki_narodowe/pkb/2003/tablice.pdf oraz Produkt Krajowy Brutto według województw w 2000 r., GUS, Katowice 2002

¹⁶ Źródło: GUS.

¹⁷ Zharmonizowana stopa bezrobocia obliczana jest jako procentowy udział bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tj. sumy pracujących i bezrobotnych). Zharmonizowana stopa bezrobocia jest wynikiem przyjętej przez Eurostat ujednoczonej metody wyznaczania tego wskaźnika dla każdego z krajów.

Zharmonizowana stopa bezrobocia (%) Polska	10.9	10.2	13.4	16.1	18.2	19.9	19.6	19.0	17.7
Zharmonizowana stopa bezrobocia młodzieży do 25 lat (%) UE=25		19.3	18.5	17.4	17.7	18.3	18.8	18.9	18.5
Zharmonizowana stopa bezrobocia młodzieży do 25 lat (%) Polska	23.2	22.5	30.1	35.1	39.5	42.5	41.9	39.6	36.9

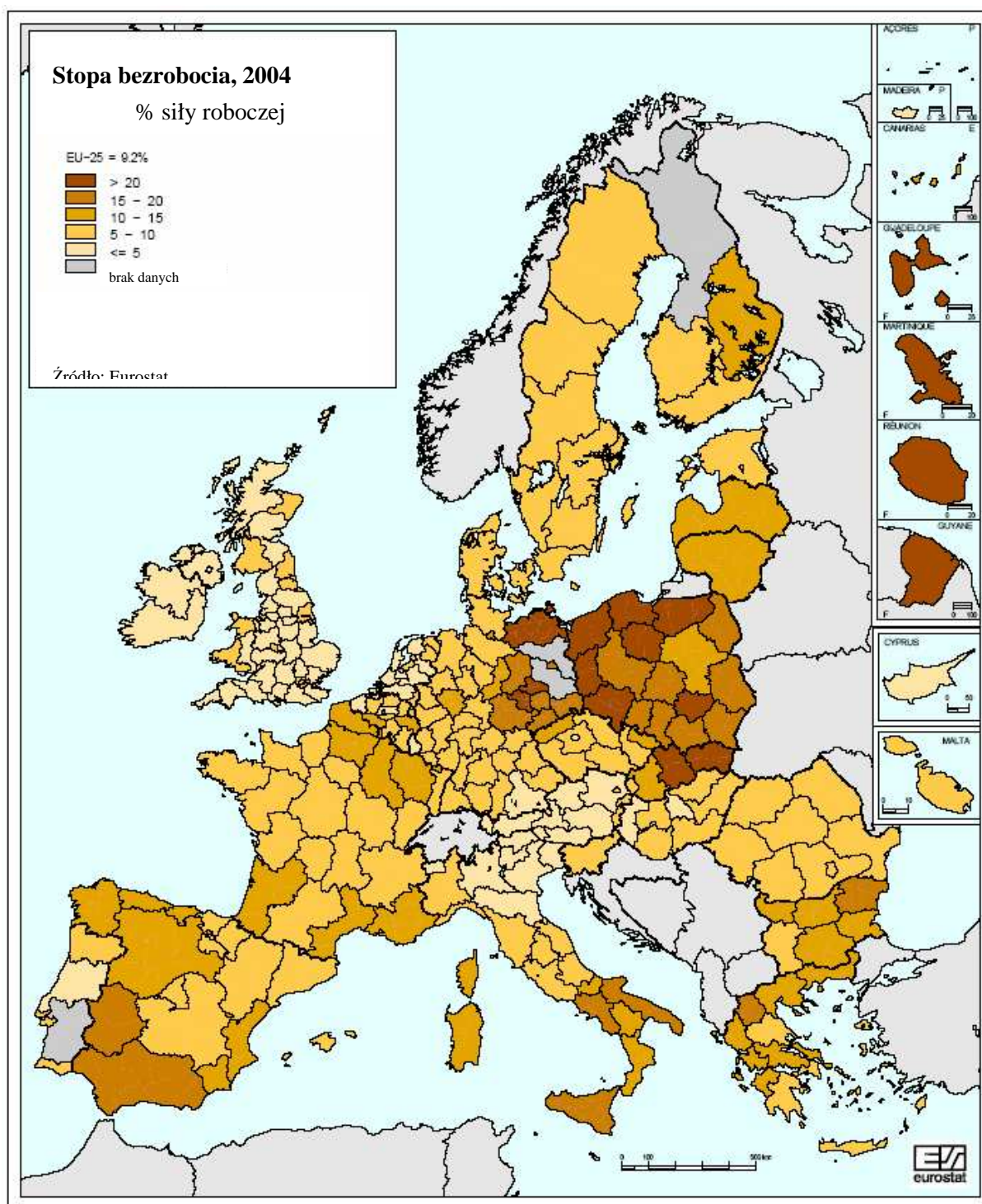
Źródło: Eurostat. Zestawienie MRR.

Stopa bezrobocia w Polsce jest najwyższa spośród wszystkich 25 państw UE i wyniosła na koniec 2005 r. 17,7% (na koniec kwietnia 2006 r. spadła do 16,8%). Znamienny jest również fakt, że wśród dziesięciu regionów na poziomie NUTS-2 Unii Europejskiej, w których stopa bezrobocia była na koniec 2004 roku najwyższa znajduje się aż pięć województw polskich¹⁸. Dysproporcje w poziomie bezrobocia między polskimi regionami a pozostałymi regionami Unii Europejskiej zobrazowane są na Mapie 2

---

¹⁸ Regions: Statistical yearbook 2005, Komisja Europejska.

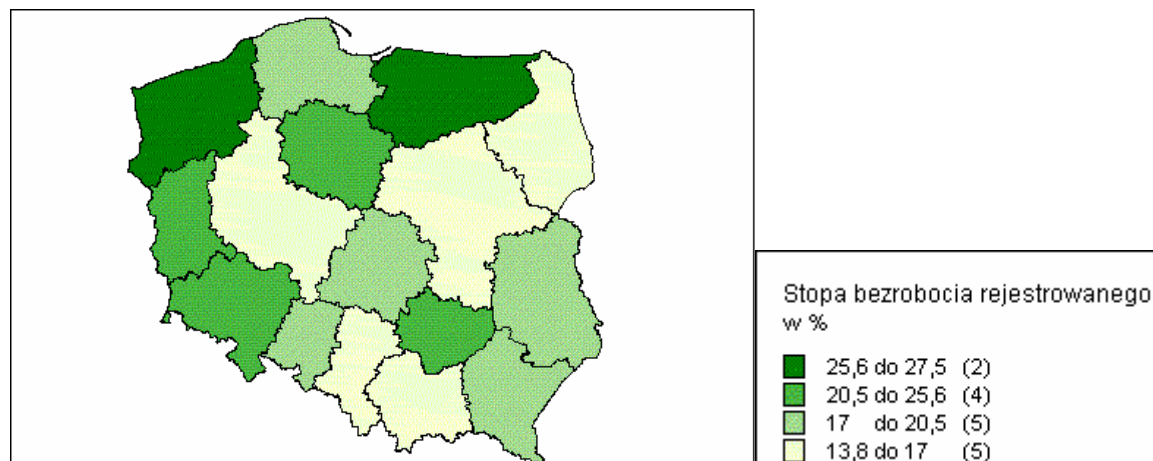
Mapa 2. Stopa bezrobocia w regionach w roku 2004.

Źródło: Eurostat.

Podobnie jak ma to miejsce w przypadku PKB poziom bezrobocia jest silnie zróżnicowany między poszczególnymi polskimi województwami. Na koniec 2005 roku w województwie mazowieckim, stopa bezrobocia wyniosła 13,8% a w warmińsko-mazurskim aż 27,5%¹⁹ (Mapa 3).

Mapa 3. Zróżnicowane regionalne stopy bezrobocia rejestrowanego w Polsce w 2005 r.

Źródło: GUS

Pomimo spadkowej tendencji zarówno poziomu, jak i stopy bezrobocia w skali całego kraju, nie maleją zróżnicowania regionalne w zatrudnieniu. Z problemem wyraźnie wyższego bezrobocia od średniej krajowej borykają się słabo rozwinięte, rolnicze regiony Polski północnej. Najmniejsze bezrobocie występowało natomiast w wielkich aglomeracjach miejskich, o wysokim stopniu urbanizacji, rozwiniętym przemyśle i usługach. Tak było w przypadku Warszawy o stopie bezrobocia 5,6% (wobec 13,8% w całym województwie mazowieckim) lub Poznania o stopie 6,1% (wobec 14,6% w całym woj. wielkopolskim).

Pozytywny trend na rynku pracy w ciągu ostatnich trzech lat został wywołany przede wszystkim poprawiającą się sytuacją gospodarczą w naszym kraju. Dodatkowym czynnikiem zmniejszającym bezrobocie w Polsce jest sukcesywne otwieranie się rynków pracy w państwach starej Unii Europejskiej, a co za tym idzie wyjazd Polaków na Zachód w poszukiwaniu źródła zarobku²⁰. Czynniki te nie wpływają jednak na rozwiązanie najważniejszego problemu jaki trapi polski rynek pracy – mianowicie bezrobocia strukturalnego. Strukturalne niedopasowanie siły roboczej do potrzeb coraz bardziej zaawansowanej technologicznie gospodarki, niewielka mobilność pracowników (brak chęci do szukania pracy z dala od miejsca zamieszkania), silne zróżnicowania między- i wewnątrzregionalne powodują, że nie można zakładać, że problem wysokiego bezrobocia w Polsce rozwiąże się samoistnie. Konieczne będą w tym względzie głębokie zmiany strukturalne dla których pozytywnym impulsem mogą stać się fundusze europejskie.

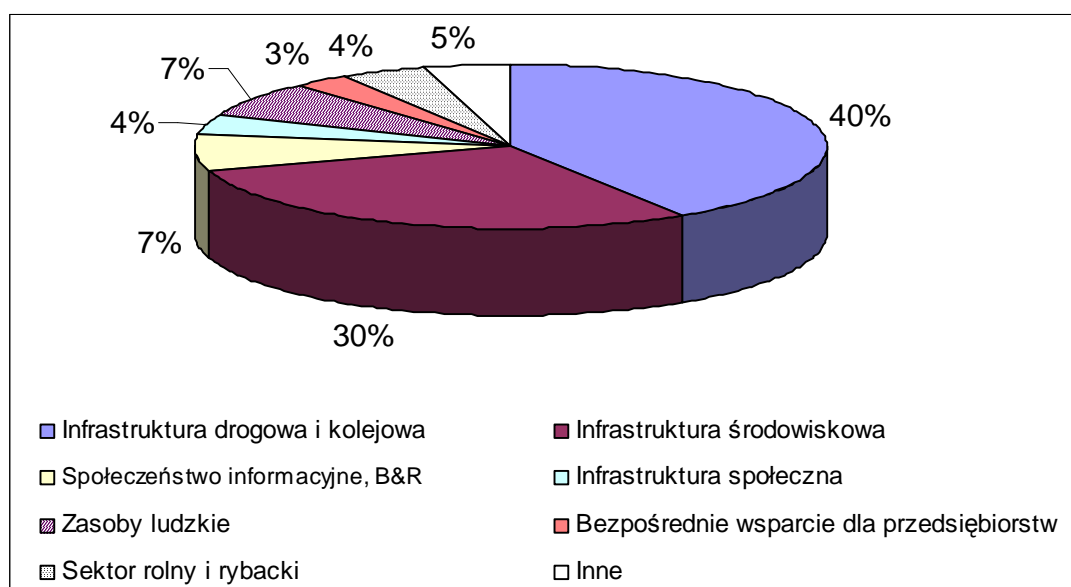
¹⁹ Źródło GUS.

²⁰ Należy mieć na uwadze, że masowy wyjazd polskich obywateli do pracy za granicą nie generuje tylko pozytywnych efektów w postaci spadku bezrobocia w naszym kraju. Niepokojący jest fakt, że wśród osób opuszczających Polskę jest wielu młodych, dobrze wykształconych i bardzo prężnych ludzi. Gdyby stworzyć im odpowiednie warunki pracy mogliby oni bardzo istotnie przyczynić się do rozwoju gospodarczego w naszym kraju, a nie kraju naszego sąsiada. Problem tzw. drenażu mózgow może jeszcze bardziej pogłębić trudną sytuację na krajowym rynku pracy.

6. Kierunki i tendencje w wykorzystaniu środków strukturalnych w ramach okresu programowania 2004 – 2006

Jednym z zasadniczych pytań, które pojawiają się w toku rozważań nad efektywnością wykorzystania pomocy strukturalnej UE, jest pytanie o to, na jakie konkretne cele i potrzeby przeznaczane są środki w ramach programów. Odpowiedź na to pytanie jest możliwa na podstawie analizy zakresu i przedmiotu 42 tys. projektów, na których realizację zawarto umowy na koniec 2005 r.

Wykres 6. Wartość realizowanych projektów wg. kategorii tematycznych²¹

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

W przeważającej części (łącznie 70%) środki objęte umowami do końca 2005 r. zostały przeznaczone na projekty infrastrukturalne w obszarze transportu i ochrony środowiska - odpowiednio 40 i 30%. Wynika to z ogromnych potrzeb inwestycyjnych w tych sferach, a także z dużego udziału w tego typu projektach umów (łącznie ok. 73%) podpisanych z beneficjentami Funduszu Spójności finansującego wyłącznie duże projekty transportowe i z dziedziny ochrony środowiska.

Projekty zaliczone do wsparcia budowy społeczeństwa informacyjnego bądź wsparcia dla sektora badań i rozwoju łącznie stanowiły na koniec 2005 roku 7% wartości wszystkich umów, podobnie jak projekty z zakresu rozwoju ludzkich. Stosunkowo wysoki udział projektów dotyczących wsparcia dla sektora badawczo-naukowego oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego należy

²¹ Do infrastruktury zaliczono projekty: kat. interwencji 31 (w ramach F. Spójności, SPO Transport, ZPORR, IW Interreg),
 Do infrastruktury środowiskowej zaliczono projekty: kat. interwencji 34, 353, 152 i 162 (w ramach F. Spójności, SPO WKP; IW Interreg),
 Do społeczeństwa informacyjnego zaliczono projekty: w ramach ZPORR dz. 1.5, 2,6, 1.3 (bez kategorii int. 36); SPO WKP dz. 1.4, 1.5; SPO RZL dz. 2.1, 2.2,
 Do infrastruktury społecznej zaliczono projekty: w ramach ZPORR dz. 1.3 (bez kat. 183), 1.4, 3.5; SPO ROLNY dz. 2.3,
 Do zasobów ludzkich zaliczono projekty: w ramach SPO RZL (bez działań 2.1 i 2.2); ZPORR - 2 priorytet; IW EQUAL,
 Do bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw zaliczono projekty: w ramach SPO WKP dz. 2.1, 2.2, 2.3; ZPORR dz. 3.4, SPO RYBY dz. 3.4; SPO ROLNY dz. 1.5,
 Do sektora rolnego i rybackiego zaliczono projekty: w ramach SPO RYBY (bez dz. 3.4) i SPO ROL (bez dz. 1.5 i 2.3)

ocenić pozytywnie – projekty te mają podstawowe znaczenie wzrostu dla konkurencyjności polskiej gospodarki.

Mniejszy udział (4%) w wartości podpisanych umów mają projekty dotyczące infrastruktury społecznej, realizowane wyłącznie w ramach programu ZPORR. Są one przede wszystkim odpowiedzią na potrzeby społeczności lokalnych w zakresie rozbudowy i modernizacji obiektów użyteczności publicznej (szkoły, szpitale, obiekty sportowe), ale wiele ma podstawowe znaczenie dla konkurencyjności poszczególnych regionów (szkoły wyższe, prestiżowe projekty decydujące o wizerunku miast i regionów, takie jak hale widowiskowe, opery, itp.).

W ogólnej liczbie badanych projektów 4% dotyczy wsparcia dla rolników i sektora rybołówstwa. Liczba ta odbiega od faktycznej liczby realizowanych przedsięwzięć tego typu w wyniku problemów natury metodologicznej (patrz załącznik nr. 5)

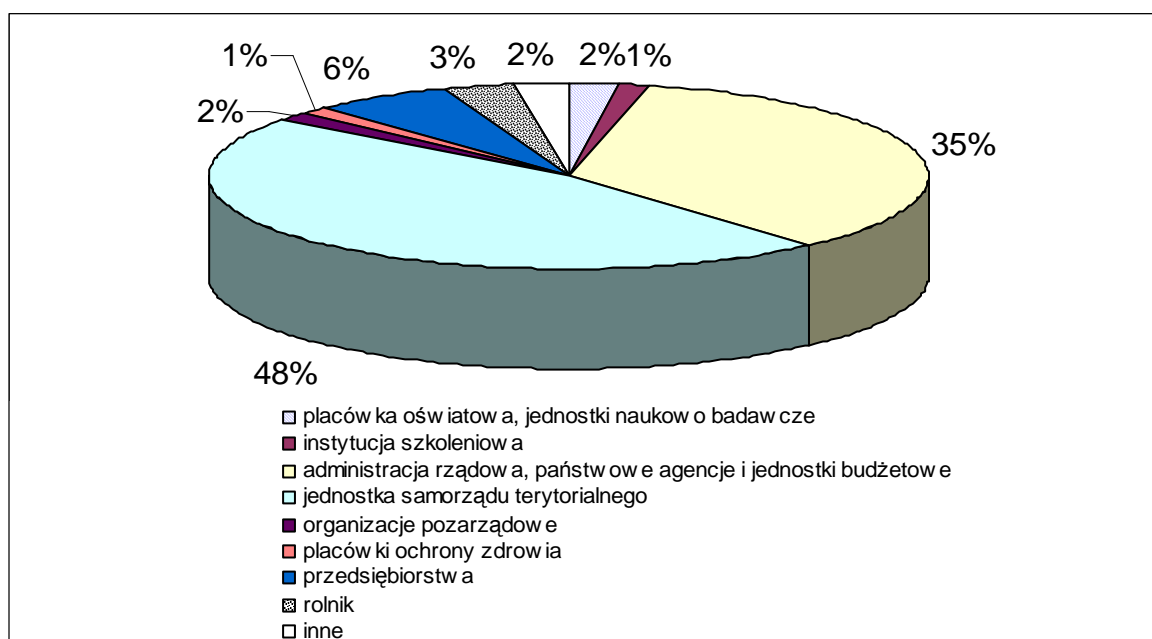
Najmniejszy procentowo udział w całości środków mają projekty z zakresu bezpośredniego wsparcia dla przedsiębiorstw (łącznie ze wsparciem dla przemysłu rolno spożywczego), co wynika m. in. ze stosunkowo niskiego na koniec 2005 r. poziomu umów zawartych w głównym programie skierowanym do przedsiębiorców, tj. SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*.

Kolejnym interesującym aspektem wykorzystania środków strukturalnych w Polsce jest odpowiedź na pytanie o to, do jakich grup beneficjentów trafiają środki unijne.

Z danych zgromadzonych na koniec 2005 r. wynika iż wartość projektów realizowanych przez **podmioty publiczne wynosi ponad 80% wartości wszystkich projektów**, w tym **48% zostało przeznaczone na projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego**, przede wszystkim gminy (39% ogólnej wartości projektów).

Jednostki samorządu terytorialnego, zgodnie ze swoimi kompetencjami realizują przede wszystkim regionalne i lokalne projekty z zakresu wspomnianej infrastruktury transportowej, środowiskowej i społecznej, przy czym warto wspomnieć, że w przypadku jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu powiatu - istotnego elementu publicznych służb zatrudnienia, znaczny udział mają projekty z zakresu zasobów ludzkich (57% wartości wszystkich projektów powiatów).

Wykres 7. Wartość realizowanych projektów wg. głównych typów beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Drugą w kolejności grupę beneficjentów (35%) stanowi administracja rządowa. Do tej grupy zaliczono zarówno projekty bezpośrednio wykonywane przez ministerstwa i organy centralne oraz na ich zlecenie przez wyspecjalizowane podmioty takie jak np. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Polskie Koleje Państwowe, itp.

Na trzecim miejscu pod względem udziału w ogóle środków objętych umowami plasują się przedsiębiorcy (6% podpisanych umów). Udział pozostałych grup beneficjentów waha się w przedziale od 2-5%.

Dość niewielka wartość wsparcia przypada na projekty realizowane przez organizacje pozarządowe, co wynika z charakteru projektów przez nie realizowanych (tzw. projekty miękkie, o znacznie niższej wartości niż projekty infrastrukturalne), a także dość niskiej skuteczności tych organizacji w ubieganiu się o środki unijne. Stosunkowo niski udział pozostałych grup wynika z ogólnej struktury funduszy unijnych w Polsce determinującej rodzaj beneficjentów – większość środków pochodzi z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, z których finansowane są przede wszystkim projekty infrastrukturalne.

Jak już wspomniano powyżej – prezentowane dane dotyczą stanu na koniec 2005 r., zatem rozkład struktury wsparcia zarówno w odniesieniu do typów projektów jaki i beneficjentów będzie ulegał modyfikacjom. W szczególności w porównaniu do zakładanych w Podstawach Wsparcia Wspólnoty 2004-2006 poziomów wydatków na poszczególne kategorie interwencji strukturalnych (patrz załącznik 3) w roku 2006 i kolejnych powinien wzrosnąć udział wydatków na sferę zasobów ludzkich do poziomu ok. 15% oraz bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw (do ok. 12% - 15%). Tym samym ulegnie zwiększeniu udział beneficjentów realizujących tego typu przedsięwzięcia.

Obecna struktura udziału poszczególnych typów projektów oraz rodzajów beneficjentów w wartości podpisanych umów wskazuje dwa podstawowe fakty: przeważająca część środków została przeznaczona na realizację inwestycji infrastrukturalnych z zakresu transportu i ochrony środowiska. Projekty te są realizowane głównie przez jednostki administracji rządowej i samorządowej, co sprawia, iż stanowią one główną grupę beneficjentów, do których trafiają środki unijne.

6.1. Projekty realizowane przez przedsiębiorstwa

Zakres analizowanych umów o dofinansowanie

Celem niniejszej analizy jest zbadanie sektora przedsiębiorstw jako odbiorcy środków z funduszy strukturalnych, przy czym analiza ta ma charakter głównie faktograficzny. Przedmiotem analizy były dane nt. projektów realizowanych przez przedsiębiorców w ramach SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* oraz *Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego* (działanie 3.4), na które do dnia 31 grudnia 2005 r. podpisane zostały umowy o dofinansowanie.

W sumie szczegółowej analizie poddano 5 943 projekty o ogólnej wartości 5 899 328 689,85 zł, w tym dofinansowanie ze EFRR wyniosło 1 061 049 273,81 zł, objętych umowami o dofinansowanie w ramach następujących działań/poddziałów²²:

- w ramach SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*:

- w ramach SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw*:

---

²² Podczas analizy uwzględniono następujące dane nt. projektów – wartość projektu ogółem, wartość dofinansowania z EFRR, kategorie beneficjentów (przedsiębiorstwa według wielkości - mikro, małe, średnie, duże), kategorie interwencji, sekcję Polskiej Klasyfikacji Działalności, tytuł projektu oraz województwo, w którym projekt jest realizowany.

- 1.4 *Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką* – 8 projektów (o wartości w części dofinansowania z EFRR stanowiącej 2% alokacji środków wspólnotowych na działanie 1.4 na lata 2004-2006)²³,
- 2.1 *Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez dotacje* – 917 projektów (31% alokacji na lata 2004-2006),
- 2.2.1 *Wsparcie dla przedsiębiorstw dokonujących nowych inwestycji* – 41 projektów (38% alokacji na lata 2004-2006),
- 2.2.2 *Wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw* – 2 251 projektów (19% alokacji na lata 2004-2006),
- 2.3 *Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje* – 1 301 projektów (50% alokacji na lata 2004-2006),
- 2.4 *Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska* – 25 projektów (12% alokacji na lata 2004-2006),
- w ramach *Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego*:
  - 3.4 *Mikroprzedsiębiorstwa* – 1 400 projektów alokacji środków (46% alokacji na lata 2004-2006).

Przedsiębiorstwa uzyskują środki finansowe głównie na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, działania modernizacyjne, wdrażanie technologii i produktów innowacyjnych, wzrost kooperacji międzynarodowej poprzez nawiązywanie kontaktów z kontrahentami zagranicznymi, udział w targach, wystawach zagranicznych i związanych z nimi misjach gospodarczych, a także na tworzenie nowych miejsc pracy, na zewnętrzne usługi doradcze świadczone przez wyspecjalizowane firmy (m.in. w zakresie jakości, innowacji i nowych technologii) czy projekty w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do standardów UE w zakresie ochrony środowiska. Dzięki środkom z funduszy strukturalnych, przedsiębiorstwa mają możliwość zwiększenia swojej konkurencyjności, poziomu innowacyjności i szans na jednolitym rynku europejskim. Realizowane projekty wpisują się w cele Priorytetu 2 SPO-WKP – zwiększenie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, poprawa ich konkurencyjności poprzez inwestycje w wiedzę, tworzenie nowych miejsc pracy, podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, dostosowanie do wymogów prawodawstwa unijnego.

Ponadto przedsiębiorcy działający w sektorze rolnym i w rybołówstwie mogą aplikować o dofinansowanie projektów w ramach SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* (głównie działanie 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych*)²⁴ oraz w ramach działań SPO *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb*. Dodatkowo, w zakresie doskonalenia umiejętności i kwalifikacji kadr zarządzających oraz pracowników przedsiębiorstw, realizowane są projekty w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich* (działanie 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki*).

Zawarte umowy o dofinansowanie według kategorii przedsiębiorstwa²⁵

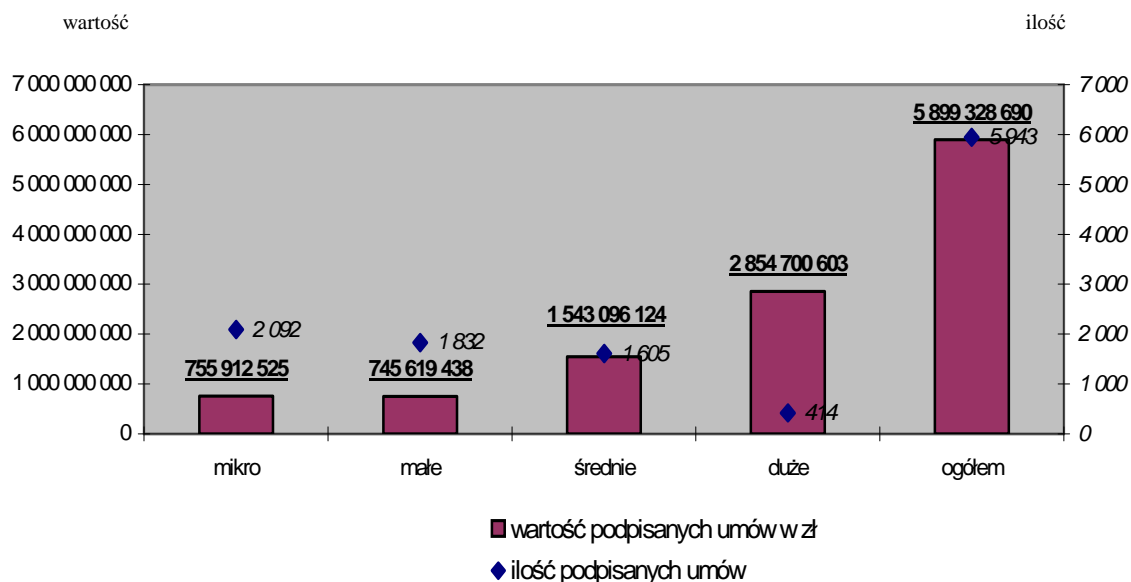
²³ Beneficjentami działania 1.4 SPO-WKP są, obok przedsiębiorstw, instytucje i organizacje sfery B+R i inne instytucje wspierające przedsiębiorczość oraz innowacyjność. Dotychczas zainteresowanie przedsiębiorców tym działaniem było znacznie niższe niż oczekiwano, a spośród 75 umów podpisanych w działaniu 1.4, beneficjentami 8 umów byli przedsiębiorcy.

²⁴ Odrębną analizę projektów realizowanych przez przedsiębiorstwa działające w sektorze rolnym, na przykładzie działania 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych* (SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*), zamieszczono w pkt.1.6

²⁵ Zgodnie z art. 2. załącznika I do *Rozporządzenia Komisji (WE) 364/2004 z 25 lutego 2004 r., zmieniającego Rozporządzenie Komisji (WE) nr 70/2001 w sprawie rozszerzenia jego zakresu o wsparcie na badania i rozwój* (Dz. U. WE nr 63 z 2004 r.), wyróżnia się następujące kategorie przedsiębiorstw: średnie przedsiębiorstwo (zatrudnia mniej niż 250 pracowników oraz jego roczny obrót nie przekracza 50 mln euro lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 mln euro), małe przedsiębiorstwo (zatrudnia mniej niż 50 pracowników oraz jego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 10 mln euro), mikroprzedsiębiorstwo (zatrudnia mniej

Przedsiębiorstwa sektora MSP wyróżniają się zarówno w kwestii ilości podpisanych umów, jak i wartości wsparcia przyznanego z EFRR. Natomiast umowy o największej łącznej wartości (czyli obejmującej obok środków publicznych krajowych i wspólnotowych także środki prywatne zaangażowane przez projektodawcę), są realizowane przez przedsiębiorstwa duże.

Wykres 8. Zawarte umowy według kategorii przedsiębiorstwa, według stanu na 31 grudnia 2005 r. (dane finansowe w zł).

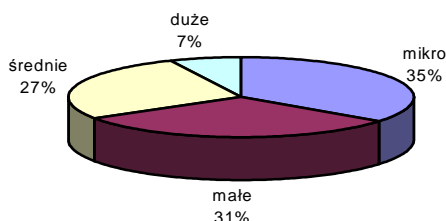
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pod względem ilości projektów, na które zostały podpisane umowy o dofinansowanie, zdecydowanie wyróżniają się mikroprzedsiębiorstwa, z którymi zawarto blisko 2100 umów, co stanowi 35% ilości wszystkich analizowanych umów. Najmniej liczną kategorią beneficjentów są tu przedsiębiorstwa duże, z którymi do końca 2005 r. zawarto 414 umów (7% ilości analizowanych umów). Bardzo aktywne są przedsiębiorstwa małe i średnie, dla których ilość projektów objętych umowami o dofinansowanie jest zbliżona (odpowiednio 1832 i 1605 umów), przy czym należy zauważyć, że wartość projektów realizowanych przez małe przedsiębiorstwa jest ponad dwukrotnie mniejsza niż wartość projektów realizowanych przez przedsiębiorstwa średnie (odpowiednio ok. 750 mln zł i 1,5 mld zł).

Wykres 9. Ilość podpisanych umów – według kategorii przedsiębiorstwa

niż 10 pracowników oraz jego roczny obrót lub całkowity bilans roczny nie przekracza 2 mln euro). Za duże przedsiębiorstwo uważa się przedsiębiorstwo inne niż mikro, małe lub średnie.

ilość podpisanych umów - wg kategorii przedsiębiorstwa

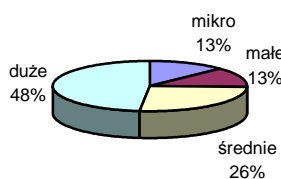

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

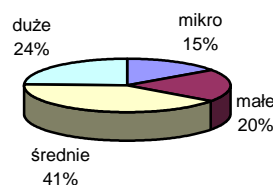
W odniesieniu do łącznej wartości podpisanych umów o dofinansowanie, obejmującej środki publiczne krajowe i wspólnotowe oraz środki prywatne, beneficjentami umów na najwyższą wartość projektów ogółem, bo stanowiącą 48% łącznej wartości analizowanych umów, są przedsiębiorstwa duże. Oznacza to, że właśnie przedsiębiorstwa duże angażują w realizację swoich projektów najwięcej środków prywatnych. Zresztą, w 2004 r. wartość nakładów inwestycyjnych w przypadku przedsiębiorstw dużych wyniosła 46 mld zł, co w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo daje wartość 17,2 mln zł (dla porównania w przedsiębiorstwach mikro 1,7 mln zł, małych – 345, 5 tys. zł, w średnich 1,4 mln zł).²⁶ Jednocześnie z uwagi na fakt, że umowy z przedsiębiorstwami dużymi opiewają na najwyższą łączną wartość, można sądzić, iż efekt mnożnikowy przedsięwzięć realizowanych przez przedsiębiorstwa tej kategorii będzie większy. Wartość projektów objętych umowami o dofinansowanie w przypadku przedsiębiorstw średnich stanowi 26% ogólnej wartości analizowanych umów (tj. ok. 1,5 mld zł), a w przypadku przedsiębiorstw małych oraz mikro po 13% (tj. odpowiednio ok. 745,6 mln zł i 755,9 mln zł).

Wykres 10. Wartość podpisanych umów oraz wartość dofinansowania z EFRR - według kategorii przedsiębiorstwa

wartość podpisanych umów - wg kategorii przedsiębiorstw

wartość dofinansowania z EFRR - wg kategorii przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pod względem dofinansowania przyznanego ze środków EFRR, zdecydowanie przeważają przedsiębiorstwa średnie (41% wartości wsparcia przyznanego przedsiębiorcom z EFRR). Jak obrazuje wykres powyżej, ponad ¾ rozdysonowanych dotychczas między przedsiębiorców środków wspólnotowych, czyli ponad 735,9 mln zł, trafiło do przedsiębiorstw sektora MSP (w tym przedsiębiorstwa mikro). Ze względu na przeciętnie niższy poziom dofinansowania przedsiębiorstwa duże otrzymały, na podstawie podpisanych umów, dofinansowanie z EFRR na

²⁶ Przedsiębiorczość w Polsce 2005, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, str. 42.

realizację projektów w wysokości 325 mln zł, co stanowi 24% wartości dofinansowania wspólnotowego ogółem dla analizowanych umów.

Należy zauważyć, że przedsiębiorstwa duże są beneficjentami przede wszystkim poddziałania 2.2.1 SPO-WKP, gdzie wsparcie finansowe jest udzielane na warunkach i zasadach określonych w ustawie o finansowym wspieraniu inwestycji, włączonej od 2004 r. do SPO-WKP. Ustawa ta przewiduje możliwość ubiegania się o wsparcie na jednakowych zasadach dla wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości. W ramach ustawy przewidziano wsparcie finansowe nowej inwestycji w ramach jednego z sześciu typów projektów, m.in. wartość nowej inwestycji jest nie mniejsza niż równowartość kwoty 10 mln euro lub wartość nowej inwestycji jest nie mniejsza niż równowartość kwoty 500 tys. i inwestycja wiąże się z utrzymaniem co najmniej 100 miejsc pracy. Przy tak określonych kryteriach duże przedsiębiorstwa skonsumowały jednak aż blisko ¾ dotychczas rozdysponowanej w ramach tego poddziałania alokacji EFRR.

Średnia wartość umowy i poziom dofinansowania

Średnia wartość umowy o dofinansowanie realizacji projektu współfinansowanego z EFRR w przypadku analizowanych projektów, wynosi 992,6 tys zł, natomiast średnia wartość dofinansowania projektu z EFRR dla analizowanych projektów wynosi 178,5 tys. zł.

Tabela 5. Średnia wartość umów oraz średnia wartość dofinansowania z EFRR – według kategorii przedsiębiorstw.

Przedsiębiorstwa według wielkości	Średnia wartość umowy w zł	Średnia wartość wkładu wspólnotowego w zł	Dofinansowanie wspólnotowe jako % wartości projektu
Mikro	361 335	77 505	21%
Małe	406 998	114 785	28%
Średnie	961 431	267 677	28%
Duże	6 895 412	625 608	9%
Ogółem	992 652	178 538	18%

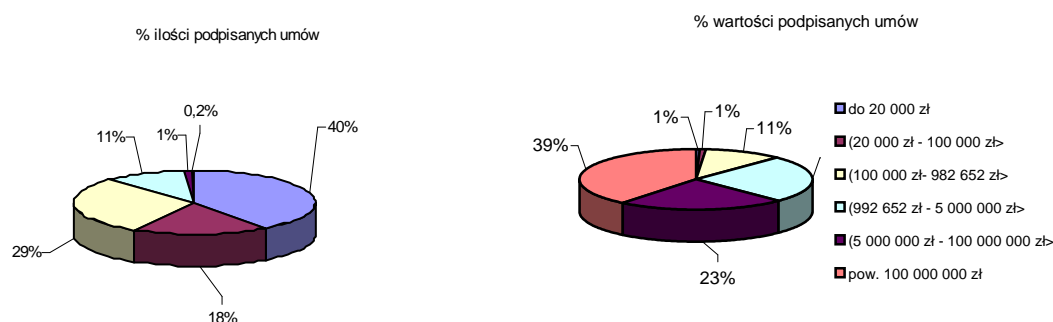
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Im większe przedsiębiorstwo, tym większa jest średnia wartość podpisanej umowy (realizowanego projektu) oraz średnia wartość dofinansowania projektu z EFRR. Przedsiębiorstwa sektora MSP realizują projekty, których średnia wartość jest niższa od średniej wielkości projektu ogółem (992,6 tys. zł). Średnia wartość umowy w przypadku gdy beneficjentem jest przedsiębiorstwo duże (6,9 mln zł) jest blisko siedmiokrotnie wyższa od średniej wartości umowy o dofinansowanie. Mniejsze dysproporcje występują w przypadku średniej wartości dofinansowania projektu z EFRR. Należy jednak zauważyć, że największa część realizowanego projektu jest finansowana ze środków wspólnotowych w przypadku, gdy beneficjentem jest przedsiębiorstwo sektora MSP (21-28%). W przypadku przedsiębiorstw dużych, udział środków wspólnotowych stanowi średnio mniej niż 10% wartości realizowanego przez nie projektu, to jest zaledwie połowa średniej obliczonej dla

analizowanych działań, która wynosi 18%. Warto pamiętać, że wkład EFRR stanowi przeciętnie 75% wartości wkładu publicznego, zaś pozostałe 25% pochodzi z budżetu państwa. Taki poziom dofinansowania oznacza, że przedsiębiorstwa nie uzyskują maksymalnej możliwej wartości dofinansowania ze źródeł publicznych, jednak tym samym, większa liczba przedsiębiorstw może otrzymać wsparcie.²⁷

Projekt o najwyższej wartości, opiewającej na 353,2 mln zł (w tym środki z EFRR 26,9 mln zł), realizowany jest w ramach poddziałania 2.2.1 SPO-WKP, w województwie śląskim przez duże przedsiębiorstwo, i dotyczy rozbudowy i modernizacji koksowni. Najwyższe dofinansowanie ze środków wspólnotowych, w wysokości 29,5 mln zł, przyznane zostało także w ramach poddziałania 2.2.1 SPO-WKP, na realizację projektu polegającego na zmianie technologii produkcji chloru (województwo kujawsko-pomorskie, całkowita wartość tego projektu wynosi 176 mln zł). Najniższą wartość umowy oraz najniższą wartość dofinansowania ze środków EFRR odnotowano w poddziałaniu 2.2.2 SPO-WKP (odpowiednio 1120 zł oraz 784 zł), w przypadku projektu pod nazwą „Targi Inwestycyjne” Lwów.

Wykres 11. Umowy podpisane z przedsiębiorstwami według wartości umowy ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

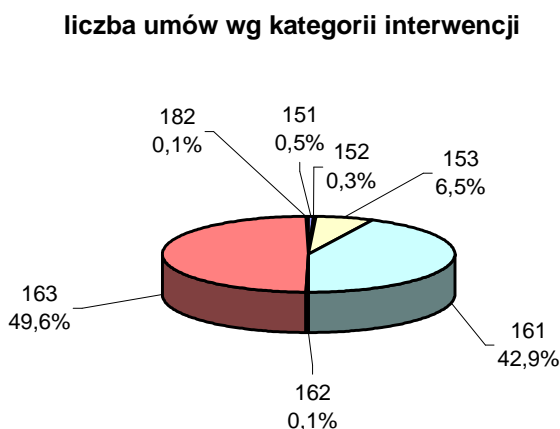
Zgodnie z przedstawionymi powyżej wykresami, 87% liczby zawartych umów nie przekracza średniej wartości 992,6 tys. zł, ale ich wartość stanowi zaledwie 13% wartości analizowanych umów ogółem. Umowy o wartości przekraczającej 100 mln zł, a jest ich 12, stanowią 39% wartości wszystkich analizowanych umów. Spośród wspomnianych 12 umów o największej wartości, 11 umów zostało zawartych w ramach poddziałania 2.2.1 SPO-WKP, 1 w ramach działania 2.4 SPO-WKP. Są to projekty dotyczące budowy, rozbudowy lub modernizacji fabryki lub zakładu produkcyjnego (7 projektów), technologii produkcji (3 projekty), budowy parku wiatrowego (2 projekty). Projekty te wdrażane są przez 11 przedsiębiorstw dużych oraz 1 mikroprzedsiębiorstwo. Dane te rodzą pytania o zasadność wspierania największych przedsiębiorstw na bardzo niskim poziomie procentowym, a z drugiej ustalenia minimalnych wartości wsparcia.

Analiza podpisanych umów o dofinansowanie – według kategorii interwencji, rodzajów projektów i sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

²⁷ Maksymalny poziom wsparcia publicznego, zgodnie z zasadami pomocy publicznej, wynosi dla Polski 65% w przypadku MSP oraz 50% w przypadku przedsiębiorstw dużych.

Tempo wdrażania przez przedsiębiorstwo nowoczesnych produktów i usług, nowych technologii produkcji oraz metod zarządzania, decyduje w dużej mierze o jego przewadze konkurencyjnej. Im większa innowacyjność podmiotów gospodarczych, przejawiająca się umiejętnością szybkiego dostosowania się do zmieniających się warunków funkcjonowania, tym większa konkurencyjność gospodarki. Poziom innowacyjności i zaawansowania technologicznego polskiej gospodarki jest bardzo niski, a wpływa na to głównie niski poziom wydatków na badania i rozwój, a także niekorzystna struktura nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach. Zgodnie z danymi GUS, nakłady inwestycyjne na maszyny i urządzenia techniczne stanowiły w 2003 r. blisko 63% nakładów, na budynki – ponad 15%, na kolejnych pozycjach była działalność badawczo-rozwojowa (12%) czy zakup nowej technologii (4,7%). Podobna struktura jest zauważalna w odniesieniu do analizowanych umów o dofinansowanie.

Wykres 12. Liczba podpisanych umów - według kategorii interwencji* 28

*ze względu na brak danych nt. kategorii interwencji, z analizy wyłączono 271 projektów w ramach działania 3.4 ZPORR, na łączną wartość podpisanych umów 77 512 318 zł, w tym wkład wspólnotowy 20 692 4982 zł

28 Kategorie interwencji:

- 151 – inwestycje w majątek trwały (budynki i wyposażenie, współfinansowane w ramach pomocy państwa) – dla przedsiębiorstw spoza sektora MSP
- 152 – Technologie przyjazne środowisku, technologie zapewniające czystość i energooszczędne – przedsiębiorstw spoza sektora MSP
- 153 – Usługi doradztwa biznesowego (umieźdźnarodowienie działalności, zarządzanie eksportowe i środowiskowe, zakup technologii)
- 161 – Inwestycje w infrastrukturę materialną (budynki i wyposażenie, współfinansowane w ramach pomocy państwa)
- 162 - Technologie przyjazne środowisku, technologie zapewniające czystość i energooszczędne – przedsiębiorstwa z sektora MSP
- 163 – Usługi doradztwa biznesowego (informacja, planowanie biznesowe, usługi konsultingowe, marketing, projekty, umieźdźnarodowienie działalności, zarządzanie eksportowe i środowiskowe, zakup technologii)
- 182 – Innowacyjność i transfer technologii, ustanawianie wzajemnych powiązań i nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami lub instytutami badawczymi
- 321 – Infrastruktura podstawowa
- 322 – Technologie pozyskiwania i przekazywania informacji (w tym bezpieczeństwo przesyłania wiadomości)
- 324 – Usługi i projekty wdrożeniowe dla MSP (handel i transakcje elektroniczne, edukacja i szkolenia, osieciowanie)

Najwięcej umów ilościowo, bo 49,6% liczby analizowanych umów (2814 umów) zostało podpisanych w ramach kategorii interwencji „163 – Usługi doradztwa biznesowego (informacja, planowanie biznesowe, usługi konsultingowe, marketing, projekty, umiędzynarodowienie działalności, zarządzanie eksportowe i środowiskowe, zakup technologii)”, jednak ich łączna wartość stanowi zaledwie 2% łącznej wartości podpisanych umów.

W odniesieniu do usług doradztwa biznesowego, polskie przedsiębiorstwa chętnie korzystają z dofinansowania udziału w targach, wystawach zagranicznych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą (prawie 1900 projektów). Zgodnie z danymi z „Raportu z wdrażania SPO Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006 w roku 2005”, do końca grudnia 2005 r. zrealizowanych zostało 140 projektów dotyczących wyjazdowych misji gospodarczych oraz 387 projektów dotyczących targów i wystaw. Mali i średni przedsiębiorcy realizują projekty w zakresie podnoszenia jakości i efektywności zarządzania – w zakresie projektowania i wdrażania systemów zarządzania jakością, zarządzania środowiskowego, zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy oraz uzyskiwania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, maszyn i urządzeń. Inne projekty doradcze, związane z innowacjami i nowymi technologiami, w tym wykorzystaniem technologii informatycznych w przedsiębiorstwie, w zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa na terenie UE oraz wprowadzania produktów na rynki zagraniczne, tworzenia sieci kooperacyjnych, poszukiwanie strategicznego partnera, łączenia przedsiębiorstw, w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania stanowią ok. 5% ilości analizowanych umów. W wyniku realizacji tych projektów pojawiają się pierwsze efekty, np. do końca 2005 r. powstało 55 dokumentów strategicznych dla przedsiębiorców, a liczba certyfikatów uzyskanych przez przedsiębiorstwa wyniosła 15 (działanie 2.1 SPO-WKP).

W odniesieniu do tworzenia sieci kooperacyjnych wydaje się, że polskie przedsiębiorstwa nie wykazują jeszcze specjalnego zainteresowania możliwością nawiązania współpracy z innymi uczestnikami rynku – wpływ na to może mieć po części wczesna faza rozwoju sektora przedsiębiorstw w Polsce, charakteryzująca się silną konkurencją na rynku lokalnym i bardzo ograniczonym zaufaniem do partnera, przy jednocześnie niskiej świadomości potencjalnych korzyści wynikających ze współpracy.

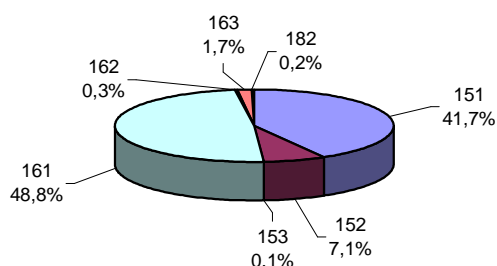
Ponadto należy zauważyć, że projekty doradcze mają charakter specjalistyczny, pomagają one określić kierunki rozwoju przedsiębiorstwa, ale jednocześnie wymagają odpowiedniego poziomu technologicznego firmy. Wydaje się, że polscy przedsiębiorcy być może nie mają jeszcze pełnej świadomości i wiedzy, co mogłoby być przydatne dla dalszego funkcjonowania firmy. Nadal najbardziej atrakcyjna jest dla przedsiębiorców możliwość zainwestowania w majątek trwały. Dodatkowo, dotychczas mniejsze niż oczekiwano zainteresowanie doradztwem wynika z faktu, że obok wsparcia oferowanego z funduszy strukturalnych, dostępne były równolegle środki na doradztwo w ramach programów przedakcesyjnych Phare, przy czym procedury ubiegania się o wsparcie były tam mniej skomplikowane.

Wykres 13. Wartość podpisanych umów oraz wartość dofinansowania ze środków wspólnotowych - wg kategorii interwencji²⁹.*

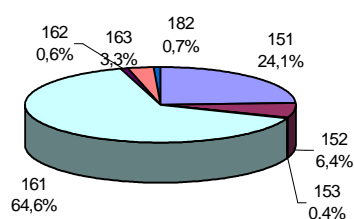
---

²⁹ j.w.

wartość umów wg kategorii interwencji

EFRR wg kategorii interwencji

*ze względu na brak danych nt. kategorii interwencji, z analizy wyłączono 271 projektów w ramach działania 3.4 ZPORR, na łączną wartość podpisanych umów 77 512 318 zł, w tym wkład wspólnotowy 20 692 498 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Zdecydowanie najbardziej wyróżniającą się kategorią interwencji, w ramach której jest realizowanych ilościowo dużo projektów (blisko 43% wszystkich umów) na największą łączną wartość umów wynoszącą 2,8 mld zł (blisko 49% wartości wszystkich analizowanych projektów) i najwyższą łączną wartość dofinansowania z EFRR wynoszącą 671,6 mln zł (65% łącznej wartości dofinansowania z EFRR), jest kategoria interwencji „161 - Inwestycje w infrastrukturę materialną (budynki i wyposażenie, współfinansowane w ramach pomocy państwa)”. Należy zwrócić uwagę, że łączna wartość 26 projektów - zaledwie 0,5% liczby analizowanych umów - realizowanych w ramach kategorii interwencji „151 – inwestycje w majątek trwały (budynki i wyposażenie, współfinansowane w ramach pomocy państwa) – dla przedsiębiorstw spoza sektora MSP” (wszystkie w ramach poddziałania 2.2.1 SPO-WKP), wyniosła 2,4 mld zł, co stanowi 42% łącznej wartości podpisanych umów. Projekty te zaangażowały 250,9 mln zł, to jest blisko ¼ wartości środków wspólnotowych w ramach analizowanych umów.

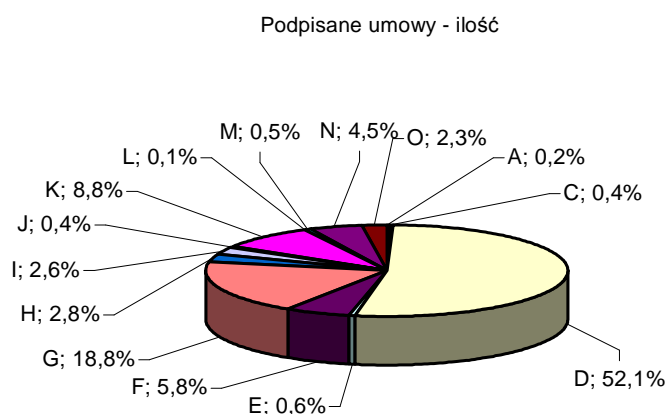
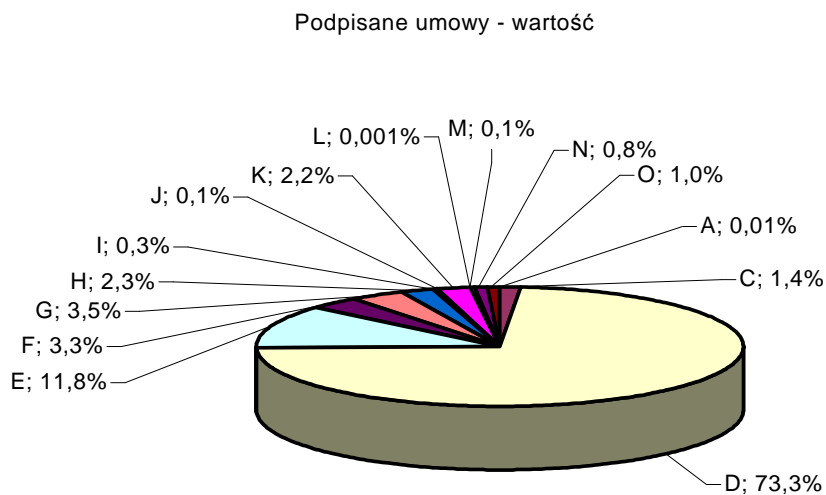
Najwięcej projektów to przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym w zakresie przede wszystkim modernizacji i rozbudowy przedsiębiorstw w szerokim tego pojęcia znaczeniu – polegają one w przeważającej części na zakupie maszyn i urządzeń, stanowią inwestycje w budynki i budowlę, oraz, w zdecydowanie mniejszym stopniu, zakup lub wdrożenie nowej technologii. Ponadto realizowane są projekty inwestycyjne w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska i w mniejszym stopniu projekty celowe związane z wprowadzaniem zaawansowanych technologii. Taka struktura nakładów wskazuje, że przedsiębiorstwa odczuwają nadal silną potrzebę zmniejszania luki technologicznej, a w efekcie działalność innowacyjna w Polsce to przede wszystkim nabywanie tzw. technologii materialnej. Zatem postęp technologiczny przedsiębiorstw dokonuje się przede wszystkim poprzez modernizację parku maszynowego, a nie np. poprzez prowadzone prace badawczo-rozwojowe czy zakup nowych technologii. Niewiele jest zresztą projektów celowych związanych z wprowadzaniem zaawansowanych technologii, być może także z uwagi na fakt, że stosunkowo niewielka jest w Polsce liczba przedsiębiorstw prowadzących działalność innowacyjną. Można oczekiwać, że w miarę zaspokajania przez przedsiębiorstwa potrzeb związanych z infrastrukturą materialną, wzrośnie chęć budowania przewagi konkurencyjnej i zapotrzebowanie na projekty z zakresu szeroko pojętego doradztwa, zakupu nowych technologii czy działalności badawczo-rozwojowej.

Dotychczas nie zostały podpisane umowy o dofinansowanie w ramach następujących kategorii interwencji: „321”, „322”, „324”³⁰. Wydaje się, że może to także wynikać, po pierwsze, ze zbyt szerokiego ujęcia innej kategorii interwencji, wynikającego z określonych kryteriów ubiegania się o wsparcie w danym działaniu i skutkującego w związku z tym dużą „pojemnością” tej kategorii, po

³⁰ Szczegółowa klasyfikacja kategorii interwencji znajduje się w załączniku 3

drugie zaś z problemu z identyfikowalnością danej kategorii. Być może w celu lepszej „kategoryzacji”, wskazane byłoby przeprowadzenie stosownego badania ewaluacyjnego.

Wykres 14. Analiza podpisanych umów – według sekcji gospodarki

- A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo
- C Górnictwo
- D Przetwórstwo przemysłowe
- E Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę
- F Budownictwo
- G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego
- H Hotele i restauracje
- I Transport, gospodarka magazynowa i łączność
- J Pośrednictwo finansowe
- K Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej
- L Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne
- M Edukacja
- N Ochrona zdrowia i pomoc społeczna
- O Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała

*ze względu na brak danych lub błędne dane nt. sekcji PKD, z analizy wyłączono 212 projektów na łączną wartość podpisanych umów 45 621 815,45 zł, w tym wkład wspólnotowy 13 809 236,90 zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Dane statystyczne wskazują, że najczęściej przedsiębiorstw prowadzi działalność w ramach sekcji „handel i naprawy”, „przetwórstwo przemysłowe”, „budownictwo”, „transport, gospodarka magazynowa i łączność”.³¹ W odniesieniu do umów o dofinansowanie realizacji projektów, podpisanych przez przedsiębiorstwa, zdecydowanie najczęściej projektów realizują przedsiębiorstwa działające w ramach sekcji D „Przetwórstwo przemysłowe” (2983 umowy), w tym zwłaszcza w ramach działów 28 „Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń” (415 umów) oraz 25 „Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych” (395 umów). Wartość podpisanych umów w ramach tej sekcji wynosi 4,3 mld zł, co stanowi blisko 3/4 wartości analizowanych umów. Jednocześnie, w poddziałaniu 2.2.1 SPO-WKP, spośród 41 podpisanych umów, beneficjentami 30 umów są przedsiębiorstwa działające w ramach sekcji „przetwórstwo przemysłowe”, z tego w 23 przypadkach są to przedsiębiorstwa duże.

W ramach sekcji G „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego” realizowanych jest blisko 1/5 wszystkich analizowanych projektów (1080 umów), ale ich wartość stanowi tylko 3,5% wartości analizowanych umów o dofinansowanie. W ramach tej sekcji najczęściej umów i na najwyższą wartość podpisano dla przedsiębiorstw w ramach działu 51 „Handel hurtowy i komisowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi, motocyklami”. Pod względem wartości podpisanych umów wyróżnia się jeszcze sekcja E „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę” (11,8% wartości analizowanych umów), natomiast wartość umów podpisanych w ramach pozostałych sekcji nie przekracza 3% ogólnej wartości analizowanych umów. Pod względem ilości podpisanych umów, wymienić należy sekcję K „Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej” (8,8% ilości analizowanych umów), F „Budownictwo” (5,8%) oraz N „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna” (4,5%).

Zatem, struktura podpisanych umów według poszczególnych sekcji w zasadzie odzwierciedla strukturę przedsiębiorstw według Polskiej Klasyfikacji Działalności – najczęściej projektów jest realizowanych przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą w ramach sekcji „przetwórstwo przemysłowe” oraz „handel i naprawy”.

Analiza podpisanych umów o dofinansowanie – w układzie wojewódzkim

Najwięcej umów o dofinansowanie zostało podpisanych w najludniejszych województwach oraz w których występują najsilniejsze ośrodki miejskie - w województwie mazowieckim (959 umów, 16% liczby analizowanych umów), następnie w śląskim (665 umów), wielkopolskim (578 umów), małopolskim (480 umów), dolnośląskim i łódzkim (po 442 umowy). Projekty o największej łącznej wartości realizowane są w województwach: śląskim (23% łącznej wartości podpisanych umów), wielkopolskim (10%) oraz mazowieckim i zachodnio-pomorskim (po 9%). Umowy na najwyższą łączną wartość dofinansowania w części EFRR podpisano w województwie śląskim (16% wartości).

Najmniej umów, zarówno pod względem ilości i ogólnej wartości, podpisanych zostało w województwie opolskim – 114 umów na łączną wartość 87,2 mln zł, co stanowi zaledwie 1% wartości analizowanych umów.

Tabela 6. Rozkład przestrzenny umów podpisanych z przedsiębiorcami - według województw (dane finansowe w zł)*.

Województwo	Ilość podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w tys.	Ilość umów	Ilość umów na 1000 przedsiębiorstw	Wartość podpisanych umów w zł	Wartość podpisanych umów na 1 przedsiębiorstwo	Wartość dofinansowania z EFRR na 1 przedsiębiorstwo

³¹ Przedsiębiorczość w Polsce, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, str. 28.

Dolnośląskie	298,0	442	1,48	373 712 057	1 254	216
Kujawsko-pomorskie	183,5	255	1,39	395 238 296	2 154	457
Lubelskie	146,3	203	1,39	128 193 860	876	229
Lubuskie	95,2	162	1,70	240 044 636	2 521	553
Łódzkie	239,8	442	1,84	446 416 028	1 862	299
Małopolskie	281,7	480	1,70	279 044 801	991	255
Mazowieckie	565,9	959	1,69	532 310 969	941	200
Opolskie	84,0	114	1,36	87 189 892	1 038	277
Podkarpackie	136,9	381	2,78	216 283 807	1 580	411
Podlaskie	92,5	193	2,09	180 077 876	1 947	421
Pomorskie	220,3	382	1,73	153 511 320	697	175
Śląskie	429,0	665	1,55	1 355 202 081	3 159	384
Świętokrzyskie	99,5	136	1,37	243 664 794	2 449	213
Warmińsko-mazurskie	106,3	284	2,67	149 432 479	1 406	409
Wielkopolskie	322,0	578	1,80	582 388 278	1 809	377
Zachodniopomorskie	194,4	257	1,32	531 540 597	2 734	311
Ogółem:	3 495,3	5 933	1,70	5 894 251 771	1 686	303

* ze względu na brak danych nt. województwa, w którym realizowany jest projekt, z analizy wyłączono 10 projektów w ramach działania 3.4 ZPORR, na łączną wartość podpisanych umów 5 076 919 zł, w tym wkład wspólnotowy 1 508 395 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty; dane nt. REGON (oprócz rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz administracji publicznej) w 2002 r. na podstawie „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2002-2003”, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2004, str. 62-63.

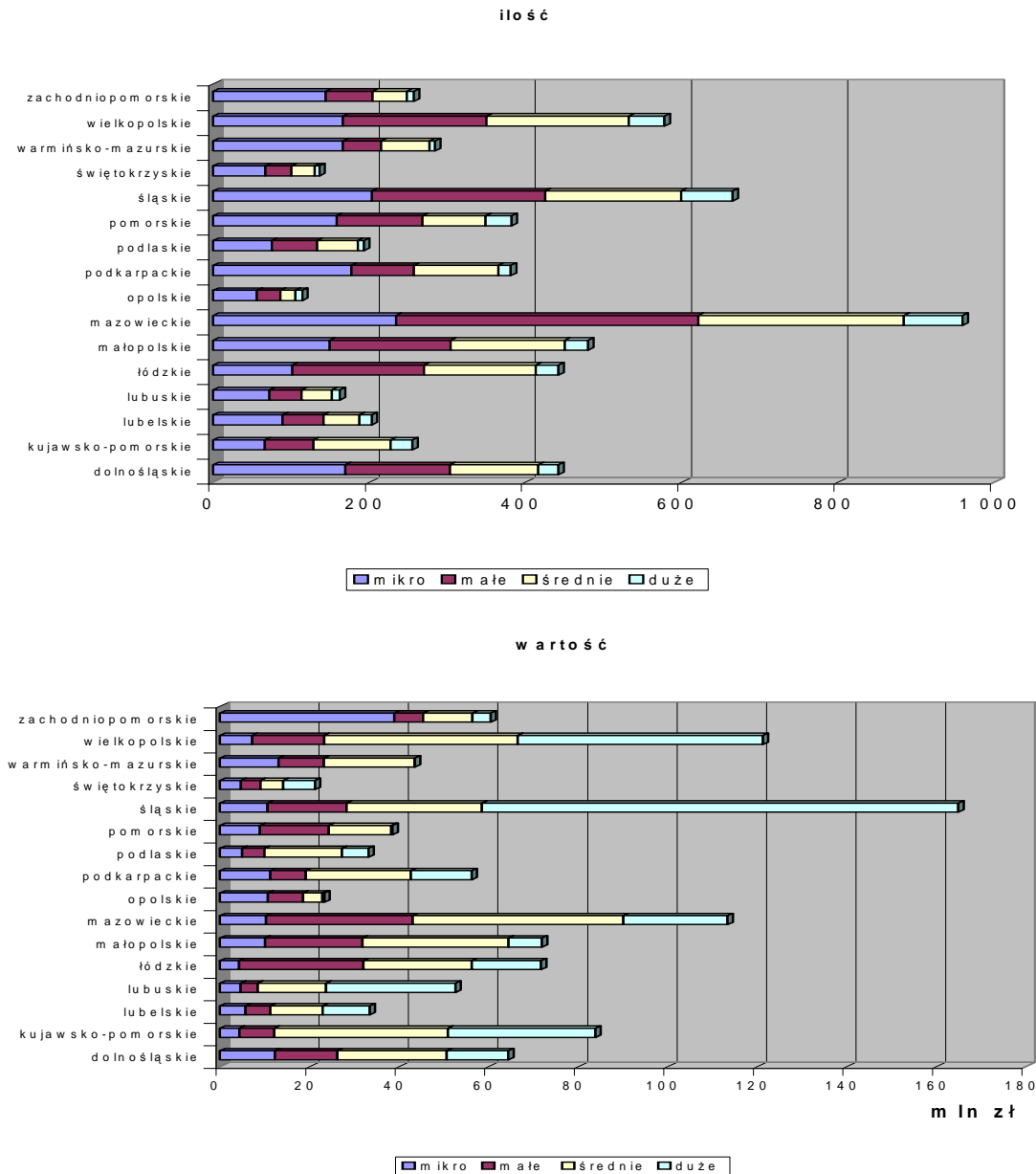
Zgodnie z ogólną tendencją, największe wsparcie otrzymują regiony silne gospodarczo. Można zauważyć, że występuje tu wyraźne zjawisko koncentracji nakładów na działalność innowacyjną w trzech województwach: śląskim, wielkopolskim i mazowieckim. Zgodnie z obserwowaną od lat tendencją, znaczna część nakładów – ponad połowa, przypada na te województwa. W odniesieniu do analizowanych danych, łączna wartość umów podpisanych przez przedsiębiorstwa wynosi 42% wartości wszystkich podpisanych umów, natomiast wartość dofinansowania z EFRR – 38%. W wymienionych 3 województwach jest realizowane łącznie 2 202 projekty, czyli 37% ilości analizowanych umów o dofinansowanie, przy czym należy jednocześnie zauważyć, że na województwa te przypada blisko 38% przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON.

Porównując ilość wspartych przedsiębiorstw oraz wartość realizowanych przez nie przedsięwzięć z liczbą zarejestrowanych przedsiębiorstw w systemie REGON można zauważyć, iż województwa silne gospodarczo dominują zasadniczo w ujęciu globalnym.

Najwięcej projektów na 1000 przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON w danym województwie przypada na województwo podkarpackie (2,78), warmińsko-mazurskie (2,67) i podlaskie (2,09), wobec średniej krajowej wynoszącej 1,7 projektu na 1000 przedsiębiorstw. W odniesieniu do wartości podpisanych umów ogółem, na 1 przedsiębiorstwo najczęściej przypada w województwie śląskim (3159 zł), ale także w województwach zachodniopomorskim, lubuskim, świętokrzyskim i kujawsko-pomorskim (w przedziale 2154- 2734 zł), wobec średniej krajowej 1686 zł na 1 przedsiębiorstwo. Jednocześnie najwyższą wartość dofinansowania ze środków EFRR na 1

przedsiębiorstwo odnotowano w województwie lubuskim (553 zł), a także w województwach kujawsko-pomorskim, podlaskim, podkarpackim czy warmińsko-mazurskim (409-457 zł), wobec średniej krajowej 303 zł.

Wykres 15. Rozkład przestrzenny umów o dofinansowanie, w odniesieniu do ilości i wartości umów o dofinansowanie - według kategorii przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Analiza danych w układzie wojewódzkim pod względem ilości podpisanych umów przez poszczególne kategorie przedsiębiorstw oraz według wartości tych umów pozwala zauważyć, że właściwie odzwierciedlone zostały tutaj ogólne wcześniej zarysowane tendencje – najwięcej umów zostało zawartych przez wszystkie grupy przedsiębiorstw w województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Biorąc pod uwagę liczbę umów podpisanych w danym województwie przez poszczególne kategorie beneficjentów, najwięcej umów z mikroprzedsiębiorstwami podpisanych zostało w województwie warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim, z małymi – w

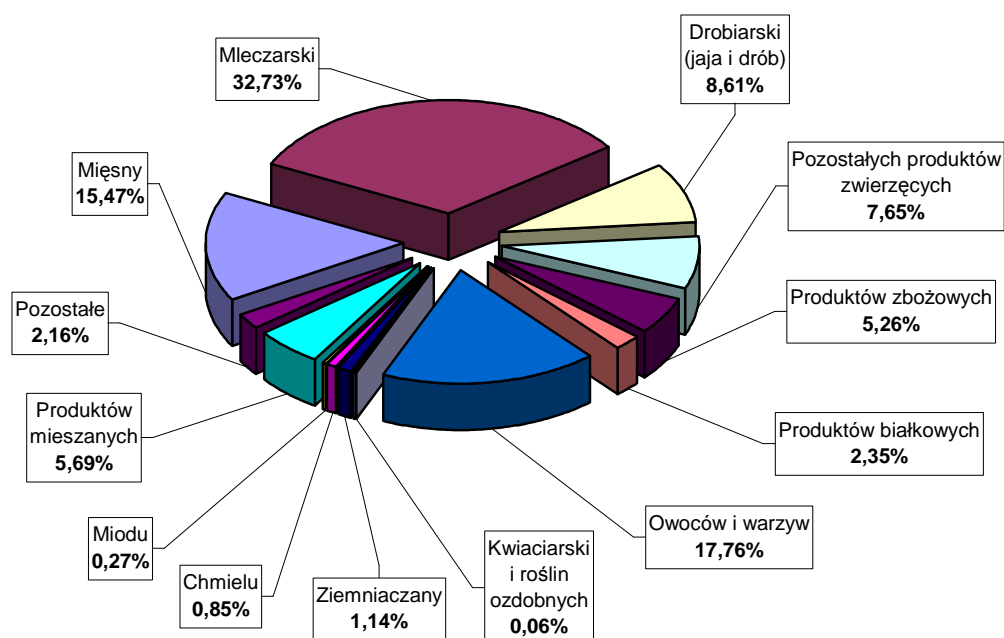
mazowieckim i łódzkim, ze średnimi – w kujawsko-pomorskim, a z dużymi – w śląskim i kujawsko-pomorskim.

Projekty realizowane przez przedsiębiorstwa działające w sektorze rolnym – na przykładzie działania 1.5 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych (SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich)

W wyniku uruchomionej 15 września 2004r. rundy aplikacyjnej dla tego działania, do końca grudnia 2005r. złożono 1 018 wniosków o dofinansowanie. Z beneficjentami podpisano 523 umowy na łączną kwotę 1 922 378 362,88 zł, z czego 656 282 131,99 zł stanowi współfinansowanie wspólnotowe.

Analiza projektów zatwierdzonych do realizacji w latach 2004-2006 w ramach działania 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych* wykazała (wykres poniżej), iż największa liczba rozpoczętych inwestycji dotyczyła sektora mleczarskiego (ponad 32,7%). Ponadto chętnie realizowane są inwestycje przez przedsiębiorstwa działające w sektorze owoców i warzyw (17,8%) i mięsny (prawie 15,5%), a także w mniejszym stopniu w ramach sektora drobiarskiego (jaja i drób), pozostałych produktów zwierzęcych, produktów mieszanych, produktów zbożowych (w przedziale 5,26-8,61%). Projekty realizowane przez przedsiębiorstwa działające w pozostałych sektorach nie przekraczają 2,35% ilości projektów analizowanych w ramach działania 1.5.

Wykres 16. Udział projektów zatwierdzonych do realizacji w ramach działania 1.5 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych – według sektora

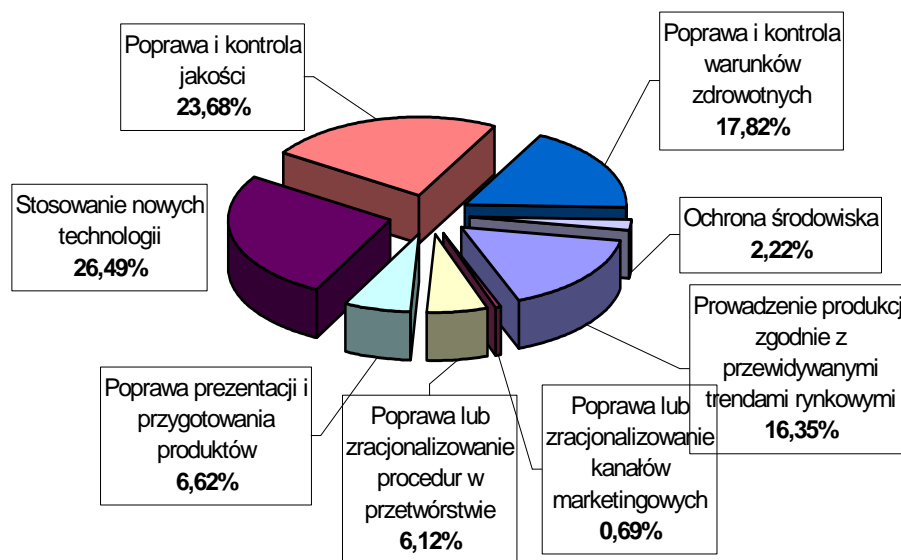
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytucji Zarządzającej SPO Restrukturyzacja... – Sprawozdanie z realizacji programu za IV kwartał 2005r.

Inwestycje realizowane w ramach działania 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych* kierowane głównie na poprawę i kontrolę jakości produkcji (blisko 24%), poprawę i kontrolę warunków zdrowotnych (18%) oraz w mniejszym stopniu na ochronę środowiska (ok. 2%) wpływają pozytywnie na modernizację sektora przetwórstwa artykułów rolnych w zakresie standardów weterynaryjnych, higienicznych i ochrony środowiska, co zgodnie z zapisami dokumentów programowych jest traktowane priorytetowo.

Rozpoczęte projekty w największym stopniu realizują cele związane ze stosowaniem nowych technologii (ok. 26,5%), co jest pozytywnym zjawiskiem wobec słabo rozwiniętych powiązań rynkowych oraz niedostatecznego poziomu wyposażenia technicznego, technologicznego i *know-how* polskiego przemysłu przetwórczego.

Ponadto warunkiem koniecznym poprawy konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej jest dostosowanie oferty produkcji rolnej – z punktu widzenia jej asortymentu i jakości – do potrzeb rynku. Realizacja inwestycji mających na celu prowadzenie produkcji zgodnie z przewidywanymi trendami rynkowymi stanowiąca znaczący odsetek wszystkich zatwierdzonych do realizacji projektów działania 1.5 (ok. 16 %) wskazuje na duże zainteresowanie polskich przedsiębiorców przeorientowaniem w kierunku jakości i dostosowań do zmiennych i stale rosnących wymagań rynku.

Wykres 17. Procentowy udział wartości projektów zatwierdzonych do realizacji w ramach działania 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych* – według celu inwestycji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytucji Zarządzającej SPO Restrukturyzacja... – Sprawozdanie z realizacji programu za IV kwartał 2005r.

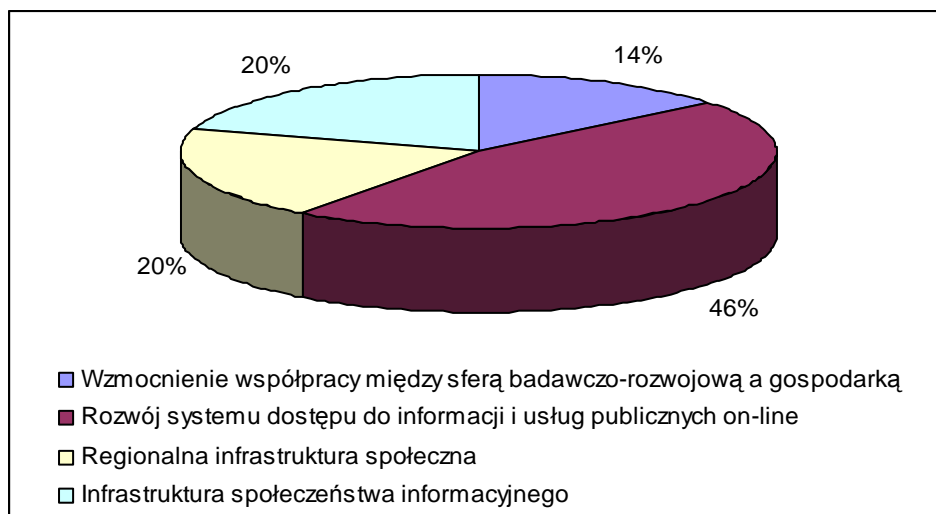
6.2 Projekty w zakresie społeczeństwa informacyjnego oraz sektora B&R

Zakres analizowanych umów

Na potrzeby tej analizy projekty z zakresu społeczeństwa informacyjnego zdefiniowane zostały jako wydatki z kategorii interwencji badania i rozwój (18) oraz infrastruktura telekomunikacyjna i informatyczna (32). Projekty te są realizowane głównie w ramach następujących działań:

- 1.3 *Regionalna infrastruktura społeczna ZPORR* (m. in. rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów służących prowadzeniu działalności naukowej i badawczej),
- 1.5 *Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego ZPORR* (rozbudowa sieci infrastruktury informacyjnej, budowa publicznych punktów dostępu do Internetu),
- 1.4 *Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką SPO WKP* (m. in. projekty inwestycyjne dotyczące infrastruktury badawczej, niezbędnej do realizacji programów badawczych, wyposażenia laboratoriów świadczących specjalistyczne usługi na rzecz przedsiębiorstw),
- 1.5 *Rozwój systemu dostępu do informacji i usług publicznych on-line SPO WKP* (projekty w zakresie wdrażania, upowszechniania i wykorzystania centralnej platformy elektronicznej instytucji państwowych, tworzenia zintegrowanych rejestrów osób i firm oraz projekty w zakresie ochrony wymiany danych).

Wykres 18. Wartość dofinansowania projektów z zakresu społeczeństwa informacyjnego oraz sektora B&R wg. działań

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Struktura podpisanych umów według celu na jakie przeznaczono środki finansowe wskazuje, iż blisko połowa inwestycji tej kategorii przeznaczona została na rzecz zwiększenia i poprawy jakości usług świadczonych on-line przez instytucje sektora publicznego (głównie ministerstwa) na rzecz przedsiębiorstw. Inwestycje o ponad połowie niższej wartości były realizowane w komplementarnym działaniu, nakierowanym na rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, w tym budowę szerokopasmowych sieci internetowych oraz publicznych punktów dostępu do Internetu, umożliwiających dostęp do usług oferowanych on-line przez jednostki administracji publicznej. Z analizy wynika, iż projekty te są rozproszone. W wielu województwach przeważają projekty o zasięgu lokalnym – realizowane na terenie powiatu lub gminy (informatyzacja urzędów powiatowych lub gminnych), jednakże realizowane są również projekty zintegrowane (np. w województwie małopolskim). Rzadziej występują również projekty o znaczeniu regionalnym (infrastrukturę szkieletową poprawiającą dostępność do internetu na terenie całego regionu buduje tylko województwo kujawsko-pomorskie). Projekty o najniższej wartości realizowano w działaniu, którego celem jest zwiększenie transferu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, produktowych i organizacyjnych do przedsiębiorstw i instytucji.

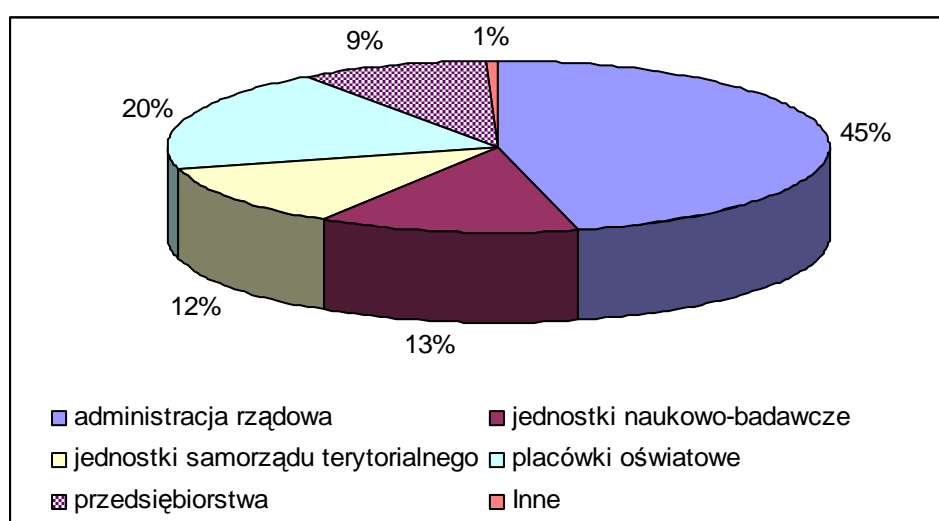
Należy również wspomnieć o 10 projektach, które nie zostały uwzględnione w dalszej części analizy, realizowanych w ramach działań 2.1 *Zwiększanie dostępu do edukacji – promowanie kształcenia ustawicznego* oraz działania 2.2 *Podnoszenie jakości nauczania w odniesieniu do potrzeb rynku pracy w SPO Rozwój zasobów ludzkich*. Projekty te, choć realizowane w ramach kategorii interwencji 23 *Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego nie związanego ze szczególnym sektorem (osobami, firmami)*, dotyczą zakupu wyposażenia komputerowego do pracowni szkolnych, centrów informacji multimedialnych w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych oraz sprzętu komputerowego umożliwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ponadto finansowane są projekty polegające na wyposażeniu centrów kształcenia ustawicznego i praktycznego w specjalistyczny sprzęt do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych, zakupie sprzętu dla centralnych i okręgowych komisji egzaminacyjnych, a także na doposażeniu poradni psychologiczno-pedagogicznych w specjalistyczny sprzęt wraz z oprogramowaniem. Łączna wartość dofinansowania wspólnotowego dla omawianych dziesięciu projektów wynosi ponad 1 541 mln zł. Wśród nich wyróżnia się znacząco projekt Ministerstwa Edukacji i Nauki „Pracownie komputerowe dla szkół” o wartości dofinansowania unijnego ponad 1

mld zł. Jest to największy pod tym względem przyjęty do realizacji projekt współfinansowany z funduszy strukturalnych.

Główne typy beneficjentów

Głównym beneficjentem projektów z zakresu wsparcia badań i rozwoju oraz społeczeństwa informacyjnego (45% wszystkich projektów) jest administracja rządowa. Realizowane przez nią projekty głównie w ramach SPO WKP dotyczą przeważnie inwestycji typu e-urząd (elektroniczny obieg dokumentacji oraz elektroniczne udostępnianie danych wytwarzanych w urzędach administracji państwowej). Niższą wartość środków absorbują placówki oświatowe oraz jednostki naukowo – badawcze (20%) i jednostki samorządu terytorialnego (12%). Jedyne 9% środków trafiło do przedsiębiorców.

Wykres 19. Wartość realizowanych umów wg. typów beneficjentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

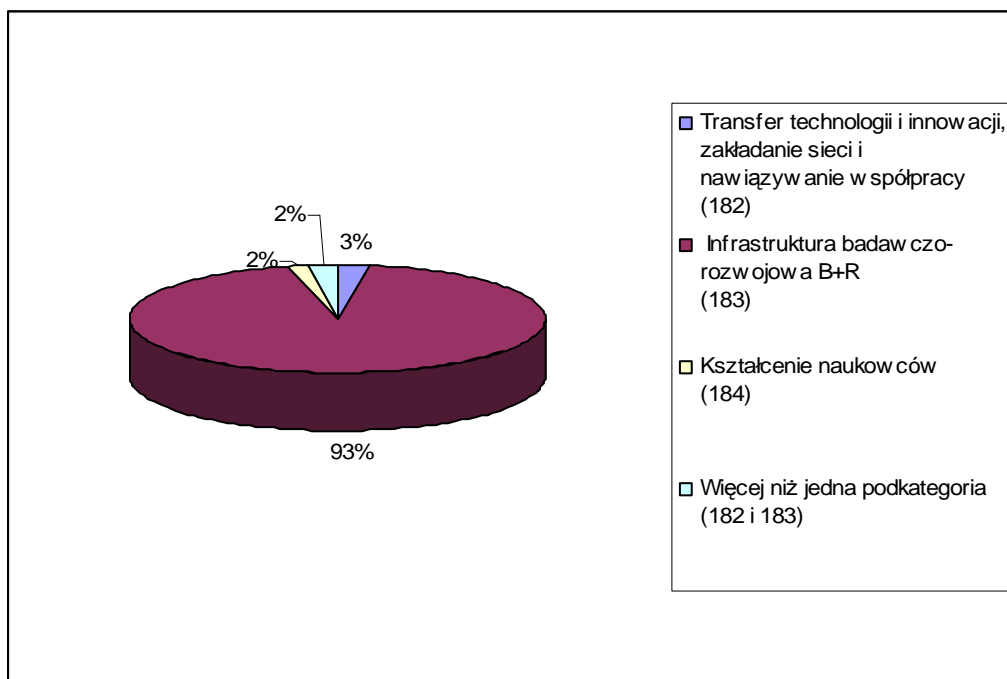
Analiza wg. kategorii interwencji

Kategoria interwencji 18 – Badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne

W całym kraju w ramach kategorii interwencji „Badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne” złożono zaledwie 98 projektów (w ogólnej liczbie projektów na które zawarto umowy w obszarze sektora produkcyjnego nie stanowi to nawet 3 promili), jednakże w porównaniu do ilości jednostek naukowo-badawczych oznacza to, że statystycznie co dziesiąta jednostka naukowo-badawcza otrzymała wsparcie. Całkowita wartość projektów to ponad 482 mln zł (wartość dofinansowania wspólnotowego wyniosła średnio 68% czyli w sumie ok. 327 mln zł). Wartość projektów z tej kategorii stanowiła 3,94% środków przeznaczonych na rozwój sektora produkcyjnego, na które podpisano umowy do końca 2005 r.

Realizowane projekty miały głównie charakter wyposażenia lub doposażenia laboratoriów badawczych – projekty związane z rozbudową infrastruktury badawczo-rozwojowej, które stanowiły aż 93% wydatków na „badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne”. Odnotowano niewielką ilość projektów typowo badawczych, nastawionych na tworzenie konkretnej, innowacyjnej technologii.

Wykres 20. Wartość projektów B+R w poszczególnych podkategoriach (%)

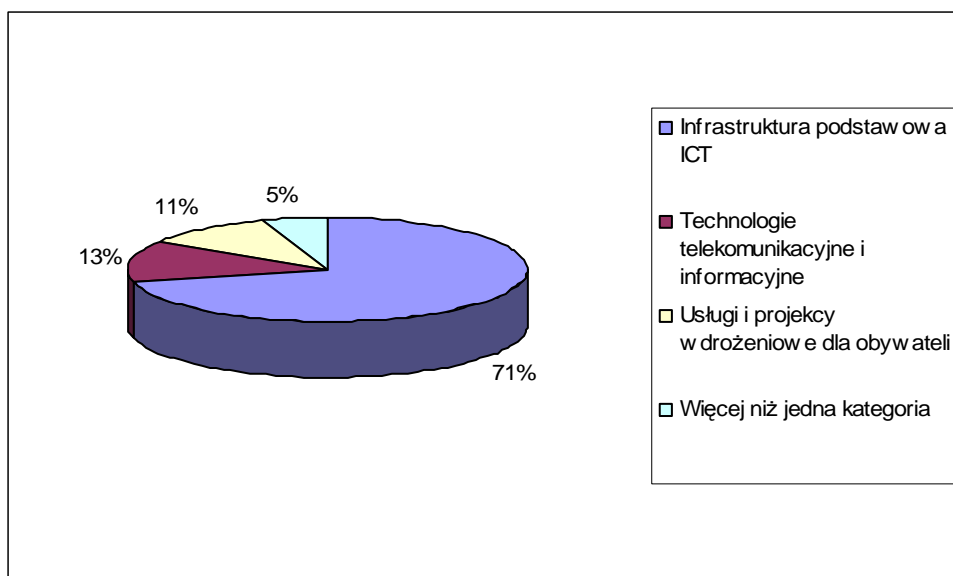
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Kategoria interwencji 32 – Infrastruktura telekomunikacyjna i społeczeństwo informacyjne

Wykorzystywanie technologii informacyjno-telekomunikacyjnych (ICT) jest podstawą tworzenia społeczeństwa informacyjnego i niezbędnym czynnikiem budowy gospodarki opartej na wiedzy. Nie tylko dlatego, że technologie informatyczne są źródłem innowacji w wielu sektorach gospodarki, a ich znajomość podnosi jakość kapitału ludzkiego, ale również dlatego, że są nośnikami rozprzestrzeniania wiedzy i postępu z terenów zaawansowanych technologicznie do mniej rozwiniętych. Wykorzystanie technologii informatycznych w Polsce jest niewielkie, jednakże liczba użytkowników sprzętu komputerowego oraz internetu, w tym szczególnie internetu szerokopasmowego rośnie dynamicznie. Zwiększenie grona odbiorców zależy m.in. od tworzenia niezbędnej infrastruktury telekomunikacyjnej (w szczególności na obszarach wiejskich) oraz tworzenia nowych usług i praktycznych możliwości zastosowania internetu przez szerokie grono klientów oraz poszerzania wiedzy i świadomości, jakie są możliwości zastosowania tej technologii.

W ramach programów operacyjnych współfinansowanych z środków UE zaprojektowano wspieranie projektów mających na celu rozwój społeczeństwa informacyjnego, zwiększenie dostępu do technologii informatyczno-telekomunikacyjnych oraz usług on-line.

Wykres 21. Wartość podpisanych umów wg poszczególnych kategorii interwencji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Analiza regionalna

Inwestycje „proinnowacyjne” w odniesieniu do inwestycji współfinansowanych z funduszy strukturalnych stanowią w przypadku projektów badawczo-rozwojowych ok. 1,65%, a projektów rozwijających infrastrukturę ICT (telekomunikacyjna i społeczeństwa informacyjnego) ok. 3,64% (liczone w stosunku do wkładu wspólnotowego).

Tabela 7. Wydatki na B+R oraz ICT na tle wartości projektów ogółem

Województwo	Wartość wsparcia unijnego projektów ogółem (bez Funduszu Spójności)	Wsparcie dla projektów B+R	Wsparcie dla projektów ITC	B+R jako % całości	ITC jako % całości
dolnośląskie	1 024 024 736,3	36 885 305,1	4 167 929,3	3,60	0,41
kujawsko-pomorskie	938 317 579,6	34 294 478,0	53 659 183,7	3,65	5,72
lubelskie	1 039 976 267,7	854 050,5	1 995 040,3	0,08	0,19
lubuskie	500 036 899,9	3 500 000,0	185 525,9	0,70	0,04
łódzkie	733 009 711,8	35 375 987,8	25 573 826,3	4,83	3,49
małopolskie	1 006 726 140,5	69 167 900,2	34 808 269,9	6,87	3,46
mazowieckie	2 281 488 035,5	43 211 685,8	432 411 410,0	1,89	18,95
opolskie	395 287 345,3	17 921 467,0	10 608 766,5	4,53	2,68
podkarpackie	772 281 122,3	20 595 143,6	28 531 346,3	2,67	3,69
podlaskie	544 010 203,1	3 293 729,0	21 513 340,0	0,61	3,95
pomorskie	1 507 853 065,8	16 047 137,5	23 351 592,2	1,06	1,55
śląskie	1 642 527 627,4	12 025 665,9	15 818 107,6	0,73	0,96
świętokrzyskie	554 933 496,9	0,0	11 489 036,6	0,00	2,07

warmińsko-mazurskie	761 852 539,8	206 250,0	0,0	0,03	0,00
wielkopolskie	1 549 612 313,9	4 277 058,8	8 835 730,1	0,28	0,57
zachodniopomorskie	1 054 743 351,7	16 726 386,4	20 317 223,0	1,59	1,93
poziom krajowy	2 757 251 694,2			0,00	0,00
Ogółem	19 063 932 131,68	314 382 245,3	693 266 327,7	1,65	3,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Nakłady krajowe na działalność badawczą i rozwojową są silnie skoncentrowane w 4 województwach: mazowieckim, małopolskim, śląskim i wielkopolskim, które generują ponad 70% wydatków na B+R. Inwestycje finansowane z funduszy strukturalnych w dziedzinie badań i rozwoju są również skoncentrowane, choć przewaga największych beneficjentów (rozumianych jako regiony) nie jest tak znacząca, a i rozkład wparcia pomiędzy regiony jest nieco odmienny od dystrybucji środków krajowych. Cztery województwa o największej wartości realizowanych projektów (małopolskie, mazowieckie, pomorskie i dolnośląskie) skupiały 55% wartości inwestycji na B+R. O ile biorąc pod uwagę nakłady krajowe zdecydowana była dominacja województwa mazowieckiego, na które w 2004 r. przypadało 43% wydatków, o tyle najskuteczniejsze w aplikowaniu o środki z funduszy strukturalnych były jednostki z województwa małopolskiego.

W odniesieniu do inwestycji w najnowsze technologie zdecydowanie ujawnia się przewaga województw o najsilniejszym potencjale badawczo-rozwojowym: mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego, które złożyły 51 z 75 projektów w najbardziej innowacyjnym działaniu 1.4 *Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką SPO WKP*.

W ramach województw działalność na B+R koncentruje się w silnych ośrodkach miejskich. Znakomita większość nakładów w województwach jest skupiona w aglomeracjach: warszawskiej, krakowskiej i śląskiej.

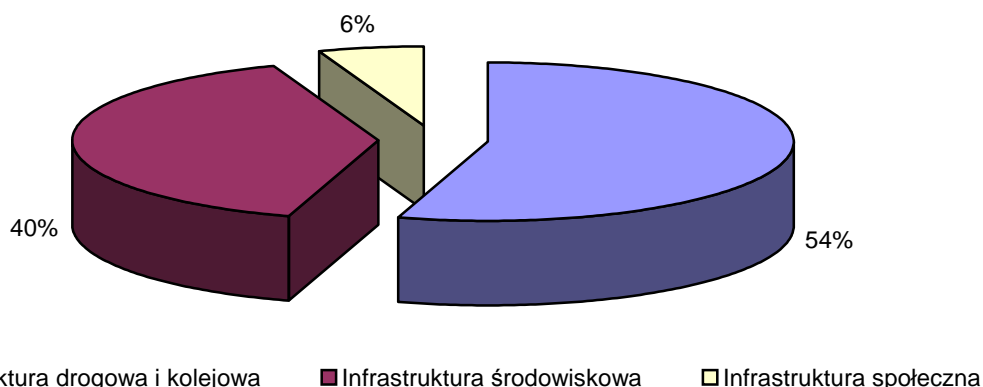
Mniejsze lub bardziej peryferyjne województwa/miasta wojewódzkie nie są w stanie zapewnić rozwoju wiedzy i innowacji w stopniu umożliwiającym rozwój regionu. Trzeba zaznaczyć, że znaczący wpływ na wyniki miały inwestycje realizowane z ramach 1.3.1 ZPORR „Regionalna infrastruktura edukacyjna”, gdzie realizowane projekty były znacząco większe niż w 1.4 SPO WKP, stąd pewna „nadreprezentacja” regionów o słabszym potencjale badawczo rozwojowym jak np. kujawsko-pomorskiego i opolskiego.

Koncentracja środków – krajowych i ze źródeł zagranicznych – na badania i rozwój (podobne tendencje występują we wszystkich krajach UE) jest korzystna dla poprawy innowacyjności i konkurencyjności gospodarki. Jednocześnie z planową koncentracją środków w silnych ośrodkach niezbędne są mechanizmy rozprzestrzeniania (dyfuzji) innowacji, w tym rozwój organizacji sieciowych zajmujących się transferem wiedzy na poziomie krajowym i regionalnym.

6.3 Inwestycje infrastrukturalne

Wszystkie środki przeznaczone na realizację inwestycji infrastrukturalnych w perspektywie finansowej 2004-2006 przekraczają 40 mld zł. Beneficjenci mogą ubiegać się o wsparcie na realizację projektów z infrastruktury transportowej, środowiskowej i społecznej w ramach *Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego (ZPORR)*, sektorowych programów operacyjnych *Transport (SPOT)* i *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SPO WKP)* oraz *Funduszu Spójności (Strategia FS)* i *Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA*.

Wykres 22. Wartość oraz udział procentowy realizowanych inwestycji infrastrukturalnych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Na projekty z zakresu transportu przeznaczono najwięcej środków i w tym obszarze realizowane są największe inwestycje. Ogółem, wartość wszystkich projektów na podstawie podpisanych umów opiewa na kwotę 16 mld zł dofinansowania.

W ramach infrastruktury środowiskowej realizowane są projekty dotyczące przede wszystkim modernizacji lub budowy oczyszczalni ścieków, sieci wodociągów i kanalizacji, zagospodarowania oraz utylizacji odpadów komunalnych, inwestycji proekologicznych realizowanych przez przedsiębiorstwa oraz poprawy bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Wszystkie przedsięwzięcia są realizowane w ramach Funduszu Spójności, ZPORR i SPO WKP oraz IW Interreg.

Z infrastruktury społecznej są realizowane inwestycje na modernizację lub wyposażenie placówek ochrony zdrowia oraz edukacyjnych na poziomie regionalnym i lokalnym w ramach ZPORR.

Na koniec 2005 roku zakontraktowano 30,2 mld zł. Poza infrastrukturą transportową, stopień kontraktacji inwestycji wyniósł w 12 mld zł w przypadku ochrony środowiska, natomiast projekty dotyczące infrastruktury edukacyjnej i ochrony zdrowia otrzymały wsparcie na kwotę niespełna 1 mld zł.

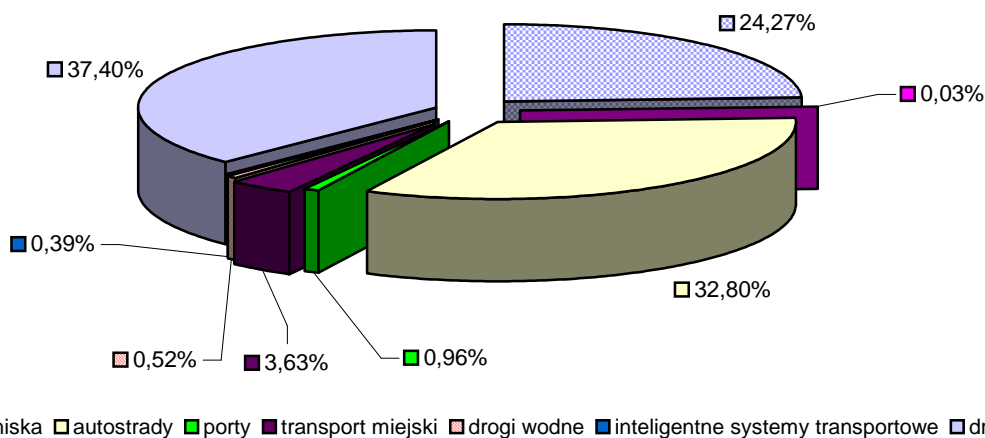
6.3.1 Projekty z zakresu infrastruktury transportowej (drogowej)

Zakres analizowanych umów o dofinansowanie. Rodzaje projektów i beneficjentów

Z infrastruktury transportowej realizowane są projekty dotyczące:

- budowy autostrad i przebudowy dróg krajowych (Strategia FS i SPOT);
- przebudowy dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz modernizacji ulic (ZPORR);
- budowy dróg ekspresowych (Strategia FS);
- inwestycji z zakresu transportu publicznego (ZPORR);
- modernizacji linii kolejowych (Strategia FS i SPOT);
- poprawy dostępu do portów morskich i lotnisk (SPOT i ZPORR);
- rozwoju systemów intermodalnych (SPOT);
- poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego (SPOT).

Wykres 23. Wartość oraz udział procentowy realizowanych inwestycji transportowych w podziale na poszczególne kategorie interwencji.

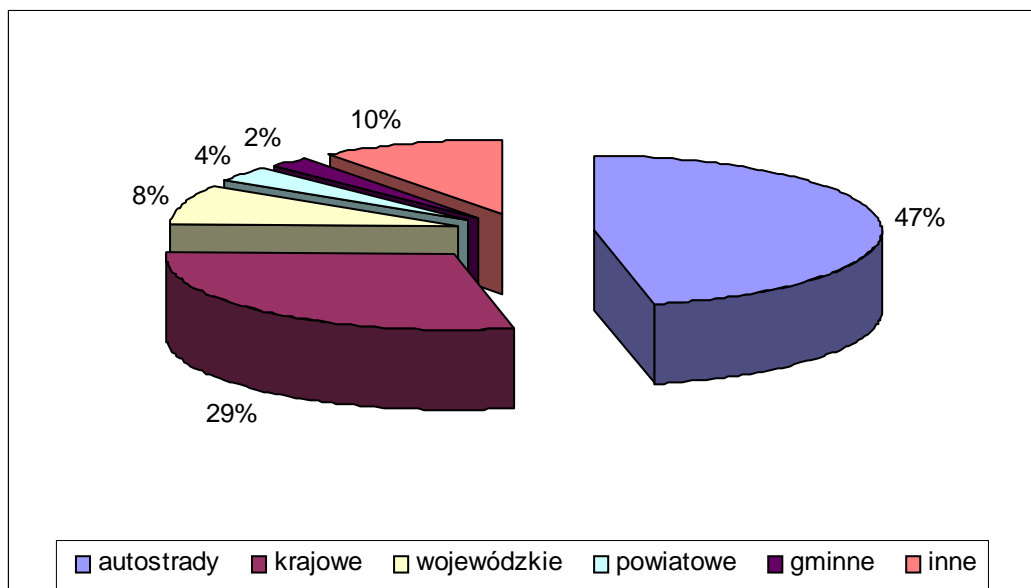
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Z analizy struktury podpisanych umów według celu na jakie przeznaczono środki finansowe wynika, iż najczęściej środków (70%) przeznaczono na budowę lub modernizację dróg. Wynika to z ogromnych potrzeb inwestycyjnych w tym obszarze. Znacznie mniej (ok. 28%) środków przeznaczono na inwestycje wpływające na bardziej zrównoważony rozwój transportu – kolej oraz transport publiczny. Ze względu na fakt, iż gros środków przekazano na infrastrukturę drogową, w dalszej części analizie poddano wyłącznie te projekty.

Wszystkie inwestycje dotyczące dróg są realizowane w ramach kategorii interwencji 312 – *Infrastruktura transportow*. Do analizy wybrano projekty, które otrzymały wsparcie z *Funduszu Spójności* na inwestycje związane z budową autostrad i dróg ekspresowych, a także przebudowę dróg krajowych znajdujących się w obszarze budowanej sieci TEN-T. Komplementarne dla projektów realizowanych *Funduszu Spójności* są przedsięwzięcia współfinansowane w ramach SPO Transport z działania 2.1 *Budowa i przebudowa dróg krajowych* oraz działania 2.2 *Usprawnienie przejazdu drogami krajowymi przez miasta na prawach powiatu* SPOT oraz ZPORR. Uzupełnieniem dużych inwestycji transportowych są projekty regionalne ZPORR realizowane w poddziałaniu 1.1.1 *Infrastruktura drogow*a. Podstawowym kryterium w przypadku dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych jest ich dostępność w ramach regionalnego układu transportowego do sieci dróg krajowych, ekspresowych i autostrad. Odrębny charakter mają inwestycje drogowe z priorytetu 3 ZPORR *Rozwój lokalny*. W ramach działań 3.1 *Obszary wiejskie*, 3.2 *Obszary podlegające restrukturyzacji* oraz 3.2 *Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne* dofinansowanie otrzymały projekty wspierające budowę, modernizację lub rozbudowę dróg powiatowych i gminnych o charakterze lokalnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą.

Wykres 24. Wartość oraz udział procentowy realizowanych inwestycji infrastrukturalnych w podziale na poszczególne rodzaje projektów³².

³² Pod kategorią *inne* zostały umieszczone projekty dotyczące dróg w miastach do 20 tys. mieszkańców, wewnątrzsiedlowych, czy ścieżek rowerowych oraz takie inwestycje, dla których z tytułu projektu nie można było jednoznacznie określić charakteru realizowanego przedsięwzięcia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Najwięcej środków unijnych zakontraktowano na budowę autostrad i dróg krajowych. Z ogólnej wartości 11,3 mld zł wszystkich inwestycji drogowych, ponad 8,5 mld zł przeznaczono na te przedsięwzięcia. Pozostała część 2,7 mld zł została przeznaczona na drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz inne inwestycje drogowe. W ramach ZPORR przeważają inwestycje modernizacyjne związane z przebudową dróg lub poprawą istniejącego systemu drogowego, co wskazuje na skalę aktualnych potrzeb. Także większość projektów realizowanych na drogach krajowych wiąże się z ich przebudową i modernizacją. Natomiast duże projekty z *Funduszu Spójności* dotyczą budowy odcinków powstających autostrad.

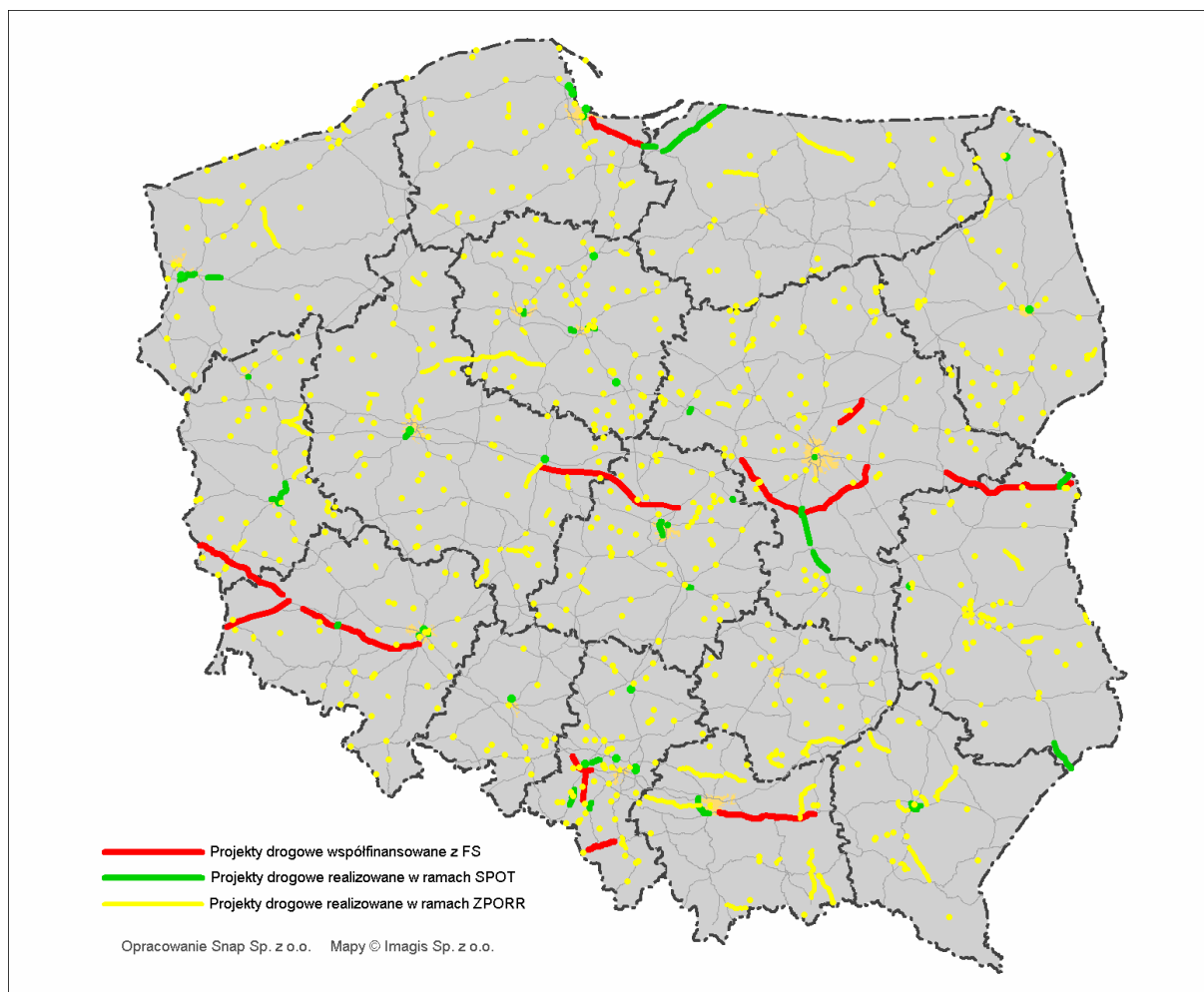
Inwestycje o najwyższej wartości są realizowane w ramach *Funduszu Spójności*. Mając na uwadze wartość projektów (6,4 mld zł), stopień zakontraktowania oraz potrzeby realizowanych inwestycji *Fundusz Spójności* jest najskuteczniejszym instrumentem wspierania infrastruktury drogowej w obecnej perspektywie finansowej. Należy podkreślić, że projekty w ramach działań ZPORR cieszą się dużym zainteresowaniem i są również bardzo dobrze wdrażanymi przedsięwzięciami, pomimo nieporównywalnej wartości realizowanych inwestycji. Wg danych dostępnych na koniec grudnia 2005 r. w skali całego kraju zidentyfikowano 767 projektów wybranych do realizacji w ramach ZPORR, przy 71 projektach SPO Transport i 22 projektach z *Funduszu Spójności*.

Przeważającą grupę beneficjentów (ponad 90% ogółu) stanowią jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty wykonujące zadania JST, a także jednostki budżetowe. Znaczący udział samorządów powiatowych i gminnych wśród beneficjentów wszystkich projektów determinuje rozmieszczenie realizowanych inwestycji w układzie wieś-miasto.

Analiza przestrzenna

Pomimo dużego udziału inwestycji drogowych w wartość wszystkich projektów realizowanych w obecnej perspektywie finansowej środki przeznaczone na poprawę układu transportowego kraju są niewystarczające. Wysokość dostępnych środków powoduje, że cechą wspólną realizowanych inwestycji jest ich rozproszenie oraz widoczny brak wzajemnego powiązania pomiędzy projektami wspieranymi w ramach różnych programów i instrumentów finansowych.

Mapa 4. Rozkład przestrzenny projektów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej w ramach Funduszu Spójności, Sektorowego Programu Operacyjnego-Transport i Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Źródło: „Analiza struktury i spójności projektów z zakresu infrastruktury drogowej realizowanych w ramach ZPORR: działania 1.1, 3.1, 3.2, 3.3, SPO Transport i Funduszu Spójności” na zlecenie MRR, Biuro Konsultacyjne Kobiko.

Duże inwestycje współfinansowane z *Funduszu Spójności*, SPOT oraz ZPORR są realizowane jedynie na odcinkach powstających autostrad oraz istniejących dróg krajowych położonych w sieci TEN-T, jednak nie tworzących wyraźnej struktury połączeń między wschodem i zachodem kraju oraz łączącej największe ośrodki kraju.

W wielu regionach kraju realizowane są małe inwestycje rozproszone na terenie całego województwa kosztem dużych projektów. Wzajemne powiązania inwestycji drogowych widoczne jest tylko w niektórych województwach. Przykładem są województwa śląskie, małopolskie i podkarpackie, gdzie projekty skupione wokół stolic wojewódzkich nie łączą się z inwestycjami realizowanymi na terenie sąsiadujących regionów.

Realizowane w ramach ZPORR projekty z uwagi na ich rozproszenie, nie przyczyniają się do budowy połączeń infrastrukturalnych pomiędzy większymi miastami w poszczególnych regionach. Ponadto znikoma jest ilość projektów priorytetowych, poprawiających stan połączeń sieci krajowej, regionalnej i lokalnej z głównymi systemami transportowymi kraju. W większości województw realizowane są bowiem inwestycje punktowe, kosztem liniowych. Krótki okres programowania w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb spowodował rozproszenie projektów przede wszystkim o charakterze lokalnym. Zły stan dróg wymusił niejako traktowanie priorytetowo inwestycji, które wymagały natychmiastowej interwencji, co nie zawsze przełożyło się jednoznacznie na wyeksponowaniu projektów wspierających połączenia lokalnych centrów z regionalnymi oraz z powstającymi sieciami autostrad i dróg krajowych. Względnie mała ilość projektów realizowanych na terenie kilku województw oraz występowanie rejonów, w których widoczny jest brak inwestycji

drogowych, zdaje się potwierdzać uwidocznioną tendencję. Można przypuszczać, że po okresie realizacji inwestycji zaspokajających bieżące potrzeby nastąpi intensyfikacja działań zmierzających do włączenia dróg gminnych i powiatowych w system dróg krajowych.

Wydatki unijne a krajowe poniesione na drogi

Porównanie nakładów inwestycyjnych na drogi poniesionych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki budżetowe z wartością zakończonych projektów realizowanych z funduszy strukturalnych i *Funduszu Spójności* wskazuje na niewielki udział środków unijnych w ogółem realizowanych inwestycji. Krajowe wydatki inwestycyjne poniesione w 2005 roku wyniosły 24,6 mld zł³³, zaś wartość zakończonych projektów 286,9 mln zł, co daje 1,17 % udziału inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych. Należy podkreślić, że większość zakończonych inwestycji to małe projekty realizowane przede wszystkim w priorytecie 3 ZPORR *Rozwój lokalny*. Udział środków unijnych zwiększy się po zakończeniu realizacji większości inwestycji, w tym dużych projektów współfinansowanych z *Funduszu Spójności*.

Analiza regionalna

Analiza realizowanych projektów w odniesieniu do poszczególnych województw pokazuje różnice w wykorzystaniu środków na transport drogowy. Z jednej strony obserwujemy niedostatki projektów finansowanych z *Funduszu Spójności* i SPOT. Dotyczy to województw: podlaskiego, lubelskiego, podkarpackiego, znacznej części warmińsko-mazurskiego oraz lubuskiego. Generalnie, na obecnym etapie wdrażania projektów, nie realizuje się wielu inwestycji drogowych, a podjęte przedsięwzięcia mają w większości charakter „punktowy”, tj. nie dotyczą dłuższych odcinków dróg. Przykładem obrazującym zaistniałą tendencję jest województwo łódzkie, które charakteryzuje się stosunkowo małymi inwestycjami o charakterze punktowym, finansowanymi głównie z działania 3.1 *Obszary wiejskie* ZPORR. Ilość i wartość tych projektów wskazuje na typowo lokalny charakter realizowanych inwestycji.

Projekty nakierowane na budowę lub modernizację dróg wojewódzkich i lokalnych w ramach ZPORR

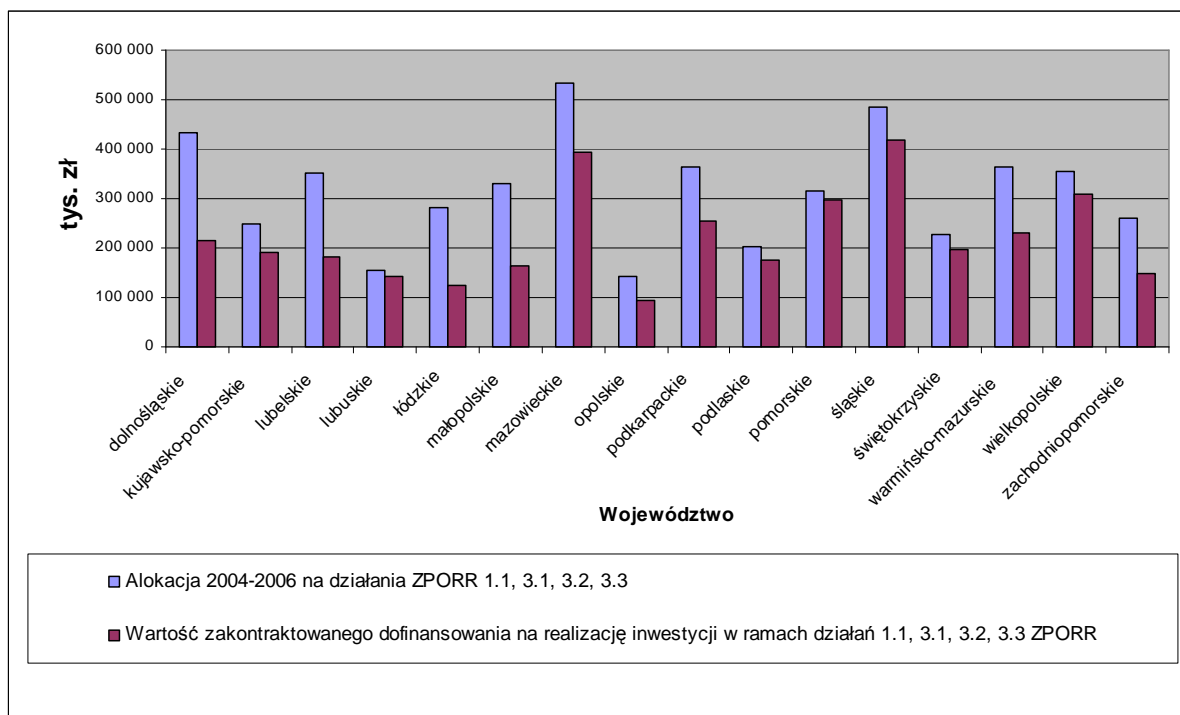
W wielu regionach inwestycje skupiają się wokół aglomeracji kosztem poprawy połączeń z ośrodkami lokalnymi. Dotyczy to województw: łódzkiego, małopolskiego, mazowieckiego, pomorskiego i śląskiego.

Porównanie wartości zidentyfikowanych projektów w ramach działań ZPORR do wartości przyznanej alokacji środków na te działania pokazuje zróżnicowane tempo kontraktowania inwestycji drogowych w poszczególnych województwach. Najbardziej aktywnymi w absorbowaniu funduszy w ramach ZPORR są województwa: pomorskie, lubuskie, wielkopolskie, świętokrzyskie, podlaskie i śląskie, gdzie wartość zakontraktowanego dofinansowania w stosunku do przyznanej alokacji na lata 2004-2006 przewyższa 85% . Natomiast w województwach: łódzkim, dolnośląskim, małopolskim i lubelskim wykorzystanie środków nie przekracza 1/2 dostępnej alokacji.

Wykres 25. Porównanie wartości zakontraktowanego dofinansowania na realizację inwestycji drogowych w ramach działań 1.1, 3.1, 3.2, 3.3 ZPORR do wartości alokacji środków na te działania wg województw, stan na 31 grudnia 2005r.

---

³³ Źródło: GDDKiA, Ministerstwo Finansów

Źródło: Sprawozdania z realizacji ZPORR za IV kwartał 2005 r. z poszczególnych województw oraz z Instytucji Zarządzającej ZPORR w MRR.

Udział zakończonych inwestycji drogowych (w ramach 285 zrealizowanych projektów ZPORR) w wartości dostępnej alokacji na działania 1.1, 3.2, 3.2 i 3.3 ZPORR stanowi średnio ponad 14%, a w województwach lubuskim i kujawsko-pomorskim przekroczył 20%, a nawet 30% w podlaskim (por. tabela poniżej).

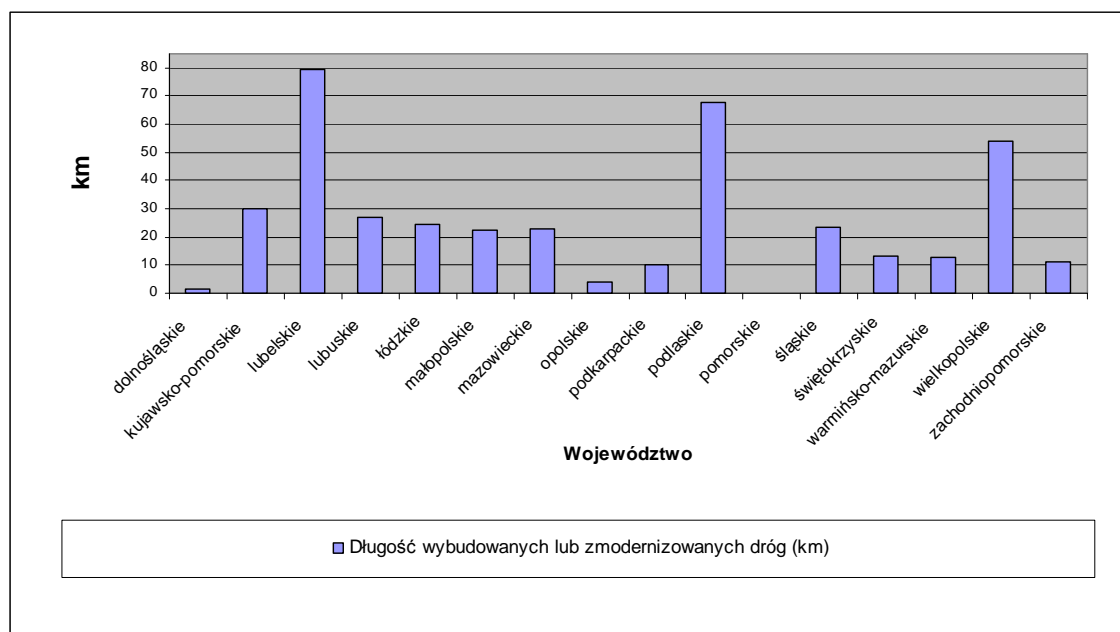
Analiza struktury wszystkich zakończonych projektów drogowych ukazuje znaczący udział, w pierwszym okresie wdrażania polityki spójności, inwestycji związanych z budową lub modernizacją dróg powiatowych oraz gminnych, które sfinansowano w ramach priorytetu 3 ZPORR *Rozwój lokalny*.

Pierwsze efekty rzeczowe w ramach ZPORR i Funduszu Spójności

Ogółem w ramach ZPORR do końca 2005 r. w ramach 285 zakończonych projektów wybudowano lub zmodernizowano łącznie ponad 400 km dróg wojewódzkich, powiatowych lub gminnych, co stanowi 65% wykonania wskaźnika produktu założonego do osiągnięcia łącznie przez wszystkie województwa w okresie realizacji ZPORR³⁴. Niemniej sytuacja ta jest zróżnicowana w poszczególnych województwach, gdzie najwyższe wartości wskaźnika produktu, znacznie przewyższające średnią dla województwa (wynoszącą ok. 39 km), osiągnięto w lubelskim, podlaskim i wielkopolskim (odpowiednio 79,5 km; 67,4 km oraz 53,6 km), a najniższe, w granicach 4 km i mniej – w województwach opolskim i dolnośląskim oraz pomorskim, gdzie wskaźnik długości wybudowanych lub zmodernizowanych dróg wynosi 0.

³⁴ Zgodnie z Uzupelnieniem ZPORR 2004-2006 założona w ramach działań 1.1, 3.1 i 3.2 wartość docelowa wskaźnika produktu: drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne (w km) – wynosi łącznie 629 km (przy czym w ramach działania 1.1 jest to 199 km, a w działaniach 3.1 i 3.2 – odpowiednio po 215 km).

Wykres 26. Osiągnięte wskaźniki produktu realizacji inwestycji drogowych w ramach działań 1.1, 3.1, 3.2, 3.3 ZPORR, zgodnie ze stanem na koniec 2005r.

Źródło: Sprawozdania z realizacji ZPORR za IV kwartał 2005 r. z poszczególnych województw.

Analizując pierwsze efekty rzeczowe należy podkreślić, że większość dużych inwestycji jest w trakcie realizacji, a wśród zakończonych projektów przeważają projekty zrealizowane w działaniach priorytetu 3 ZPORR. Porównując układ planowanych korytarzy transportowych w stosunku do realizowanych projektów, inwestycje współfinansowane w ramach *Funduszu Spójności*, SPOT i częściowo z ZPORR wpisują się przestrzennie w powstające sieci transportowe. Niemniej jednak należy podkreślić, że obecnie realizowane projekty są rozproszone oraz nie stanowią spójnej całości. Sytuacja może ulec zmianie po zakontraktowaniu i zrealizowaniu wszystkich projektów z SPOT i ZPORR.

Jeżeli chodzi o projekty współfinansowane z Funduszu Spójności, do końca 2004 r. zakończono prace modernizacyjne linii kolejowych na odcinkach Mińsk Mazowiecki–Siedlce oraz Rzepin – gr. państwa. W październiku 2005 r. oddano do eksploatacji 19 km autostrady A4, będącej jednocześnie obwodnicą Gliwic i ostatnim brakującym odcinkiem na autostradowym połączeniu Krakowa z Wrocławiem. 15 grudnia 2005 oddano do eksploatacji odcinek Krzywa – Legnica (30 km). W lipcu 2006 r. planowane jest oddanie do użytku ok. 100 km odcinka autostrady A2, odcinek Konin – Stryków. Wraz z oddanymi wcześniej odcinkami, Nowy Tomyśl – Konin (realizowanymi przez Koncesjonariusza i Skarb Państwa), eksploatowane będzie 250 km autostrady A2 będącej częścią Europejskiego Korytarza Nr II. Oprócz budowy i modernizacji autostrad w ramach FS realizowana jest także budowa dróg ekspresowych. 5 października 2005 oddano do eksploatacji pierwszy odcinek drogi ekspresowej S1 Skoczów – Cieszyn, kolejne odcinki zostaną ukończone jesienią 2006 roku. Ponadto dzięki wsparciu FS zakończono prace związane ze wzmocnieniem drogi krajowej nr 50 na odcinku Sochaczew – Grójec oraz na drodze nr 4 Kraków – Targowisko.

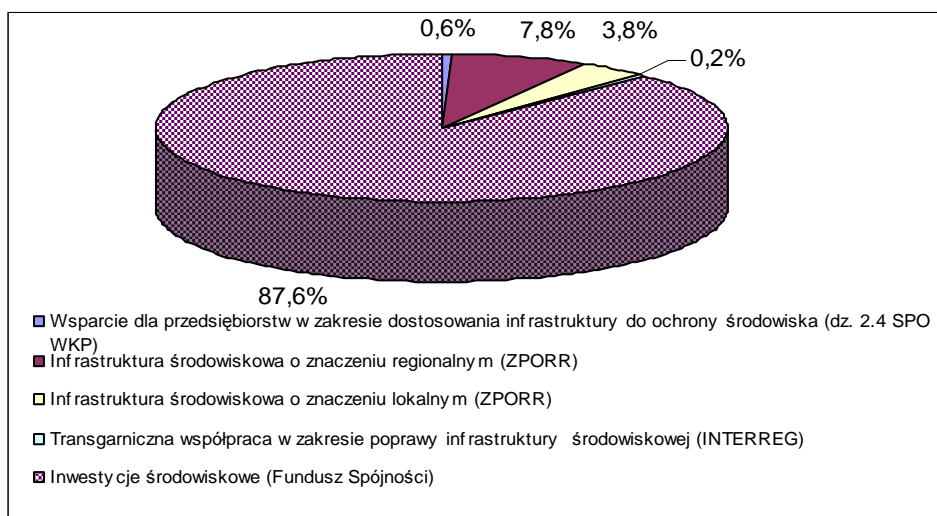
6.3.2. Infrastruktura ochrony środowiska

Zakres analizowanych umów o dofinansowanie

W ramach funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności przewidziane są do realizacji projekty, których efektem ma być poprawa infrastruktury środowiskowej. Projekty te można przypisać do następujących kategorii interwencji – infrastruktura środowiskowa (34), ochrona, poprawa i odtworzenie środowiska naturalnego (353) oraz wsparcie dla dużych i MŚP w zakresie wdrażania technologii przyjaznych środowisku (152 oraz 162).

W końcu 2005 r. przyjętych do realizacji było 666 projektów z ww. zakresu o łącznej wartości dofinansowania unijnego 12,0 mld zł, w tym realizacja 194 projektów o wartości 176 mln (tj. 1,6%) została zakończona. Największą liczbę projektów – 547 o wartości dofinansowania 1,4 mld zł realizowano w ramach ZPORR (w ramach działania 1.2 *Infrastruktura ochrony środowiska*, 3.1 *Obszary wiejskie*, 3.2 *Obszary podlegające restrukturyzacji*). 84 projekty z części środowiskowej Funduszu Spójności miały ponad siedmiokrotnie wyższą wartość niż projekty w ramach ZPORR – 10,5 mld zł. W działaniu 2.4 *Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska SPO* Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw realizowano 25 projektów na kwotę dofinansowania unijnego ok. 73 mln zł. W ramach IW Interreg III A wdrażano najmniej projektów z powyższego zakresu o najmniejszej wartości (odpowiednio 10 projektów oraz 20 mln zł).

Wykres 27. Struktura podpisanych umów z zakresu infrastruktury środowiska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Struktura podpisanych umów według celu na jakie przeznaczono środki finansowe wskazuje, iż w znakomitej większości wspierane są duże inwestycje środowiskowe współfinansowane z Funduszu Spójności.

Analiza według kategorii interwencji

Jak wspomniano we wstępnej części opracowania, projekty z zakresu infrastruktury środowiskowej odnoszą się do kilku kategorii interwencji funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności.

Tabela 8. Projekty z zakresu infrastruktury środowiska wg. kategorii interwencji

Kategoria interwencji	Nazwa	Ilość projektów	Wartość wkładu UE	Średnia wartość projektów
343	Utylizacja i zagospodarowanie odpadów komunalnych odpadów	23	354 858 407,3	15 428 626,4
344	Pobór, przechowywanie, uzdatnianie i dystrybucja wody pitnej	172	1 628 053 273,5	9 465 426,0
345	Oczyszczanie ścieków	367	3 426 631 940,4	9 336 871,8
353	Ochrona, poprawa i odtworzenie środowiska naturalnego	12	87 604 967,4	7 300 414,0

344, 345	Pobór, przechowywanie, uzdatnianie i dystrybucja wody pitnej oraz oczyszczanie ścieków (równocześnie 2 kategorie)	67	6 458 880 970,4	96 401 208,5
152	Wsparcie dla dużych firm w zakresie technologii przyjaznych środowisku	17	66 094 187,7	3 887 893,4
162	Wsparcie dla MŚP w zakresie technologii przyjaznych środowisku	8	6 679 448,4	834 931,1

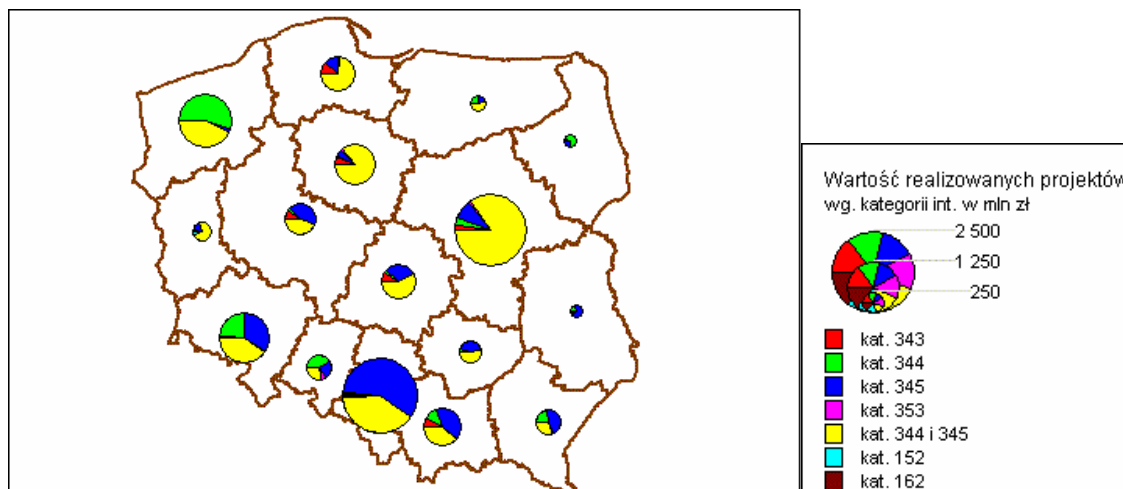
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pod względem ilości projektów dominują inwestycje z zakresu odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków. Dużą grupę stanowią projekty nakierowane na rozbudowę kompleksowych systemów zaopatrywania w wodę i uzdatniania wody do picia. Najmniej liczne są projekty mające na celu poprawę bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – kat. 353.

Jedynie 25 przedsiębiorstw, w tym przeważnie dużych, wdraża inwestycje proekologiczne dotyczące dostosowań instalacji do wymagań ochrony środowiska, ograniczenia poziomu emisji przemysłowych do atmosfery, zagospodarowania odpadów przemysłowych i niebezpiecznych oraz budowy przemysłowych oczyszczalni ścieków. Jednak powyższa sytuacja wynikała z konieczności notyfikacji przez Komisję Europejską programów pomocowych w tym zakresie oraz dużego stopnia złożoności dokumentacji niezbędnej do przygotowania projektów, co wpłynęło na dość późny termin podpisywania umów (pierwsze umowy - październik 2005 r.)

Największe pod względem łącznej wartości wkładu unijnego (ponad 80% ogólnej wartości) są projekty realizujące urządzenia wodno-kanalizacyjne oraz służące oczyszczaniu ścieków.

Mapa 5. Projekty z zakresu infrastruktury środowiska wg. kategorii interwencji w regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Projekty nakierowane na poprawę gospodarki odpadami o największej wartości realizowane były w województwach pomorskim, kujawsko-pomorskim oraz małopolskim. Z kolei żaden projekt tej kategorii nie był realizowany w lubuskim, opolskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim.

Blisko 50% wartości projektów nakierowanych na rozbudowę systemów zaopatrzenia w wodę oraz uzdatnianie wody pitnej jest realizowane w województwach zachodniopomorskim Projekty o najniższych wartościach tej kategorii realizowane były w kujawsko-pomorskim oraz pomorskim.

Pod względem wartości realizowanych projektach w zakresie poprawy systemu oczyszczania ścieków wyróżniało się województwo śląskie. Wyczerpywały one w blisko 42% wartość dofinansowania ogółu projektów tej kategorii.

Projekty w zakresie rozbudowy kompleksowych sieci wodociągowo-kanalizacyjnych o najwyższym poziomie dofinansowania wdrażane były w mazowieckim, które zajęło w tym zestawieniu pozycję dominującą (blisko 30% ogólnej wartości). Pozytywnie pod tym względem wypada również kujawsko-pomorskie oraz śląskie. Projekty o względnie niskiej wartości (ok. 200 tys. zł) realizowało w tej kategorii podlaskie.

Połowa spośród wszystkich regionów wdrażała projekty nakierowane na poprawę bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, z czego 62% ich wartości przypadała na województwa opolskie, mazowieckie i małopolskie.

Ponad 44% wartości umów z zakresu wdrażania technologii przyjaznych środowisku przez przedsiębiorstwa realizowano na Śląsku, głównie przez duże przedsiębiorstwa, co jest korzystne ze względu na fakt, iż w regionie tym występują duże zanieczyszczenia środowiska naturalnego, silnie zdegradowane tereny przemysłowe oraz brak jest spójnego systemu zagospodarowania odpadów.

Większa ilość projektów nakierowanych na poprawę stanu środowiska naturalnego realizowana jest na wsi, jednak projekty miejskie są ponad 12-krotnie większe od projektów realizowanych na obszarach wiejskich. Pod względem wartości projektów miejskich dominują kompleksowe inwestycje wodno-kanalizacyjne (ponad 51% wartości projektów miejskich).

Tabela 9. Projekty z zakresu infrastruktury środowiska wg. obszaru realizacji

Obszar realizacji projektu	Ilość projektów	Wartość wkładu UE
obszar miejski	204	10 424 658 194,1
obszar wiejski	290	816 986 450,9
projekt z założenia nie skupia się na jednym z powyższych obszarów	172	787 158 550,1

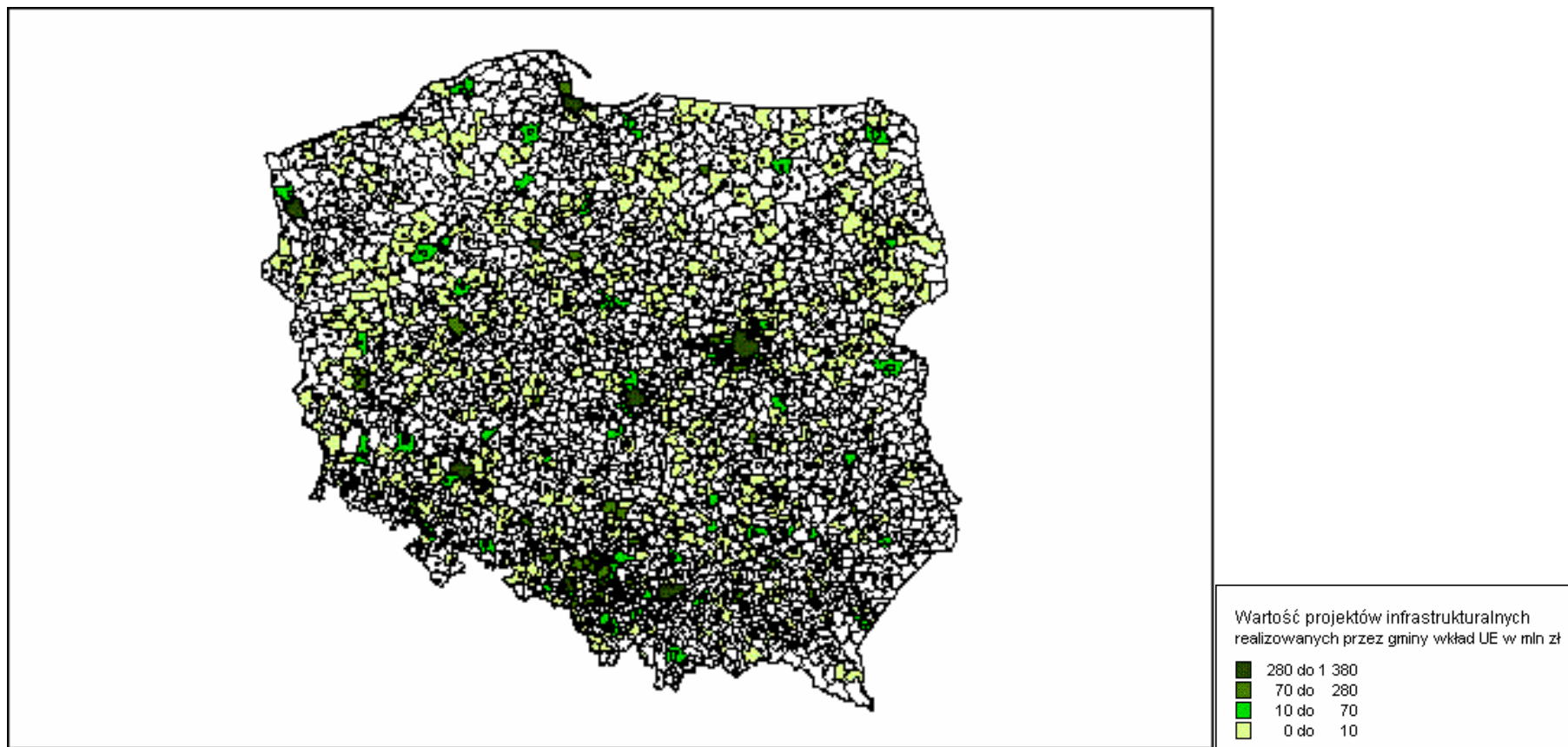
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Na wsi z kolei blisko 60% wartości inwestycji stanowią projekty z zakresu budowy i modernizacji urządzeń służących oczyszczaniu ścieków. Biorąc pod uwagę pewien niedorozwój sieci kanalizacyjnej w stosunku do sieci wodociągowej na terenach wiejskich jest to sytuacja korzystna. Nierównomierny rozwój sieci infrastrukturalnych wraz z wysokimi opłatami za wywóz ścieków powoduje wzrost ilości ścieków nieczyszczonych na wsi.

Z analizy danych wynika, iż ok. 95% wszystkich projektów mających na celu poprawę infrastruktury środowiskowej wdrażały jednostki samorządu terytorialnego – głównie gminy.

Mapa 6. Wartość projektów realizowanych przez gminy z zakresu ochrony środowiska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Ogółem 518 gmin z pośród 2478 gmin w Polsce, tj. blisko 21% realizowało przedsięwzięcia z zakresu poprawy ochrony środowiska. Pod względem wartości inwestycji znacząco wyróżniały się duże miasta. Wartość projektów Warszawy, Szczecina, Bydgoszczy, Wrocławia, Łodzi, Krakowa oraz Gdańska stanowiła blisko 37% ogólnej wartości projektów tej kategorii.

Analiza regionalna

Ilość i wartość wdrażanych projektów z zakresu infrastruktury środowiskowej jest znacznie zróżnicowana w zależności od regionu.

Tabela 10. Projekty z zakresu infrastruktury środowiskowa wg. regionów

Województwa	Liczba projektów	Wartość projektów (wkład UE)	Wartość projektów (wkład UE) na mieszkańca
dolnośląskie	61	1 134 644 810,5	392,2
kujawsko-pomorskie	43	817 051 113,6	395,0
lubelskie	19	106 044 014,9	48,5
lubuskie	30	220 372 249,4	218,4
łódzkie	32	578 615 386,4	223,6
małopolskie	26	732 752 906,9	224,8
mazowieckie	103	2 237 319 462,6	434,8
opolskie	24	370 907 774,2	352,7
podkarpackie	24	328 445 296,8	156,6
podlaskie	43	124 450 448,9	103,5
pomorskie	18	632 382 951,0	288,2
śląskie	65	2 448 511 771,0	520,9
świętokrzyskie	45	244 812 187,3	190,0
warmińsko-mazurskie	43	177 671 688,6	124,4
wielkopolskie	65	526 442 966,0	156,4
zachodniopomorskie	25	1 348 378 167,1	795,6
OGÓŁEM	666	12 028 803 195,1	315,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Na wiodących miejscach pod względem ilości, jak i wartości plasują się dwa najbogatsze województwa - mazowieckie i śląskie. Śląskie jest regionem najlepiej w Polsce wyposażonym w sieć wodno-kanalizacyjną, tak więc wysoką wartość projektów można wytłumaczyć dużą potrzebą tego regionu w zakresie modernizacji istniejącej infrastruktury. Największe inwestycje koncentrują się w głównych miastach tych regionów. Z kolei projekty o najniższych wartościach wkładu UE realizowano w dwóch wschodnich regionach – lubelskim oraz podlaskim, o słabo rozwiniętej infrastrukturze ochrony środowiska. Modernizacja infrastruktury i wdrażanie nowych inwestycji z zakresu ochrony środowiska są szczególnie ważne z punktu widzenia obu wschodnich regionów, w świetle zdiagnozowanych szans

rozwojowych, polegających na wykorzystaniu walorów przyrodniczych i środowiskowych, zwłaszcza rozwoju agroturystyki i turystyki aktywnej.

Jeżeli jednak zrelatywizujemy dane odnośnie wartości podpisanych umów w stosunku do liczby mieszkańców, na pierwsze miejsce pod tym względem wysunie się województwo zachodniopomorskie z kwotą blisko 800 zł, a więc ponad 2.5-krotnie wyższą niż przeciętnie dla kraju. Z kolei na najniższej pozycji uplasuje się lubelskie. Na ochronę środowiska przeznaczono w tym województwie jedynie ok. 49 zł środków unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Wydatki unijne a krajowe poniesione na ochronę środowiska

Porównanie wartości wkładu unijnego inwestycji zakończonych do końca 2005 r., realizowanych w zakresie infrastruktury środowiskowej i krajowych nakładów inwestycyjnych poniesionych na ten cel, pozwala stwierdzić, iż fundusze strukturalne oraz Fundusz Spójności w analizowanym okresie w niewielkim tylko stopniu wspomagały politykę krajową. Wydatki unijne stanowiły jedynie 2,5% wartości wydatków krajowych.

Jednak należy pamiętać o niewielkiej wartości zakończonych już projektów (ok. 176 mln zł) i początkowym okresie wdrażania funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę całkowitą wartość projektów przyjętych do realizacji z zakresu inwestycji środowiskowych do końca 2005 r. (po odjęciu wartości projektów już zrealizowanych) w wysokości ok. 12 mld zł, w następnych okresach należy oczekiwać znacznie wyższego wpływu funduszy unijnych na poprawę sytuacji w zakresie ochrony środowiska.

Sytuacja różni się znacząco w zależności od regionu. Generalnie można stwierdzić, iż udział wydatków unijnych w krajowych nakładach poniesionych na ochronę środowiska był najwyższy w regionach, w których przeznaczono na ochronę środowiska najmniej krajowych środków – a więc w podlaskim, warmińsko-mazurskim i lubuskim.

Tabela 11. Wydatki unijne i krajowe na ochronę środowiska

Województwo	Wydatki unijne (w zł)	Krajowe wydatki ³⁵ inwestycyjne na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (w zł)	Udział wydatków unijnych w wydatkach krajowych (%)
1	2	3	2/3*100
dolnośląskie	777 929,6	697 863 400,0	0,1
kujawsko-pomorskie	3 856 418,8	344 874 800,0	1,1
lubelskie	3 497 376,0	291 736 700,0	1,2
lubuskie	10 337 210,5	139 946 200,0	7,4
łódzkie	14 156 698,8	416 213 700,0	3,4
małopolskie	5 528 069,5	787 734 500,0	0,7
mazowieckie	17 773 961,0	686 106 100,0	2,6
opolskie	7 963 790,5	225 092 700,0	3,5
podkarpackie	10 361 892,8	375 221 300,0	2,8
podlaskie	18 625 801,0	127 963 300,0	14,6
pomorskie	1 350 531,7	390 258 500,0	0,3

³⁵ Dane GUS za 2004 r. Obejmują wydatki na ochronę powietrza i klimatu, gospodarkę ściekową i ochronę wód, gospodarkę odpadami oraz gospodarkę wodną.

śląskie	8 503 457,7	1 064 592 500,0	0,8
świętokrzyskie	4 522 870,8	279 592 100,0	1,6
warmińsko-mazurskie	20 112 454,9	199 886 200,0	10,1
wielkopolskie	42 799 214,3	561 628 800,0	7,6
zachodniopomorskie	5 422 023,0	341 069 200,0	1,6
OGÓŁEM	175 589 700,8	6 929 780 000,0	2,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pierwsze efekty rzeczowe w ramach ZPORR i Funduszu Spójności

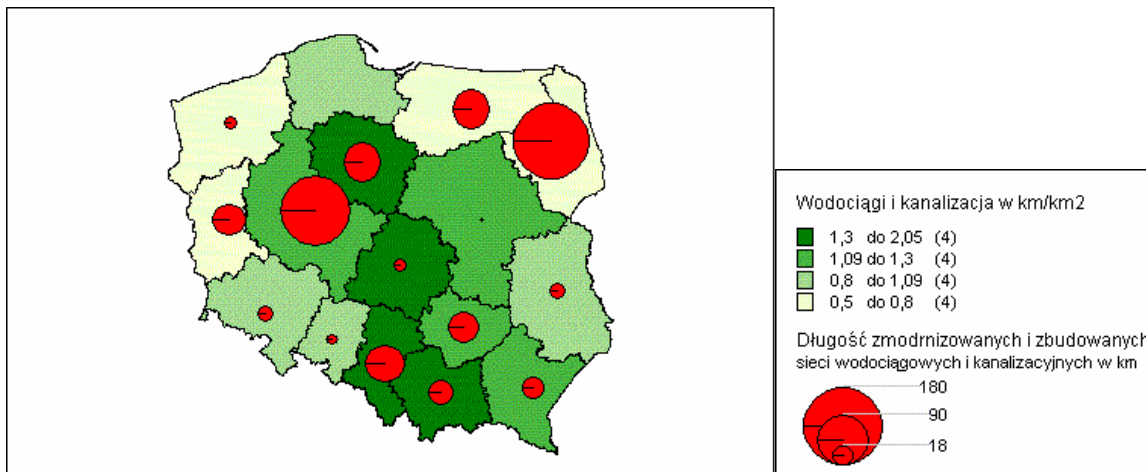
W przypadku projektów ZPORR, których realizację zakończono w 2005 r. można mówić o pierwszych rzeczowych rezultatach wdrażania - kilometrach zbudowanych nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych.

Tabela 12. Efekty rzeczowe zakończonych projektów z zakresu infrastruktury środowiskowej

Województwo	Długość zbudowanych lub zmodernizowanych sieci wodociągowej w km	Długość zbudowanych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnej w km
dolnośląskie	12,8	0,0
kujawsko-pomorskie	28,4	20,5
lubelskie	7,6	3,7
lubuskie	19,7	17,1
łódzkie	6,9	1,4
małopolskie	0,0	26,0
mazowieckie	2,5	0,0
opolskie	3,6	2,8
podkarpackie	6,7	14,5
podlaskie	157,7	13,6
pomorskie	0,0	0,0
śląskie	25,2	24,2
świętokrzyskie	31,8	1,3
warmińsko-mazurskie	30,0	19,1
wielkopolskie	38,3	110,8
zachodniopomorskie	4,4	5,6
OGÓŁEM	375,5	260,7

Źródło: Sprawozdania z realizacji ZPORR za IV kwartał 2005 r. z poszczególnych województw

Mapa 7. Efekty rzeczowe zrealizowanych projektów a gęstość sieci infrastruktury środowiskowej w regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

W czołówce pod względem długości zbudowanych i zmodernizowanych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych znajdują się województwa podlaskie i wielkopolskie. Skupiło się tam 50% zrealizowanych rzeczowych inwestycji. Województwo podlaskie jest relatywnie najslabiej wyposażone w sieć wodno-kanalizacyjną. Gęstość sieci infrastrukturalnych w Wielkopolsce jest nieznacznie powyżej przeciętnej dla kraju. Wysoką wartość osiągniętych wskaźników rzeczowych w przypadku województwa podlaskiego można wytłumaczyć faktem, iż realizowano tam projekty stosunkowo niewielkie, o jednych z najniższych średnich wartości w regionach. Z kolei w województwie wielkopolskim zrealizowano projekty o stosunkowo dużej przeciętnej wartości. W pomorskim nie odnotowano jeszcze żadnych efektów rzeczowych z powyższego zakresu. Należy jednak pamiętać, iż w końcu 2005 r. zakończone zostały projekty, których wartość dofinansowania unijnego nie przekracza 1,5% wartości wkładu wspólnotowego ogółem tej kategorii projektów i w przyszłości pojawią się prawdopodobnie dużo większe rezultaty wdrażania inwestycji środowiskowych.

Natomiast w ramach inwestycji w infrastrukturę środowiska, współfinansowanych z Funduszu Spójności w maju 2004 r. zakończono prace modernizacyjne w oczyszczalni ścieków Łyna w Olsztynie. W kwietniu 2005 r. wybudowano zakład unieszkodliwiania odpadów w Łęczycach, który posiada nowoczesne systemy sortowania, kompostowania i przetwarzania odpadów stałych. W roku 2005 Zakład przyjął 175 000 ton odpadów i ilość ta wzrosła do ok. 200.000 ton w następnych latach. Również w kwietniu 2005 r. oddano do eksploatacji stację uzdatniania wody w Pile. Natomiast w październiku 2005 r. miało miejsce otwarcie stacji uzdatniania wody w Suwałkach.

6.3.3 Inwestycje w infrastrukturę społeczną

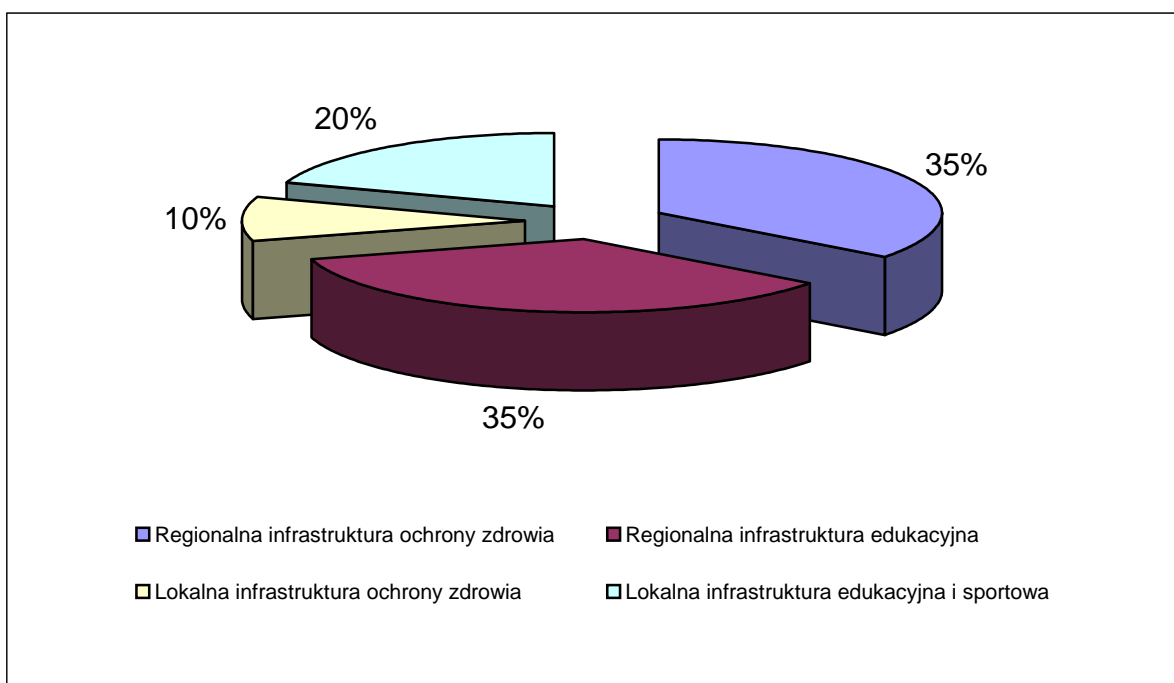
Zakres analizowanych umów o dofinansowanie

W ramach infrastruktury społecznej realizowane są projekty z Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego dotyczące infrastruktury edukacyjnej i ochrony zdrowia (działanie 1.3 *Regionalne infrastruktura społeczna* oraz działanie 3.5 *Lokalne infrastruktura społeczna*), turystyki i kultury (działanie 1.4 *Rozwój turystyki i kultury*, działanie 3.1 *Obszary wiejskie* oraz działanie 3.2 *Obszary podlegające restrukturyzacji*), a także w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejski (działanie 2.3 *Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona*

dziedzictwa kulturowego). Do analizy wybrano działania dotyczące regionalnej i lokalnej infrastruktury społecznej w ramach jednej kategorii interwencji funduszy strukturalnych – 36 *Infrastruktura społeczna i ochrony zdrowia publicznego*. ZPORR zakłada sztywny podział na projekty o charakterze regionalnym i lokalnym oraz na inwestycje dotyczące edukacji i ochrony zdrowia³⁶. Na realizację przedsięwzięć społecznych przewidziano środki powyżej 1,3 mld zł w obecnej perspektywie finansowej.

Ogółem, do końca 2005 roku, realizowanych było na podstawie umów o dofinansowanie projektu 526 inwestycji w zakresie infrastruktury społecznej. Łączna wartość dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wyniosła 999,5 mln zł, w tym projekty zakończone stanowią 15,42% wartości wszystkich realizowanych przedsięwzięć. Wartość 258 umów podpisanych w ramach regionalnej infrastruktury społecznej osiągnęła blisko 700 mln zł, natomiast 268 umów z lokalnej infrastruktury społecznej około 300 mln zł. Taka dysproporcja wynika z przyznanego podziału środków na poszczególne działania programu oraz ze specyfiki realizowanych projektów. Dla regionalnej infrastruktury społecznej limit przyznanego wsparcia wynosi 243 mln euro, przy 105 mln euro w ramach lokalnej infrastruktury społecznej.

Wykres 28. Wartość dofinansowania z EFRR oraz udział procentowy w realizowanych projektach z infrastruktury społecznej w podziale na projekty o charakterze regionalnym i lokalnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Analiza wg rodzaju, typu inwestycji oraz beneficjentów

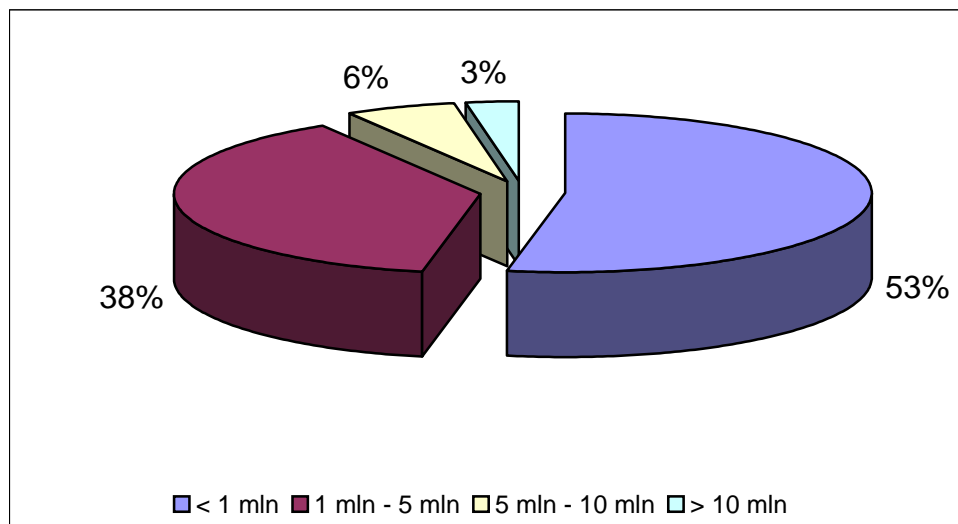
Biorąc pod uwagę wartość otrzymanego wsparcia najwięcej realizowanych jest małych projektów (279), których dofinansowanie nie przekracza 1 mln zł. W następnej kolejności 202 projekty mieszczą się w przedziale od 1 do 5 mln zł, 31 projektów otrzyma wsparcie do 10 mln zł, natomiast 14 powyżej 10 mln zł.

Największy projekt jest realizowany w województwie śląskim (Uniwersytet Śląski w Katowicach na budowę Centrum Dydaktyczno-Naukowego Neofilologii Uniwersytetu Śląskiego w Sosnowcu otrzymał ponad 31 mln zł). Z uwagi na różnorodność kwalifikujących się projektów obok

³⁶ Poszczególne działania zostały podzielone na poddziałania: 1.3.1 *Regionalna infrastruktura edukacyjna*, 1.3.2 *Regionalna infrastruktura ochrony zdrowia*, 3.5.1 *Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa*, 3.5.2 *Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia*.

dużych inwestycji infrastrukturalnych są realizowane także małe projekty o niewielkim dofinansowaniu, jak np.: uzupełnienie wyposażenia Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Przemyślu na kwotę 24,2 tys. zł.

Wykres 29. Wartość dofinansowania z EFRR oraz udział procentowy w realizowanych projektach z infrastruktury społecznej

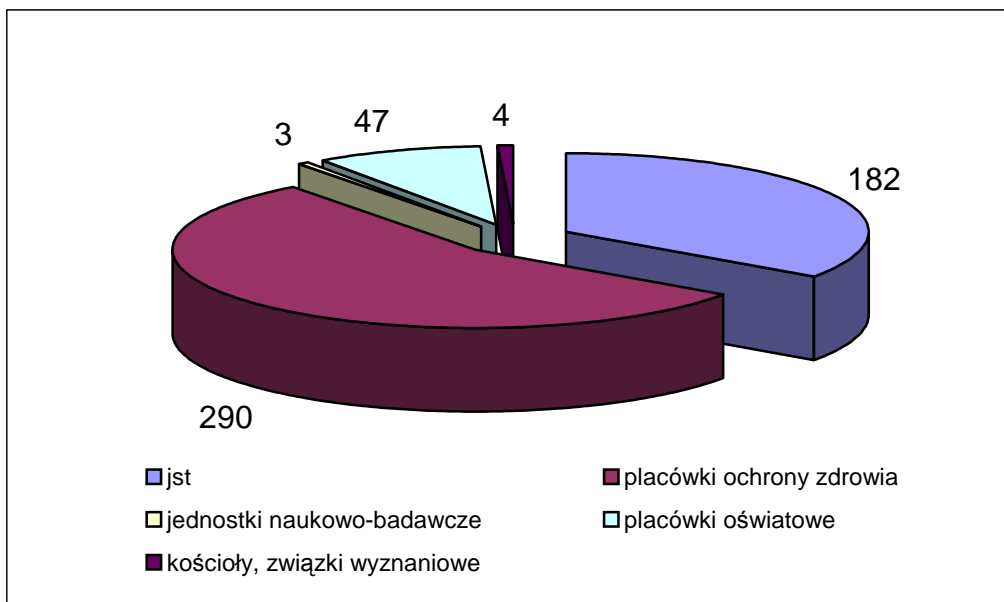

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Projekty realizowane przez placówki służby zdrowia pod względem wartości, rodzaju oraz rozkładu przestrzennego charakteryzują się dużą różnorodnością. We wszystkich województwach placówki ochrony zdrowia realizowały 359 projektów na kwotę 452,1 mln zł, najczęściej w śląskim, dolnośląskim, łódzkim, małopolskim i mazowieckim. Po względem dofinansowania najwyższa wartość przypada na województwo mazowieckie, śląskie i małopolskie. Realizowane projekty dotyczyły przede wszystkim doposażenia lub zakupu sprzętu specjalistycznego, karettek, modernizacji pomieszczeń, sal operacyjnych, termoizolacji i przebudowy budynków.

Głównym beneficjentem projektów były jednostki samorządu terytorialnego, po kilka projektów realizowały jednostki naukowo-badawcze, jednostki budżetowe, przedsiębiorstwa, stowarzyszenia, czy kościoły i związki wyznaniowe. Ogółem na ponad 14 tys. placówek ochrony zdrowia realizowanych było 359 projektów, z czego 1/3 przez szpitale bądź specjalistyczne centra medyczne. Pozostałą grupę stanowią przychodnie, ośrodki zdrowia, zakłady opieki zdrowotnej, czy stacje ratownictwa medycznego.

Wykres 30. Udział poszczególnych grup beneficjentów w infrastrukturze społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

W przypadku infrastruktury edukacyjnej różnica pomiędzy ilością projektów w stosunku do liczby placówek oświatowych jest duża. Na 33 130 placówek oświatowych realizowanych jest 125 projektów. Wartość dofinansowania wdrażanych projektów jest niższa o blisko połowę w porównaniu z infrastrukturą ochrony zdrowia. Najwięcej projektów jest realizowanych w województwach: mazowieckim, śląskim, zachodniopomorskim, małopolskim i wielkopolskim. Wartościowo zdecydowanie dominuje województwo mazowieckie, ponad 38 mln zł oraz wielkopolskie, ponad 21 mln zł. W większości województw wartość wszystkich realizowanych projektów waha się od 8,7 do 14,3 mln zł, w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, podlaskim i zachodnio pomorskim dofinansowanie z EFRR nie przekracza 6 mln zł. Prawie wszystkie projekty – 118 z 125 – są realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Dominującą grupę projektów stanowią inwestycje w infrastrukturę z zakresu budowy lub modernizacji budynków oświatowych, budowy hal sportowych, sal gimnastycznych, czy kompleksów sportowo-rekreacyjnych.

Na 420 szkół wyższych 42 realizowane projekty otrzymały dofinansowanie z EFRR w wysokości przekraczającej 349 mln zł. Najwyższe wsparcie otrzymują uczelnie z województw: śląskiego, mazowieckiego, lubelskiego i wielkopolskiego. W województwach kujawsko-pomorskim oraz opolskim nie podpisano żadnej umowy do końca 2005 roku. Wszystkie projekty dotyczą modernizacji bądź budowy zaplecza naukowo-dydaktycznego, adaptacji pomieszczeń administracyjnych lub o znaczeniu historycznym na cele naukowe bądź modernizacji zaplecza socjalnego lub sportowego. Przeważająca większość projektów jest realizowana przez państwowe szkoły wyższe.

Analiza regionalna

Uwzględniając wartość wszystkich projektów realizowanych z funduszy UE, ok. 4% dotyczy przedsięwzięć bezpośrednio związanych z infrastrukturą społeczną. Wartościowo, najczęściej środków

otrzymają województwa najwyższym PKB na mieszkańca, tj.: mazowieckie, śląskie i wielkopolskie, w których alokacja na te działania jest najwyższa, co ma bezpośredni wpływ na wartość zakontraktowanych środków. Pomimo dużej liczby umów oraz wartości przyznanego wsparcia, w wymienionych regionach udział projektów realizowanych z infrastruktury społecznej jest niewielki w porównaniu do przedsięwzięć z zakresu infrastruktury transportowej i środowiskowej. Taka sytuacja występuje w większości województw, gdzie udział infrastruktury transportowej i środowiskowej jest dużo wyższy w stosunku do pozostałych kategorii tematycznych.

Inaczej kształtuje się wykorzystanie przyznanej alokacji w województwa: świętokrzyskim, lubelskim, podkarpackim i podlaskim. Tutaj projekty realizowane z infrastruktury społecznej mają dużo większy udział w ogólnej wartości wszystkich podpisanych umów oraz największy udział środków na jednego mieszkańca. Dotyczy to zarówno infrastruktury ochrony zdrowia, edukacyjne, jak i projektów realizowanych przez szkoły wyższe.

Tabela 9. Ilość i wartość realizowanych projektów z infrastruktury społecznej w układzie regionalnym

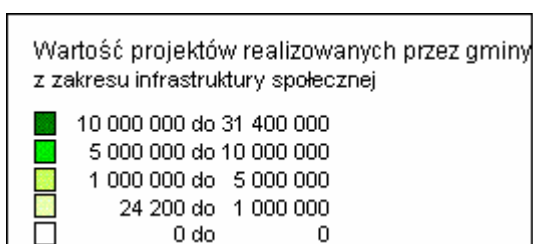
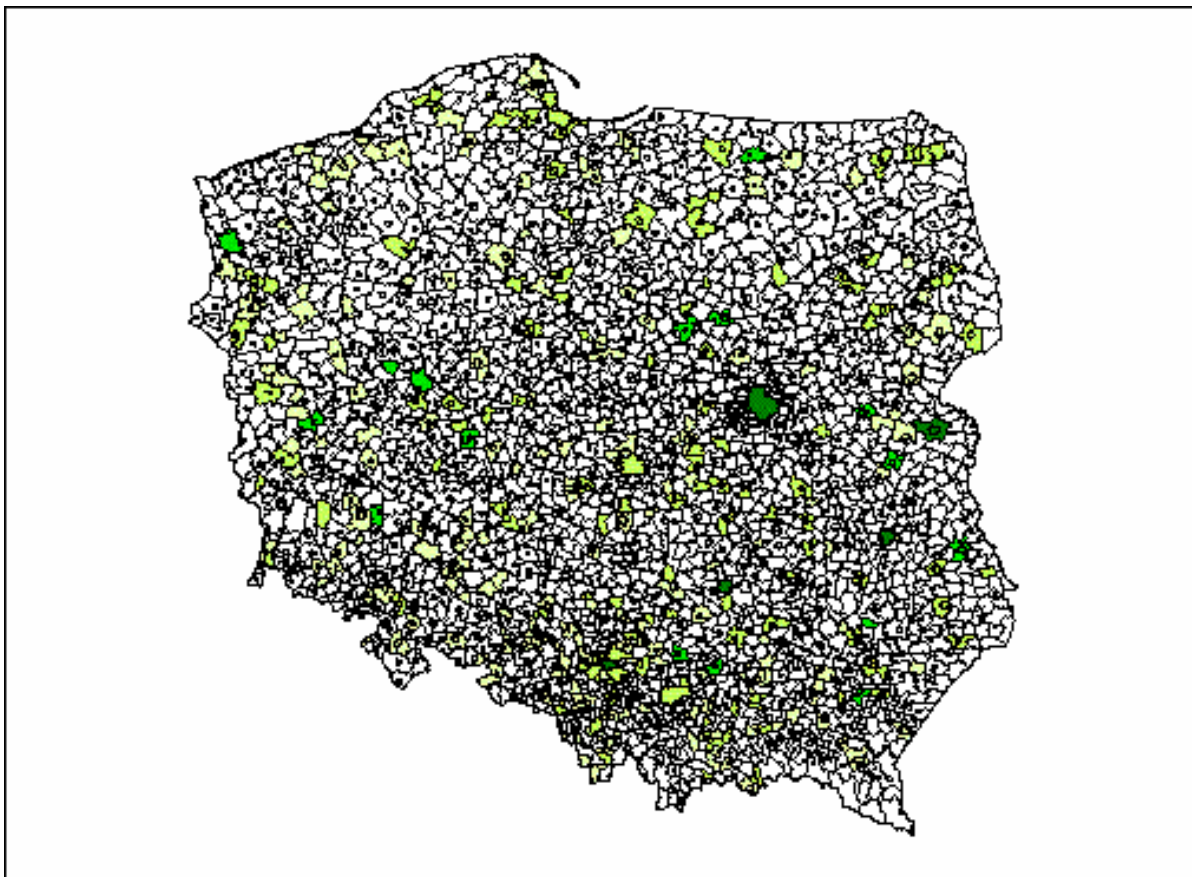
Województwo	Infrastruktura społeczna		w tym:					
			infrastruktura ochrony zdrowia			infrastruktura edukacyjna		
	Liczba projektów	Wartość dofinansowania	Liczba projektów	Wartość dofinansowania	% udział	Liczba projektów	Wartość dofinansowania	% udział
dolnośląskie	40	42 580 374,47	37	28 239 985,74	66,32	3	14 340 388,73	33,68
kujawsko-pomorskie	22	34 962 381,41	17	30 974 908,50	88,59	5	3 987 472,91	11,41
lubelskie	22	81 942 324,29	12	16 959 345,28	20,70	10	64 982 979,01	79,30
lubuskie	16	32 282 774,41	7	8 574 785,88	26,56	9	23 707 987,93	73,44
łódzkie	43	52 455 644,44	31	25 553 620,57	48,71	12	26 902 023,87	51,29
małopolskie	46	76 515 676,16	31	39 972 005,54	52,24	15	36 543 670,62	47,76
mazowieckie	48	151 237 155,00	28	56 540 553,00	37,39	20	94 696 602,00	62,61
opolskie	28	19 998 348,46	24	14 265 149,16	71,33	4	5 733 199,30	28,67
podkarpackie	24	45 967 957,44	16	30 085 004,83	65,45	8	15 882 952,61	34,55
podlaskie	31	41 867 731,00	22	27 763 632,00	66,31	9	14 104 099,00	33,69
pomorskie	28	48 548 223,42	20	20 727 324,30	42,69	8	27 820 899,12	57,31
śląskie	72	126 971 358,67	55	52 666 432,62	41,48	17	74 304 926,05	58,52
świętokrzyskie	24	58 241 860,90	16	15 869 715,10	27,25	8	42 372 145,80	72,75
warmińsko-mazurskie	18	37 373 432,05	10	13 888 197,05	37,16	8	23 485 235,00	62,84
wielkopolskie	37	112 328 556,46	21	45 830 966,34	40,80	16	66 497 590,12	59,20
zachodniopomorskie	27	36 304 367,14	12	24 217 170,59	66,71	15	12 087 196,55	33,29
Ogółem	526	999 578 165,72	359	452 128 796,50	45,23	167	547 449 368,62	54,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Zdecydowanie najwięcej projektów pod względem ilości i wartości jest realizowanych na obszarze miejskim, głównie z regionalnej infrastruktury społecznej. W miastach jest realizowanych 262 projekty, których wartość przekracza 730 mln zł, co stanowi 73,10% wartości wszystkich projektów realizowanych w ramach infrastruktury społecznej. W pozostałych dwóch wyróżnionych obszarach są zbliżone pod

względem wartości. Ogółem 526 projektów jest realizowanych w 377 gminach tj. 15,21% spośród 2478 gmin w Polsce.

Mapa 8. Wartość projektów realizowanych w poszczególnych gminach w zł

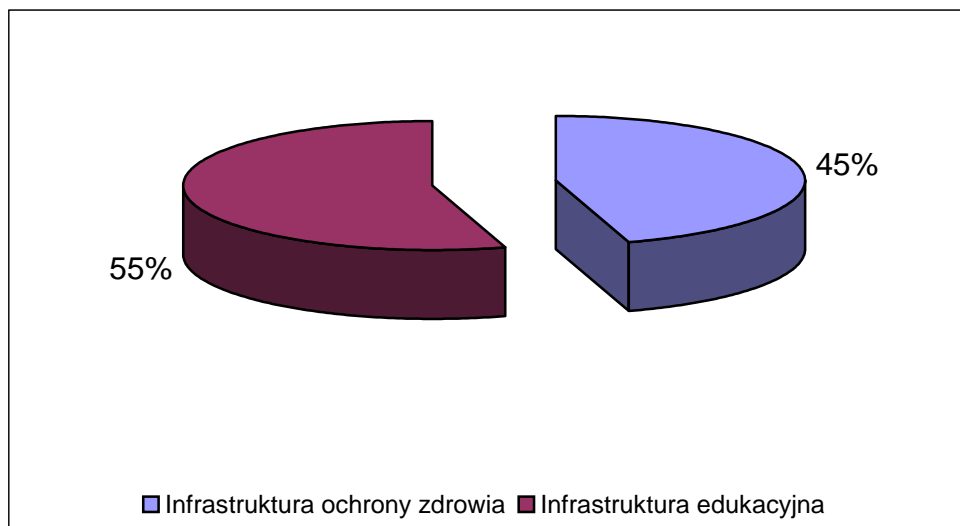

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Inwestycje z zakresu infrastruktury społecznej cieszyły się największym zainteresowaniem wśród beneficjentów oraz są jednymi z najlepiej wdrażanych w programie. Z ogólnie dostępnej kwoty 1,3 mld zł wartość podpisanych umów osiągnęła ok. 1 mld zł, zaś projekty pozytywnie ocenione pod względem formalnym przekroczyła 5,5 mld zł. Projekty społeczne mają najwyższy poziom zakontraktowania i dokonanych płatności względem przyznanej alokacji. Cechą charakterystyczną inwestycji społecznych jest to, że w porównaniu do potrzeb niewielka ilość środków trafiła do lokalnych centrów. Większość projektów jest realizowana przez duże centra regionalne, które zgodnie z założeniami programu mają odgrywać rolę dominującą w kształtowaniu rozwoju województw. Przykładem są projekty realizowane

przez uczelnie w dużych miastach. Są to inwestycje największe wartościowo i pokazujące znaczenie, jakie mają odgrywać w procesie budowania konkurencyjnej gospodarki regionalnej. Należy jednak pamiętać, że instrumentem wspierającym jednostki samorządu terytorialnego w inwestycjach w infrastrukturę społeczną są kontrakty wojewódzkie (na 707 projektów realizowanych w 2005 roku, aż 603 dotyczyło infrastruktury społecznej).

Wykres 31. Procentowy udział projektów realizowanych z zakresu infrastruktury społecznej w podziale na infrastrukturę ochrony zdrowia i edukacyjną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Podsumowując dwuletni okres realizacji inwestycji społecznych na podstawie zrealizowanych projektów oraz osiągniętych pierwszych efektów rzeczowych widać równomierny podział na inwestycje w specjalistyczny sprzęt i w modernizację obiektów. Różnica jest widoczna w wykorzystaniu środków przez duże miasta względem lokalnych ośrodków. Regionalne centra inwestują przede wszystkim w sprzęt (w większości medyczny), natomiast lokalne inwestycje skupiają się w dużej mierze na modernizacji lub budowie obiektów użyteczności publicznej. Poprawa jakości usług medycznych oraz dostępu do infrastruktury edukacyjnej jest realizowana, podobnie jak miało to miejsce w przypadku infrastruktury transportowej, poprzez wyeliminowanie podstawowych zaległości w tym zakresie. Dotyczy to zarówno infrastruktury edukacyjnej jak i ochrony zdrowia. Niemniej jednak wartość lokalnych projektów edukacyjnych i sportowych jest dwukrotnie wyższa od projektów dotyczących ochrony zdrowia.

6.4 Analiza inwestycji z Europejskiego Funduszu Społecznego w rozwój zasobów ludzkich

Obszar interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) obejmuje takie obszary wsparcia jak: aktywną politykę rynku pracy, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, kształcenie ustawiczne, adaptacyjność i rozwój przedsiębiorczości oraz wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy. Szczegółowe cele i zadania EFS w Polsce na lata 2004-2006 zdefiniowane zostały w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich* (SPO RZL) oraz priorytetu *Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach* realizowanego w ramach *Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego (ZPORR)*. Ponadto, część zadań kładących głównie nacisk na wypracowanie innowacyjnych projektów w dziedzinie zapobiegania dyskryminacjom i nierównościami na rynku pracy realizowana jest w ramach programu Inicjatywy Wspólnotowej *IW Equal*.

Według propozycji zawartych w Narodowym Planie Rozwoju 2004-2006 z ogólnej puli 2 mld Euro, najwięcej środków EFS (38%) przeznaczonych jest na kształcenie ustawiczne, w tym na realizację działań służących zwiększeniu dostępu do edukacji, podniesieniu jej jakości, wyrównywaniu szans edukacyjnych poprzez wsparcie stypendiami oraz poprawę kwalifikacji i umiejętności osób dorosłych. Blisko jedna czwarta środków (24%) służy wsparciu aktywnej polityki rynku pracy, w tym eliminacji bezrobocia i pomocy młodzieży w znalezieniu pracy (działania 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* i 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia* SPO RZL). W ramach tej puli środków finansowane są również projekty mające na celu wsparcie instytucji i doskonalenie kadr obsługujących bezrobotnych, co wiąże się z dużym naciskiem kładzonym na profesjonalizm i efektywność w wykonywaniu zadań na rzecz bezrobotnych. Niemala część środków EFS (20%) przeznaczona jest na podniesienie potencjału innowacyjnego oraz rozwój przedsiębiorczości. Głównym celem tego obszaru wsparcia jest pobudzenie konkurencyjności przedsiębiorstw oraz pomaganie w tworzeniu miejsc pracy w małych i średnich firmach. Poniżej 10% alokacji EFS jest skoncentrowane na wsparciu grup wymagających szczególnej troski, poszkodowanych i wykluczonych społecznie oraz na realizację projektów mających na celu wypracowanie innowacyjnych sposobów wspierania polityki rynku pracy dostępnych w ramach *IW Equal*. 3% środków EFS przeznaczonych jest na realizację projektów bezpośrednio skierowanych do kobiet, których głównym celem jest udzielenie wielostronnego wsparcia kobietom na rynku pracy.

Do końca 2005 r. w ramach działań współfinansowanych z EFS podpisano umowy o łącznej wartości dofinansowania ponad 4,7 mld zł, co stanowiło 60% dostępnej puli środków.

Analiza projektów współfinansowanych przez EFS według celów projektów

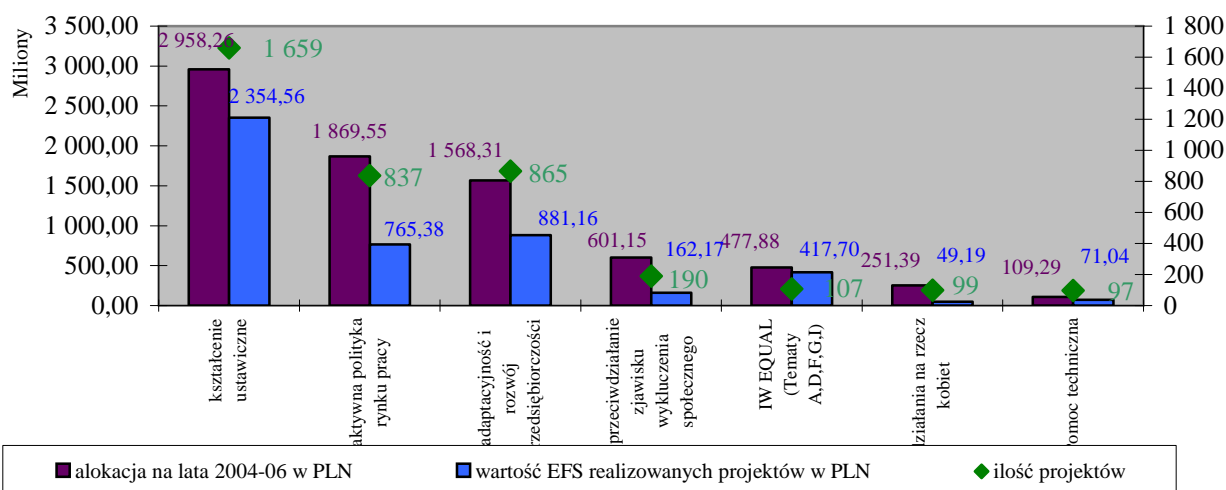
Największy udział projektów (50%), na które w końcu roku 2005 podpisano umowy o dofinansowanie stanowią projekty dotyczące kształcenia ustawicznego. Wynika to z jednej strony ze struktury zaplanowanych wydatków, a z drugiej z dużego zainteresowania projektodawców tą sferą. Poziom wykorzystania dostępnych środków wyniósł w końcu 2005 roku 80% dostępnej alokacji. W ramach tego obszaru duża wartość realizowanych projektów (1,7 mld zł, co stanowi 73% wartości podpisanych umów w ramach obszaru) obejmuje wsparcie mające na celu zwiększenie dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia oraz podniesienie jakości edukacji, w tym poprzez wyposażenie szkół, zakładów i centrów kształcenia w sprzęt komputerowy. Z uzyskanych obliczeń³⁷ wynika, że do końca 2005r. wyposażono w ponad 90 tys. nowych stanowisk komputerowych, co stanowi zrealizowanie w 45% zakładanego wskaźnika. Ponadto, w obszarze kształcenia ustawicznego wdrażana jest stosunkowo największa liczba projektów stypendialnych (ponad tysiąc) mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych. Z uzyskanych stypendiów skorzystało prawie 130 tys. osób, w tym 89% uczniów oraz 12% studentów. Projekty stypendialne stanowią 14% wartości umów w ramach obszaru. Nieco mniejszy udział (13%) w ogólnej wartości realizowanych projektów w tym obszarze stanowią projekty wspomagające

---

³⁷ Sprawozdanie z realizacji programu operacyjnego SPO RZL w 2005r.

zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców i ich zdolności w zakresie dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do wymogów regionalnego rynku pracy. Wykorzystywanie w pierwszej kolejności środków na kształcenie ustawiczne pozytywnie wpływa na rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Tym niemniej największe przeznaczenie środków EFS na ten obszar nabiera szczególnego znaczenia w warunkach zmieniającego się rynku pracy, gdzie dobra edukacja i wykształcenie są jednymi z najważniejszych atutów skutecznej prozatrudnieniowej polityki rynku.

Wykres 32. Ilość i wartość realizowanych projektów oraz wartość alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2004-2006, w podziale na obszary wsparcia. Stan na 31 grudnia 2005 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Uzpełnień programów: SPO RZL, IW Equal i ZPORR oraz bazy projektów IZ PWW

Drugim pod względem wartości zawartych umów obszarem wsparcia ESF są działania związane z adaptacyjnością i rozwojem przedsiębiorczości (19%). W ich ramach podpisano umowy na 56% dostępnych środków. W ramach tego obszaru największa wartość w części dofinansowania z EFS (ponad 547 mln zł, tj. 62% wartości podpisanych umów w ramach obszaru) i ilość projektów (350) jest realizowana w ramach działania 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* SPO RZL, którego celem jest rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw poprzez inwestycje w kadry. W obszarze adaptacyjności i przedsiębiorczości względnie mniejszy udział (10%) stanowią projekty aktywizujące powstawanie nowych mikroprzedsiębiorstw - realizowane w ramach działania 2.5 *Promocja przedsiębiorczości* ZPORR. Podobny udział w ogólnej wartości zakontraktowanych środków w tym obszarze miały projekty, których celem jest podniesienie potencjału regionów w sferze innowacji, poprzez wzmocnienie współpracy pomiędzy sektorem badawczo - rozwojowym a gospodarką, realizowanych w ramach działania 2.6 *Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy* ZPORR. Stan wykorzystania środków EFS w tym działaniu na koniec 2005 r. przekroczył już 50% całej dostępnej alokacji. Najmniejszy udział w obszarze dotyczącym adaptacyjności i przedsiębiorczości stanowiły projekty z zakresu reorientacji zawodowej. Niewielka liczba projektów (80) o wartości 85,5 mln zł, (tj. 30% alokacji na działanie) dotyczyła reorientacji zawodowej osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi. Wykazywane do końca 2005 r. niskie zainteresowanie projektami służącymi łagodzeniu negatywnych skutków procesów restrukturyzacji nie jest pozytywne, zwłaszcza w kontekście wysokiej konkurencyjności rynku, która wymusza szybkie przystosowanie do zachodzących zmian. Dodatkowo, zwraca uwagę niskie wykorzystanie środków EFS (32%) na projekty związane z oferowaniem pomocy osobom zatrudnionym w rolnictwie w celu znalezienia zatrudnienia poza sektorem rolnym, może się wiązać m.in. z „konkurencyjnością” innych form wsparcia np. pozwalających na podjęcie dodatkowej działalności okołorolniczej dostępnych w ramach działania 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie* ZPORR.

W ramach łącznej wartości wszystkich realizowanych z EFS projektów nieco ponad 16% stanowią projekty w ramach obszaru dotyczącego aktywnej polityki rynku pracy. Wykorzystanie środków na realizację tej polityki jest niewielkie i stanowi jedynie 41% dostępnych środków. Stosunkowo niewielkie wykorzystanie tych środków może wiązać się z zamknięciem w połowie 2005 r. w ramach dwóch działań skierowanych do bezrobotnych schematów konkursowych i realizacją projektów jedynie przez urzędy pracy. Jednakże, biorąc pod uwagę rosnącą dynamikę składania wniosków o dofinansowanie można przypuszczać, że alokacja zostanie szybko i efektywnie wykorzystana. Warto nadmienić, iż w ramach działań dla bezrobotnych zakończono największą liczbę projektów.

Poniżej 10% wartości umów w stosunku do wszystkich obszarów wsparcia stanowią projekty innowacyjne - realizowane w ramach IW Equal, w którym poziom wykorzystanych środków EFS osiągnął największy stopień tj. 87%. Szybkie wykorzystanie funduszu w ramach IW Equal wiąże się m.in. z zakończeniem pierwszego etapu wdrażania projektów (tzw. działania 1) i rozpoczęciem kolejnego tj. działania 2 polegającego na faktycznym wdrażaniu założeń określonych we wnioskach o dofinansowanie oraz jednocześnie obejmującego najwyższe (spośród 3 działań) wartości realizowanych projektów.

W porównaniu do projektów realizowanych w ramach poszczególnych obszarów wsparcia najniższy udział (poniżej 3%) stanowią projekty w ramach obszaru dotyczącego przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu i pomocy na rzecz kobiet. Jednocześnie, w tych obszarach w najmniejszym stopniu wykorzystana jest dostępna alokacja, odpowiednio w 27% i 20%. Źródłem niskiego wykorzystania środków dostępnych na te obszary może być zwiększona trudność w realizacji tych projektów z uwagi na położenie i specyficzne potrzeby beneficjentów ostatecznych do których kierowane jest wsparcie. Ponadto, przyczyną mogą być brak odpowiedniego doświadczenia i potencjału ze strony projektodawców w realizacji tego typu projektów. Można wysunąć wniosek, iż w pierwszej kolejności realizowane są projekty stosunkowo łatwe, nie wymagające dużych nakładów oraz trafiające do szerokiej rzeszy beneficjentów ostatecznych.

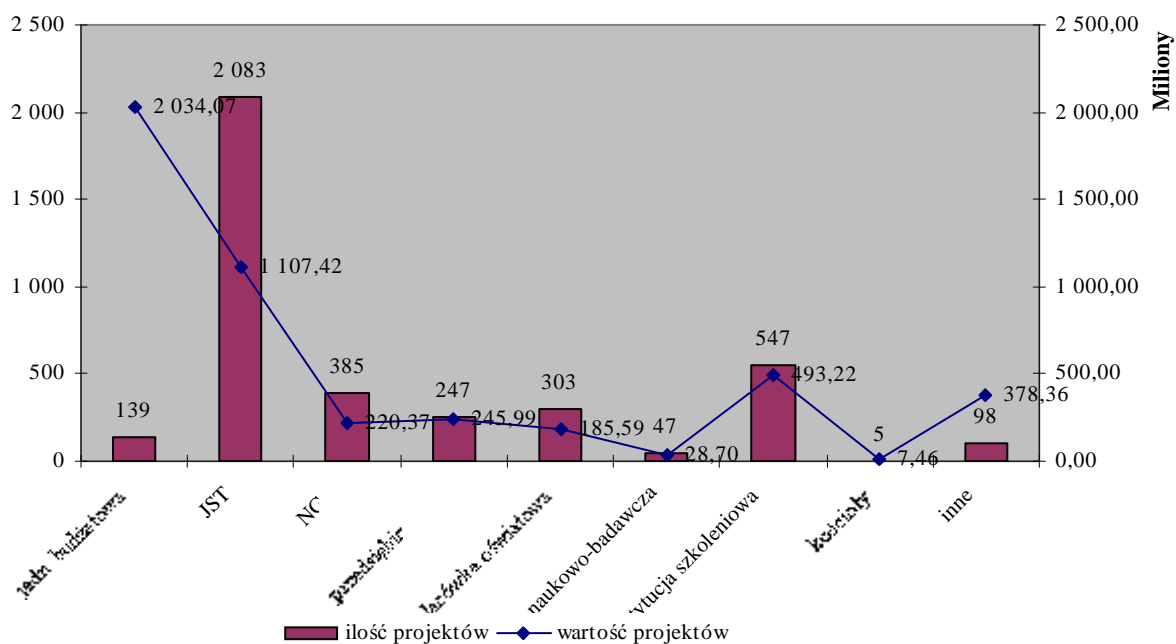
Struktura podpisanych na koniec 2005r. umów w obszarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego wskazuje, iż wielkość środków EFS zagwarantowanych na obszary dotyczące kształcenia ustawicznego oraz adaptacyjności i przedsiębiorczości jest adekwatna do określonych potrzeb, na co wskazuje najwyższe wykorzystanie dostępnej alokacji EFS. Stosunkowo odmiennie przedstawia się wykorzystanie środków na realizację aktywnej polityki rynku pracy. Przy dużych potrzebach rynku pracy, w tym służących ograniczeniu bezrobocia poziom wykorzystanych do końca 2005r. środków stanowił jedynie 41%. Niskim zainteresowaniem cieszyły się również projekty z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i pomocy na rzecz kobiet.

Analiza projektów współfinansowanych z EFS – według typu beneficjenta

Zdecydowanie najbardziej aktywnymi beneficjentami, biorąc pod uwagę liczbę realizowanych projektów współfinansowanych ze środków EFS są jednostki samorządu terytorialnego (realizują 54% wartości wszystkich projektów). Wykorzystanie przez te jednostki dostępnych środków EFS osiągnęło 14%. Podobnie, bardzo aktywnymi beneficjentami biorąc pod uwagę wartość dofinansowania z EFS są państwowe jednostki budżetowe, które realizują projekty o wartości ponad 2 mld zł, co stanowi 26% ogólnej alokacji EFS. Zatem, sektor publiczny realizuje największą ilość projektów i zarazem projektów opiewających na najwyższe wartości dofinansowania z EFS, co łącznie stanowi ponad 67% kwoty realizowanych projektów. Poziom wykorzystania przez JST oraz jednostki budżetowe dostępnych środków EFS wyniósł 40% w końcu 2005 roku.

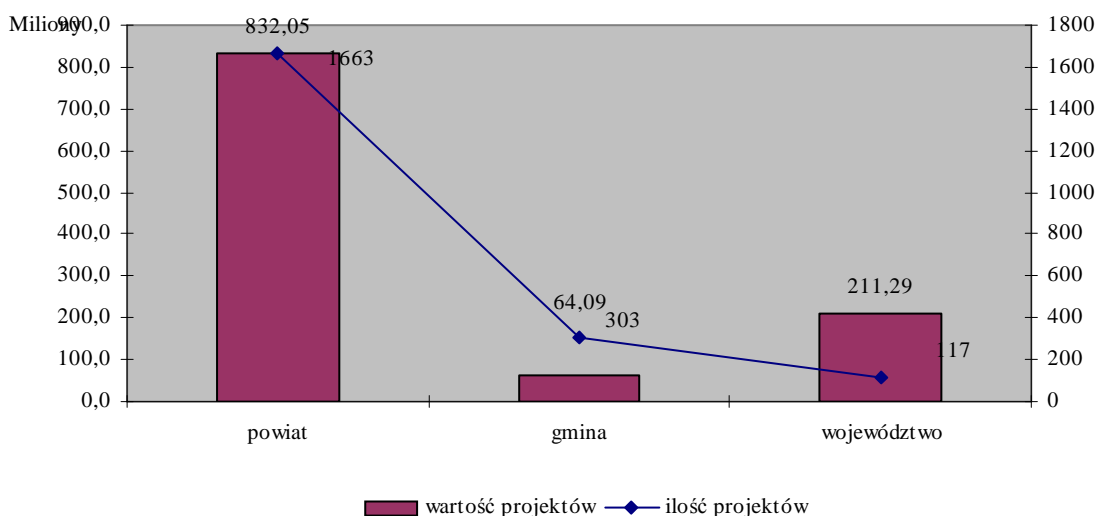
Dominacja beneficjentów publicznych w ramach projektów współfinansowanych z EFS wynika głównie z przyjętego sposobu wdrażania. Projekty w dużej mierze wyłanianie są w trybach innych niż konkursowy np. w oparciu o opinię i rekomendację komitetów sterujących.

Wykres 33. Liczba i wartość projektów współfinansowanych z EFS w podziale na rodzaj beneficjenta.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Wykres 34. Liczba i wartość projektów współfinansowanych z EFS w podziale na rodzaj JST.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

W ramach wdrażanych przez jednostki samorządu terytorialnego projektów największą liczbę (ponad 1600, co stanowi 80% projektów JST) o najwyższych wartościach dofinansowania (ponad 832 mln zł, tj. 75% wartości projektów JST) realizują powiaty. Powiaty wykorzystywały w ponad 10% alokację EFS. Przewaga powiatów (nad np. województwami) w realizacji projektów współfinansowanych z EFS jest implikacją wysokiej dostępności środków dla tej kategorii beneficjentów, gdzie np. w działaniu 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne ZPORR powiaty są jedynymi

beneficjentami projektów stypendialnych dla studentów³⁸, a także w działaniach skierowanych do osób bezrobotnych (działanie 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* i 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia* SPO RZL) są wyłącznymi projektodawcami realizującymi zadania przy pomocy swoich jednostek organizacyjnych tj. powiatowych urzędów pracy.

Stosunkowo aktywnymi podmiotami realizującymi projekty, które wspierają politykę społeczną są instytucje szkoleniowe i przedsiębiorcy. Łączna liczba projektów realizowanych przez te podmioty wyniosła prawie 800 (20% wszystkich realizowanych projektów) o wartości ponad 739 mln zł (tj. 16% wartości projektów), co stanowi prawie 10% dostępnej alokacji EFS. Projektodawcy ci, dzięki realizacji projektów głównie szkoleniowych przyczyniają się do poprawy sytuacji na rynku pracy, poprzez m.in. pomoc beneficjentom ostatecznym w zdobyciu nowych umiejętności.

Relatywnie mniej projektów w porównaniu do instytucji szkoleniowych realizują organizacje pozarządowe (ponad 380, tj. 10% wszystkich realizowanych projektów). Wartość realizowanych przez NGO`sy projektów nie przekracza 5% wartości wszystkich realizowanych projektów i jednocześnie stanowi jedynie 3% alokacji EFS. Śladową liczbę przedsięwzięć o niewielkich wartościach dofinansowania z EFS (niecały 1% alokacji EFS) wykonują kościoły oraz związki wyznaniowe. Niski udział w realizacji projektów przez organizacje pozarządowe jak wynika z badań³⁹ może być wynikiem utrudnień w realizacji projektów współfinansowanych z EFS, w tym głównie problemów związanych z zapewnieniem płynności finansowej projektu czy ograniczeniami w zatrudnianiu kadry potrzebnej do realizacji projektu.

Niską aktywność w we wdrażaniu projektów tzw. miękkich służących rozwojowi zasobów ludzkich wykazują placówki oświatowe, w tym szkoły oraz jednostki naukowo-badawcze. Beneficjenci ci, realizują jedynie 4,6% wartości wszystkich projektów z EFS, co stanowi wykorzystanie dostępnej alokacji EFS tylko w 3%. Z uwagi, iż placówki oświatowe oraz jednostki naukowo-badawcze mają również możliwość aplikowania o środki na projekty inwestycyjne wydaje się, iż w większym stopniu wykazują zainteresowanie projektami tzw. twardymi. Jednakże szczegółowa ocena efektywności tego typu beneficjentów wymaga dodatkowych pogłębianych badań.

Analiza podpisanych umów o dofinansowanie z EFS – w układzie wojewódzkim

W celu porównania aktywności poszczególnych województw w realizacji projektów współfinansowanych z EFS analizie zostaną poddane informacje na temat wartości wszystkich projektów realizowanych do końca 2005 r. na obszarze danego regionu. Ponadto, w celu określenia efektywności działań podejmowanych w danym regionie, w tym działań służących ograniczeniu bezrobocia ocenie zostaną poddane wartości realizowanych projektów skierowanych bezpośrednio do osób bezrobotnych (tj. działań 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* oraz 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia* SPO *Rozwój zasobów ludzkich*) oraz liczba bezrobotnych w tym regionie.

---

³⁸ Powiat może przekazać obsługę (realizację) zadań w ramach projektu stypendialnego do podległych jednostek organizacyjnych prowadzących działalność o charakterze edukacyjnym lub społecznym lub do organizacji pozarządowych działających w regionie wybranych zgodnie z obowiązującym prawem

³⁹ „Bariery ograniczające aktywność organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu środków EFS” – raport dla IZ PWW w MGiP, wrzesień 2005

Tabela 13. Rozkład przestrzenny realizowanych projektów - projekty według województw. Stan na koniec 2005r.

Województwa	Ilość projektów w współfinansowanych z EFS	Wartość realizowanych projektów w części dofinansowania z EFS w zł	Wartość pomocy na mieszkańca	Stopa bezrobocia w %	wartość projektów EFS (w ramach działań 1.2 i 1.3 SPO RZL) na 1 bezrobotnego
DOLNOŚLĄSKIE	258	154 062 551,62	53,20	20,5	196,94
KUJAWSKO-POMORSKIE	132	106 773 913,95	51,64	22,3	317,08
LUBELSKIE	257	134 209 337,06	61,34	17,0	295,91
LUBUSKIE	147	52 361 891,97	51,88	23,3	143,91
ŁÓDZKIE	202	101 809 367,24	39,27	17,9	208,15
MAŁOPOLSKIE	236	153 938 959,97	47,28	13,8	223,25
MAZOWIECKIE	474	461 415 217,04	89,78	13,8	160,22
OPOLSKIE	150	50 465 584,21	47,89	18,6	120,56
PODKARPACKIE	167	97 259 129,68	46,37	18,4	256,60
PODLASKIE	207	61 423 624,67	51,01	15,5	253,57
POMORSKIE	246	119 882 396,21	54,68	19,3	291,29
ŚLĄSKIE	302	211 296 013,01	44,88	15,4	313,18
ŚWIĘTOKRZYSKIE	102	81 696 716,09	63,32	20,6	273,45
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	174	135 158 694,10	94,62	27,5	345,42
WIELKOPOLSKIE	344	254 776 204,73	75,78	14,6	158,62
ZACHODNIOPOMORSKIE	231	98 409 781,07	58,03	25,6	201,26
Poziom krajowy	225	2 426 253 407,88	63,55	17,6	236,08
OGÓLEM	3 854	4 701 192 790,47	123,13	17,6	236,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Na obecnym etapie realizacji programów nie udało się jednoznacznie przypisać poszczególnym województwom określonej wartości projektów, gdyż większość na łączną sumę dofinansowania ze środków EFS (ponad 2,4 mld zł) realizowanych jest na poziomie krajowym. Większość tych projektów (o wartości 1,7 mld zł) dotyczy realizacji działań służących poprawie dostępu do edukacji, w tym zakupu sprzętu komputerowego.

Najwięcej projektów o jednocześnie najwyższych wartościach dofinansowania z EFS jest realizowanych w województwie mazowieckim. Także wartość pomocy przypadająca na 1 mieszkańca jest najwyższa i wynosi ponad 89 zł na 1 osobę. Podobnie, w województwie wielkopolskim jest realizowanych najwięcej projektów o najwyższych wartościach w części EFS, co daje jedną z największych wartości pomocy przypadających na 1 mieszkańca – 75 zł.

Jednocześnie warto zauważyć że w/w województwach o niskiej w porównaniu do innych województw stopie bezrobocia na działania służące bezpośrednio pomocy bezrobotnym przeznacza się najmniej środków EFS w przeliczeniu na 1 bezrobotnego.

Biorąc pod uwagę stopę bezrobocia i wartość pomocy skierowanej bezpośrednio dla bezrobotnych na 1 osobę bezrobotną nie zauważa się jednoznacznej tendencji mówiącej, że im większa stopa bezrobocia, tym większa wartość wsparcia na 1 bezrobotnego. Jednakże, w ramach dziesięciu województw, w których

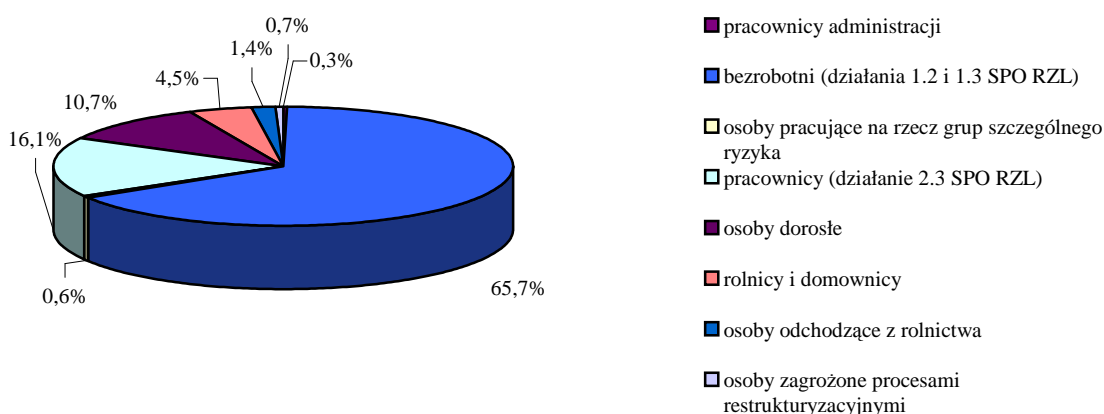
stopa bezrobocia jest wyższa niż stopa bezrobocia krajowa (17,6%) połowa (tj. województwo podkarpackie i świętokrzyskie oraz województwa Polski północnej: kujawsko-pomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie) przeznacza stosunkowo wysoką wartość środków EFS na 1 bezrobotnego (więcej niż 256 zł). Stosunkowo odmienna sytuacja występuje w województwach: dolnośląskim, lubuskim i zachodniopomorskim, gdzie przy wysokiej stopie bezrobocia – powyżej 20% przeznacza się stosunkowo niewielką wartość środków EFS – poniżej 201 zł.

W celu dokładnego przeanalizowania wielkości pomocy na 1 bezrobotnego w danym województwie należałoby przeprowadzić szczegółowe badania, w których wzięto by pod uwagę wykorzystanie środków dostępnych z funduszu pracy oraz specyfikę rynku pracy na danym województwie.

Analiza zainteresowania ofertą szkoleniową

Jedną z aktywnych rodzajów wsparcia możliwych do realizacji w ramach większości działań/tematów współfinansowanych ze środków EFS są szkolenia. Z uwagi na ogromne zainteresowanie potencjalnych beneficjentów szkoleniami w sposób szczegółowy w niniejszej analizie zaprezentowano projekty szkoleniowe. Projekty te, dzięki możliwościom wsparcia dodatkowymi środkami z EFS stanowiącymi rodzaj dźwigni finansowej, mogą w znaczny i szybszy sposób przyczynić się do poprawy sytuacji na rynku pracy, w tym zwiększenia poziomu wykształcenia społeczeństwa. Projekty szkoleniowe mogą być realizowane przez zróżnicowane podmioty, zarówno publiczne, jak prywatne, co podnosi szansę powodzenia realizacji projektów i dotarcia do większej liczby bezpośrednich odbiorców pomocy.

Wykres 35. Odsetek beneficjentów ostatecznych biorących udział w projektach szkoleniowych w ramach działań współfinansowanych z EFS (w %)

Źródło: sprawozdania roczne w 2005r. z realizacji SPO RZL i ZPORR

Z uzyskanych wskaźników monitoringowych zauważa się, że do końca 2005r. łączna liczba osób korzystających ze szkoleń w ramach działań współfinansowanych z EFS wyniosła prawie 195 tys. osób, co stanowi niecałe 40% wszystkich osób objętych wsparciem. Dominującą grupą osób korzystających ze szkoleń stanowią bezrobotni (66%). Stosunkowo dużą grupę beneficjentów (16%) tworzą pracownicy, w tym zatrudnieni w przedsiębiorstwach korzystający ze wsparcia w ramach działania 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* SPO RZL. Liczba osób korzystających ze szkoleń oferowanych w ramach tego działania osiągnęła 20% oczekiwanej wartości docelowej określonej w Uzupelnieniu SPO RZL. Ponadto, dużą liczbę beneficjentów ostatecznych (11%) stanowią pracujące osoby dorosłe, które korzystają ze szkoleń dostępnych w ramach działania 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami kształcenia ustawicznego w regionie..* ZPORR. Liczba pracujących osób dorosłych chcących podnieść swoje umiejętności i wiedzę osiągnęła już 63% wartości docelowego wskaźnika. Pozostałe grupy beneficjentów ostatecznych stanowią jedynie mniej niż 5% wszystkich beneficjentów ostatecznych biorących udział w projektach szkoleniowych.

Warto nadmienić, iż w ramach działań szkoleniowych skierowanych do rolników większa liczba osób brała udział w projektach pomagających w rozpoczęciu dodatkowej działalności okołorolniczej w zakresie działania 2.1 *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami kształcenia ustawicznego w regionie...* ZPORR

(prawie 9 tys. osób, przy oszacowanej w Uzupelnieniu ZPORR liczbie - 10,9 tys. osób), niż w projektach dotyczących kształcenia w zakresie podejmowania działalności poza sektorem rolnym (jedynie 2,7 tys. osób – przy zakładanej w Uzupelnieniu ZPORR liczbie prawie 15 tys. osób). Dla porównania - w ramach działania 1.3 *Szkolenia SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* liczba rolników i innych osób pracujących w rolnictwie biorących udział w szkoleniach mających na celu podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności w zakresie działalności rolniczej lub leśnej wyniosła ponad 186 tys. osób, w tym przeszkolonych zostało ponad 19 tys. osób. Analiza wskazuje, iż poprzez podnoszenie swych kwalifikacji rolnicy preferują pozostanie na obszarach rolnych i wykonywanie pracy w rolnictwie niż rozpoczęcie działalności w nowym zawodzie niezwiązanym z rolnictwem.

Wsparcie w postaci szkoleń pozwala beneficjentom ostatecznym na podniesienie poziomu kompetencji lub zmianę kwalifikacji. W zależności od udziału osób bezpośrednio korzystających z pomocy w określonej formie usług szkoleniowych dostępnych w danym działaniu możliwe jest zrealizowanie określonych celów szczegółowych m.in. udzielenie pełnego wsparcia poprzez działania wspierające i promujące zatrudnienie i samozatrudnienie (np. działania 1.2 *Perspektywy dla młodzieży SPO RZL*), podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw (np. działanie 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki SPO RZL*) lub zmianę kwalifikacji zawodowych pracownika (np. działanie 2.4 *Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi ZPORR*). Dzięki różnym formom pozaszkolnego kształcenia np. szkoleń: otwartych, zamkniętych lub e-learningowych, obejmujących ogólną lub specjalistyczną tematykę np. z zakresu języków obcych, obsługi komputera możliwe jest udzielenie pomocy szerokiej grupie osób.

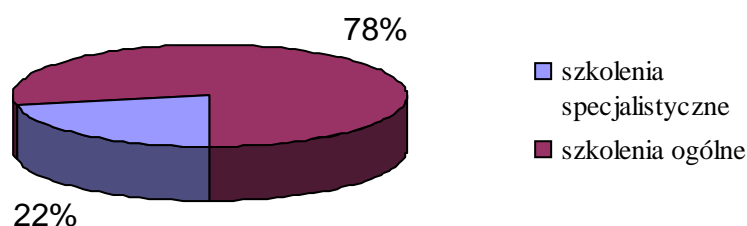
Analiza efektywności działalności szkoleniowej skierowanej do bezrobotnych

Z uwagi na ukończenie do końca 2005 r. w ramach dwóch działań najwięcej (76) projektów szkoleniowych oferujących w swym zakresie wsparcie i pomoc osobom bezrobotnym w pierwszej kolejności analizie zostaną poddane projekty realizowane w ramach działań: 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* oraz 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia SPO RZL* dla których instytucjami wdrażającymi są Wojewódzkie Urzędy Pracy. Realizacja projektów przez podmioty specjalizujące się w pomocy bezrobotnym oraz ich bogate doświadczenie w realizacji podobnych typów projektów jest jednym z czynników wpływających na szybkie ukończenie tych projektów.

Projekty realizowane w zakresie tych działań wspierają dużą liczbę bezrobotnych, dzięki szerokiemu zdefiniowaniu grupy osób, do których kieruje się bezpośrednie wsparcie tj. osób do 25 roku życia pozostających w bezrobociu do maksymalnie 6 miesięcy i od 6 do 24 miesięcy, absolwentów wszystkich typów szkół oraz długotrwanie bezrobotnych.

W ramach realizowanych projektów szkoleniowych wzięło udział ponad 128 tys. osób bezrobotnych, co stanowi niecałe 5% ogólnej liczby bezrobotnych. Stosunkowo największa liczba osób (59%) brała udział w ramach działania skierowanego do osób długotrwanie bezrobotnych, w tym większość (51%) stanowili mężczyźni. Natomiast 41% osób korzystających ze wsparcia brała udział w projektach szkoleniowych skierowanych do młodzieży, w tym większość stanowiły kobiety (54%).

Wykres 36. Odsetek osób biorących udział w projektach szkoleniowych w podziale na rodzaj projektów szkoleniowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania z realizacji priorytetu 1 SPO RZL w 2005r.

Zdecydowanie większa liczba osób brała udział w projektach oferujących szkolenia ogólne (78%), a zatem dotyczących podniesienia kwalifikacji pracownika w stopniu umożliwiającym wykorzystanie tych umiejętności w każdym innym potencjalnym miejscu pracy. Natomiast stosunkowo mniej niż 25% bezrobotnych beneficjentów ostatecznych brała udział w szkoleniach specjalistycznych związanych z umiejętnościami przydatnymi wyłącznie na danym stanowisku pracy u danego pracodawcy.

Z badania przeprowadzonego w połowie 2005 r.⁴⁰ wynika, iż najwięcej szkoleń skierowanych do bezrobotnych to szkolenia podstawowe, które nie wymagają dużych nakładów finansowych i wysoko wyspecjalizowanych kadr. Szkolenia te dotyczą w głównej mierze kształcenia w zawodzie handlowca, obsługi magazynu oraz obsługi maszyn. W ramach organizowanych szkoleń dość dużą liczbę stanowiły szkolenia z zakresu nauki języka obcego czy informatyki, co jest pożądane na rynku pracy, zwłaszcza z punktu widzenia rozwoju gospodarki i wychodzenia na rynki międzynarodowe. Stosunkowo najmniej szkoleń dotyczyło pomocy bezrobotnym w aktywnym szukaniu zatrudnienia.

Tabela 14. Tabela Ilość i wartość projektów szkoleniowych zakończonych w ramach działań skierowanych do bezrobotnych (działania: 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* oraz 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia SPO RZL*) w podziale na ilość beneficjentów ostatecznych, którzy ukończyli udział w projekcie

	Ilość zrealizowanych projektów	Wartość zrealizowanych projektów	Ilość osób przeszkolonych
Projekty, w których brało udział więcej niż 100 osób	16	9 273 717,11	7 617
Projekty, w których brało udział 50-100 osób	16	2 418 230,32	1 095
Projekty, w których brało udział 20- 50 osób	36	2 750 647,25	1 213
Projekty, w których brało udział mniej niż 20 osób	8	862 456,43	87
OGÓŁEM	76	15 305 051,11	10 012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Najbardziej popularnymi typami projektów szkoleniowych były projekty, w których brało udział od 20 do 50 osób. Projekty, w których bierze udział stosunkowo mała liczba osób są łatwiejsze w opracowaniu, a tym samym mogą przynieść większe efekty w postaci nabycia przez osoby bezrobotne wysokiej jakości kwalifikacji. Stosunkowo niewielką liczbę projektów stanowią projekty duże, w których liczba szkolonych osób w ramach jednego projektu wynosi pomiędzy 50 a 100 oraz powyżej 100 osób. Może to wynikać z faktu, iż projekty albo są podzielone na kilka modułów, w których grupa szkolonych stanowi niewielką liczbę osób, albo szkolenia organizowane są na większą skalę o jednakowej tematyce, zwykle ogólnej. Najmniejszą liczbę projektów stanowiły projekty, w których liczba uczestników wynosiła poniżej

⁴⁰ „Charakterystyka projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Priorytetu 1 i 2 SPO RZL”

20 osób. Projekty szkoleniowe w których brała niewielka liczba osób mogły przybierać formę szkoleń specjalistycznych a zatem ze ściśle określonego zakresu tematycznego wykorzystywanego na danym stanowisku pracy.

Warto zauważyć, iż w ramach działalności aktywizującej (w tym szkoleń) dla bezrobotnych pojawiły się **pierwsze rezultaty** w postaci podjęcia zatrudnienia przez bezrobotnych czy kontynuacji nauki. Według wyników badania beneficjentów ostatecznych pomocy udzielonej w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich 2004-2006*⁴¹, przeszło połowa (52%) osób objętych wsparciem pracowała, w tym blisko dwie trzecie były zatrudnione na podstawie umowy o pracę na czas określony na cały etat oraz na część etatu (9%). Zdecydowana większość pracodawców zatrudniających beneficjentów ostatecznych to firmy prywatne (62%). Niewielki odsetek ostatecznych odbiorców pomocy (3%) prowadził własną firmę, w tym większość stanowiły firmy o stażu dłuższym niż 3 miesiące oraz działające w sektorze usług. Ponadto, dzięki udziałowi w projektach współfinansowanych z EFS, beneficjenci ostateczni mogli rozwinąć swoje cechy osobowościowe, w tym pewność w kontaktach z innymi ludźmi – 81%, lepsze samopoczucie – 80%. W ramach działania 1.2 *Perspektywy dla młodzieży* SPO RZL aż 80,3% beneficjentów ostatecznych podjęło dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji, podczas gdy w Uzupełnieniu SPO RZL zakładano efektywność na poziomie 30%. Zauważa się, że beneficjenci ostateczni dużo częściej podejmowali pracę (57,0% badanych) niż dalszą naukę (23,3%). W ramach działania 1.3 *Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia* SPO RZL, aż 57,9% beneficjentów ostatecznych podjęło dalszą naukę lub pracę 6 miesięcy po zakończeniu udziału w programie aktywizacji, podczas gdy w Uzupełnieniu SPO RZL zakładano efektywność na poziomie 25%. Zauważa się, że zdecydowana większość beneficjentów ostatecznych podejmowała pracę (54,5% badanych), a tylko nieliczni decydowali się na dalszą naukę (3,4%).

Analiza działalności szkoleniowej skierowanej do pracowników przedsiębiorstw

Z uwagi na ogromne zainteresowanie wsparciem dla pracowników przedsiębiorstw, w tym szkoleniami przedmiotem niniejszej analizy jest działanie 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* SPO RZL. W ramach działania przedsiębiorcy oraz pracownicy firm mogą przy niewielkich nakładach własnych uzyskać niezbędne kwalifikacje oraz zaktualizować kompetencje zawodowe, co może stać się podstawą rozwoju firmy, a w dalszej mierze prowadzić do jej wzrostu.

Tabela 15. Liczba osób biorących udział w szkoleniach realizowanych w ramach działania 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki*

	Ogółem	mężczyźni	kobiety
Liczba pracowników biorących udział w szkoleniu	31 283	15 144	16 139

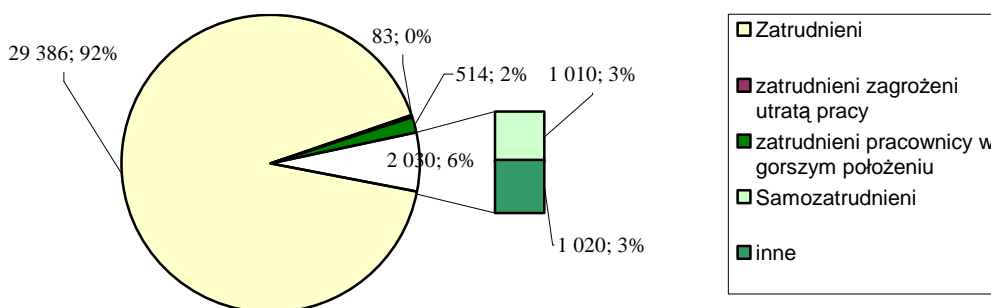
Źródło: sprawozdanie z realizacji działań 2.3 i 2.4 SPO RZL z roku 2005

W ramach realizowanych projektów szkoleniowych dostępnych w działaniu 2.3 *Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki* brało udział łącznie 31,3 tys. osób, co stanowi 17% wartości docelowej. W projektach większość stanowiły kobiety (52%). Do końca 2005 r. z uwagi na niewielką liczbę zakończonych projektów wsparcie ukończyło 146 osób, co stanowi niecały 1% szkolonych osób. Zdecydowanie więcej szkoleń ukończyli mężczyźni (92%). Z uwagi, iż większość projektów jest w trakcie realizacji wysoki udział mężczyzn w ukończonych projektach może szybko ulec zmianie.

Biorąc pod uwagę rodzaj przedsiębiorstwa zauważa się, że najwięcej pracowników, którzy ukończyli szkolenia (98), pochodziło z małych i średnich firm, co świadczy o wysokich potrzebach szkoleniowych firm w rozwój inwestycji w kompetencje pracowników sektora MŚP oraz o ich rosnącej świadomości potrzeb szkoleniowych.

⁴¹ „Badanie beneficjentów ostatecznych pomocy udzielonej w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich 2004-2006*” raport dla Departamentu Zarządzania EFS w MGiP, październik 2005r.

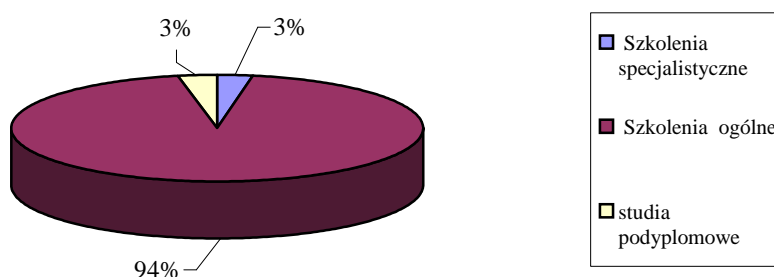
Wykres 37. Odsetek osób biorących udział w szkoleniach realizowanych w ramach działania 2.3 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki w podziale na rodzaj beneficjentów ostatecznych

Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdania z realizacji działań 2.3 i 2.4 SPO RZL

Zdecydowanie największy udział (92%) w realizowanych formach szkoleń stanowili zatrudnieni, a zatem osoby które wykonują pracę na podstawie stosunku pracy, stosunku służbowego oraz umowy o pracę nakładczą. W łącznej liczbie osób korzystających ze wsparcia w ramach działania 2.3 SPO RZL jedynie 8% stanowią zatrudnieni znajdujący się w gorszej sytuacji⁴², zagrożeni utratą pracy samozatrudnieni oraz inni. Osoby zatrudnione znajdujące się w gorszym położeniu oraz osoby znajdujące się w okresie wypowiedzenia z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy stanowią odpowiednio 2% i 3% ogólnej liczby osób biorących udział w szkoleniach. Samozatrudnieni, czyli osoby pracujące na własny rachunek i czerpiące większość swoich dochodów z pracy na własny rachunek, stanowią 3% łącznej liczby osób objętych wsparciem.

Wykres 38. Odsetek osób biorących udział w projektach szkoleniowych w podziale na ich rodzaj

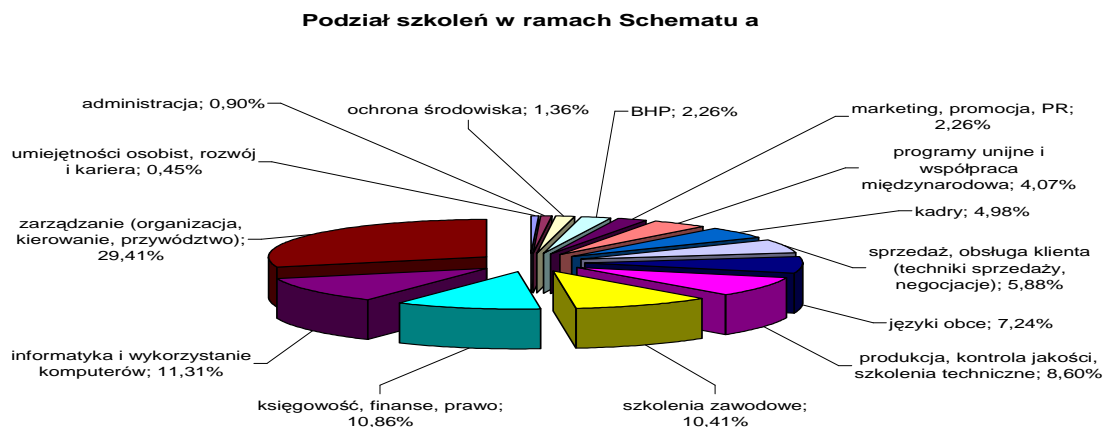
Źródło: sprawozdanie z realizacji działań 2.3 i 2.4 SPO RZL z roku 2005

Zdecydowanie najpopularniejszą formą szkoleń (tak, jak w przypadku projektów skierowanych do osób bezrobotnych) są szkolenia ogólne. Wybieranie przez projektodawców tej formy szkoleniowej pozwala na objęcie jednakowym wsparciem pracowników przedsiębiorstwa z określonej branży i zdobycie podstawowych kompetencji niezbędnych na rynku pracy. Ponadto, szkolenia ogólne pozwalają na pozyskanie praktycznej wiedzy w krótkim czasie oraz umiejętności, które odpowiednio wykorzystane na danym stanowisku mogą przyczynić się do wzmocnienia pozycji przedsiębiorstwa i jego konkurencyjności.

⁴² Przez osoby w gorszym położeniu należy rozumieć: 1/osoby młode poniżej 25 roku życia, które dotychczas nie pracowały, 2/osoby z poważnym stopniem niepełnosprawności, 3/pracownicy migrujący, którzy przemieszczają się w obrębie Wspólnoty lub stali się mieszkańcami Wspólnoty w celu podjęcia pracy i potrzebują szkolenia zawodowego i/lub językowego, 4/osoby chcące powrócić do życia zawodowego po przerwie trwającej minimum trzy lata, a zwłaszcza osoby mające problemy w łączeniu życia zawodowego i rodzinnego – w okresie do 6 miesięcy od zatrudnienia, 5/osoby powyżej 45 lat, które nie mają wykształcenia średniego, 6/osoby które pozostawały bez pracy ponad 12 miesięcy – w okresie do 6 miesięcy od zatrudnienia.

Celem określenia potrzeb beneficjentów ostatecznych w zakresie tematyki szkoleń pod uwagę zostaną wzięte projekty wybierane w trybie konkursowym działania 2.3 SPO RZL, które są realizowane przez szeroką rzeszę beneficjentów tj. instytucje szkoleniowe, szkoły wyższe, jednostki naukowe, organizacje pracodawców i przedsiębiorców oraz związki zawodowe.

Wykres 39. Realizacja projektów szkoleniowych (schemat a działania 2.3) w podziale na tematykę

Źródło: Analiza kierunków wspierania Rozwoju Kapitału Ludzkiego przedsiębiorstw, z wykorzystaniem środków EFS. Dotychczasowe doświadczenia z realizacji Działania 2.3 SPO-RZL 2004-2006, Warszawa 2006

Do końca 2005r. realizowano projekty szkoleniowe - ogólne, które charakteryzowały się dużą różnorodnością tematyczną świadcząca o wielu różnych potrzebach szkoleniowych przedsiębiorstw. Najczęściej realizowane projekty dotyczą zakresu zarządzania (organizacja, kierowanie, przywództwo - 29%), informatyki i wykorzystania komputerów (11%), oraz księgowości, finansów i prawa (10%).

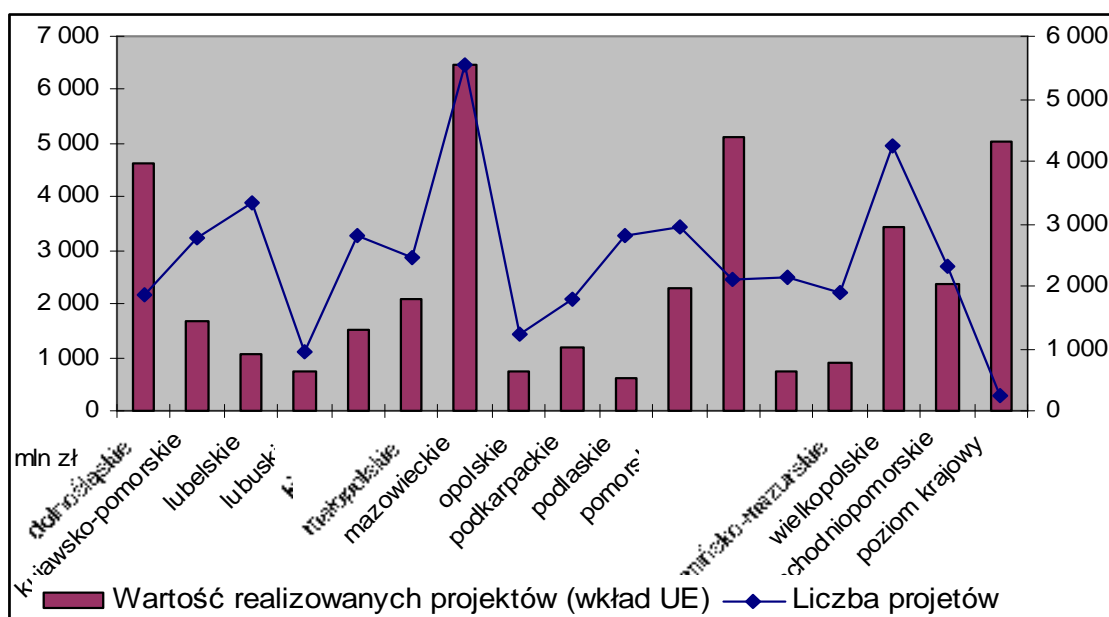
6.5 Wymiar terytorialny interwencji funduszy unijnych

Wszystkie programy współfinansowane przez fundusze strukturalne i projekty Funduszu Spójności są zarządzane na poziomie krajowym, z czego ok. 34% jest wdrażane na poziomie wojewódzkim w ramach ZPORR. Podział środków w ramach tego programu pomiędzy województwa wynikał z zastosowania algorytmu, określonego w Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2001-2006, w którym 80% dostępnych środków alokowanych było proporcjonalnie do liczby ludności, 10% przeznaczonych było na województw o najniższym poziomie PKB na mieszkańca oraz 10% rozdzielono na powiaty o najwyższym poziomie bezrobocia. W rezultacie najwięcej środków w ramach ZPORR alokowano do regionów najbiedniejszych i o największym poziomie bezrobocia (warmińsko-mazurskie, lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie).

Przeprowadzona analiza dotycząca całości umów zawartych na koniec 2005 roku (wszystkie programy oraz Fundusz Spójności) wskazuje, iż pod względem rozkładu regionalnego udzielonego wsparcia najwięcej środków trafiło do największych i cechujących się najwyższym PKB na mieszkańca województw, tj. mazowieckiego, śląskiego i dolnośląskiego. Projekty o najmniejszej łącznej wartości wsparcia UE przyjęto do realizacji w województwach podlaskim, opolskim, lubuskim i świętokrzyskim, tj. w regionach, które pod względem wysokości PKB na mieszkańca plasują się w ostatniej siódemce województw.

Szczegółowy rozkład regionalny udzielonego wsparcia przedstawia poniższy wykres⁴³.

Wykres 40. Ilość podpisanych umów o dofinansowanie, wartość ogółem wsparcia wspólnotowego wynikająca z podpisanych umów w regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Analiza wartości i ilości umów zawartych w poszczególnych regionach wskazuje, iż w odniesieniu do liczby realizowanych projektów sytuacja wygląda nieco inaczej, niż ma to miejsce w przypadku wartości umów zawartych w danym województwie. Regionami o największej liczbie zawartych umów są

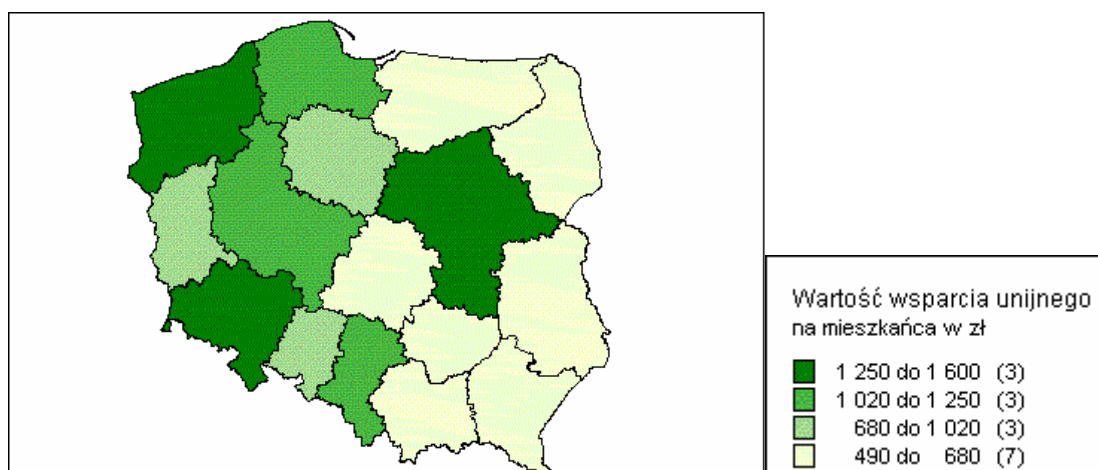
⁴³ Wykres zawiera także kategorię poziom krajowy, do której zaliczono projekty realizowane na terenie kilku województw, wobec trudności w jednoznacznym podziale ich wartości.

wprawdzie Mazowsze i Wielkopolska, niemniej kolejnymi pod względem tego wskaźnika są także mniejsze województwa – lubelskie, kujawsko-pomorskie, podlaskie. Przy jednocześnie niższej wartości wszystkich umów w tych województwach, wskazuje to fakt, iż na terenie tych województw znaczna część projektów ma relatywnie niską wartość. Najmniej umów i jednocześnie na najniższą łączną kwotę zawarto w najmniejszych i najmniej zaludnionych województwach, tj. w lubuskim i opolskim.

Projekty realizowane na obszarze więcej niż jednego województwa zostały zakwalifikowane w analizie do kategorii projektów wdrażanych na poziomie krajowym.

Analizując wartość udzielonego wsparcia w regionach nie można pominąć tak istotnego wskaźnika jak wartość umów w regionie *per capita*. Średnia wartość dofinansowania UE w ramach podpisanych na koniec 2005 umów to 1 063 zł na mieszkańca Polski; 4 województwa znajdują się powyżej tej średniej – dolnośląskie, zachodniopomorskie, mazowieckie i śląskie. Natomiast najniższa wartość udzielonego wsparcia na mieszkańca przypada w województwach podlaskim i lubelskim. Okazuje się, że pomimo zwiększonej alokacji środków w tych regionach w ramach ZPORR, województwa te nie zdołały „przyciągnąć” więcej środków unijnych z Funduszu Spójności i programów sektorowych, co skutkowało niższą wartością wsparcia unijnego na mieszkańca.

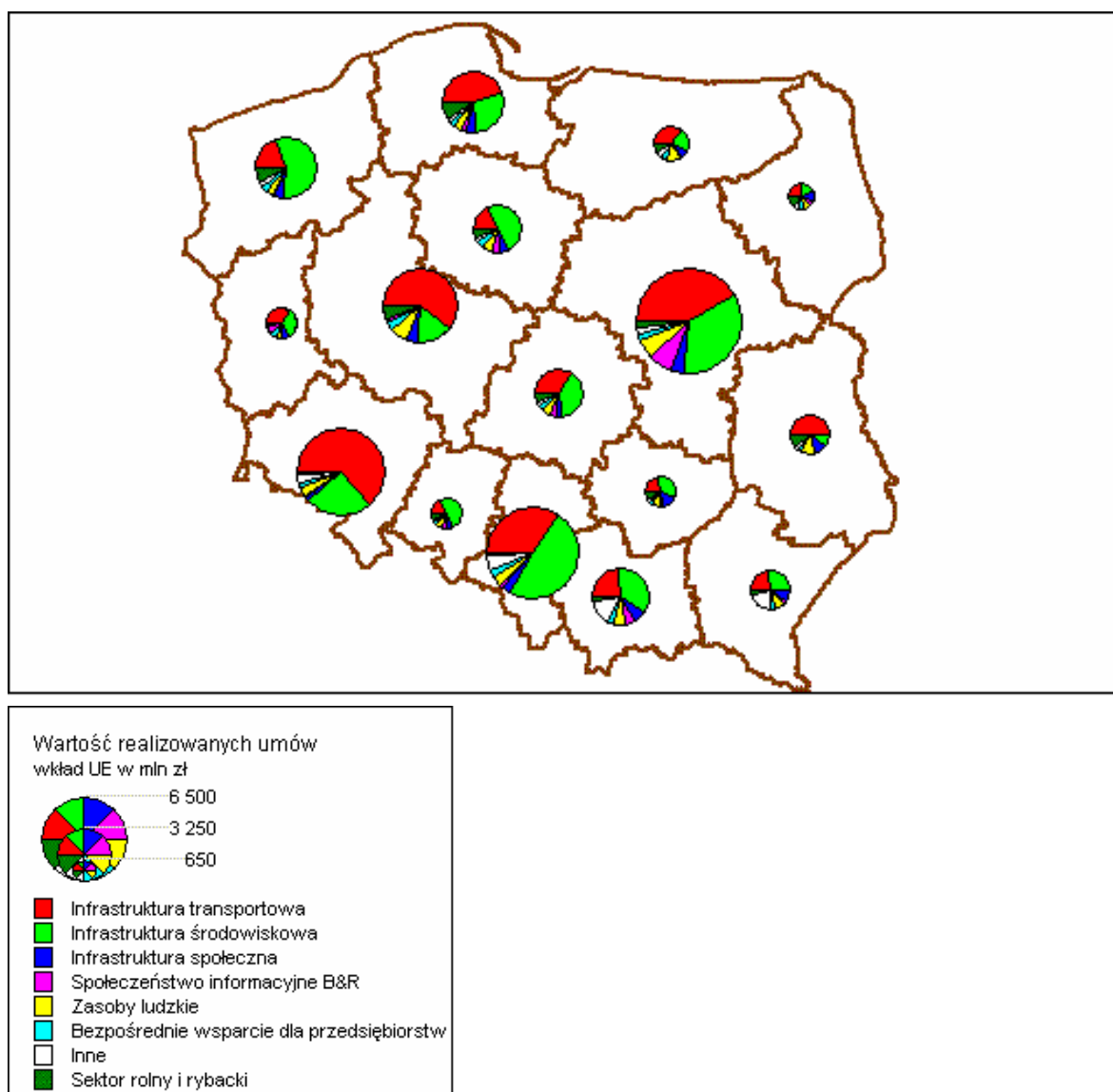
Mapa 8. Wartość udzielonego wsparcia na mieszkańca w regionach (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Interesująco wygląda sytuacja w zakresie zróżnicowania realizowanych w poszczególnych obszarach tematycznych projektów na poziomie regionalnym, co pokazuje mapka nr 8.

Mapa 9. Wartość realizowanych projektów wg. kategorii tematycznych w regionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Wprawdzie w przypadku wszystkich polskich regionów inwestycje w infrastrukturę transportową i środowiskową mają znaczący udział w ogóle realizowanych projektów, niemniej wielkość tego udziału waha się od nieco powyżej 40% w przypadku takich województw jak podlaskie czy podkarpackie, do blisko 90% w województwie dolnośląskim. Przy dokładniejszej analizie struktury projektów w poszczególnych regionach można zauważyć powiązania pomiędzy charakterystyką społeczno-gospodarczą danego regionu, a dominującymi w nim rodzajami interwencji strukturalnych. I tak – województwa, na terenie których łączna wartość realizowanych projektów jest najwyższa, tj. mazowieckie, śląskie, dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie i zachodniopomorskie (co wynika także z wielkości i liczby mieszkańców tych regionów), cechują się jednocześnie wysokim lub bardzo wysokim udziałem nakładów na infrastrukturę transportową i środowiskową. Z kolei w województwach, w których

wartość projektów z zakresu infrastruktury transportowej i środowiskowej są dużo niższe (jednocześnie są to województwa o ogólnie niższej wartości uzyskanego wsparcia), dość znaczny jest udział nakładów na infrastrukturę społeczną, co może świadczyć o większej roli tego typu inwestycji w ogólnej sytuacji województwa. Dodatkowym wyjaśnieniem ogólnie niższej wartości nakładów na infrastrukturę, a co za tym idzie – łącznych nakładów na działania prorozwojowe ze środków strukturalnych w województwach tzw. ściany wschodniej jest fakt, iż realizują one znikomą liczbę projektów w ramach Funduszu Spójności.

Takie rodzaje interwencji, jak wsparcie dla rozwoju zasobów ludzkich oraz wsparcie przedsiębiorstw mają zbliżony rozkład we wszystkich województwach. Na uwagę natomiast zasługuje silne zróżnicowanie w poszczególnych województwach udziału nakładów na sektor badań i rozwoju - w większości województw ten rodzaj projektów pojawia się w niewielkim stopniu bądź wcale, natomiast jest znaczny w województwie mazowieckim i małopolskim. Wytłumaczyć to można po części obecnością silnych ośrodków naukowych w tych województwach, po części faktem, że wiele projektów należących do tej kategorii ma charakter horyzontalny i siedziba beneficjenta mieści się w Warszawie.

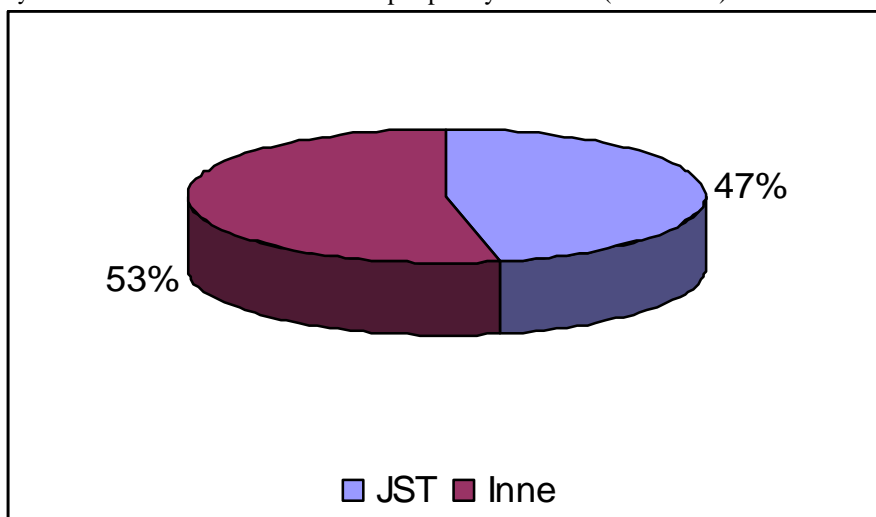
Podsumowując powyższe wstępne spostrzeżenia, należy pamiętać o tym, iż analizowane dane dotyczą stanu na koniec 2005 r., kiedy to w ramach funduszy strukturalnych umowami objęto niecałe 60% alokacji. Na kształt regionalnego rozkładu udzielonego wsparcia i wiążące wnioski w tym temacie będzie mieć zatem znaczny wpływ struktura regionalna kolejnych przyjmowanych do realizacji projektów.

6.5.1 Jednostki samorządu terytorialnego – największy beneficjent funduszy unijnych

Stan wdrażania funduszy strukturalnych przez jednostki samorządu terytorialnego

Województwa, powiaty i gminy łącznie realizowały wg stanu na koniec grudnia 2005 r. 4958 projektów o łącznej wartości wsparcia unijnego 18,9 mld zł. Wartość ta stanowiła 47% łącznej wartości ogółem wsparcia unijnego wszystkich realizowanych projektów. Tak więc jednostki samorządu terytorialnego stanowiły największą grupę beneficjentów funduszy unijnych w Polsce.

Wykres 41. Udział JST w wartości podpisanych umów (wkład UE)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Stopień zaangażowania JST w realizację projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych jest zróżnicowany w zależności od regionu Polski.

Tabela 16. Rozkład ilości i wartości realizowanych przez województwa, powiaty i gminy projektów w podziale regionalnym

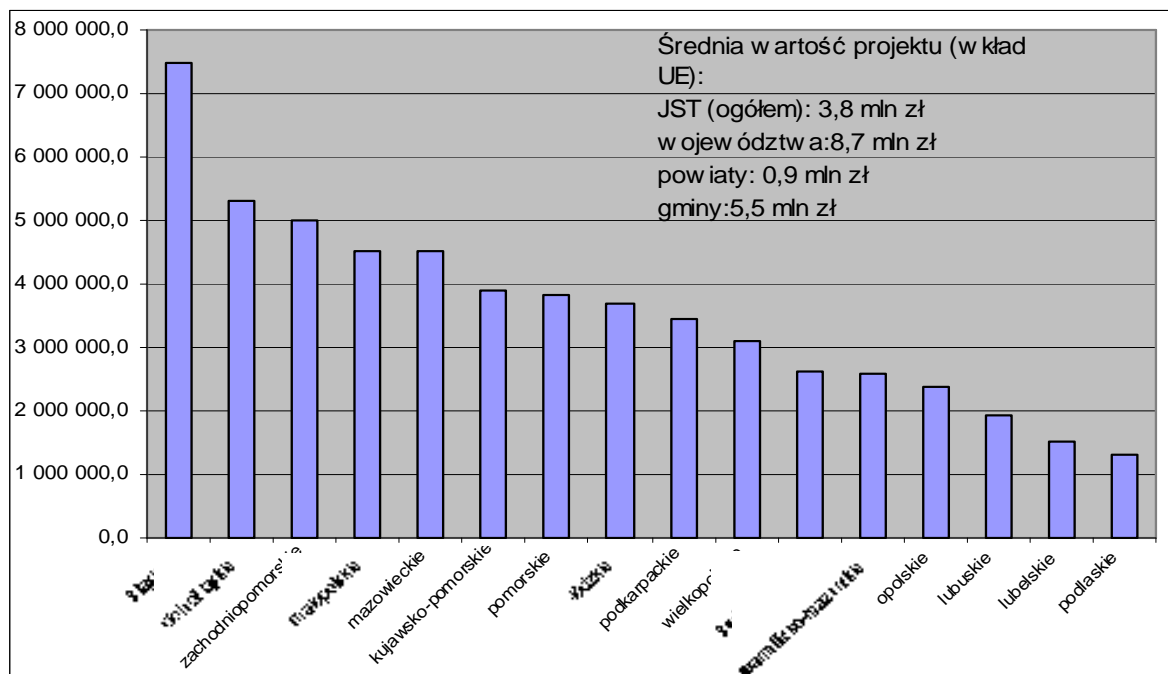
Województwo	Ilość projektów	Wartość dofinansowania unijnego realizowanych projektów w zł	Średnia wartość projektów w zł	Wartość dofinansowania unijnego na mieszkańca w zł
1	2	3	4=3/2	5
Dolnośląskie	294	1 565 013 662,5	5 323 175,7	541,0
kujawsko-pomorskie	333	1 293 135 138,6	3 883 288,7	625,2
Lubelskie	251	379 774 057,3	1 513 044,1	173,8
Lubuskie	239	461 686 648,0	1 931 743,3	457,5
Łódzkie	252	926 628 168,9	3 677 095,9	358,1
Małopolskie	284	1 281 524 240,1	4 512 409,3	393,1
Mazowieckie	636	2 864 201 280,6	4 503 461,1	556,6
Opolskie	231	547 017 974,2	2 368 043,2	520,2
Podkarpackie	262	899 181 672,9	3 431 991,1	428,6
Podlaskie	285	374 315 499,6	1 313 387,7	311,3
Pomorskie	364	1 397 191 234,2	3 838 437,5	636,8
Śląskie	409	3 065 528 982,9	7 495 180,9	652,1
świętokrzyskie	203	529 248 134,4	2 607 133,7	410,7
warmińsko-mazurskie	191	492 029 742,7	2 576 072,0	344,4
wielkopolskie	392	1 222 801 731,9	3 119 392,2	363,4
zachodniopomorskie	325	1 623 662 996,0	4 995 886,1	958,0
poziom krajowy	7	8 838 863,0	1 262 694,7	
POLSKA OGÓŁEM	4958	18 931 780 027,9	3 818 430,8	495,9
z tego: gminy	2 878	15 719 185 852	5 461 843,6	
powiaty	1915	1 777 523 723	928 210,8	
województwa	165	1 435 070 453	8 697 396,7	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Największa liczba projektów (636) realizowana była w województwie mazowieckim oraz śląskim (409), a projekty o najwyższej wartości wkładu unijnego wdrażane były w województwie śląskim (3,1 mld zł), mazowieckim (2,9 mld zł) oraz zachodniopomorskim (1,6 mld zł). Z kolei pod względem wartości

podpisanych umów na mieszkańca najkorzystniej wygląda sytuacja w województwie zachodniopomorskim (190% średniej dla kraju – ok. 960 zł), a najgorzej – w lubelskim (odpowiednio 40%, tj. 174 zł).

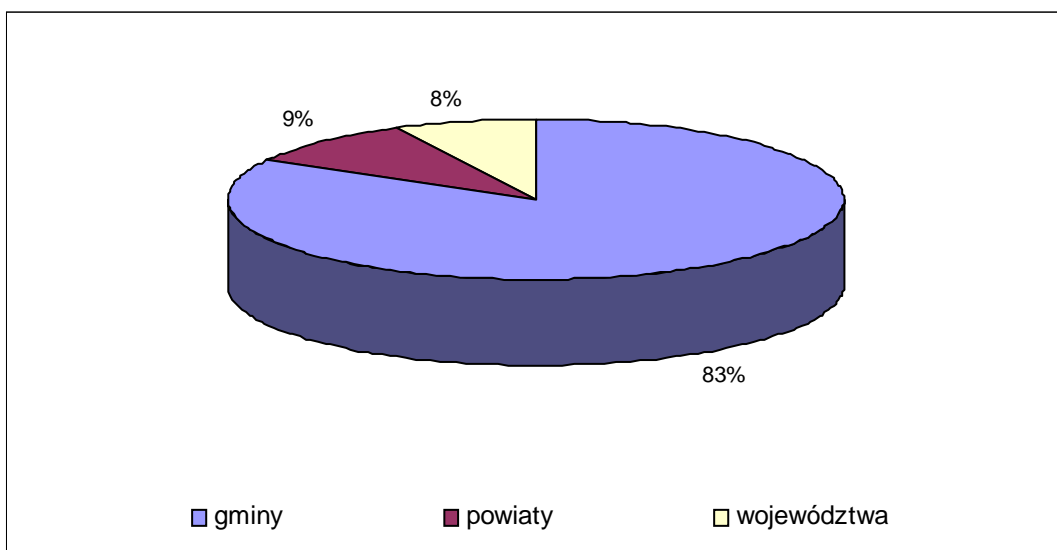
Wykres 42. Średnia wartość projektów (wkład unijny) wg. regionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Średnia wartość realizowanych przez JST projektów w części dofinansowania UE wyniosła 3,8 mln zł. Regionem dominującym pod względem średniej wartości projektów było śląskie. Na dalszych miejscach plasowały się województwa: dolnośląskie, zachodniopomorskie, mazowieckie. Najgorzej pod tym względem wypadły: opolskie, lubuskie, lubelskie, podlaskie.

Wykres 43. Wartość realizowanych projektów przez gminy, powiaty i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Największy udział w wartości projektów JST ogółem miały gminy, a najmniejszy – województwa. Jednak w województwach realizowano projekty o najwyższej średniej wartości. Z kolei powiaty wdrażały przedsięwzięcia o przeciętnie najniższej wartości.

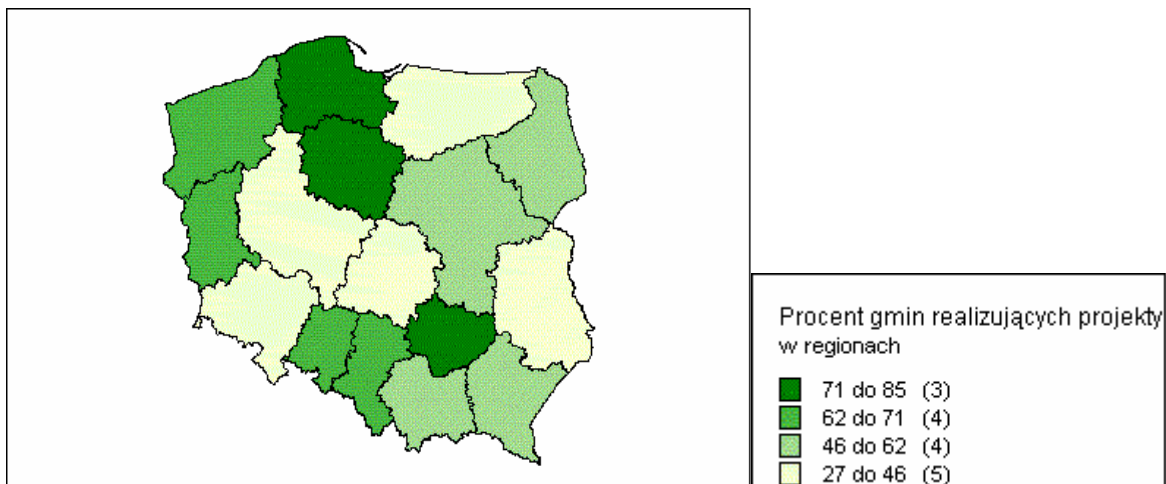
Na wykorzystanie dofinansowania unijnego przez jednostki samorządowe największy wpływ miała realizacja projektów w ramach Funduszu Spójności (ponad 57% wartości projektów ogółem) oraz ZPORR (blisko 30%). Jednak proporcje te były zróżnicowane w zależności od regionu. W województwach: kujawsko-pomorskim, łódzkim, mazowieckim, śląskim oraz zachodniopomorskim wartość realizowanych projektów w ramach ZPORR była niższa niż ogółem dla kraju. Jednocześnie w większości tych województwach wartość projektów finansowanych z Funduszu Spójności w całkowitej wartości projektów jednostek samorządowych była wyższa niż przeciętnie dla kraju (przekraczała 58%). Znacząco wyróżniało się pod tym względem zachodniopomorskie, gdzie blisko 82% wartości dofinansowania unijnego stanowiły projekty dotyczące infrastruktury środowiskowej z Funduszu Spójności.

Gminy

Z analizy przestrzennej wynika, iż udział gmin⁴⁴ realizujących projekty w stosunku do ogółu gmin w regionie, jest zróżnicowany w poszczególnych województwach. W końcu grudnia 2005 r. ok. 57% gmin ogółem w Polsce realizowało projekty współfinansowane z funduszy strukturalnych – najwięcej - w województwie pomorskim (85%), kujawsko-pomorskim (76%) oraz świętokrzyskim (74%). Z kolei tylko 28% gmin lubelskich oraz 35% warmińsko-mazurskich korzystało z funduszy strukturalnych.

Mapa 10. Udział gmin realizujących projekty w całkowitej ilości gmin w województwach

⁴⁴ w tym miasta na prawach powiatu

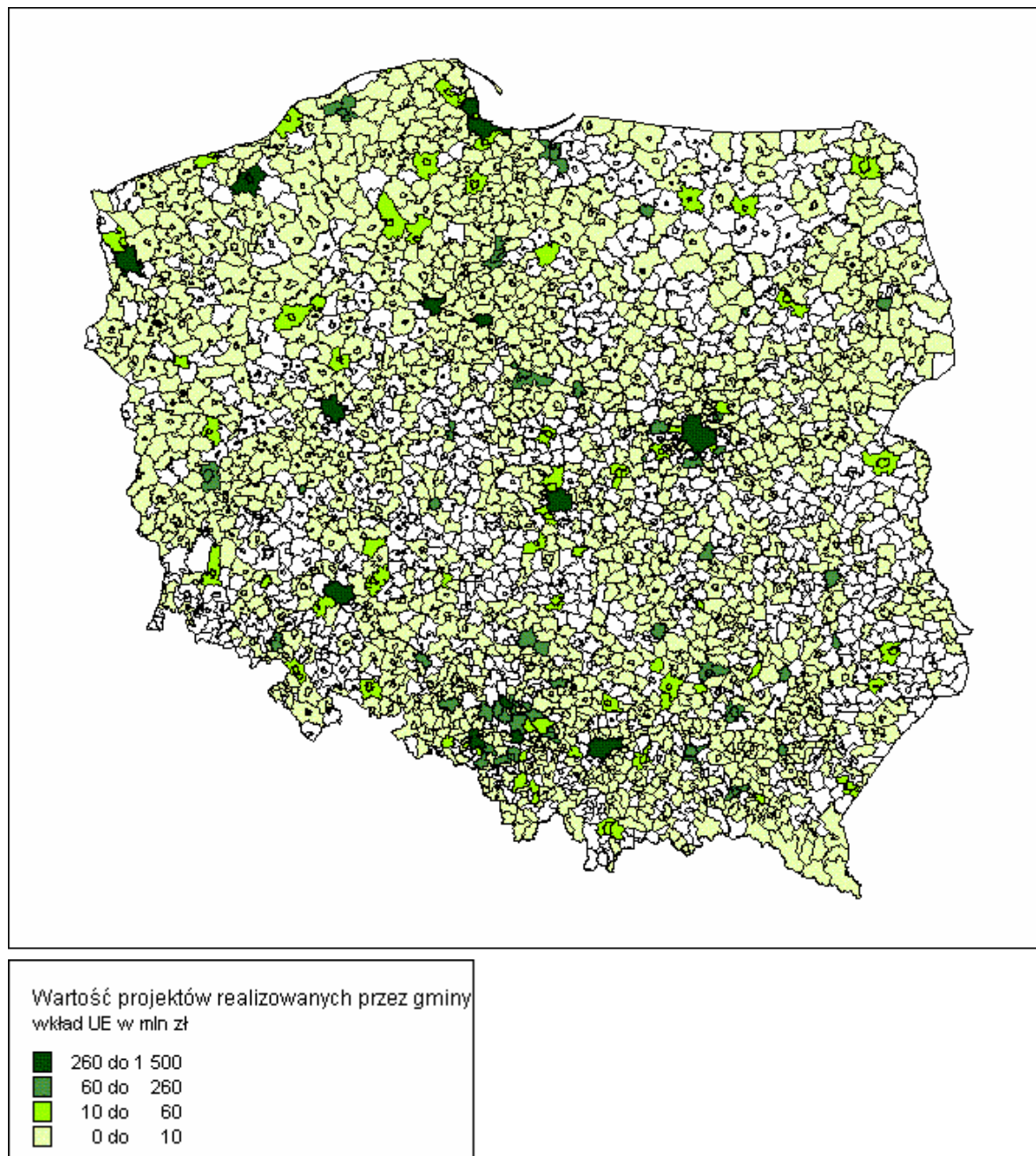
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Spośród gmin realizujących projekty współfinansowane z funduszy strukturalnych większość - ponad 55% - wdrażało wyłącznie 1 projekt. Kolejne 34% gmin realizowało od 2 do 3 projektów, a 9% gmin - od 4 do 7 projektów. Jedynie ok. 1% gmin realizowało powyżej 8 projektów.

Najwięcej projektów gminnych realizowano w województwie mazowieckim (437), śląskim (272), kujawsko-pomorskim (249) – a najmniej w województwie warmińsko-mazurskim (83), lubelskim (109) oraz łódzkim i dolnośląskim (po 135).

Na pierwszym miejscu pod względem wartości realizowanych projektów plasuje się województwo śląskie oraz mazowieckie (odpowiednio 2,9 mld oraz 2,6 mld zł). Projekty o najniższych wartościach realizowały gminy w województwach podlaskim (0,3 mld) oraz lubelskim (0,2 mld).

Mapa 11. Rozkład wartości wsparcia unijnego projektów realizowanych przez gminy

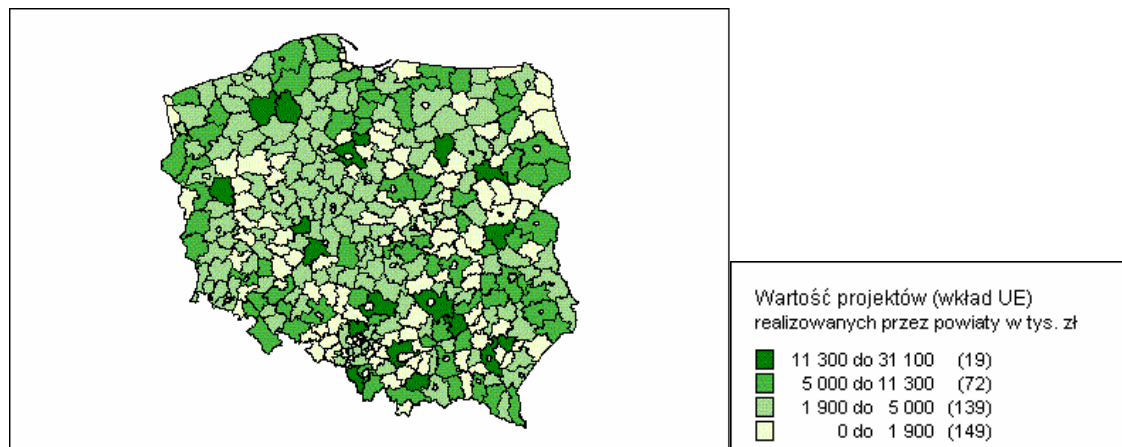
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Z analizy mapy rozkładu przestrzennego rozkładu wartości projektów wynika, iż duże miasta absorbują największą wartość pieniędzy unijnych. Warszawa, Gdańsk, Kraków, Gdynia, Szczecin, Wrocław, Łódź, Poznań, Bydgoszcz, Toruń znajdują się w czołówce, jeśli chodzi o wartość wdrażanych inwestycji – łącznie ok. 34% wartości projektów wszystkich gmin.

Powiaty

Powiaty łącznie wdrażały projekty o wartości wkładu wspólnotowego 1,8 mld zł. Najwięcej umów realizowano w województwach: wielkopolskim (233) i mazowieckim (191) i dolnośląskim (148), a najmniej - w świętokrzyskim (47) i kujawsko-pomorskim (78). Województwami o najwyższych wartościach projektów powiatów były: dolnośląskie śląskie i mazowieckie, a łączna wartość ich projektów stanowiła blisko 40% całkowitej wartości projektów powiatów.

Mapa 12. Rozkład wartości wsparcia unijnego projektów realizowanych przez powiaty

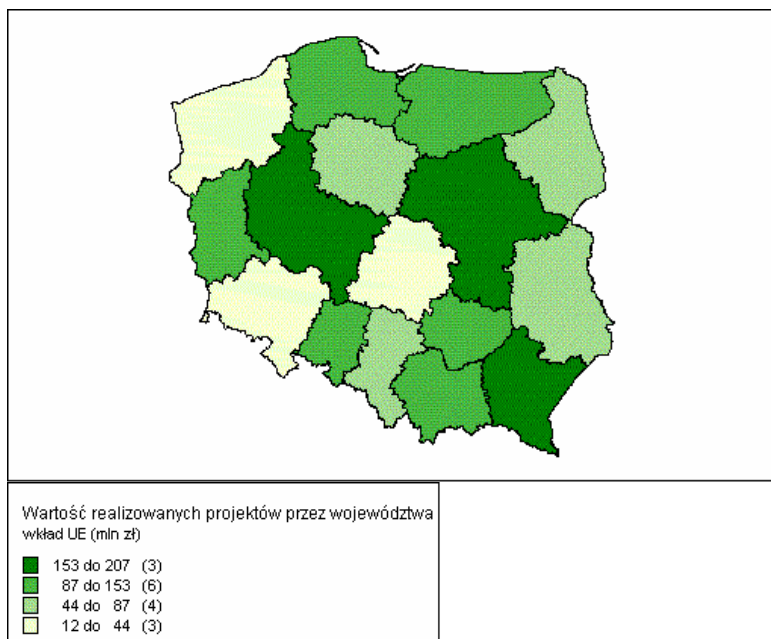

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Województwa

W porównaniu z powiatami i gminami, województwa realizowały znacznie niższą liczbę projektów (165), jednak, jak już wspomniano wcześniej, ich średnia wartość była najwyższa. Na czołowej pozycji pod względem ilości, jak i wartości projektów plasowało się województwo wielkopolskie (27 projektów, 198 mln zł). Kolejne pod względem wartości projektów były regiony: podkarpackie, mazowieckie oraz lubuskie.

Mapa 13. Rozkład wartości wsparcia unijnego projektów realizowanych przez województwa

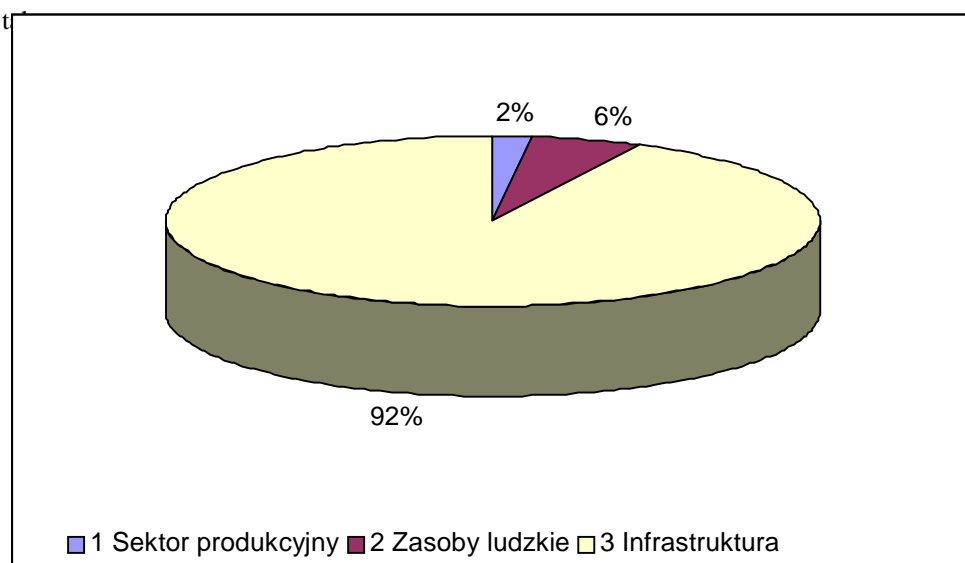

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Rodzaje inwestycji realizowanych przez gminy, powiaty i województwa – analiza wg kategorii interwencji z funduszy strukturalnych

Zdecydowaną większość wydatków projektów realizowanych przez JST stanowią inwestycje w infrastrukturę podstawową, które wynoszą ok. 92% całkowitej wartości projektów. Ponad 60% wartości projektów tej kategorii stanowią inwestycje środowiskowe realizowane przez gminy współfinansowane z Funduszu Spójności. Drugą co do wielkości kategorią interwencji są projekty z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, które stanowią 6% inwestycji powiatów i gmin. Jedyne ok. 2% ogółu inwestycji to inwestycje wspierające sektor produkcyjny.

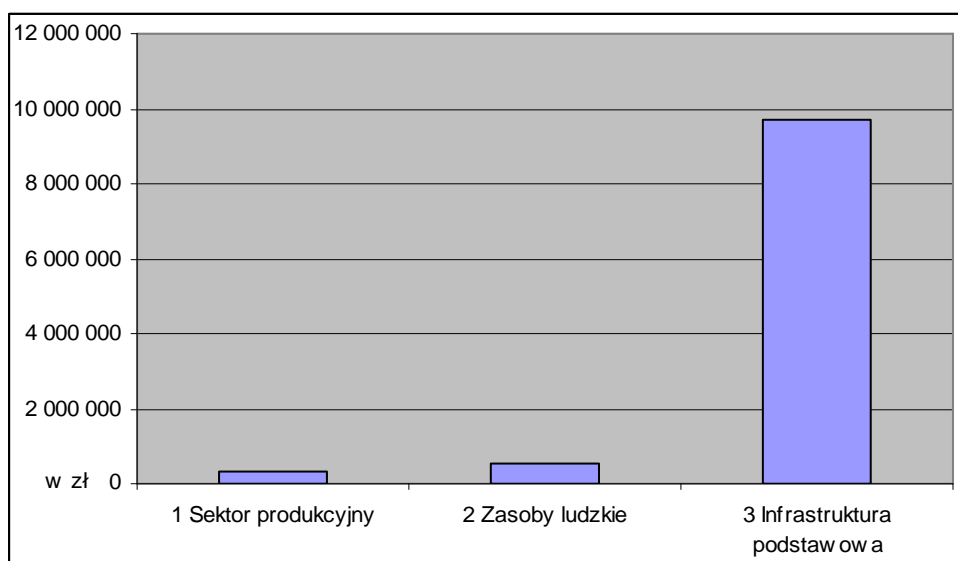
Wykres 44. Wartość projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego wg. głównych kategorii interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Wysoka wartość projektów realizowanych w zakresie infrastruktury podstawowej, obejmującej infrastrukturę transportową, telekomunikacyjną, energetyczną, środowiskową oraz obszar planowania przestrzennego, wynika m. in. z ich dużej średniej wartości – 9,7 mln zł, wobec 0,5 mln zł projektów kategorii z zasobów ludzkich, gdzie wdrażane są głównie projekty „miękkie”.

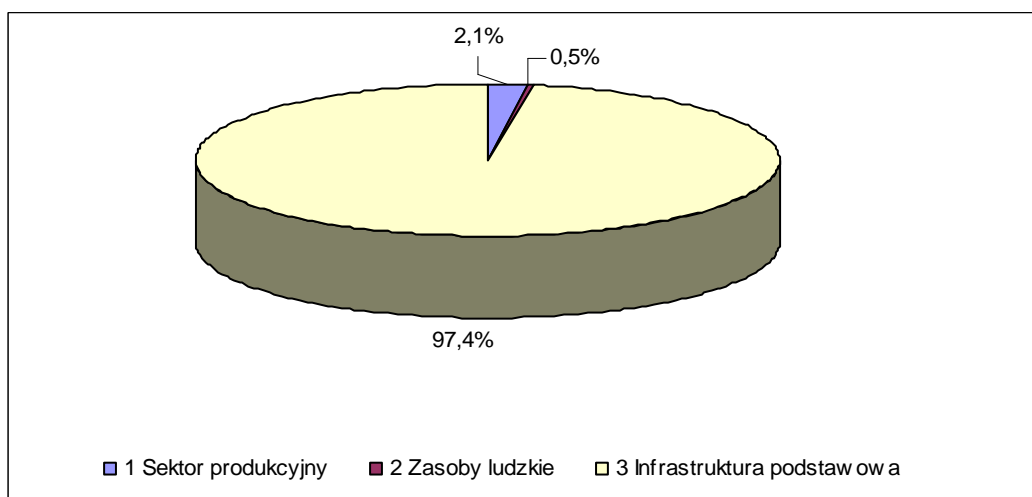
Wykres 45. Średnia wartość projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego wg. głównych kategorii interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Projekty z zakresu sektora produkcyjnego stanowiły mały obszar aktywności JST. Do końca grudnia złożyły one 1119 projektów z tej kategorii interwencji, z czego najwięcej – 961 z zakresu podstawowych usług dla gospodarki wiejskiej i dla ludności oraz 118 z zakresu odnowy i rozwoju wsi oraz ochrony dziedzictwa kulturowego na wsi.

Wykres 46. Wartość projektów realizowanych przez gminy wg. głównych kategorii interwencji

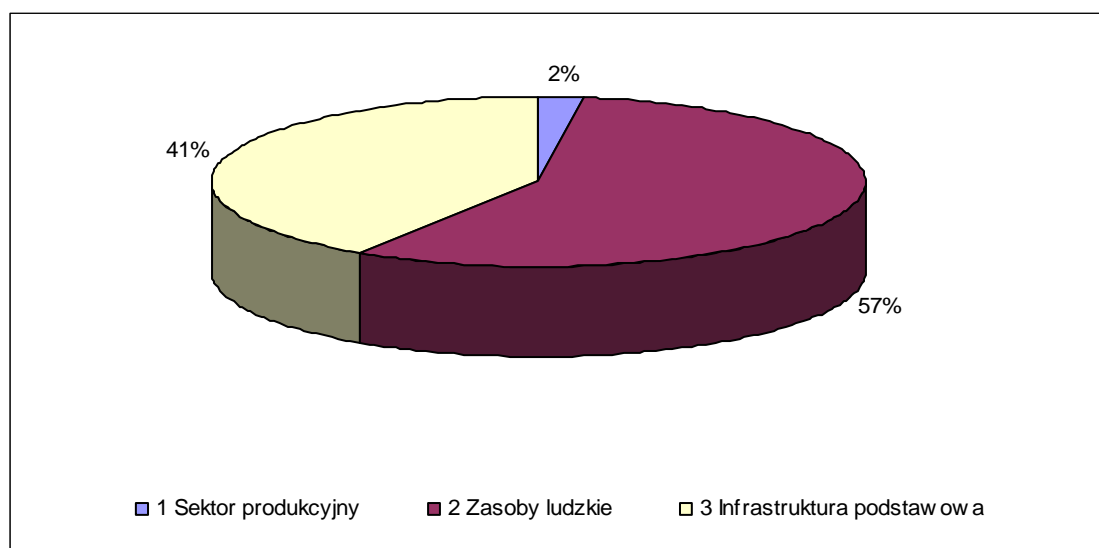

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Największa wartość wsparcia projektów gminnych (94%) koncentruje się na wdrażaniu inwestycji z zakresu ochrony środowiska oraz infrastruktury transportowej (kategorie interwencji 31 i 34). Projekty o dużo mniejszej wartości realizowane są w zakresie planowania przestrzennego (kategoria 35) oraz rozwoju obszarów wiejskich (kategoria 13) – łącznie nie przekraczają 3,6% wartości projektów unijnych.

Analiza umów zawartych przez województwa, gminy i powiaty wg kategorii interwencji wskazuje, że projekty powiatów odgrywają największą rolę w realizacji działań nakierowanych na rozwój zasobów ludzkich, natomiast aktywność gmin i województw skupia się na realizacji twardych projektów infrastrukturalnych.

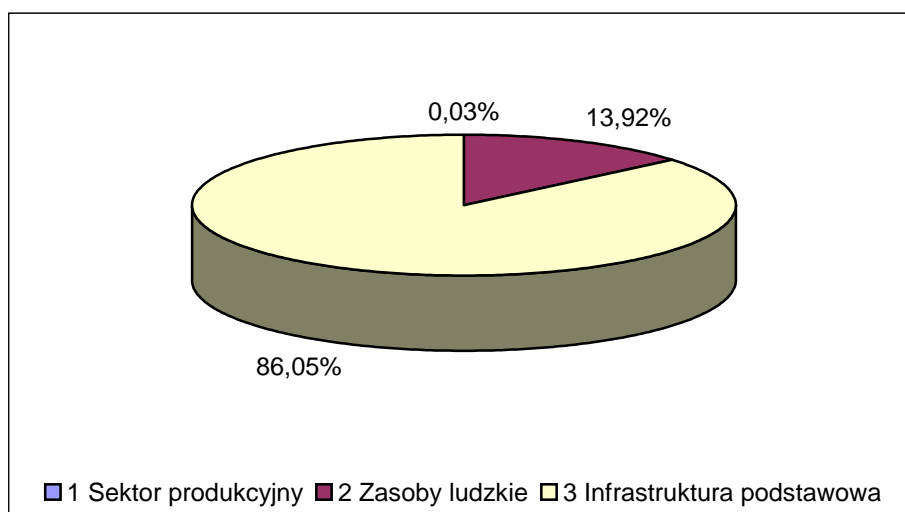
Wykres 47. Wartość projektów realizowanych przez powiaty wg. głównych kategorii interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Powiaty największą wartość wsparcia unijnego przeznaczają na projekty z zakresu polityki rynku pracy (kategoria 21) – 33% ogólnej wartości wsparcia unijnego. Są to głównie projekty skierowane do bezrobotnych, realizowane w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich*. Jednocześnie duży udział w realizowanych projektach powiatowych (32%) zajmują projekty nakierowane na modernizację oraz budowę infrastruktury drogowej (kategoria 31). Projekty mające na celu rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego stanowią 18,5% wartości projektów. Niskie udziały w wartości projektów ogółem zajmują projekty z zakresu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, zwiększenia potencjału adaptacyjnego pracowników oraz przedsięwzięć na rzecz kobiet, a więc te bardziej specjalistyczne, skierowane do wąskich grup docelowych.

Wykres 48. Wartość projektów realizowanych przez województwa wg. głównych kategorii interwencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pod względem wartości projektów wojewódzkich dominują inwestycje z zakresu infrastruktury drogowej (75%). Znacznie niższe wsparcie unijne skierowane jest na działania na rynku pracy. Jedynie 0,03% środków unijnych przeznaczony został na inwestycje prorozwojowe związane z badaniami, rozwojem technologicznym i działaniami innowacyjnymi.

6.5.2 Wykorzystanie środków unijnych przez miasta i obszary wiejskie - analiza wybranych elementów

Na koniec 2005 r. na obszarach wiejskich⁴⁵ realizowanych było ponad czterokrotnie więcej projektów, niż na obszarach miejskich, jednak wartość wsparcia unijnego dla tych projektów była blisko 5-krotnie niższa. Bardzo wysoką wartość wsparcia unijnego notuje się również w projektach realizowanych na terenach kategorii „inne” – tzn. nie zakwalifikowanych wyłącznie do miejskich lub wiejskich. Kategoria ta obejmuje m. in. dużą liczbę projektów współfinansowanych z EFS, nakierowanych na wsparcie wybranej grupy osób. Trudno jest w tym przypadku jednoznacznie określić obszar, na którym projekt skupia swoje działania. Podobna sytuacja występuje w przypadku projektów infrastrukturalnych (transportowych).

Tabela 17. Ilość i wartość realizowanych projektów wg. obszaru realizacji

Obszar	Liczba projektów	Wartość dofinansowania UE w zł
miejski	7 049	18 311 261 662,7

⁴⁵ Na potrzeby poniższej analizy przyjęto następujące założenia:

- kategoria „obszar miejski” oznacza projekty realizowane wyłącznie w granicach administracyjnych miast,
- kategoria „obszar wiejski” oznacza projekty realizowane poza granicami administracyjnymi miast,
- kategoria „inne” oznacza, iż nie można jednoznacznie zakwalifikować obszaru do jednej z dwóch powyższych kategorii, tzn. że projekt jest realizowany zarówno na obszarze wiejskim, jak i miejskim lub na obszarze przekraczającym granice jednej gminy (na terenie całego województwa lub kilku województw).

wiejski	29 916	3 811 979 240,4
inny	4 446	18 434 924 757,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Pod względem wartości projektów realizowanych na obszarach miejskich wyróżniały się regiony: mazowieckie, śląskie i pomorskie. Wartość dofinansowania unijnego projektów wyniosła tam blisko 40% wartości projektów realizowanych w miastach ogółem. Regiony te, zwłaszcza województwo śląskie, charakteryzuje duży udział ludności zamieszkałej w miastach.

Jednocześnie mazowieckie jest regionem, w którym odnotowano najwyższą wartość projektów realizowanych na obszarach wiejskich. Następne w kolejności jest wielkopolskie, o stosunkowo dużym odsetku ludności wiejskiej.

6.5.2.1 Największe aglomeracje miejskie jako odbiorcy funduszy strukturalnych

W tej części analizy uwzględniono wszystkie projekty, którym przyporządkowano w bazie danych miejsce realizacji projektu tzn. powiat lub gminę. Niestety dla części projektów rozgraniczenie takie nie było możliwe – niektóre projekty były realizowane na terenie całego kraju lub regionu, w niektórych przypadkach zebrane dane nie były kompletne. Takie podejście pozwala na określenie jaki procent realizowanych w województwie projektów generuje aglomeracja, jednakże należy mieć świadomość, że część projektów została pominięta. Wśród projektów pominiętych decydującą część stanowiły projekty z SPO WKP i SPO RZL. Do analizy wybrano 7 największych miast (gminę, miasto na prawach powiatu) wraz powiatem w sąsiedztwie miasta czyli w jego bezpośrednim oddziaływaniu np. miasto Kraków i powiat krakowski. Wyjątkiem jest aglomeracja śląska, gdzie zdecydowano się na uwzględnienie miast na prawach powiatu w ramach GOP-u. W analizie nie uwzględniono projektów z pomocy technicznej.

Beneficjenci z terenów aglomeracji warszawskiej, śląskiej, krakowskiej, trójmiejskiej, wrocławskiej, poznańskiej i łódzkiej zawarli do końca grudnia 2005 r. 2 450 projektów na kwotę dofinansowania unijnego 9,3 mld zł. Oznacza to, że ok. 6% projektów (ilościowo) realizowanych w aglomeracjach stanowiło blisko 23% całkowitej wartości dofinansowania projektów realizowanych na terenie kraju.

Tabela 18. Udział największych aglomeracji miejskich w wartości umów o dofinansowanie ogółem.

Województwo	Wartość projektów (wkład UE)	Wartość projektów realizowanych przez aglomeracje (wkład UE)	Udział aglomeracji w inwestycjach regionu w %	Udział ludności aglomeracji w ludności regionów ogółem w %
1	2	3	4=3/2	5
Dolnośląskie	4 624 356 625,2	775 001 562,7	16,76	25,4
Łódzkie	1 532 970 879,9	693 528 502,4	45,24	32,4
Małopolskie	2 071 328 088,8	990 531 949,7	47,82	30,7
Mazowieckie	6 480 253 392,2	2 343 980 232,9	36,17	34,8
Pomorskie	2 311 158 365,1	1 263 227 325,3	54,66	38,2
Śląskie	5 096 881 454,8	2 280 861 689,7	44,75	49,4
Wielkopolskie	3 434 675 215,4	949 144 522,8	27,63	25,3
Regiony z	25 551 624 021,3	9 296 275 785,7	36,38	34,7

aglomeracjami ogółem				
pozostałe województwa	15 007 292 875,8	0,0		
Ogółem	40 558 916 897,1	9 296 275 785,7	22,9	22,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

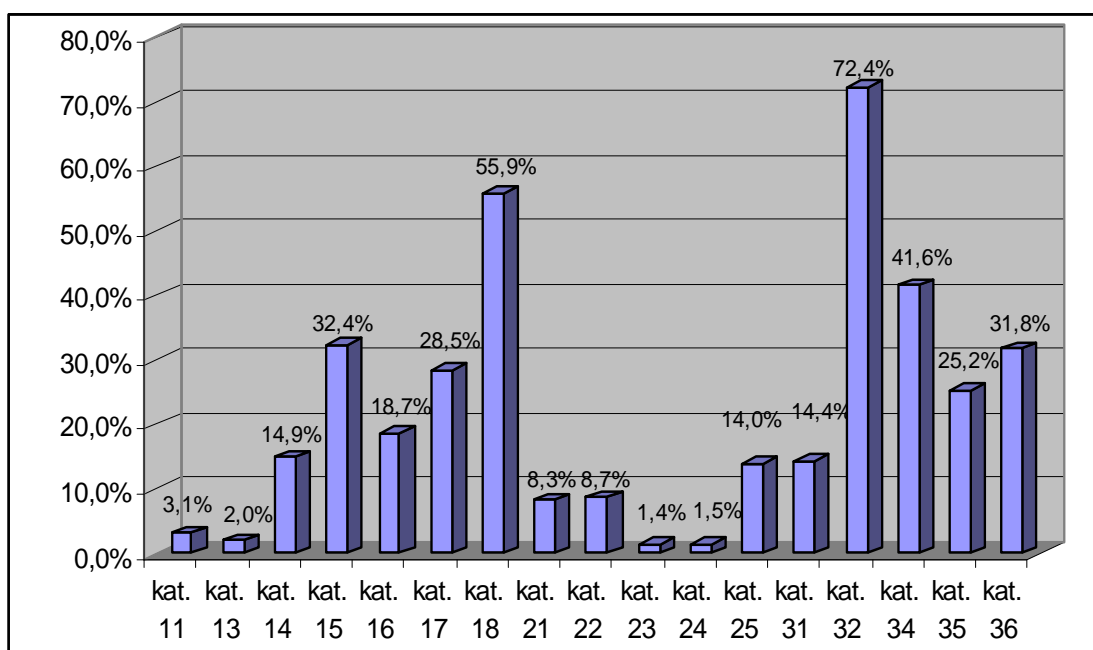
Wartość dofinansowania z funduszy strukturalnych projektów realizowanych przez beneficjentów z aglomeracji (stolicy regionu), stanowiła blisko 37% inwestycji realizowanych w tych województwach lub nawet 62% realizowanych w województwach bez aglomeracji (kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie).

Zdecydowanie największy udział w wartości otrzymanego wsparcia ze strony UE inwestycji regionu ma aglomeracja trójmiejska – ponad 50% oraz małopolska, łódzka i śląska. Znacznie mniejszy udział w wartości projektów w swoich województwach miały Wrocław i Poznań (poniżej 30%). Największe pod względem wartości dofinansowania z funduszy strukturalnych projekty były realizowane w aglomeracjach warszawskiej i śląskiej (ok. 50% dofinansowania uzyskanego przez analizowane aglomeracje).

Jednak biorąc pod uwagę również informację odnośnie ludności zamieszkałej w największych miastach regionów, dochodzi się do wniosku, iż wielkość środków unijnych skierowanych do aglomeracji w niektórych regionach jest niższa niż ich potencjał ludnościowy. Sytuacja taka występuje w województwie dolnośląskim i śląskim. W regionach tych realizowane są duże projekty z zakresu infrastruktury transportowej współfinansowane z Funduszu Spójności, na terenach poza aglomeracjami. De facto inwestycje te będą służyły głównie największym miastom tych regionów, tak więc wsparcie przeznaczone największym miastom regionów będzie dużo wyższe, niż wynika to z powyższych danych liczbowych.

Biorąc pod uwagę rodzaje realizowanych projektów wg kategorii interwencji aktywność aglomeracji w porównaniu z resztą kraju zaznaczyła się przede wszystkim na inwestycjach w infrastrukturę informatyczną i telekomunikacyjną – blisko 73% wartości projektów z tej kategorii jest zlokalizowana w 7 aglomeracjach oraz badawczo-rozwojową (55,9%).

Wykres 49. Udział aglomeracji w poszczególnych rodzajach projektów wg kategorii interwencji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Znaczna część (50%) wartości dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych z zakresu infrastruktury środowiska finansowanych z Funduszu Spójności, trafiła na obszary aglomeracji – i jest to związane z faktem, że projekty aglomeracji są częstokroć nieporównywalnie duże w stosunku do tych realizowanych na obszarach peryferyjnych. Znaczące wsparcie w aglomeracjach otrzymały podmioty starające się o wsparcie na modernizację infrastruktury edukacyjnej i ochrony zdrowia. Warto podkreślić, że w porównaniu z resztą kraju, na terenach aglomeracyjnych wsparto w większym stopniu firmy duże niż przedsiębiorstwa małe i średnie.

Beneficjenci funduszy strukturalnych w aglomeracjach

Rozkład projektów wg beneficjentów wskazuje, że niektóre kategorie beneficjentów z aglomeracji są szczególnie aktywne i skuteczne w pozyskiwaniu funduszy na współfinansowanie projektów. Dotyczy to, jak wskazuje poniższa tabela, przede wszystkim jednostek naukowo-badawczych (ponad 56% wartości realizowanych projektów), placówek oświatowych oraz instytucji kultury (ponad 40%). Wskazuje to, że główne miasta Polski rozwijają swój potencjał rozwojowy oraz rozwijają funkcje metropolitalne.

Tabela 19. Beneficjenci środków z funduszy strukturalnych. Udział inwestycji podmiotów z aglomeracji na tle kraju

Nazwa	Udział podmiotów z aglomeracji w wartości ogółem
jednostka budżetowa	19,49%
jednostka samorządu terytorialnego	26,32%
organizacje pozarządowe	18,59%
przedsiębiorstwo	33,41%
placówka oświatowa	40,63%
jednostka naukowo-badawcza	55,96%
instytucja szkoleniowa	0,32%
rolnik	2,91%
rybak	8,45%
kościół, związki wyznaniowe	28,40%
instytucje kultury	47,65%
placówki ochrony zdrowia	33,21%
inne	26,25%

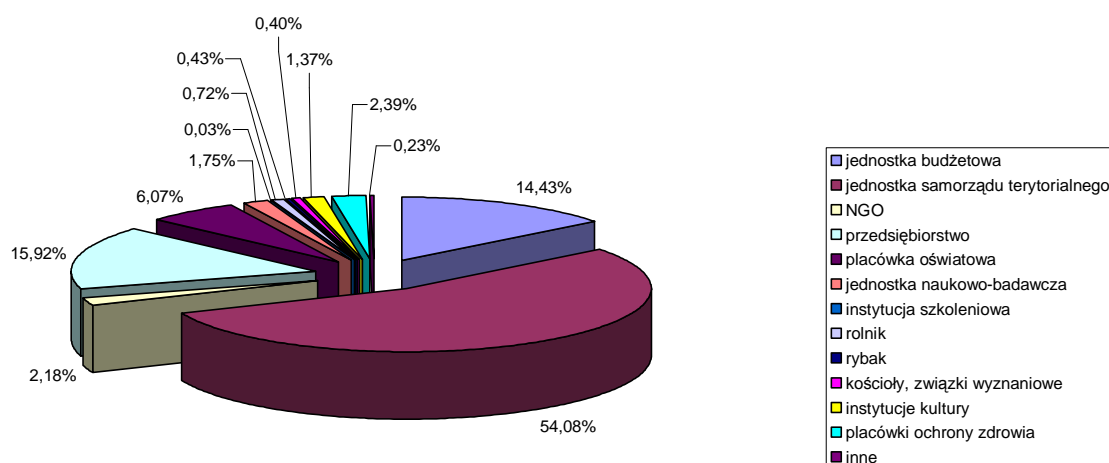
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Również inwestycje przedsiębiorstw oraz jednostek ochrony zdrowia z obszarów aglomeracji stanowią znaczący udział (ok. 1/3) w wartości projektów złożonych przez beneficjentów z tej kategorii. Generalnie należy zaznaczyć, że udział projektów realizowanych przez podmioty z aglomeracji w całości inwestycji realizowanych przez beneficjentów z danej kategorii, jest wyższy

w ujęciu wartościowym, niż ilościowym – co wskazuje, że projekty z obszarów aglomeracji są większe i bardziej kompleksowe.

Biorąc pod uwagę tylko beneficjentów z obszarów aglomeracji zdecydowanie najliczniejszą grupą beneficjentów funduszy strukturalnych w aglomeracjach byli przedsiębiorcy, których projekty stanowiły blisko 40% liczby podpisanych umów. Ze względu na przyjętą metodologię w ilościowym zestawieniu beneficjentów pojawiła się znacząca liczba rolników, jednakże wartość zawartych przez nich umów jest śladowa. Silną grupą projektodawców były jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki budżetowe, które w sumie złożyły 483 z 2511 projektów (w liczbie tej ujęto wszystkie kategorie interwencji).

Wykres 50. Udział beneficjentów w wartości projektów realizowanych w aglomeracjach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

W ujęciu wartościowym zdecydowanie największymi beneficjentami środków z funduszy strukturalnych na współfinansowanie projektów były jednostki samorządu terytorialnego, które skumulowały ponad 54% wartości dofinansowania z funduszy strukturalnych. Przedsiębiorcy zdołali wygenerować niecałe 16% dofinansowania, jednostki budżetowe – 14,5%, a placówki oświatowe – 6%. Niecałe 2,2% wartości dofinansowania trafia do organizacji pozarządowych, co wskazuje wciąż na trudności, głównie natury finansowej, w aplikowaniu o wsparcie z funduszy strukturalnych. W mniejszym stopniu zaznaczyła się aktywność jednostek naukowo-badawczych (1,75% wartości wsparcia z funduszy) oraz jednostek ochrony zdrowia (2,4%).

6.5.2.2 Inwestycje w rozwój obszarów wiejskich

Braki w infrastrukturalnym wyposażeniu to jeden z poważniejszych problemów, z jakim polska wieś weszła w okres transformacji, które wciąż stanowią poważną barierę dla rozwoju obszarów wiejskich. Do najpilniejszych potrzeb w obszarze infrastruktury zalicza się przede wszystkim takie jej elementy jak wodociągi, kanalizacja oraz drogi. Pomimo przyspieszenia tempa rozwoju infrastruktury wiejskiej w latach 90-tych, koncentracji sił i środków finansowych proces budowy infrastruktury wiejskiej nadal nie osiągnął satysfakcjonującego poziomu.

Projekty służące wsparciu rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej obszarów wiejskich finansowane są w ramach 4 działań:

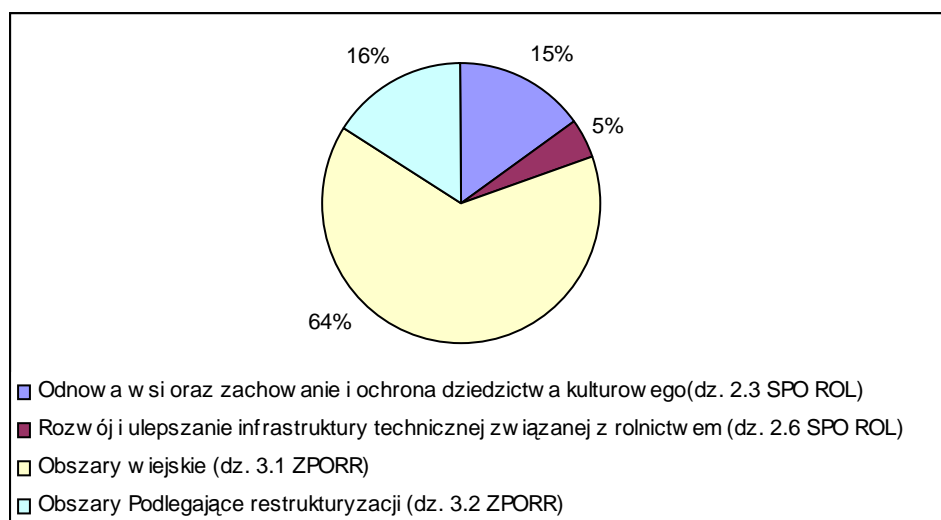
W ramach SPO ROL są to:

- działanie 2.3 Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego,
- działanie 2.6 Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem.

W ramach ZPORR:

- działanie 3.1 Obszary wiejskie,
- działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji.

Wykres 51. Struktura realizowanych projektów w poszczególnych działaniach SPO ROL i ZPORR

Źródło: Analiza pt.: Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”

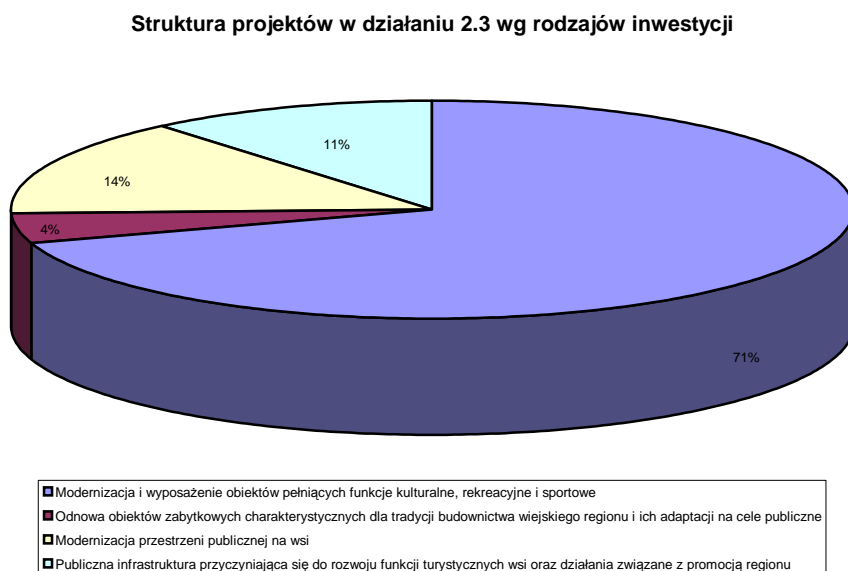
Struktura podpisanych umów według celu na jakie przeznaczono środki finansowe wskazuje, iż w zdecydowanie większym stopniu wsparte zostały inwestycje w zakresie infrastruktury publicznej tworzące warunki do dywersyfikacji działalności gospodarczej w ramach ZPORR. W założeniu projekty te mają stymulować rozwój lokalnej inicjatywy, wzrost inwestycji oraz mobilność zawodową na obszarach wiejskich i podlegających restrukturyzacji. O wiele mniej środków (jedynie 5% środków ogółem w tych działaniach) przeznaczono na inwestycje poprawiające dostęp rolników do niezbędnej infrastruktury technicznej.

Analiza wsparcia w ramach poszczególnych działań

Działanie 2.3. SPO Modernizacja ...Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego

Projekty objęte finansowym wsparciem w ramach działania 2.3 zgodnie z złożeniami dotyczą: realizacji inwestycji w zakresie modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne, rekreacyjne i sportowe, odnowy obiektów zabytkowych charakterystycznych dla tradycji budownictwa wiejskiego regionu i ich adaptacji na cele publiczne, modernizacji przestrzeni publicznej na wsi, publicznej infrastruktury przyczyniającej się do rozwoju funkcji turystycznych wsi oraz działania związane z promocją regionu. Projekty realizowane w działaniu 2.3 to przedsięwzięcia, które w znacznym stopniu przyczyniać się będą do rozwoju tożsamości społeczności wiejskich i zachowania dziedzictwa kulturowego oraz podniesienia atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich. Działanie to może przyczynić się więc przede wszystkim do budowania oddolnych struktur i inicjatyw, ważnych dla pomnażania kapitału społecznego na wsi, co pozwala tworzyć bazę pod przyszłe inwestycje.

Wykres 52. Rodzaje inwestycji realizowane w działaniu 2.3 SPO Restrukturyzacja...

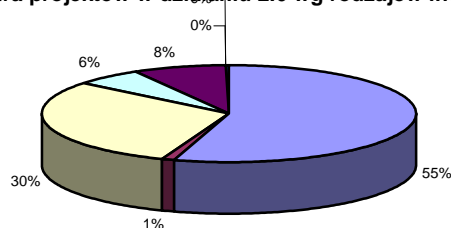
Źródło: Analiza pt.: Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”

Działanie 2.6. SPO Modernizacja ....Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem

Projekty objęte finansowym wsparciem w ramach działania 2.6 zgodnie z złożeniami dotyczą: budowy lub remontu połączonego z modernizacją dróg wewnętrznych, budowy lub remontu połączonego z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w wodę, budowy lub remontu połączonego z modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym urządzeń do gromadzenia, odprowadzania, przesyłania i oczyszczania ścieków pochodzących z gospodarstwa domowego lub rolnego, budowy lub remontu połączonego z modernizacją sieci i urządzeń zaopatrzenia w energię. Struktura wybieranych do realizacji projektów koresponduje z głównymi niedoborami i potrzebami obszarów wiejskich.

Wykres 53. Projekty realizowane w działaniu 2.6 SPO Restrukturyzacja...

Struktura projektów w działaniu 2.6 wg rodzajów inwestycji

☐ Budowa lub remont połączone z modernizacją dróg wewnętrznych
☐ Budowa lub remont połączone z modernizacją urządzeń zaopatrzenia w wodę
☐ Budowa lub remont połączone z modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym urządzeń do gromadzenia, odprowadzania, przesyłania i oczyszczania ścieków pochodzących z gospodarstwa domowego lub rolnego
☐ Budowa lub remont połączone z modernizacją sieci i urządzeń zaopatrzenia w energię
☐ INNE (gdy realizowany jest więcej niż jeden projekt)
☐ Brak danych

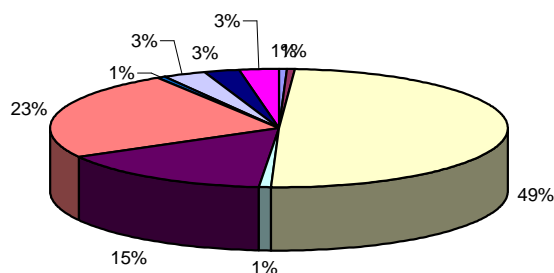
Źródło: Analiza pt.: *Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”*

Działanie 3.1 ZPORR *Obszary wiejskie*

Głównym celem działania 3.1 jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i małych miast do 20 tys. mieszkańców. Dodatkowo określono dwa następujące cele szczegółowe działania: wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi i małych miast oraz tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej. Zgodnie z założeniami Programu projekty realizowane w ramach działania 3.1 mają przyczynić się zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej oraz stworzyć warunki dla wzrostu zatrudnienia. Pomimo stosunkowo szerokiej możliwości w zakresie wyboru typów przedsięwzięć, w opisywanym działaniu występuje bardzo duży stopień koncentracji projektów na pewnych rodzajach inwestycji. Bardzo niski poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz niedobory w zakresie sieci drogowej na obszarach wiejskich, wskazują, że inwestycje w drogi i kanalizację jeszcze przez długi czas będą znajdować się wśród priorytetów inwestycyjnych gmin.

Wykres 54. Inwestycje realizowane w działaniu 3.1 ZPORR

Struktura projektów w działaniu 3.1 wg kategorii interwencji

■ 171 Inwestycje majątkowe (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe),
■ 172 Inwestycje niemajątkowe (rozwoj i świadczenie usług turystycznych, działalność sportowa, kulturowa i wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe)
□ 312 Drogi
□ 343 Utylizacja i zagospodarowanie odpadów komunalnych i przemysłowych (w tym odpadów szpitalnych i niebezpiecznych)
■ 344 Woda pitna
■ 345 Oczyszczanie ścieków
■ 353 Ochrona, poprawa i odtworzenie środowiska naturalnego

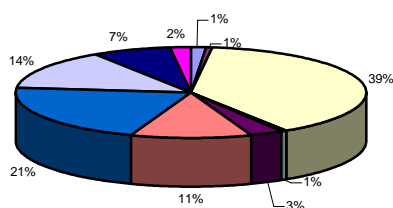
Źródło: Analiza pt.: *Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”*

Działanie 3.2 ZPORR *Obszary podlegające restrukturyzacji*

Głównym celem działania 3.2 jest przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów restrukturyzowanych. Są to obszary o wysokiej stopie bezrobocia, dużym udziale zatrudnionych w przemyśle i dużym spadku zatrudnienia w przemyśle. Zgodnie z założeniami Programu projekty realizowane w ramach tego działania mają przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej oraz tworzyć warunki dla wzrostu zatrudnienia. Analizując rozkład projektów według rodzaju inwestycji można zauważyć analogiczną sytuację jak w przypadku działania 3.1. Pomimo szerokiej możliwości w zakresie wyboru rodzajów inwestycji, zainteresowanie beneficjentów skupia się na kilku wybranych rodzajach inwestycji. Największy udział mają projekty związane z budową lub modernizacją dróg o znaczeniu lokalnym.

Wykres 55. Inwestycje realizowane w działaniu 3.2 ZPORR

struktura projektu w działaniu 3.2 wg kategorii interwencji

■ 164 Wspólne usługi dla przedsiębiorstw (parki, inkubatory przedsiębiorczości, stymulacja, usługi promocyjne, sieci konferencyjne, targi handlowe)
■ 171 Inwestycje majątkowe (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe),
■ 172 Inwestycje niemajątkowe (rozwój i świadczenie usług turystycznych, działalność sportowa, kulturowa i wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe)
■ 312 Drogi
■ 341 Ochrona powietrza
■ 343 Utylizacja i zagospodarowanie odpadów komunalnych i przemysłowych (w tym odpadów szpitalnych i niebezpiecznych)
■ 344 Woda pitna
■ 345 Oczyszczanie ścieków
■ 354 Utrzymanie i ochrona dziedzictwa kulturowego
■ Inne

Źródło: Analiza pt.: Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”

W ramach czterech działań realizowanych jest łącznie 3 546 projektów. Zarówno pomiędzy Programami, jak i działaniami można zauważyć duże zróżnicowanie pod względem podejmowanych inwestycji. Projekty SPO ROL cieszą się największą popularnością, o czym świadczy fakt, iż stanowią one łącznie blisko 3/4 ogółu realizowanych projektów. Najmniejsza liczba inwestycji realizowanych jest w działaniu 3.2 „Obszary podlegające restrukturyzacji”, największa zaś w działaniu 2.6. „Rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem”.

Tabela 20. Realizowane projekty w poszczególnych działaniach SPO ROL i ZPORR wg województw

Województwo	liczba realizowanych projektów	wartość przyznanego dofinansowania w zł	ludność ogółem (w tys.)	% ludności wiejskiej
Dolnośląskie	80	33 723	2 893,1	29%
Kujawsko-pomorskie	336	80 366 505	2 068,3	38%
Lubelskie	202	9 214	2 185,2	53%
Lubuskie	118	40 268 343	1 009,2	36%
Łódzkie	125	14 025	2 587,7	35%
Małopolskie	274	25 507 210	3 260,2	50%
Mazowieckie	527	47 065 930	5 146,0	35%
Opolskie	148	21 348 508	1 051,5	47%
Podkarpackie	207	26 223 373	2 098,0	60%
Podlaskie	256	37 800 329	1 202,4	41%
Pomorskie	299	23 370 732	2 194,0	33%

Śląskie	251	59 077 481	4 700,8	21%
Świętokrzyskie	240	21 278 287	1 288,7	55%
Warmińsko-mazurskie	104	63 979 965	1 428,7	40%
Wielkopolskie	216	11 446 188	3 365,3	43%
Zachodniopomorskie	162	58 135 693	1 694,9	31%
RAZEM	3 545	515 925 506	38 174,0	39%

Źródło: Analiza pt.: Przewidywany wpływ inwestycji infrastrukturalnych realizowanych na obszarach wiejskich i wiejsko-miejskich w ramach działań 3.1 i 3.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego oraz działań 2.3 i 2.6 Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006”

Pod względem liczby realizowanych projektów jak i łącznej wartości dofinansowania przoduje województwo mazowieckie. Blisko 16% ogółu środków (z czterech omawianych działań) zostało przeznaczonych na inwestycje na terenie tego województwa. Województwo to charakteryzuje się udziałem ludności wiejskiej poniżej przeciętnej kraju, z drugiej strony najwyższą liczbą gmin.

Największy procentowy udział ludności posiada wiejskiej województwo podkarpackie (60%), mimo tego liczba realizowanych projektów w woj. podkarpackim oscyluje wokół średniej dla kraju i wynosi niewiele ponad 200 projektów. Świadczy to o tym, iż najbardziej prężne w pozyskiwaniu wsparcia z wspomnianych czterech działań są prawdopodobnie te regiony, w których gminy są najbogatsze, nie zaś te, które legitymują się jedynie największym odsetkiem ludności wiejskiej.

Zaprojektowane działania trafnie odpowiadają na problemy i potrzeby obszarów, do których są adresowane aczkolwiek ich zakres okazuje się być zbyt szeroki w stosunku do potrzeb. Beneficjenci nie do końca wykorzystują możliwości tkwiące w analizowanych działaniach. Zakres (ilość) inwestycji realizowanych jednocześnie przez samorządy lokalne i rolników ogranicza ich sytuacja finansowa. Wymagany wkład własny, fakt refundacji kosztów po zakończeniu inwestycji oraz znaczący nakład pracy konieczny na załatwienie wszystkich procedur związanych pozyskaniem i rozliczeniem wsparcia są głównymi czynnikami ograniczającymi liczbę realizowanych przedsięwzięć oraz przyczyną wyboru tylko tych najważniejszych i najpilniejszych. Infrastruktura techniczna (zarówno na poziomie gmin, jak i gospodarstw rolnych) oraz infrastruktura społeczna to nadal dziedziny, w których niedobory i braki na terenie obszarów wiejskich są największe.

7. Wnioski do nowego okresu programowania 2007-2013 wynikające z doświadczeń wdrażania europejskiej polityki spójności w latach 2004-2006

1. Potrzeba ostrożnego wnioskowania.

Przedstawione w poprzednich częściach pracy doświadczenia wdrażania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce w latach 2004-2006 muszą być traktowane z dużą ostrożnością, bowiem dotyczą danych obejmujących osiem miesięcy 2004 roku, cały 2005 rok i początek 2006 roku. Reguła n+2 oznacza, że ostateczne rozliczenie efektów europejskiej polityki spójności w Polsce wynikających ze zobowiązań lat 2004-2006 nastąpi dopiero w roku 2009, gdy znane będą wyniki wdrożenia funduszy na koniec 2008 roku. Bezpośrednie i pośrednie efekty realizacji wielu projektów współfinansowanych z funduszy pojawiają się z opóźnieniem, często kilkuletnim. Dlatego dane statystyczne i analityczne prezentowane w tej pracy dotyczą jedynie niewielkiej części projektowanych w ramach europejskiej polityki spójności działań. Jednak przy zachowaniu niezbędnej ostrożności można już z dużym prawdopodobieństwem określić najważniejsze problemy i wstępne wnioski jakie wynikają z doświadczeń lat 2004-2006 oraz formułować wnioski dotyczące kolejnego okresu programowania 2007-2013.

2. Interpretacja pojęcia absorpcja funduszy.

Kluczowe znaczenie ma sposób rozumienia pojęcia „wykorzystanie funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce”. W kontekście europejskiej polityki spójności w dalszym ciągu dominuje tradycyjne rozumienie absorpcji jako wydanie dostępnych strumieni środków europejskich zgodnie z obowiązującymi procedurami, przy skutecznym przeciwdziałaniu nieregularnościom oraz w założonym wcześniej okresie. Znacznie mniejsza waga jest przywiązywana do efektów uzyskiwanych dzięki realizacji tych inwestycji. Dlatego może to w skrajnych przypadkach prowadzić do jakiegokolwiek wydawania środków europejskich jakie dopuszczają regulacje prawne, bez oglądania się na ich efektywność. Wskaźniki monitoringu na ogół nie dostarczają dostatecznie głębokiego obrazu zmian. Dlatego bardzo pozytywnym zjawiskiem jest rozwijanie w Polsce modelowania makroekonomicznego służącego lepszej alokacji funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Podstawowym instrumentem analitycznym stosowanym w Unii Europejskiej jest model typu HERMIN pozwalający na oszacowanie wpływu funduszy europejskich na gospodarkę. W latach 2007-2013 powinno nastąpić rozwinięcie tego modelu poprzez wyróżnienie zamiast czterech dziewięciu sektorów gospodarki, w tym wysokiej techniki oraz zbudowanie wojewódzkich edycji modelu HERMIN, co jest jednym ze sposobów poszerzenia efektywnościowego wymiaru analizy absorpcji. W dalszej kolejności istotne byłoby przygotowanie modelu HERMIN funkcjonującego *on line*, co pozwoliłoby na znacznie bardziej krytyczną analizę finansowanych z funduszy strukturalnych działań o charakterze konsumpcyjnym.

3. Wdrażanie Strategii Lizbońskiej.

Jedną z podstaw dokumentów programowych przygotowywanych w Polsce na lata 2004-2006 była Strategia z Lizbony i Goeteborga. Dlatego wśród priorytetów i działań zapisanych w Podstawach Wsparcia Wspólnoty dla Polski znalazły się działania bezpośrednio lub pośrednio związane z budowaniem społeczeństwa opartego na wiedzy, pomimo krótszego niż w starych państwach członkowskich okresu wdrażania tego programu. Doświadczenia lat 2004 i 2005 wskazują, że w Polsce znacznie trudniej wdraża się nowoczesne działania, a proces identyfikacji niezbędnej ilości projektów spełniających trudne wymogi jakościowe jest znacznie bardziej skomplikowany niż w przypadku tradycyjnych priorytetów. W roku 2005 Rada Europejska przyjęła Odnowioną Strategię Lizbońską. Jej zapisy stanowią podstawę „Strategicznych wytycznych wspólnotowych 2007-2013. Polityka spójności wspierająca wzrost gospodarczy i zatrudnienie”. Tak więc oznacza to podporządkowanie polityki spójności na lata 2007-2013 realizacji Odnowionej Strategii Lizbońskiej. Wyrazem tego jest określenie indykatywnego udziału wydatków z funduszy na

realizację Strategii Lizbońskiej w latach 2007-2013 na poziomie przynajmniej 60%. Dlatego, aby skutecznie realizować takie działania niezbędne będzie podjęcie różnych projektów wspierających i przygotowawczych służących sprawnemu przygotowaniu projektów warunkujących sprawne budowanie społeczeństwa opartego na wiedzy w Polsce.

4. Wdrażanie segmentu regionalnego.

W trakcie prac programowych dotyczących Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006 było formułowanych szereg wątpliwości odnośnie wysokiego ryzyka wynikającego z wysokiego udziału segmentu regionalnego funduszy strukturalnych w całej alokacji. Wskazywano także na różne słabości samorządów województw, które mogą im utrudnić sprawne wdrażanie funduszy strukturalnych. Dotychczasowe doświadczenia wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce wskazują, iż obawy te okazały się nieuzasadnione. Na podstawie przeprowadzonej analizy można wyprowadzić dwojakiego rodzaju wnioski - z jednej strony Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego jest wdrażany bardzo skutecznie, a równocześnie ma miejsce bardzo znaczące zróżnicowanie sprawności wdrażania funduszy pomiędzy poszczególnymi województwami. Co ciekawe w różnych etapach wdrażania funduszy strukturalnych różne województwa charakteryzują się najwyższą sprawnością. Oznacza to, iż w Polsce można na zasadzie rozpowszechniania *best practices* osiągnąć jeszcze lepsze niż dotąd wyniki wdrażania funduszy strukturalnych na poziomie regionalnym. W latach 2007-2013 zakłada się znacznie większy, niż ma miejsce w tym okresie programowania, udział środków funduszy strukturalnych uruchamianych w ramach segmentu regionalnego. Proponowany model wdrażania to szesnaście Regionalnych Programów Operacyjnych. Analiza efektów realizacji europejskiej polityki spójności w Polsce w latach 2004-2006 wskazuje, iż nie należy obawiać się decentralizacji wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce w kolejnym okresie programowania, pomimo znaczącego wzrostu skali środków jakie będą uruchamiane w taki sposób.

5. Struktura finansowania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w układzie terytorialnym.

W Polsce tak jak i w innych krajach przywiązuje się wielką uwagę do struktury terytorialnej finansowania z funduszy. Podział środków w ramach segmentu regionalnego pomiędzy województwa wynikał z algorytmu uwzględniającego 80% alokacji ze względu na ludność, 10% ze względu na wysokie bezrobocie oraz 10% ze względu na niski poziom produktu krajowego brutto na mieszkańca. Wynikiem tego była preferencja w alokacji funduszy strukturalnych na rzecz obszarów problemowych, w tym najbiedniejszych oraz rozpiętości w euro na mieszkańca jak 2,2 do 1. Przeprowadzona analiza wskazuje, iż decyzja przyjęcia takiego algorytmu podziału środków była trafna. Jednak należy pamiętać, iż w latach 2004-2006 podstawowa część funduszy strukturalnych i całość Funduszu Spójności są wdrażane w układzie sektorowym. Dlatego może się okazać, iż w sumie w okresie tym największymi beneficjentami funduszy nie były wcale regiony najbiedniejsze. Jednak rzetelna ocena sytuacji w tym zakresie będzie możliwa dopiero na początku roku 2007. Z przeprowadzonej w tej pracy analizy wynika równocześnie, iż wymaga to bardzo rzetelnej oceny alokacji na rzecz województwa mazowieckiego, gdyż duża jej część dotyczy faktycznie funkcji ogólnokrajowych realizowanych przez Warszawę. Zasadnicza modyfikacja regulacji unijnych dotyczących polityki spójności (jednofunduszowość) oraz podstaw programowych tej polityki oznacza, iż zmienić trzeba algorytm podziału funduszy strukturalnych pomiędzy województwa jaki będzie obowiązywał w latach 2007-2013. Pamiętać należy, iż regionalne programy operacyjne będą stanowiły w okresie tym najistotniejszy, ale tylko fragment alokacji, w ramach segmentu regionalnego. Jednak także w latach 2007-2014 w dalszym ciągu podstawowa część funduszy będzie wdrażana w układzie sektorowym, decydując w sumie o terytorialnej strukturze ich alokacji. Przedstawiony raport należy traktować jako pierwszy krok w zakresie badań analitycznych dotyczących wymiaru terytorialnego interwencji funduszy, wymagających szerszego rozwinięcia w nadchodzących latach.

6. Rola różnych grup beneficjentów, w tym jednostek samorządu terytorialnego

Zgodnie z wcześniejszymi oczekiwaniami w latach 2004-2006 najważniejszą grupą beneficjentów funduszy strukturalnych okazały się jednostki samorządu terytorialnego. Także wysoko należy oceniać sprawność tych podmiotów w zakresie wdrażania europejskiej polityki spójności. Jednak problemem jest bardzo silnie zróżnicowany potencjał różnych jednostek samorządu terytorialnego w zakresie umiejętności i możliwości przyjmowania środków europejskich, oraz wymagająca zmiany sytuacja, gdy samorządy województw rozstrzygają o wyborze projektów, a równocześnie są uczestnikami konkursów i potencjalnymi beneficjentami. W latach 2007-2013 trzeba podjąć działania umożliwiające także słabszym jednostkom samorządu terytorialnego skuteczne ubieganie się o dostęp do funduszy strukturalnych.

7. Linie demarkacyjne pomiędzy poszczególnymi programami operacyjnymi.

Z przedstawionej analizy wynika iż generalnie rzecz oceniając trafnie określono miejsce poszczególnych priorytetów i działań, przede wszystkim ze względu na ich przyporządkowanie regionalnym lub sektorowym programom operacyjnym. Sprzyja to wysokiej efektywności europejskiej polityki spójności, bowiem decyzje dotyczące wyboru projektów podejmowane są najczęściej na odpowiednim poziomie administracji publicznej. Jednak zmiany jakie zostały zaproponowane w regulacjach prawnych oznaczają, iż ponownie muszą zostać zweryfikowane linie demarkacyjne pomiędzy programami regionalnymi i sektorowymi w latach 2007-2013. Dodatkowym problemem będzie nowy program operacyjny „Rozwój społeczno-ekonomiczny Polski Wschodniej”, dla którego musimy znaleźć wystarczającą „przeźroczliwość” pomiędzy regionalnymi a sektorowymi programami operacyjnymi, a doświadczenia wdrażania funduszy z lat 2004-2006 nie dostarczają wystarczających przesłanek w tym zakresie.

8. Doświadczenia wdrażania dużych projektów, w tym przede wszystkim infrastrukturalnych.

Przeprowadzone w raporcie badania wskazują, iż w Polsce na szczególne trudności w latach 2004-2006 napotkały duże projekty infrastrukturalne, których realizacja jest najbardziej opóźniona w porównaniu z innymi obszarami interwencji z udziałem funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Równocześnie widać iż projekty dotyczące infrastruktury w dalszym ciągu nie osiągnęły niezbędnej masy krytycznej. W latach 2007-2013 infrastruktura techniczna pozostanie podstawowym kierunkiem wydatków uruchamianych w ramach funduszy, a przełamanie bariery infrastrukturalnej ma kluczowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności kraju i poprawy poziomu spójności terytorialnej Polski i jej regionów. Oczywisty wniosek, rysujący się pod wpływem analizy doświadczeń wdrażania funduszy w latach 2004-2006, wskazuje na konieczność pilnego uruchomienia działań służących wyprzedzającemu przygotowaniu przewidywanych do podjęcia w latach 2007-2013 inwestycji infrastrukturalnych. Równocześnie trzeba poddać szczegółowej analizie i ewentualnej weryfikacji aktualny model wdrażania i realizacji tych inwestycji w Polsce.

8. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 Rozkład regionalny ilości i wartości realizowanych projektów

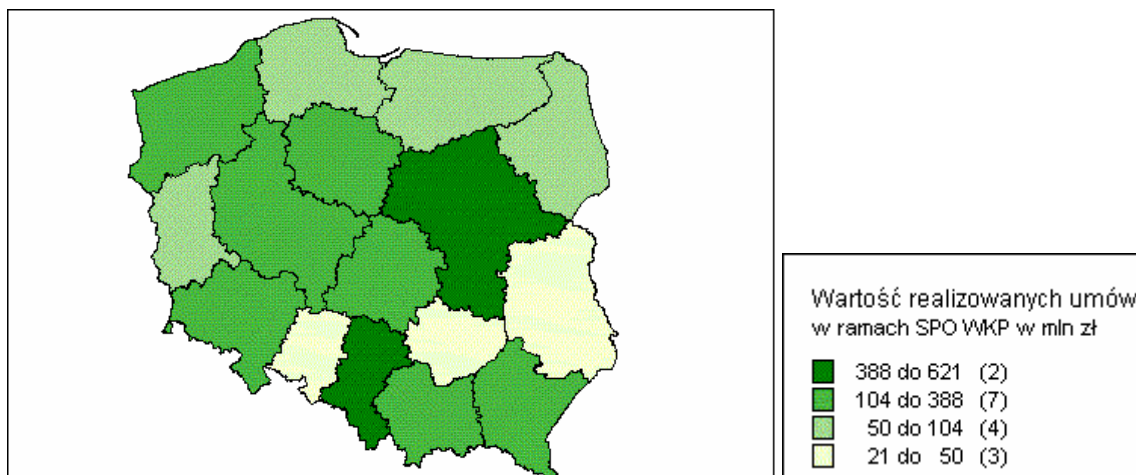
Tabela 21. Ilość podpisanych umów o dofinansowanie, wartość ogółem wsparcia wspólnotowego wynikająca z podpisanych umów oraz wartość udzielonego wsparcia na mieszkańca.

	ŁĄCZNIE		Liczba mieszkańców	Wartość udzielonej pomocy na mieszkańca (zł)	Relacja do wartości ogółem dla kraju (%)
	Liczba	Wartość (w zł)			
1	2	3	4	5=3/4	6
dolnośląskie	1856	4 624 356 625,2	2 893 055	1 598,4	150,4
kujawsko-pomorskie	2770	1 688 358 217,3	2 068 258	816,3	76,8
lubelskie	3342	1 077 151 952,7	2 185 562	492,8	46,4
lubuskie	943	720 742 289,3	1 009 168	714,2	67,2
łódzkie	2818	1 532 970 879,9	2 587 702	592,4	55,8
małopolskie	2452	2 071 328 088,8	3 260 201	635,3	59,8
mazowieckie	5533	6 480 253 392,2	5 145 591	1 259,4	118,5
opolskie	1233	718 356 324,8	1 051 531	683,2	64,3
podkarpackie	1785	1 200 806 942,9	2 097 975	572,4	53,9
podlaskie	2813	607 277 771,1	1 202 425	505,0	47,5
pomorskie	2940	2 311 158 365,1	2 194 041	1 053,4	99,1
śląskie	2111	5 096 881 454,8	4 700 771	1 084,3	102,1
świętokrzyskie	2140	727 917 794,5	1 288 693	564,8	53,2
warmińsko-mazurskie	1882	881 134 684,4	1 428 714	616,7	58,0
wielkopolskie	4263	3 434 675 215,4	3 365 283	1 020,6	96,1
zachodniopomorskie	2304	2 361 235 612,1	1 694 865	1 393,2	131,1
poziom krajowy	245	5 024 311 286,8	38 173 835	131,6	
OGÓLEM/ ŚREDNIO	41430	40 558 916 897,1	38 173 835	1 062,5	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

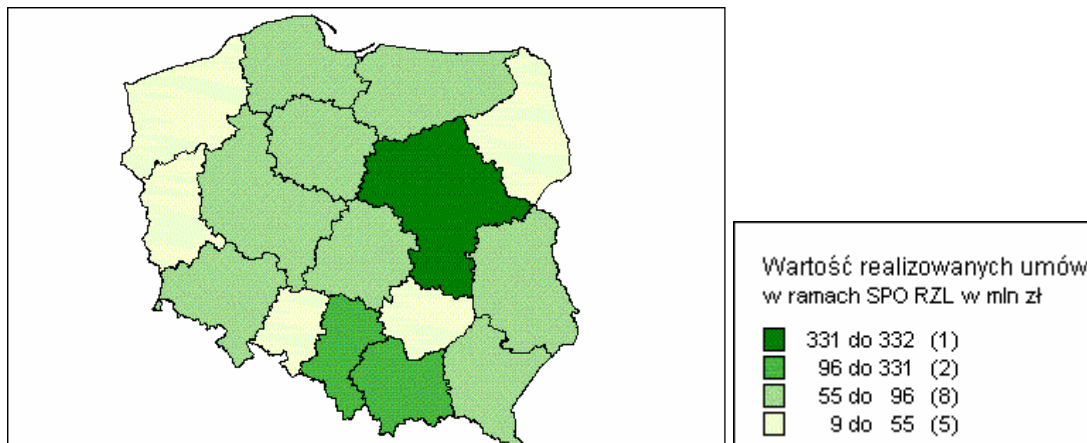
Załącznik 2 Wartość realizowanych projektów w ramach poszczególnych programów operacyjnych, IW oraz Funduszu Spójności

Mapa 14. Wartość udzielonego wsparcia w ramach SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* w układzie regionalnym

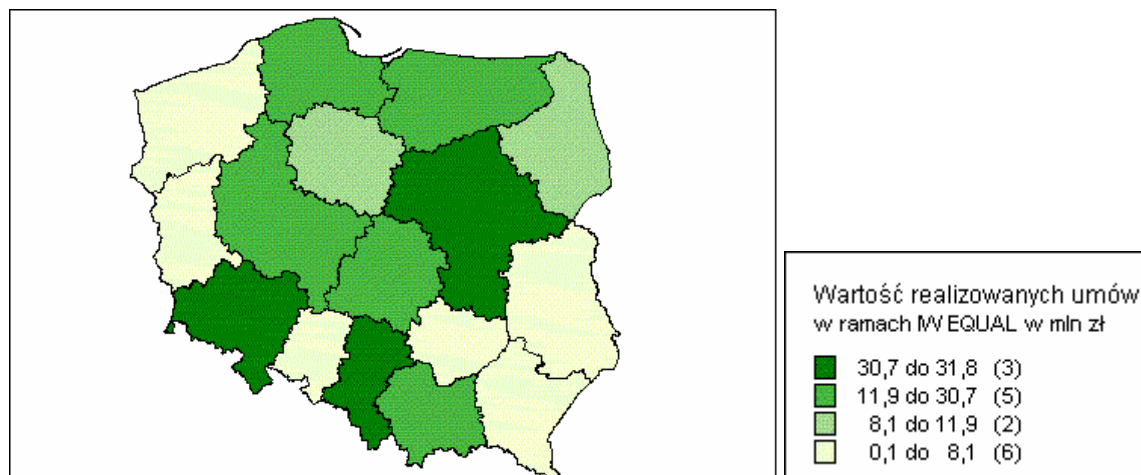
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Mapa 15. Wartość udzielonego wsparcia w ramach SPO *Rozwój zasobów ludzkich* w układzie regionalnym

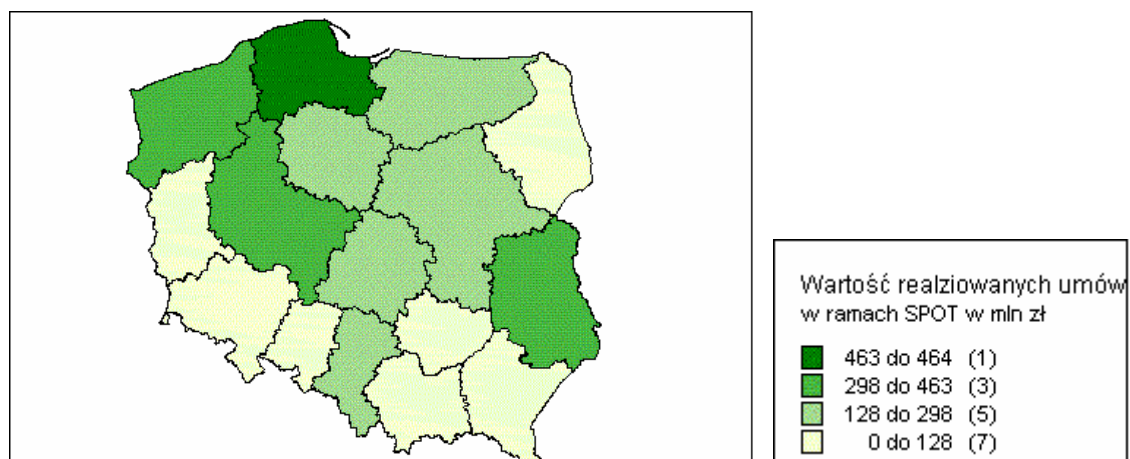
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Mapa 16. Wartość udzielonego wsparcia w ramach IW *Equal* w układzie regionalnym

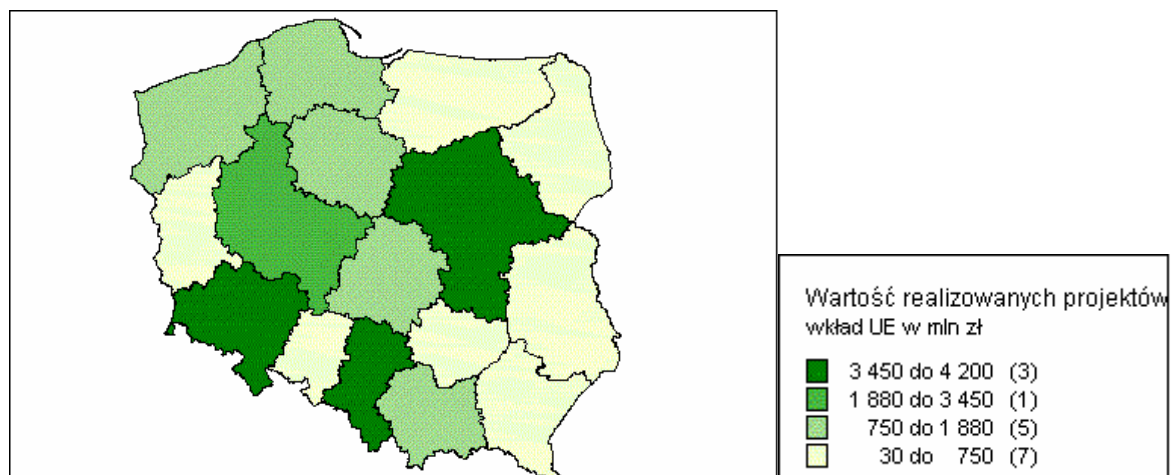
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Mapa 17. Wartość udzielonego wsparcia w ramach SPO *Transport* w układzie regionalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

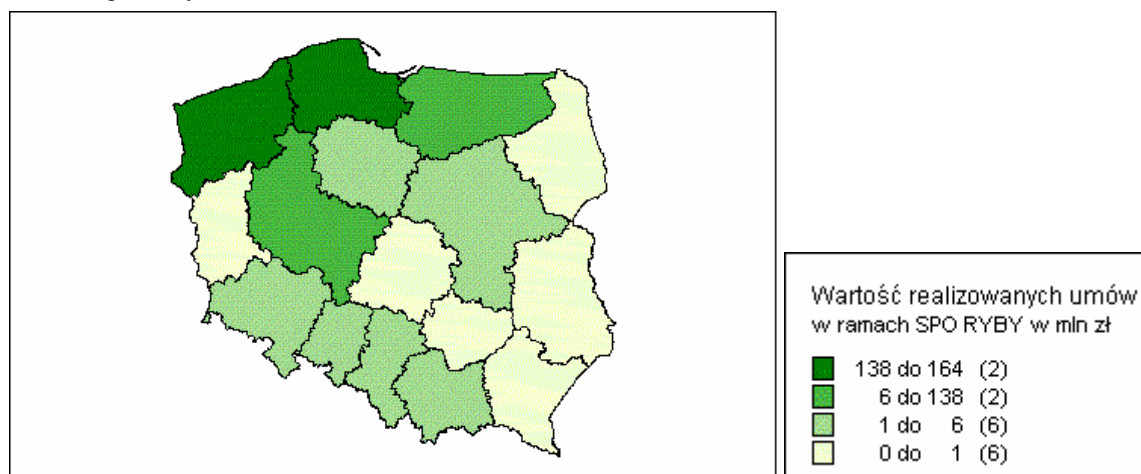
Mapa 18. Wartość udzielonego wsparcia w ramach Funduszu Spójności w układzie regionalnym

]

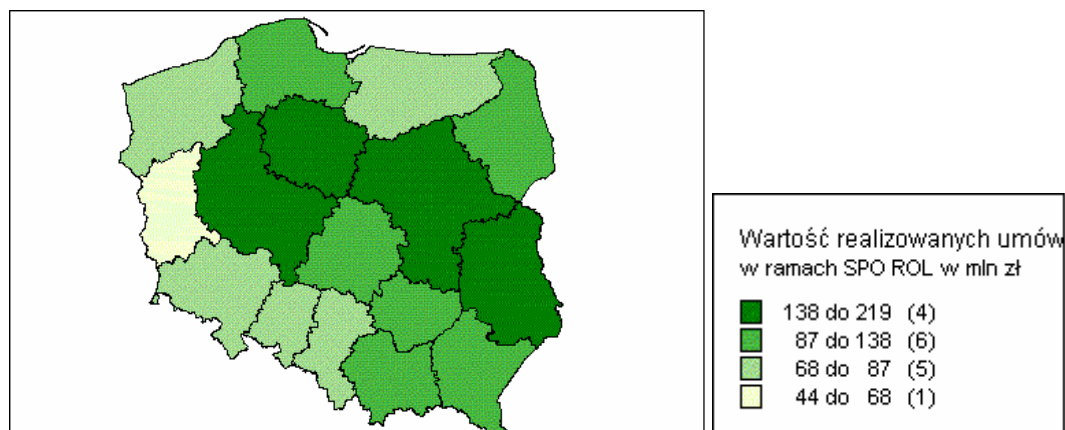
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Mapa 19. Wartość udzielonego wsparcia w ramach SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb w układzie regionalnym

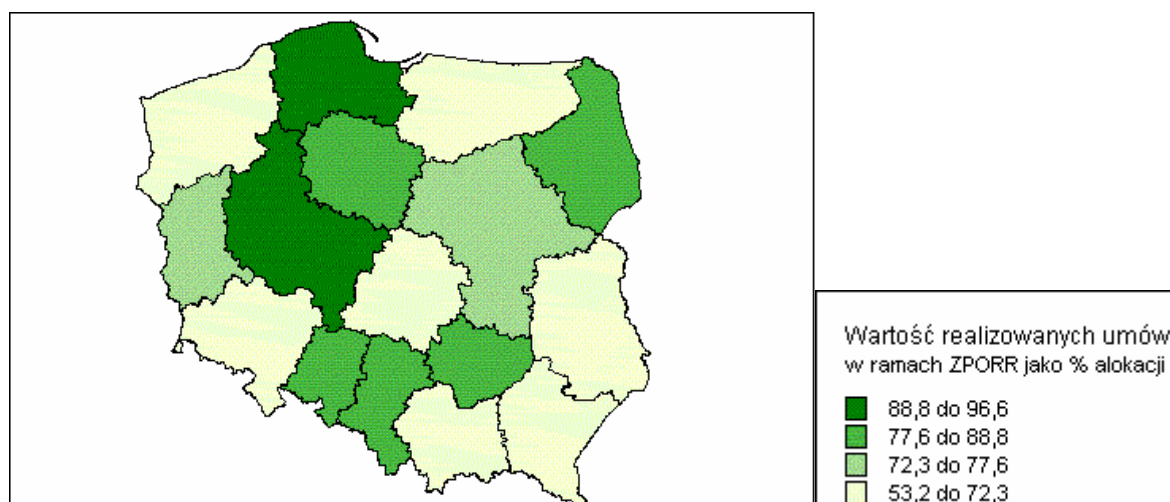
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Mapa 20. Wartość udzielonego wsparcia w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich w układzie regionalnym

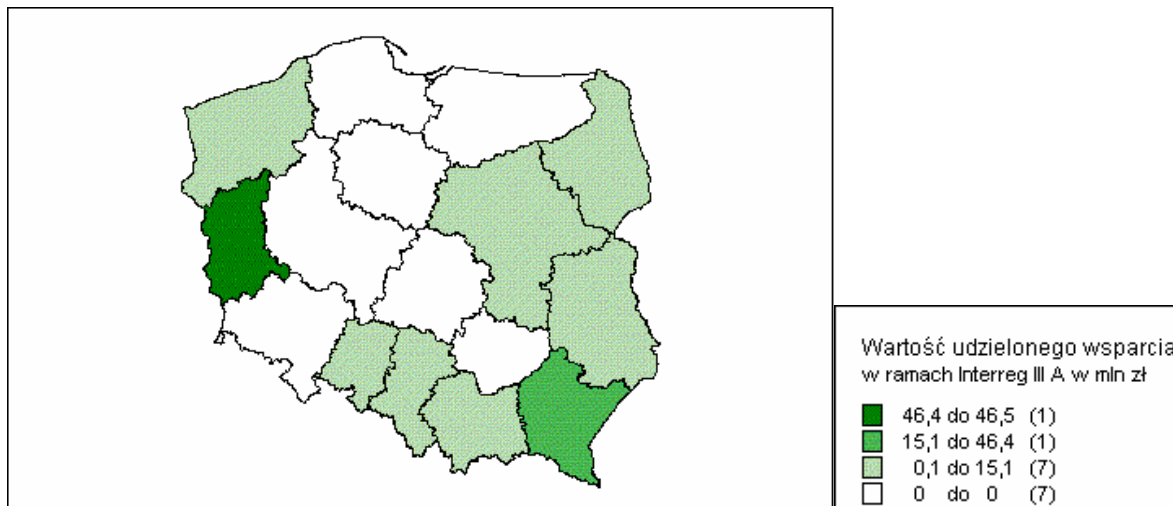
Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej; brak danych lub niepełne dane dla działań 1.5, 2.1, 2.2, 2.4 i 2.6)

Mapa 21. Wartość udzielonego wsparcia w ramach Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego jako procent wykorzystania alokacji w układzie regionalnym (bez działania 1.6)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Mapa 22. Wartość udzielonego wsparcia w ramach IW Interreg III A

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty (bez komponentu pomocy technicznej)

Załącznik 3 Klasyfikacja kategorii interwencji

1. Sektor produkcyjny

11 Rolnictwo

- 111 Inwestycje w gospodarstwa rolne
- 112 Rozpoczynanie działalności przez młodych rolników
- 113 Specjalistyczne kształcenie zawodowe w dziedzinie rolnictwa
- 114 Poprawa przetwarzania i obrotu produktami rolnym

12 Leśnictwo

- 121 Inwestycje w gospodarstwa leśne
- 122 Poprawa plonów, przetwarzania i obrotu produktami leśnymi
- 123 Promowanie nowych rynków zbytu produktów leśnych
- 124 Zakładanie stowarzyszeń właścicieli gospodarstw leśnych
- 125 Odbudowanie potencjału produkcji leśnej zachwianego na skutek klęsk żywiołowych i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych
- 126 Sadzenie roślin na gruntach nie wykorzystanych przez rolnictwo
- 127 Poprawa i utrzymanie stabilności ekologicznej w lasach chronionych
- 128 Specjalistyczne kształcenie zawodowe w dziedzinie leśnictwa

13 Promowanie adaptacji i rozwoju obszarów wiejskich

- 1301 Poprawa jakości gruntów
- 1302 Scalanie gruntów
- 1303 Wprowadzanie usług związanych ze przejściem i prowadzeniem gospodarstwa rolnego
- 1304 Obrót jakościowymi produktami rolnymi
- 1305 Podstawowe usługi dla gospodarki wiejskiej i dla ludności
- 1306 Odnowa i rozwój wsi oraz ochrona i kultywowanie dziedzictwa kulturowego na wsi
- 1307 Różnicowanie działalności rolniczej i działalności okołorolniczej w celu zapewnienia wielozawodowości lub alternatywnych dochodów w rolnictwie
- 1308 Zarządzanie zasobami wodnymi dla potrzeb rolnictwa
- 1309 Rozwój i poprawa infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa
- 1310 Wspieranie działalności turystycznej
- 1311 Wspieranie rozwoju rzemiosła związanego z gospodarstwami rolnymi
- 1312 Ochrona środowiska naturalnego w związku z konserwacją gruntów, lasów i krajobrazów jak również z poprawą dobrostanu zwierząt
- 1313 Odbudowanie potencjału produkcji rolnej zachwianej na skutek klęsk żywiołowych i wprowadzenie właściwych instrumentów zapobiegawczych
- 1314 Montaż finansowy

14 Rybołówstwo

- 141 Dostosowanie nakładów połowowych
- 142 Odnowa i modernizacja floty rybackiej
- 143 Przetwarzanie, obrót i wspieranie produktów rybołówstwa
- 144 Akwakultura
- 145 Wyposażenie portów rybackich oraz ochrona i rozwój zasobów wodnych
- 146 Środki społeczno - ekonomiczne, w tym pomoc w przypadku czasowego zaprzestania działalności i inne formy rekompensat finansowych
- 147 Operacje prowadzone przez przedstawicieli handlu, rybołówstwa przybrzeżnego na małą skalę oraz rybołówstwa śródlądowego
- 148 Środki finansowane w ramach innych Funduszy Strukturalnych (EFRR, EFS)

15 Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw

- 151 Inwestycje w kapitał rzeczowy (budynki i wyposażenie, współfinansowanie pomocy państwa)

- 152 Technologie przyjazne środowisku, czyste i oszczędne technologie energetyczne
- 153 Usługi doradztwa dla przedsiębiorstw (umiędzynarodowienie działalności, wywóz i zarządzanie przeglądem środowiskowym, zakup technologii)
- 154 Usługi dla udziałowców (opieka zdrowotna i bezpieczeństwo, zapewnianie opieki osób będących na ich utrzymaniu)
- 155 Montaż finansowy
- 16 Pomoc dla MŚP oraz dla rzemiosła
  - 161 Inwestycje w kapitał rzeczowy (budynki i wyposażenie, współfinansowanie pomocy państwa)
  - 162 Technologie przyjazne środowisku, czyste i oszczędne technologie energetyczne
  - 163 Usługi doradztwa dla przedsiębiorstw (informacja, planowanie działalności, usługi konsultingowe, marketing, projekty, umiędzynarodowienie działalności, wywóz i zarządzanie przeglądem środowiskowym, zakup technologii)
  - 164 Wspólne usługi dla przedsiębiorców (parki, inkubatory przedsiębiorczości, stymulacja, usługi promocyjne, sieci, konferencje, targi handlowe)
  - 165 Montaż finansowy
  - 166 Usługi społeczne dla pracowników (opieka dla osób pozostających na utrzymaniu, zdrowie bezpieczeństwo, działalność kulturowa)
  - 167 Kształcenie zawodowe dla MŚP oraz dla sektora rzemieślniczego
- 17 Turystyka
  - 171 Inwestycje majątkowe (centra informacji, baza noclegowa, zaplecze gastronomiczne, punkty usługowe)
  - 172 Inwestycje niemajątkowe (rozwój i świadczenie usług turystycznych, działalność sportowa, kulturowa i wypoczynek oraz dziedzictwo kulturowe)
  - 173 Wspólne usługi dla przemysłu turystycznego (obejmujące działalność promocyjną, sieci, konferencje i targi handlowe)
  - 174 Specjalistyczne kształcenie zawodowe w dziedzinie turystyki
- 18 Badania, rozwój technologiczny i działania innowacyjne (B+R)
  - 181 Projekty badawcze prowadzone przez uniwersytety i instytuty badawcze
  - 82 Transfer technologii i innowacji, zakładanie sieci i nawiązywanie współpracy między przedsiębiorstwami i/lub instytutami badawczymi
  - 183 Infrastruktura badawczo rozwojowa (B+R)
  - 184 Kształcenie naukowców
- 2. Zasoby ludzkie
  - 21 Polityka rynku pracy
  - 22 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
  - 23 Rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego nie związanego ze szczególnym sektorem (osobami, firmami)
  - 24 Potencjał adaptacyjny pracowników, przedsiębiorczość, innowacyjność, technologie komunikacyjne i informacyjne (osoby i firmy)
  - 25 Działania na rzecz kobiet na rynku pracy
- 3. Infrastruktura podstawowa
  - 31 Infrastruktura transportowa
    - 311 Kolej
    - 312 Drogi
      - 3121 Drogi krajowe
      - 3122 Drogi regionalne/lokalne
      - 3123 Ścieżki rowerowe
    - 313 Autostrady
    - 314 Lotniska
    - 315 Porty
    - 316 Drogi wodne
    - 317 Transport miejski

- 318 Transport multimodalny
- 319 Inteligentne systemy transportowe
- 32 Infrastruktura telekomunikacyjna i społeczeństwo informacyjne
  - 321 Infrastruktura podstawowa
  - 322 Technologie komunikacyjne i informacyjne (w tym bezpieczeństwo przesyłania wiadomości)
  - 323 Usługi i projekty wdrożeniowe dla obywateli (zdrowie, administracja, edukacja)
  - 324 Usługi i projekty wdrożeniowe dla MŚP (handel i transakcje elektroniczne, edukacja i szkolenia, sieci)
- 33 Infrastruktury energetyczne (produkcja, dystrybucja)
  - 331 Elektryczność, gaz, produkty naftowe, paliwo stałe
  - 332 Odnawialne źródła energii (energia słoneczna, energia wiatrowa, wodna, energia organiczna-biomasa)
  - 333 Efektywność wykorzystania energii, jej uzyskiwania i kontrola jej zużycia
- 34 Infrastruktura środowiskowa (w tym woda)
  - 341 Ochrona powietrza
  - 342 Ochrona przed hałasem
  - 343 Utylizacja i zagospodarowanie odpadów komunalnych i przemysłowych (w tym odpadów szpitalnych i niebezpiecznych)
  - 344 Woda pitna (pobór, przechowywanie, uzdatnianie i dystrybucja)
  - 345 Oczyszczanie ścieków
- 35 Planowanie przestrzenne i odnowa
  - 351 Odnowa i adaptacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i wojskowych
  - 352 Odnowa terenów miejskich
  - 353 Ochrona, poprawa i odtworzenie środowiska naturalnego
  - 354 Utrzymywanie i odbudowa dziedzictwa kulturowego
- 36 Infrastruktura społeczna i ochrony zdrowia publicznego
- 4 Różne
  - 41 Pomoc techniczna i działania innowacyjne (EFRR, EFS, EFOGR, IFOR)
    - 411 Przygotowanie, wdrożenie, monitorowanie, upowszechnianie -
    - 412 Ocena
    - 413 Badania
    - 414 Działania innowacyjne
    - 415 Informowanie opinii publicznej

Załącznik 4 Informacje odnośnie projektów szkoleniowych

Tabela 22. Ilość, wartość dofinansowania z EFS oraz średnia wartość projektów realizowanych do końca 2005 r. w ramach działań, w których możliwe jest wsparcie szkoleniami.

Nazwa		Ilość projektów	Wartość projektów (wkład wspólnotowy)
SPO Rozwój zasobów ludzkich	Rozwój i modernizacja instrumentów instytucji rynku pracy	49	110 727 845,36
	Perspektywy dla młodzieży	381	365 492 083,74
	Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia	407	289 156 035,34
	Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	70	59 129 487,07
	Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	120	103 043 554,16
	Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	99	49 187 691,01
	Zwiększenie dostępu do edukacji - promocja kształcenia przez całe życie	8	473 815 062,00
	Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy	25	1 246 714 431,75
	Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki	350	547 606 061,26
	Wzmocnienie zdolności administracyjnych	5	5 598 477,05
ZPORR	Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	542	299 259 262,72
	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	116	67 746 524,50
	Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi	80	85 562 406,90
	Promocja przedsiębiorczości	148	92 340 244,86
	Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy	171	87 909 236,02
IW EQUAL	Temat A Ułatwianie wchodzenia i powrotu na rynek pracy osobom mającym trudności z integracją lub reintegracją na rynku pracy, celem promowania rynku pracy otwartego dla wszystkich	38	150 186 886,48
	Temat D Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych oraz poprawa jakości miejsc pracy.	27	120 820 228,52
	Temat F Wspieranie zdolności przystosowawczych przedsiębiorstw i pracowników do zmian strukturalnych w gospodarce oraz wykorzystania technologii informacyjnych i innych nowych technologii.	25	106 584 048,42
	Temat G Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz ponowna integracja kobiet i mężczyzn, którzy opuścili rynek pracy, poprzez wdrażanie bardziej elastycznych i efektywnych form organizacji pracy i działań towarzyszących.	13	37 986 676,68
	Temat I Pomoc w społecznej i zawodowej integracji osób ubiegających się o status uchodźcy.	4	2 117 917,07
Razem		2678	4 300 984 160,89

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych projektów zebranej przez instytucję zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty

Załącznik 5 Uwagi metodologiczne

Porównanie danych dostarczonych do analizy oraz danych z informacji miesięcznej wskazuje, iż różnice dotyczące wartości podpisanych umów w większości programów operacyjnych są niewielkie. Jednak w przypadku niektórych programów przedstawione informacje dotyczyć mogą także projektów wykraczających poza tę cezurę czasową (a więc uwzględniają umowy podpisane po 31 grudnia 2005 r.), nie było też możliwe przeprowadzenie badania na całej dostępnej próbie projektów i z tego względu występują różnice między danymi zawartymi w informacji miesięcznej a danymi objętymi analizą. Poniżej szczegółowe wyjaśnienia dla poszczególnych programów operacyjnych:

- w przypadku ZPORR, SPO *Rybołówstwo i przetwórstwo ryb*, SPO *Transport*, SPO *Rozwój zasobów ludzkich*, SPO *Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw i Interreg III A* różnice są znikome i nie przekraczają 3%, co wobec bardzo dużej ilości oraz wartości badanych projektów nie ma znaczenia dla wniosków wynikających z analizy,

- z faktu nie dostarczenia pełnych danych przez instytucję zarządzającą SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* wynikają znaczne rozbieżności (rzędu ponad 25%) pomiędzy wartościami podpisanych umów zawartymi w informacji miesięcznej oraz w zestawieniu danych. W zestawieniu informacji o projektach brak jest danych o wartości podpisanych umów z działania 2.1, a także pełnej informacji o podpisanych umowach w działaniach 1.5, 2.2, 2.4 i 2.6,

- w przypadku IW *Equal* w zestawieniu danych nt. projektów uwzględniono wartość podpisanych umów na dzień 24 lutego 2006 r., co implikuje dużo wyższą wartość w porównaniu do tej podanej w informacji miesięcznej na koniec 2005 r.

Załącznik 6 Lista 50 największych pod względem dofinansowania z funduszy strukturalnych projektów

L.p.	Program	Beneficjent	Nazwa projektu	Wartość dofinansowania unijnego
1.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Biuro Administracyjne	Pracownie komputerowe dla szkół	1 003 667 250,0
2.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Budowa I etapu obwodnicy m. Puławy dł. 12,71km wraz z budową nowego mostu przez rz. Wisłę w Puławach dł. 1038,2 mb	293 773 196,9
3.	Transport	Gmina Miasta Gdyni	Budowa Trasy Kwiatkowskiego w Gdyni - III Etap	189 206 445,0
4.	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	„Przebudowa i integracja systemu rejestrów państwowych”	150 075 000,0
5.	Transport	Urząd Miejski w Koninie	Przeprawa przez rzekę Wartę - nowy przebieg drogi krajowej nr 25	148 521 266,0
6.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Departament Kształcenia Ogólnego I Specjalnego	Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi-część II	147 454 399,5
7.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Przebudowa drogi krajowej nr 7 na odcinku Jazowa-Elbląg od km 68+244,15 do km 82+315	143 185 860,0
8.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Biuro Administracyjne	Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych	138 375 000,0
9.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne S.A.	Zintegrowany transport publiczny w aglomeracji krakowskiej - etap I	115 168 000,0
10.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Przebudowa autostrady A6 na odc. Klucz-Kijewo	107 312 805,0
11.	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Ministerstwo Finansów	„Obsługa elektronicznych deklaracji podatkowych przedsiębiorców e-Deklaracje”	105 116 716,5
12.	Transport	PKP Przewozy Regionalne Sp. z o. o.	"Zakup nowego, kolejowego taboru pasażerskiego do obsługi relacji Warszawa- Łódź- Warszawa"	98 402 000,0
13.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Tramwaje Warszawskie Sp z o o	Modernizacja trasy tramwajowej w Alejach Jerozolimskich odcinek pętla Banacha - pętla Goławek	97 407 500,0
14.	Transport	Miasto Płock	Budowa dróg dojazdowych (krajowych) do II przeprawy mostowej w Płocku	91 322 002,5

			- etap I. Budowa odc. I i II	
15.	Transport	Miasto Łódź	Przebudowa drogi krajowej nr 1 - Al. Włókniarzy na odc. od ul. Zgierskiej do ul. Pabianickiej	87 062 250,0
16.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Gmina Miasta Gdańska	Gdański Projekt Komunikacji Miejskiej	80 112 366,0
17.	Transport	Miasto Poznań	Przebudowa obiektów inżynierskich w ciągu dróg krajowych nr 5 i 11 w Poznaniu	79 563 750,0
18.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Biuro Administracyjne	Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi-część I	78 000 000,0
19.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Budowa obwodnicy m. Kobyłka, Morzyczyn, Zieleniewo w ciągu drogi krajowej nr 10 Szczecin - Bydgoszcz	77 636 850,0
20.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Miasto Stołeczne Warszawa	Modernizacja Ronda Starzyńskiego	75 414 985,0
21.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Bytom	Budowa bytomskiego odcinka Obwodnicy Północnej Aglomeracji Górnośląskiej – Etap II	72 413 704,0
22.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Centrum Nauczania Języka Angielskiego	Wiedza, Edukacja, Awans - Program szkoleń dla pracujących w Wielkopolsce	70 701 675,0
23.	Transport	PKP Przewozy Regionalne Sp. z o. o.	„Modernizacja elektrycznych zespołów trakcyjnych serii EN57”	67 600 000,0
24.	Transport	Urząd Morski w Gdyni	Przebudowa Falochronu Głównego w Gdyni wraz z modernizacją systemu nawigacyjnego	65 718 956,3
25.	Transport	Urząd Miejski w Grudziądzu	Budowa Trasy średnicowej w Grudziądzu Etap I	65 422 172,4
26.	Transport	Miasto Poznań	Przebudowa ulicy Głogowskiej w Poznaniu od autostrady A2 do węzła Górczyn etap I od autostrady A2 do Strumienia Junikowskiego	63 324 288,0
27.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Drogowa Trasa Średnicowa S.A.	Budowa DTŚ Zachód odcinek R1, R2 w Rudzie Śląskiej	59 740 000,0
28.	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Główny Geodeta Kraju	„GEOPORTAL.GOV.PL”	58 096 002,8
29.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Budowa obwodnicy m. Hrebenne w ciągu DK nr 17 wraz z remontem DK nr	56 723 977,0

			17 na odc. Tomaszów Lubelski - Hrebenne	
30.	Transport	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	Przebudowa autostrady A-4 na odc. Balice-Opatkowice	55 887 095,2
31.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Departament Kształcenia Ogólnego I Specjalnego	Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi-część III	55 045 600,5
32.	Transport	Zarząd Morskich Portów Szczecin i Świnoujście S. A.	"Budowa Infrastruktury Portowej dla bazy kontenerowej na Ostrowie Grabowskim w Szczecinie"	53 397 000,0
33.	Rozwój zasobów ludzkich	Ministerstwo Edukacji i Nauki - Departament Kształcenia i Doskonalenia Nauczycieli	Kursy doskonalące dla nauczycieli w zakresie języków obcych	52 535 841,0
34.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 592 na odcinku Bartoszyce-Kętrzyn	52 500 000,0
35.	Transport	Gmina Miasta Gdyni	Rozbudowa ulicy Janka Wiśniewskiego w Gdyni - Etap II	51 392 805,0
36.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Samorząd Województwa Pomorskiego	Przebudowa drog:wojewódzkiej nr 216 i powiatowych nr 1506G i nr 1507G	50 057 086,4
37.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Gmina Miasta Gdańsk	Budowa Trasy W-Z w Gdańsku, odcinek Jabłoniowa-Kartuska	49 935 882,2
38.	Rozwój zasobów ludzkich	Fundacja Edukacji Ekonomicznej	E-pracownik. Rozwój umiejętności kadr MŚP w zakresie zastosowania nowoczesnych technologii informatycznych	48 726 596,1
39.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Gmina Wrocław	Przebudowa multimodalnego węzła komunikacyjnego pl.Powstańców Wielkopolskich we Wrocławiu	48 234 455,0
40.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Kujawsko- Pomorska Sieć Informatyczna	Budowa regionalnej szerokopasmowej sieci teleinformatycznej w województwie kujawsko-pomorskim	47 689 950,0
41.	Rozwój zasobów ludzkich	Departament Informatyki w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej	Rozwój Infrastruktury informatycznej dla potrzeb Systemu Informatycznego Publicznych ośBwłb Zatrudnienia "Syriusz"	47 360 430,0
42.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu	Budowa obwodnicy miasta Śrem i wsi Zbrudzewa etap I	47 001 504,9
43.	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	Gmina Wrocław	Przebudowa Średnicowej Linii Tramwajowej Północ-Południe we Wrocławiu	46 636 355,5

44.	Rozwój zasobów ludzkich		Ministerstwo Edukacji i Nauki - Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego	Wyposażenie CKU i CKP oraz wybranych szkół zawodowych w specjalistyczne stanowiska do przeprowadzania egzaminów zewnętrznych - cz.II	45 591 592,5
45.	Transport		Gmina Miasto Szczecin	Przebudowa ulicy Autostrada Poznańska, Etap I i II - budowa nowych mostów przez rzekę Odrę i Regalicę	44 263 946,0
46.	Transport		Miasto Rybnik	Usprawnienie ruchu tranzytowego poprzez przebudowę Drogi Krajowej nr 78 na odcinku przebiegającym przez Miasto Rybnik	44 058 980,9
47.	Transport		Miasto Opole	Budowa obwodnicy północnej dla Miasta Opola	43 613 985,0
48.	Transport		Gmina Miasto Rzeszów	Przebudowa ulic Rzeszowa w ciągu drogi krajowej nr 4 - dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej	42 873 750,3
49.	Zintegrowany Operacyjny Regionalnego	Program Rozwoju	Miasto Białystok	Poprawa jakości funkcjonowania systemu transportu publicznego miasta Białegostoku - Etap I	42 645 608,0
50.	Zintegrowany Operacyjny Regionalnego	Program Rozwoju	Miasto Bydgoszcz	Budowa trasy W-Z na odcinku od ulicy Artyleryjskiej do ulicy Żeglarskiej w Bydgoszczy	42 577 944,0

